ISSN 1302 - 6938 48

GÜNEY

ÜÇ AYLIK KÜLTÜR • SANAT • EDEBİYAT DERGİSİ

48

nisan • mayıs • haziran '09
nîsan • gulan • hezîren '09
4 ytl • 3 euro

Kübist, Sürrealist ve Komünist:

Picasso

Türküleri(mizi)n Can Su'yu:

Ruhi Su

Doğumunun 111. Yılında

Brecht

Berlinale 59
Berlinalem
Berlin alem

Berlinale

tan doğan

kadın

"kadın doğulmaz kadın olunur" / simone de beauvoir
"dünya emekçi kadınları"na
ve 'kadınım'a yürek borcuyla

göğüs uçları süt *-el bebek / gül bebek: gel*
çığlık ve köz 'çağrı'sının dilleri
yüzyılların imbiğinden süzülen ('yüce acı': *tarih ana)*
çatlak toprak ve pamuk tarlası elleri 'koca'
sırlanmış 'aşkın gizemi' gözlerinde: *kült kitap*
gül dalı çınar gövdesi *-sarmaşık ve karmaşık*
yüreğinde büyüttüğü 'çocuk' korkak ve deli
'serseri rûh'u garbın / şarkın 'bedevî ermiş'i
dokunsan ağlar / dokunsa güler derdi(n)

ezberinde bin şî'r *-bozar ezberini*
mecnûn kılar *-şaşar mezhebin*
tapınırsın her dâim: 'tanrı'n olur
kuyunda ip kovanda su gecende ay *-ey dermân*
fermân eyler ferhan olur her feza'n
ki doğurur rahşân rahmi kan revan
gayr nev sen fecr sen *-âh bilebilsen*
kemirmezsin tenini bir koca ömr
ol yüreği kâben bilip eğilsen
çûn sırâttır her dünyada 'o cennet'
ocağındır huzûrundur ve neş'en
-heyhât- içindeki şeytanı öldürebilsen

göğüs uçları süt *-el bebek / gül bebek: gel-*
çığlık ve köz 'çağrı'sının dilleri
yüzyılların imbiğinden süzülen

merhaba

Sevgili Güney okurları, biraz gecikmeli olarak yeni sayımız elinize geçmiş durumda. Bu gecikme nedeniyle özür dileriz.
Yeni sayımızda Din dosyamızı sürdürüyoruz. Bu dosyanın ilgi ve beğeniyle okunduğunu biliyoruz. Ayrıca geçen sayımızda başladığımız Azınlık Edebiyatı dosyamızın da yeni yazıları var. Yine bu sayımız için birçok öykü, şiir, deneme vb. yazılar geçti elimize. Bunların bir kısmını, dergimizin sayfaları elverdiği ölçüde yayınlamaya çalıştık. Ürünleri yayınlanmayan dostlarımızın bunu anlayışla karşılayacaklarını düşünüyoruz. Ancak bu dostlarımız bizi takip etmeye ve ürünlerini göndermeye devam etsinler.
Yayınlanan birbirinden güzel şiir, öykü, deneme ve diğer ürünleri sayfalarımızı karıştırdıkça göreceksiniz zaten.

* * *

Dergimizin baskıya hazırlandığı dönemde 1 Mayıs eylemleri yapılmıştı. Taksim'de sendikaların "makul sayıda" girişine izin verilirken, diğer işçi ve emekçilerin payına yine gaz bombaları ve coplar düştü. İşçi sınıfının bayramı olan 1 Mayıs resmi tatil edilmesine rağmen kutlamalar, gösteriler birçok bahane ile engellenmeye çalışılıyor.
Umuyoruz ki bu yıl "makul sayıda" Taksim'e giriş, gelecek yıllarda yüzbinlerce işçi ve emekçinin girişinin provası olarak kalır.
Gelecek sayıda görüşmek üzere.

GÜNEY

GÜNEY Kültür-Sanat-Edebiyat Dergisi

ÇAĞRI Basın Yayın Ltd. Şti. Adına
Sahibi: Aziz Özer Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: İlyas Emir
Yönetim Yeri ve Adresi: Hüseyin Ağa Mahallesi , Balo Sokak No: 29/5 Beyoğlu - İstanbul
Tel. / Faks: (0212) 620 67 57

www.guneydergisi.com
e-mail: mail@guneydergisi.com

Yayın Türü: Yaygın Süreli
Dizgi & Grafik: Güney Dergisi
Baskı:

ZUHAL OFSET®
0324. 237 49 00
www.zuhalofset.com
Zuhal Matbaacılık Turizm Reklam Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
Çankaya Mah. 4723 Sk. No.6/A MERSİN
Tel./Fax : 0324. 237 49 00 pbx - 231 27 27

Banka Hesap Numaraları:

TL Hesabı İçin:
Garanti Bankası Adana/İnönü Caddesi Şubesi
Hesap No: 715-6629256
IBAN No: TR74 0006 2000 7150 0006 6292 56
AVRO Hesabı İçin:
Garanti Bankası Adana/İnönü Caddesi Şubesi
Hesap No: 715-9091896
IBAN No: TR63 0006 2000 7150 0009 0918 96

Abonelik ve İlan Koşulları:

Abonelik koşulları: Yurtiçi:
Yıllık (4 sayı): 16.- TL (+ 4.- TL posta ücreti)
Almanya: Yıllık (4 sayı): 12.- EURO
Almanya dışı: 16.- EURO (+ 4.- EURO posta)

Aboneliğin başlatılması için; yıllık abone bedelinin banka hesap numaralarımıza yatırılması, daha sonra da web sitemizde bulunan Talep Formunun doldurulması gerekmektedir.

İlan koşulları:

Ön ve arka kapak içleri (renkli)
Tam sayfa: 2.000.- TL
1/2 sayfa: 1.000.- TL
İç sayfalar: (En fazla yarım sayfa)
1/2 sayfa: 500.- TL
1/4 sayfa: 250.- TL
(Yayınevi ve kitapçılara %30 indirim yapılır.)

Almanya Temsilciliği
Alleestr.32 42853 Remscheid
Tel.: 02191 / 404 01
02191 / 694 64 80
Faks: 02191 / 694 64 49
Cep: 0177 / 522 40 28

Yurtdışı (Almanya)
Banka Hesap Numarası:
Sparkasse Remscheid
Konto Nr: 37325 · BLZ: 340 500 00

GÜNEY dergisinde yayınlanan tüm yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.
Yazılar mailimize Word dosyası ve ataç olarak gönderilmelidir.
Yayına kapanış süresi: Her sayı için, sayı çıkmadan üç hafta öncedir.

İçindekiler

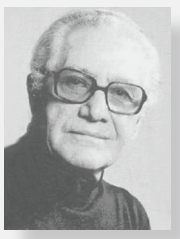

	3	merhaba	GÜNEY
anma	5	Ethel ve Julius Rosenberg anısına…	GÜNEY
güncel	7	GKM'de 27 Mart Dünya Tiyatrolar Günü	GÜNEY
güncel	8	"Sarı Gelin" belgeseli	GÜNEY
araştırma	10	Vatansızlar	GÜNEY
güncel	12	O, dünya proletaryasının vatandaşıdır…	GÜNEY
araştırma	13	Doğumunun 111. Yılında B R E C H T	tan doğan
deneme	16	Anamı da aldım geldim	Osman Genç
senaryo	17	Süper Aile	Songül Seyrek
Araştırma	19	Kübist, Sürrealist ve Komünist: Picasso	Hüseyin Yılmaz
dosya	23	Abhaz Edebiyatı	Turabi Saltık
dosya	29	Yetim kalmış bir dil: Arapça	Güney Yılmaz
deneme	32	Helbest û Mijar	A. Karabax
şiir	33	Hrant Dink'i şeni	Selma Ç. Koçiva
anı	34	Türküleri(mizi)n Can Su'yu	Temel Demirer
şiir	39	Bir avuç ışıktır pusula	Levent Uğur
deneme	40	Çocuk Öykü'nün politik tutsaklara mektubu ve 1 Mayıs kutlaması	Öykü Okay
öykü	42	Adana - Mersin Expresi'nde kısa bir tren yolculuğu	Murat Sümbül
öykü	44	Bir Edebiyat Dersi	Taha R. Üresin
öykü	47	Karıncalar	Doğan Özdemir
dosya	49	Dinini... ve kitabını... iyi tanı..! (3)	GÜNEY
öykü	68	Afrika Menekşesi	Can Erdem
söyleşi	71	"Mesleğimi sanatsal kaygılar taşıyarak halkla paylaşıyorum..."	Suna Baran
öykü	74	İğneli elbise	Halil Doğan
araştırma	75	İnkarcılıkla Gerçekçilik Arasında Tercih	Orhan Bakır A.
sinema	79	Uçurtma Avcısı / The Kite Runner	Zafer Özgentürk
sinema	81	Bahoz eleştirisi üzerine eleştiri	Güney Yılmaz
sinema	82	Sonbahar Filmi Hakkında Ya da Acılar Yarıştırılmaz	adil okay
sinema	85	Berlinale 59 Berlinalem Berlin alem	Anuş Pazarcıyan
şiir	108	avazın batısında bir entelektüel	aziz kemâl hızıroğlu
sinema	109	Sinan Akkuş ve ilk Uzun Metrajlı Filmi "Evet, ich will" …	GÜNEY
kitap	113	Hrant'ın katil(ler)i…	GÜNEY
karikatür	114	Karikatür	Meray Ülgen

Ethel ve Julius Rosenberg anısına…

Julius ve Ethel Rosenberg

Güney'in 9. sayısında ABD emperyalizminin cellat yargısı tarafından "casusluk" ve "vatana ihanet" suçlaması ile yargılanıp, idama mahkum edilip 1953 Haziranında elektrikli sandalyede katledilen Ethel ve Julius Rosenberg üzerine bir dosya yayınlanmıştı. (Bkz. Güney sayı 9, s. 30-46)

Anne ve babası ABD emperyalizmi tarafından, açık bir adli cinayetle hunharca katledildiğinde henüz 6 yaşında olan Robert Rosenberg (Anne babası katledildikten sonra Meeropol ailesi tarafından evlat ediniliyor, onlar tarafından yetiştiriliyor, onların ismini alıyor Robert Meeropol) 2003'te ABD'de bir kitap yazmış: An execution in the family. One son's journey. (Ailede bir idam. Bir erkek çocuğun yolculuğu. Kitabın 2009'da Zambon yayınlarında çıkan Almanca baskısının "Als die Regierung entschied meine Eltern umzubringen. Der Fall Rosenberg. Ein Sohn erzaehlt" (Hükümet anne ve babamı öldürmeye karar verdiğinde! Rosenberg olayı. Bir erkek çocuk anlatıyor.) tanıtımı için Robert Meeropol Leipzig Kitap Fuarı nedeniyle Mart ayında Almanya'da idi. Berlin'de de bir okuma/toplantı yaptı.

Kitapta Robert 6 yaşındaki bir çocuğun hatırlayabileceği kadar anne ve babasını ve sonraki hayatını anlatıyor. Bu sonraki hayat bir çocuğun başına gelebilecek en büyük felaketi yaşayan bir insanın, başka insanların da dayanışması ve desteği ile nasıl ayakta kalabildiğinin öyküsü. Robert'in hayatı, bizzat emperyalistler tarafından en başından uğratılabilecek en büyük haksızlığa uğratılmış bir insanın, haksızlığa isyanının, direnişinin öyküsü. O 1953'de kendisine yapılan büyük haksızlığı bir sistem sorunu olarak görüyor ve o sisteme karşı mücadele ediyor. Gelinen yerde hayatını kurduğu "Çocuklar İçin Rosenberg Vakfı"nın çalışmalarına adamış. Vakıf anne babaları siyasi takibata uğrayan çocuklara yardım için kurulmuş ve o çok "demokratik" ABD'de bugün yüzlerce çocuğa yardım ediyor, onların eğitimini üzerleniyor, bakımını üzerleniyor vb.

Kitabın girişinde Robert anne/babasının idamını nasıl yaşadığını şöyle anlatıyor:

"15 Haziran günü başlayan haftada olan ve benim için dünyayı sarsan olayları, olan bir çok şeyi, şaşılacak kadar iyi hatırlıyorum.

Yüksek Mahkeme'nin duruşmaları yaz tatili ertesine kadar durduğunu açıkladığı o Pazartesi günü aynı zamanda iki yıl önce idama mahkum edilen anne ve babamın 18 Haziran Perşembe günü öldürüleceği de ilan edildi. Anne babamın 14. evlenme yıl dönümü idi o gün. Salı günü hakim William Douglas'a, o tatile çıkmadan bir dilekçe verildi. Çarşamba günü Douglas idamı erteledi ve tatile çıktı. Perşembe günü yüksek mahkeme olağanüstü toplantı yaptı. Cuma sabahı Douglas'ın ertelemesinin iptal edildiği açıklandı. 6'ya 3 oyla alındı bu karar. Annem/babam bu 19 Haziran Cuma günü güneşin batımından bir dakika önce idam edildiler. Sabat'ta (Yahudilerde kutsal Cumartesi) idam olmazdı çünkü. Fakat benim 15 Haziran'la başlayan haftadan hatırladıklarım bunlar değil.

Ben gazete okuyamadığım halde bu son dakika manevralarını TV ve radyo yayınlarından izleyebiliyordum. Ben bu bağlamda olanları çocuk kafamla kendi kendime şöyle açıkladığımı hatırlıyorum: Hakimler (artık kimse kim bunlar) 15 Haziran öncesinde Manny'den (Ethel ve Julius'un avukatı, çocukların dostu ÇN) anne ve babamın neden öldürülmemesi gerektiğini gösteren 10 gerekçe söylemesini istemiş. O da bunları saymış. Böylece annem ve babam 15. Haziran'da öldürülmemiş. Perşembe günü bu sefer 11. bir gerekçe söylemesini istemişler. O da söyleyememiş. Bunun üzerine öldürmüşler anne/babamı.

Sanırım radyo yayınlarında çok sözü edilen "eleventh-hour appeals" (Son dakika (11. saat)

çağrıları ÇN) adlı yayınla karıştırıyordum bazı şeyleri birbirine. 11. gerekçe herhalde bu olsa gerek. Michael (Robert'in ağabeyi, 10 yaşında ÇN) bizim Cuma günü yakındaki bir şehirde bir eve taşınacağımızı, Bach'ların evinde (aile dostları, Robert ve Michael, anne/baba'ları tutuklandıktan sonra iki yıl onların yanında kalıyorlar. ÇN) bizi keşfeden fotoğrafçılar yüzünden artık kalamayacağımızı söyledi. Bach'lardan apar topar nasıl ayrıldığımızı hatırlamıyorum. Fakat o akşam arkadaşım Mark'la top oynadığımı, Michael'in de Mark'ın ağabeyi ile oynadığını hatırlıyorum. Akşam tam TV'de bir maç seyrederken altta bir takım yazılar geçmeye başladı. Bunlar idam konusunda hazırlıkların iyice ilerlemiş olduğu yönünde haberlerdi herhalde. Okuyamıyordum ben, ama Michael'in çok iyi hatırladığım reaksiyonu açıktı: Ah çekerek, "Bitti.. Alaha ısmarladık.. Allaha ısmarladık" deyişini unutmam hiç.

Hem Michael'in bu reaksiyonu, hem de büyüklerin bizi ısrarla dışarı çağırmaları kötü bir şeyler olduğunun işaretleri idi. Hava iyice karardıktan, artık top görünmez hale geldikten sonra döndük eve.

Oğulları

Ben Michael'in bir takım haberleri kaçırmış olduğu için huzursuz olduğunu, büyüklerin ona bir şeyler anlatarak onu sakinleştirmeye çalıştıklarını hatırlıyorum. O sırada anne/babamın öldürülmüş olduğunu kavramış olup olmadığımı bilemiyorum. Ama daha fazla huzursuzluk olmasın diye hiç bir şey bilmiyormuş gibi gidip yattığımı hatırlıyorum. Büyükler Michael'e bana ertesi günler bir şey anlatmamasını tembihlemişler. Ama ben bir kaç gün sonra anne babamın öldürülmüş olduğunu öğrendim. Michael bana bir hafta kadar sonra "Annem/babam artık gelmeyecek, öldü onlar." dediğini anlattı. Benim de aslında pek anlamış gibi davranmadığımı söyledi."

Robert Meeropol, herkesin okumasında çok yarar olan (umarım kitap Türkçeye çevrilir) kitabının "sonsöz"ünü şöyle bitiriyor:

"11 Eylül'den bu yana benim çocukken "onları" yaşadığım dönemde his ettiğime benzer şeyler his ediyorum. Bugün bir çok ABD vatandaşı her gün

Robert Meeropol

daha fazlalaşan bir "onlar" korkusu içinde yaşıyor. Hükümet hep yeni uyarılarla bu korkuyu üretip körüklüyor. Ben küçük bir çocuk olarak bizleri koruyucu bir topluluğun kalbine sığınarak "onların" radarlarının etki alanı dışında kalmaya çalıştım. Genç bir insan olarak ise intikam rüyaları gördüm.

Yetişkin bir vatandaş olarak ben, 11 Eylül sonrası ABD'sinde Bush yönetiminin güya terörizme karşı mücadele etme adına geliştirdiği baskıcı iç politikayı kökten red ediyorum. Vatan koruma teşkilatından Tom Ridge'in ve Adalet Bakanı John Ashcroft'un tedbirlerinin ülkede güvenliği arttırdığını gösteren tek kanıt yoktur. Tersine Bush yönetimi McCarthy döneminden bu yana bizim vatandaşlık haklarımıza karşı en yoğun saldırıları gerçekleştirmiştir. Ne yazık ki, bizim özgürlüğümüzün ne kadar kırılgan olduğunu gösteren tam da hükümetin bu tedbirleri ve vatandaşların çoğunun da bu tedbirler peşinden körce gitmesidir; 11 Eylül'de DTM'ye yapılan saldırılar değil."

Robert Meeropol 1950'lerde "Komünizme Karşı Mücadele" adına rafa kaldırılan vatandaşlık hakları ve sınırlanan özgürlüklerin, bugün de "İslamcı terörizme karşı mücadele" adına rafa kaldırıldığına dikkat çekerek herkesi uyarıyor, mücadeleye çağırıyor.

Anlattığı yalnızca ABD için geçerli değil, bütün dünyada yaşadığımız bir genel saldırı söz konusu. Ve buna dünyanın her köşesinden ortak cevap gerek.

10 Mart 2009

kısa... kısa...

GKM'de 27 Mart Dünya Tiyatrolar Günü

Bu sene ilk defa Esenyurt'ta Güney Kültür Merkezi'nin düzenlediği, 27 Mart Dünya Tiyatrolar Günü kutlandı.

Altıda başlaması gereken etkinlik yerel seçimlere denk geldiği için bir saat gecikmeli olarak Kader Nedret'in sunumuyla saat yedide Dünya Tiyatrolar Bildirgesi okunarak başladı. Etkinlik ayrıca Türkiye Tiyatrolar Bildirgesi ve Tiyatro Güney ve Ortadirek Tiyatrosu'nun da ilk defa bu sene hazırladığı tiyatro bildirgesinin okunmasıyla devam etti.

Etkinliğe yaklaşık elli kişi katılırken oyunlardan önce katılımcı gruplardan birer temsilci sahneye alınarak Osman Genç yönetiminde küçük bir söyleşi düzenlendi. Söyleşide bireyler tiyatro yapmanın ve tiyatronun genel anlamda sıkıntılarından bahsederken, bununla birlikte sanatçıya Türkiye'de verilen değerden, geçmiş yıllara nazaran tiyatro sahnelerinin azalması ve tiyatro izleyicisinin de televizyon ekranlarına daha fazla rağbet göstermesine kadar bir çok sorunlara değinildi.

Etkinlik küçük bir aradan sonra tiyatro oyunlarının başlamasıyla devam etti.

İlk olarak Tiyatro Güney'in Songül Seyrek tarafından yazılıp yönetilen "Süper Aile" adlı oyunu

sahnelendi, daha sonra Ceylan Alas'ın yazıp yönettiği "Kim Deli" adlı oyun ile Tiyatro Veto sahne aldı. Veto grubundan sonra Esenyurt Belediye Tiyatrosu'ndan beş arkadaşın doğaçlama hazırlamış olduğu "Durmak yok, satmaya devam" adlı skeç izleyicilerle buluştu. Daha sonra Tiyatro Güney oyuncularından Şener'in okuduğu bir şiirle devam eden etkinlik günün son oyunu olarak Ortadirek Tiyatrosu'nun Yaprak Okatalı tarafından yönetilen modern dans gösterisi ile son buldu.

Tiyatro gruplarının sunumlarının son bulması ile Ufuk Çoban ve Hasan Demirli'nin yapmış olduğu müzik dinletisiyle devam eden etkinlik halaylarla son buldu.

Sevgili Güney okurları, 5 yılı aşkın zamandır Güney Tiyatrosu çalışmalarını sürdürüyorum.

Şu sıralar TV'lerde tiyatro sevgisi gırla gitmekte. Fox TV'de mahşeri cümbüş tiyatrosunun oyuncularının sergilediği, Osman Tan'ın sunduğu tiyatro sporu altında gerçekleşen çalışmadan başlayıp, BKM oyuncularının alt kadrosunun hazırladığı, "Çok Güzel Hareketler Bunlar"dan, TRT yapımcılığını, Sinan Çetin'in, pilatosunun üstlendiği komedi dükkanına yolculuk yapabiliriz. İleride komedi Migros, Ne Hareketti Be Abi'ye ardından da tiyatro futboluna abartırsak fabrikasına kadar gidebiliriz.

Tabi bunlar TV için iyi birkaç tiyatronun, pastadaki payının artması açısından bakılırsa, Yemekteyiz programının puan cimriliğini yapmadan 10 numara diyebiliriz. Fakat, sanatın sevilmesi açısından ekran başına toplanması güzel. Ya salonlar ne durumda? istediğiniz kadar spor yapın, platos yapın, çok güzel hareket desinler, komedi dükkanımız iyi bir köşede değilse hava hatta civa. Eğer bu ülkenin değişimine bir eser bırakmıyorsanız, vay halinize.

Geçtiğimiz günlerde Güney Tiyatrosunda, bunca yıllık arkadaşlarıma, eğitim uğraşlarımda şu karara vardık; senaryo çalışım teknikleri adı altında verdiğim çalışmalar sonunda, istedik ki biz, bize düşen alanda bir nebze de olsa gelenekselleştirmek istediğimiz, kısa da olsa oyun metinlerini, beğeninize sunmak istedik. Uzun zamandır yürüttüğü çalışma sonucu Songül Seyrek arkadaşımızın internet oyun kahramanını tiye alarak yazdığı oyun ile Tiyatro Güney çalışanlarını kah kahaya boğdu. Bu ilk çalışma örneğini sizlerle paylaşırken, okurken efektini, ışığını, kostümünü hayal etmeyi de sizlere bıraktık. Bu yüzdendir ki iyi seyirler. *(Oyunu sayfa 17'de okuyabilirsiniz.)*

Osman Genç, GKM Genel Sanat Yönetmeni

Devletin ırkçı siyasetinin devamı

"Sarı Gelin" belgeseli

Bizi kalıplara sokmak isteyen her türlü zihniyete karşı çıkmalı ve birbirimize tahammül edebilmeliyiz. Her şeyden önce, aramızda 'öteki'lerin kalmadığı bir gelecek için, özür dileyebilmeliyiz. Tarih boyunca Ermeni, Rum, Yahudi düşmanlığı ile genç beyinlerimiz zehirlendi. İnsanlara "Ermeni dölü" veya Yahudi, Rum denilerek hakaret edilmek istendi. Tüm bunların bizzat halkın kendiliğinden üretip yaydığı bir anlayışın ürünü olduğunu söylemek tamamen gerçeklere aykırıdır. Bu siyaset bizzat devlet eliyle okuduğumuz ders kitaplarında, günlük gazetelerde, televizyonlarda beyinlerimize şırınga edilerek işlendi, işleniyor… Kemalizm'in resmi ideolojisi de zaten; "Türkün Türkten başka dostu yok", "Bir Türk Dünyaya bedel"… ırkçı şoven ideoloji üzerine kuruludur.

Türk devleti özellikle son yıllarda Ermeni soykırımı konusunda uluslar arası alanda deyim yerinde ise köşeye sıkışmış durumda ve her fırsatta, kendini savunmaya geçip, "Bir soykırımdan bahsedilecekse, Ermeniler değil Türkler soykırıma uğramıştır", "Olan olaylar savaş içinde olmuştur" vs. demektedir. Tüm bunları yaparken de içte de boş durmayarak Ermeni düşmanlığı konusunda sınır tanımamaktadır.

Bunlardan biri de son olarak "Sarı Gelin-Ermeni Sorununun İç Yüzü" belgeseli olayıdır. Bu ırkçı faşist "belgesel" iddiaya göre Genel Kurmay Başkanlığı tarafından hazırlatılmıştır. Belgesel, Milli Eğitim Bakanlığına okullarda izletilmesi için gönderilmiştir. 2001'de kurulan "Asılsız Soykırım İddiaları ile Mücadele Komisyonu" 2007'de bu belgeseli "Türkiye'ye izlettirme" kararı almış.

Milli Eğitim Bakanlığı, 25 Haziran 2008'de Türkiye'deki tüm ilköğretim okullarına "Sarı Gelin - Ermeni Sorununun İç Yüzü" adlı belgeseli gönderir... İl Milli Eğitim Müdürlükleri, 23 Ocak 2009'da okullara gönderdiği bir yazı ile dağıtılan belgeselin ilkokul öğrencilerine uygun görülen saatlerde izlettirilmesi ve sonuç raporlarının da 27 Şubat mesai bitimine kadar İl Milli Eğitim Müdürlüklerinin kültür bölümlerine gönderilmesini ister.

Bu ırkçı belgeselin okullarda gösterilmesinin duyulması üzerine, başta Ermeni aileler olmak üzere basının önemli bir kesimi ve duyarlı insanlar tepki gösterdi. Bu belgeseller gösterilmeden önce de, Milli Eğitim Bakanlığı 2004 yılında, Ermeni okullarının da aralarında bulunduğu ilk ve orta dereceli okullara bir genelge göndererek, "Ermeni soykırımının asılsız olduğu" temalı konferansların verilip kompozisyon yarışmaları yapılmasını istemişti. O dönemde tepkiler üzerine Milli Eğitim Bakanlığı, Genelgede, konferanslarda, konuyla ilgili seminerlere katılmış öğretmenler ile çevrede bulunan yüksek öğretim kurumlarında görevli 'uzman' akade-

misyenlerden yararlanılması istiyordu. İşte bu öğretmen ve akademisyenler ise Ermeni sorununun içyüzünü anlatarak daha çocuk ve yetişme çağında olan gençleri "aydınlatacaklar"dı.

Bu ırkçı faşist belgesele tepkiler de gecikmiyor. Gelen tepkiler üzerine de Milli Eğitim Bakanlığı, "iç kamuoyunu bilgilendirme maksatlı olarak" yalnızca tarih öğretmenlerine verilmek üzere Milli Eğitim Müdürlüklerine gönderildiğini söylüyor. Ve fakat bu belgeselin önemli ölçüde okullarda gösterildiği ortaya çıkıyor. Bunun üzerine Ermeni ailelerin bu zorunlu belgesel gösterimine itiraz etmeleri karşısında, Milli Eğitim Bakanlığı yaptığı açıklamada, "belgeselin gerçeklerin anlaşılmasına yardımcı olabileceği görüşüne varıldığı"nı belirtiyor. Daha sonra ise; "eğitim materyalinin kullanımı sırasında amacı aşan uygulamaların ortaya çıktığı anlaşıldığından,(...) yarısı dağıtılan DVD'lerin diğer yarısının dağıtımının durdurulduğu"nu duyuruyor. Eğer bu belgesel "gerçeklerin anlaşılmasına yardımcı olabilecekse", kullanımı sırasında amacını nasıl ve neden aşabilir? Daha doğrusu, bu nasıl bir gerçektir? Özel bir anlama kılavuzuna mı ihtiyaç var? Filmde Ermenilerin Türkleri nasıl kestiği, Türklerin/Müslümanların bütünüyle nasıl masum ve iyi niyetli oldukları gerçeğini bol kanlı sahneler eşliğinde öğrenen ilkokul öğrencilerinden sonra bu anlama kılavuzuna bakıp, dünyadaki ve Türkiye'deki Ermenileri sevgiyle kucaklamaları mı bekleniyor? Nitekim bir Türk babası, Dr. Serdar Kaya, bakanlığa dava açmakta gecikmedi. Belgeseli izlemiş olan küçük kızı uykularından olmuş, ikide bir büyüklerine 'Ermeniler bizi kesti mi?' diye soruyor, başka hiçbir şey düşünemiyormuş.

Kaya'nın basın açıklamasında gazetecilerin sorduğu soru da ilginçtir. Gazeteciler Kaya'yı arayıp "Ermeni misin" diye soruyorlar. Kaya verdiği cevapta; "Ermeni olmam gerekmiyor. Değilim, 'beyaz Türk'üm. Ama halkların kardeşliğine inanıyorum. Milliyetçilik ve faşizm bize bunları yaşatıyor. Herkes bizim kadar yerli ve buranın sahibi." açıklamasını yapıyor. (Bianet)

Irkçı şoven, faşist mantığa göre "eğer siz bu belgesele karşı çıkıyorsanız mutlaka "Ermenisiniz"dir. İşte bu ırkçı, şoven, faşist siyaset, minik yavrulara apoletler takıp ortalara salan, İstiklâl Marşı'nın bütününü ezberletip karşısına geçip ağlayan, Ermenilere karşı doldurmakta bir sakınca görmeyen devletin siyasetidir. "Bebeklerden katil yaratan bu zihniyet", çocukların kendilerini yaralayarak kanlarıyla boyadıkları bayrak karşısında gururdan şişiniyor.

"Sarı Gelin" ve "Allah'ın Kızları"

Sarı Gelin belgeseli konusunda şimdiye kadar çalışmayan Ceza Kanunu'nun 216. maddesi, iş saldırgan, muhafazakâr, ırkçı, faşist çevrelerin şikâyetine gelince tıkır tıkır çalışıyor. Türk Ceza Kanunu'nun 216. maddesi, "halkın ırk ve din bakımından farklı özelliklere sahip bir kesimini, diğer bir kesimi aleyhine kin ve düşmanlığa alenen tahrik eden kimse(nin), bu nedenle kamu güvenliği açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile" cezalandırılmasını öngörüyor.

Nedim Gürsel'in 2008 Mart'ında "Allah'ın Kızları" başlıklı bir romanı yayınlandı. Roman hakkında yüksek inşaat mühendisi olan Ali Emre Bukağılı suç duyurusunda bulundu. Suç duyurusuna savcılık önce takipsizlik kararı vermişti. Suç duyurusunda, yazarın; "halkı kin ve düşmanlığa tahrik ettiğini" ve "halkın bir kesiminin benimsediği dini değerleri alenen aşağıladığını" iddia ediyordu. Takipsizlik kararına itirazı değerlendiren üst mahkeme, geçen ay dava açılmasına karar verdi. Bu yetmiyormuş gibi, geçtiğimiz günlerde, kitabın ikinci baskısı için de ikinci bir suç duyurusu yapıldı ve soruşturma başlatıldı. Bunlar da yetmedi, kendisine açılan dava ile ilgili basında yer alan değerlendirmeleri nedeniyle, Gürsel ve avukatı hakkında yargıyı etki altına almaya teşebbüs iddiasıyla soruşturma açıldı.

Bizim demokratik ve laik hukuk devletimizin kurumlarına göre, Sarı Gelin belgeseli gerçekleri anlamaya yardımcı olan bir eğitim materyalidir; "Allah'ın Kızları" ise dini değerleri alenen aşağılayarak halkı kin ve düşmanlığa tahrik etme suçlaması ile mahkemelerce incelenmeye değer görülen bir romandır.

Bu ikiyüzlü ve çifte standart uygulamalar bugüne kadar hep gördüğümüz şeylerdi. Ve bunlar okullardan, mahkeme salonlarına kadar her alanda görülüyor. Küçücük çocuklara bu tür belgeselleri izleterek, "Bebeklerden katil yaratan zihniyet", Milli Eğitim Bakanlığı'nın veya her hangi bir kurumun değil devletin bugüne kadar sürdürülen politikasının bir ürünüdür.

27.03.2009

Vatansızlar

İsmini duyduğumuzda burkuluruz biraz, nedeni belirsiz korkular yükleniriz. Hatta elitlerimizin tüyleri diken diken bile olur. Onlar bu dünyanın öteki yüzleri bile değildir kimimize göre. Kaldırımda yürüyen yalınayak bebelerine bile bit bulaşır ihtimaliyle yaklaşmadığımız, Tanrının lanetlediği ırk, firavunun çocukları, yetmiş iki millete bile girememiş, buçukta kalmış, yetmiş iki buçuk milletin buçuğu... Hayal kırıklıklarıyla dolu bir hayat. Rajastan'dan başlayıp Endülüs'e uzanan binlerce yıllık yolculuk...

Sevgililer, çiçek satan kadınlarına yakalanmamak için adımlarını büyütürler. Toplu taşıma araçlarında biraz yüksek sesle konuşsalar bu durum diğer yolcular için bir kavga sebebidir. Evet Romanlar...

Sinirli yolcu: Sessiz olun biraz sessiz, rahatsız oluyoruz!!!

Roman kadını: Ne çabuk rahatsız oldun, daha yeni bindik...

Sinirli yolcu: Sizden başka konuşan var mı burda?

Roman kadını: Konuştum da ne dedim, küfür mü ettim sana, etini mi sıktım?

Tarihi hakkında bile birçok rivayet var. Kimse onların nereden geldiğini bile gerçekten bilmiyor. Nereden geldiği apaçık bilinmeyen, bir vatanı olmayan, vatansızlar...

Yazıya başlamadan önce, Çingene kavramını kullanmayı düşünüyordum.

Bu kavramın aslında Romanlara ithaf edilmiş hakaret anlamı taşıyan bir yakıştırma olduğunu öğrendim. Öğrendiğim andan itibaren de bu kelimeciği literatürümden çıkardım. Çok çeşitli adlarla anılıyorlar. Roman, Gypsy, Jitan, Tzigane, Zingarelle...

Tarihi tam anımsamıyorum, Kocaeli' de Romanlarla yaptığımız bir röportajda Zeytin Zil' in söyledikleri acı gerçeği o kadar güzel tanımlıyordu ki,

Bizden tiksiniyorlar. Bize pis diyorlar. Sanki biz onlar gibi giyinemiyoruz, yıkanamıyoruz. Her gün banyo yapıyoruz. İş arıyoruz, Çingeneyiz diye vermiyorlar. Elektirik faturasını yatırmaya gittiğimizde sıraya giriyoruz, bizden kaçıyorlar. Bilmiyorum ne yapıyoruz onlara...

Hiçbir ırk yaşadığı toplum içinde bu kadar acımasız bir latent soykırıma maruz kalmamıştır sanırım.

Romanların Ortaçağ Avrupasında sadece Roman olması gerekçe gösterilerek asılmasını baz alırsak, yaşam standartlarının tarih içinde iyileşmeye başladığını bile düşünebiliriz. En azından Romanlar için "buna da şükür" denilecek bir ruh hali.

Roman olunur da katliamlardan nasibini almamak olur mu?

Nazi Almanyası'nın soykırım istatistikleri her ne kadar Yahudileri kapsasa da Holocaust' ta kimine göre 200.000 - 800.000 arası kimine göre de 1.200.000'e yakın Roman katledildi. Auschwitz'de günlerce Çingene dumanları yayıldı göklere. Naziler sadece Almanya' da değil Polonya, Macaristan ve Çekoslovakya' da da Çingeneleri yok etti.

Türkiye' de kent hayatına derme çatma evlere ve barakalara girerek bir nebze olsun uyum sağlamış olabilirler, ancak Avrupa' da ve özellikle Balkan ülkelerinde Romanlar tabiata oldukça yakındırlar. Hala göçebe yaşam tarzını terketmemiş, çadırda yaşayan Romanlar vardır. Geçimlerini sağlamak için yerleşik meslekleri vardır ki bunların başında Türkiye' de de sokaklarda sıkça rastladığımız kalaycılık gelmekte. Kadınları çiçek satar, Çerçilik, Bohçacılık, Falcılık yaparlar. En kötü meslekleri ise dilenciliktir. Atları çok severler, belki atlar onların dünyadaki en iyi ve en sadık dostlarıdır. Ayı oynatmanın yasaklanmasından önceki dönemlerde, çengilik onların bir başka mesleği olarak icra edilmiştir. Giysileri imkanları doğrultusunda rengarenktir. Giyim tarzları modaya bile konu olmuştur ve birçok modacı onların giyim tarzlarından bir şekilde etkilenmiştir.

Bir dönem revaçta bir tartışma vardı bilmem hatırlar mısınız?

Alaylı mı, mektepli mi? Cevap hakkımı alaylı olarak kullanıyorum ve bu cevabımın en büyük ispatı Romanlardır. Kolejlerde ve konservatuarlarda müzik eğitimi alanların çaldığı kemanla, bir romanın çaldığı kemanı ayrı ayrı dinlerseniz neden alaylı cevabını verdiğimi anlayacaksınız. Bu noktadan hareketle Romanlar için müziğin apayrı bir yeri vardır. Müzik onların doğal bir yeteneğidir. Hayat onlara sadece müzikle zevk vermektedir dersek sanırım laf-ı güzaf etmiş olmayız.

Romanlarla ilgili çok ilginç bir anekdotu paylaşmak istiyorum. Romanlar birbirlerinden ödünç para istemezler. Çünkü bu ödünç paranın geri dönmeyeceği aşikar olduğu için böyle bir münasebet söz konusu bile olamaz. Yalnız... Biri ötekisine düğün yapacağını ve bu iş için paraya ihtiyacı olduğunu söylerse, istediği kadar ödünç parayı alabilir. Çünkü işin sonunda eğlenmek söz konusudur. Eğlenmek ve ne olursa olsun inadına eğlenmek belki onların hayatının en güzel yanıdır.

Umutla bakarlar dünyaya, yürekleri hep barıştan yana atar. Yaşamın iyi birer filozofudurlar. En önemli yaftaları hırsız ve yankesicidir. Ama asıl hırsızlar ve yan kesiciler ise onları yaşadıkları toplumlarda kaybederek hayatlarını çalanlardır. Asıl hırsızlar farklılıkları bir zenginlik değil de sürekli dezavantaj olarak görürler. İnsanları ötekileştirirler ve kamplara bölerler. Bazılarını sosyal statüye bile sokmazlar. Bu durum "öteki"nin topluma yabancılaşmasını ortaya çıkarır ki, "öteki" kendini o toplumun bir ferdi olarak görmez artık. İşte bu noktada vatansızlar çıkar sahneye. Ötekileştirilen ve vatansızlaştırılan bu kitlenin bütün organları ötekileştirende de mevcuttur. Ama kartlar ötekileştirenin elindedir bir kere.

Aydın Yıldırım

O, dünya proletaryasının vatandaşıdır…

NAZIM HİKMET

Nazım Hikmet'in Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına kabulü konusunda yıllardır süren tartışmalar son buldu. 25 Temmuz 1951 yılında vatandaşlıktan çıkarılan Nazım Hikmet'e vatandaşlık hakları iade edildi.

Yaşadığı dönemde komünist mücadele içerisinde yer aldığı için "vatan haini" ilan edilip sürgün edilen şair ne oldu da vatandaşlığa yeniden kabul edildi? Yoksa artık komünizm propagandası yapmak suç sayılmıyor mu? Sistem aynı kapitalist sistem ve Nazım'ın savunduğu görüşler bugün de hala, var olan sistem için ciddi tehdit oluşturuyor. Değişen hiçbir şey yok, hayır! Vatan hala birilerinin maaşları, ödenekleri, hala polis copu, mızraklı ilmihal… Ve durum bu iken, yani hiçbir şey değişmemişken Nazım Hikmet'in vatandaşlığa geri alınması sahtekârlık değil de nedir? Yıllardır aynı çark dönmeye devam ediyor. Çark döndükçe egemenler her defasında farklı bir yüzle çıkıyor karşımıza, yani oynanan oyun aynı ama oyuncular her seferinde değişik...

Nazım Hikmet 46 yıl önce bedenen aramızdan ayrıldı fakat yaşamını adadığı komünizm mücadelesi ve bu mücadeleye yaptığı katkılar tüm dünyada komünistlere ışık tutmaya devam ediyor. Ama bu ışık birilerinin gözüne batıyor. Nazım Hikmet'i, onun savunduğu düşünceleri yok etmeye güçleri yetmeyenler onu sıradanlaştırmak için, komünist kimliğinden arındırmak için çaba sarf ediyorlar. O'nun vatandaşlık haklarının geri verilmesi de bu çabanın bir ürünü. Yıllardır gündemden düşmeyen bu konu her açıldığında hararetli tartışmalara yol açıyordu. Doğal olarak her seferinde Nazım Hikmet'in komünist kimliği gündeme geliyordu bu nedenden ötürü bu tartışmaların önünü kesecek bir yönteme ihtiyaç vardı. Konu Bakanlar Kurulu gündemine taşındığında hükümet sözcüsünün konu hakkında yaptığı açıklamada "Eski Türk Ceza Kanunu'nun 141. ve 142. maddesine göre 25 Temmuz 1951'de Türk vatandaşlığından çıkarılmış olan Nazım Hikmet'in tekrar Türk vatandaşlığına dönmesine imkân veren bir Bakanlar Kurulu kararı bugün imzaya açılmış ve tamamlanmıştır. Böylece uzunca bir zamandan beri Türkiye'de tartışma konusu olan bu konu da ümit ediyoruz ki gündemden düşmüş olacaktır." denilmektedir. Böylece asıl niyetin sadece tartışmaların önünü almak olduğu, konuyu gündemden düşürmek olduğu belirtilmiştir.

Eminiz ki Nazım Hikmet yaşıyor olsaydı bu şartlar altında, bu niyetle verilen haklarını kabul etmezdi. Çetelerin kol gezdiği, vatan hainlerinin ülkeyi yönettiği, her köşe başında bir hortumcunun, soyguncunun yer edindiği bu ülkenin sahtekâr yöneticilerinin verdiği vatandaşlığı kabul etmezdi.

Nazım Hikmet komünist bir şairdi. O, hayatı boyunca işçi ve emekçilerin iktidarı, sömürünün ortadan kalktığı bir dünya için mücadele etti. Onun özlemi böyle bir dünyadır.

Ona TC vatandaşlığı vermek hiçbir şey ifade etmez. Çünkü o, dünya proletaryasının vatandaşıdır.

Nazım dün olduğu gibi bugün de, TC vatandaşlığına alınsa da, "vatan haini"dir ve "vatan hainliğine devam etmektedir hala…"

Doğumunun 111. Yılında
B R E C H T

tan doğan

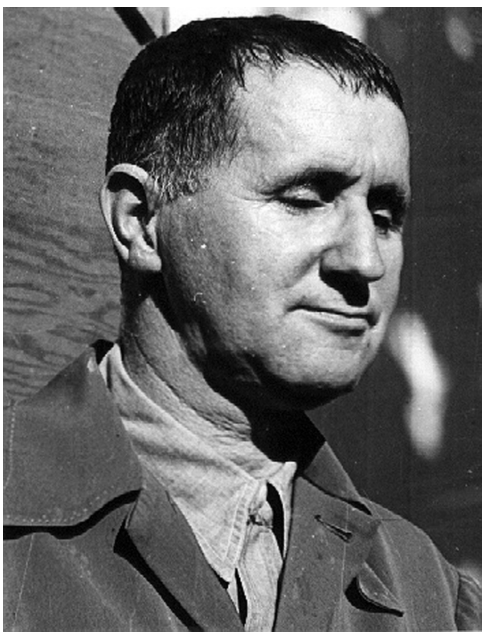

"Bütün sanatlar, en üstün sanat olan 'yaşama sanatı'na hizmet eder."

"Uzun ve sağlıklı bir yaşam dilerken Kadınım"a…

"Ben Bertolt Brecht, kara ormanlardan…"
"Ben Bertolt Brecht, kara ormanlardan.
Karnında getirmiş şehre anam beni.
Ama çekip gidene dek ben bu dünyadan
Çıkmayacak ormanların soğuğu içimden.
Asfalt şehirde evimde gibiyim.
Donanmışım son kutsal törenle:
Gazeteyle, şarapla, tütünle,
Güvensiz, aylak, ama sonu mutlu.
İnsanlarla iyi aram. Durur başımda
şapkam herkesinki gibi. İnsanlara bakar
derim: "Bunlar başka türlü kokan birer hayvan."
"Ne çıkar, derim sonra, benim onlardan ne
farkım var?"
Kadınlarla otururum yan yana
salıncaklı koltuğumda sabahları.
Seyrederim onları umursamadan ve derim:
"İşte karşınızda güvenilmez bir adam."
Akşamları da toplarım erkekleri.
"Bayım" deriz birbirimize hep konuşurken.
Ayaklarını dayarlar masama ve derler:
"Düzelecek işler!" Sormam: "Ne zaman?"
Sabaha doğru alacakaranlıkta ıslanır çamlar,
kuşlar ötüşür, böcekler bağrışır.
Dikerim ben kadehimi şehirde tam o sıra dibine kadar,
atıp izmaritimi, dalarım tedirgin bir uykuya.
Biz, uçarı kişiler,
otururuz yıkılmaz sanılan evlerde.
(Yüksek yapılarını biziz kuran Manhattan adasının.
Biziz kuran incecik antenleri,
Atlantik üstünden konuşan.)
Bu şehirlerden arta kalacak ne;
Sokakları dolaşan bir rüzgâr kalacak.
Evleri kuranlar mutlu olurlar ama,
Onlar da bir gün bırakır evleri giderler.
Hepimiz bugün var, yarın yokuz,
ne düşünürse düşünsün bizden sonrakiler.
Umarım ki, bir deprem olunca yakında,
söndürmem puromu üzüntüyle."

Ben Bertolt Brecht,
kara ormanlardan,
anasının karnında gelmiş asfalt şehre.

Süredizinsel yaşam bağlamında Brecht

1898: 10 Şubat'ta Augsburg'da doğumu. 1918: Alman Ordusu'nda sağlıkçı asker. 1918-1920: "Toplumdışıların Baal'i" (üzünçlü bir yaşamöyküsü). 1919: "Gecede Davul Sesleri" (güldürü). 1920: Münih Oda Tiyatrosu'nda dramaturg. 1921-1923: "Kentlerin Fundalığında" (oyun). 1922: Reinhard'ın Alman Tiyatrosu'nda yönetmen; "Gecede Davul Sesleri"ne

Berlin-Kleist ödülü. 1923: "İngiltere Tarihinden İkinci Eduard'ın Yaşamı" (oyun). 1924-1926: "Adam Adamdır" (güldürü). 1927: "Ev İçin Dua Kitabı" (şiirler). 1928: "Üç Kuruşluk Opera". 1928-1929: "Mahagonny Kentinin Yükselişi ve Düşüşü" (opera metni); "Okyanus Uçuşu" (radyo oyunu). 1929: "Anlaşmanın Önemi" (Baden şenliği için 'öğretici' oyun). 1929-1930: "Evet Diyen Hayır Diyen" (okul operaları); "Mezbahaların Kutsal Kızı Johanna" (oyun). 1930: "Kuralla Kural Dışı" ('öğretici' oyun); "Önlem" ('öğretici' oyun). 1932: "Ana" ('Maksim Gorki'nin aynı adlı romanından bir tiyatro uyarlaması); "Üç Asker" (bir çocuk kitabı). 1932-1934: "Yuvarlak Kafalarla Sivri Kafalar" (oyun). 1933: Danimarka, İsveç, Finlandiya üzerinden 1941'de Amerika'ya göç. 1933-1934: "Horasyalılar ile Kuriasyalılar" (çocuklar için 'öğretici' oyun). 1934: "Beş Paralık Roman." 1936-1937: "Carrar Ana'nın Silâhları" (oyun). 1938: Galile'nin Yaşamı" (oyun); "Bay Julius Caesar'ın İşleri" (roman); Londra'da iki cilt olarak 'Toplu Eserler'i yayımlandı; "Üçüncü Reich'ın Korku ve Sefaleti" (24 bölümlük oyun). 1938: "Lukullus Soruşturması" (radyo oyunu). 1938 -1940: "Sezuan'ın iyi insanı" ('öğretici' bir oyun). 1939: "Cesaret Ana ve Çocukları" (oyun); "Svendborg Şiirleri". 1940: "Bay Puntilla ile Uşağı Matti" (halk oyunu). 1941: "Arturo Ui'nin Önlenebilir Yükselişi" (oyun). 1942-1943: "Simone Machard'ın Öyküsü" (oyun). 1944-1945: "Şvayk İkinci Dünya Savaşı'nda" (Jaroslav Hasek'in romanından esinlenerek yazılmış bir oyun); "Kafkas Tebeşir Dairesi" (oyun). 1947: Amerika'dan Zürih'e geçiş; Sophokles'in "Antigone"si üzerinde çalışmalar ve bir Antigone uygulaması. 1948. Berlin'e dönüş. 1949: "Cesaret Ana ve Çocukları" oyununun sahnelenmesi; Berliner Ensemble'ın kuruluşu; "Takvim Öyküleri"; 1933'ten beri yarım kalmış "Denemeler"in yeniden ele alınması; "Komün Günleri" (oyun).1950: "Lukullus'un Yargılanışı" (opera metni). 1951: "Eğitmen" (Lenz'in eserinden uyarlanmış bir güldürü). 1953: "Turandot ya da Aklayıcılar'ın Kongresi" (fragmanlar). 1954: "Buckower Ağıtları" (şiirler). 1954-1959: Ürünlerinin on iki cilt olarak toplu basımı. 1956: 14 Ağustos'ta Berlin'de ölümü…

Şâir Brecht

"Bertolt Brecht" denildiğinde ilk usa gelen sanat dalı **"tiyatro"** ve **"tiyatro/oyun yazarı/oyun adamı)"** kimliği/kişiliği olsa da, bunun yanı sıra **ekin adamı ve yazar** kimliği bağlamında **"denemeci", "romancı"** ve **"Şâir Brecht"**le de karşılaşılmakta.

"Brecht'in şâirliği ve şiiri", çoğun oyun yazarlığının gölgesinde kalmış izlenimi verse de, oldukça önemli ve değerli bir konum taşımaktadır.

Pek bilinmese de, **Brecht**'in şiire '**15 yaş**'ında başladığını ve ara vermeden ölene dek (özellikle de **Berlin**'e döndükten sonra **oyun** yerine), şiir yazdığını bilmekteyiz. Önceleri okul gazetesinde, sonraları dergilerde süren şiir serüveninde yaşadığı çağın koşulları, duygudurum yapısı, toplumsal koşullar, onda erken yaşta bir olguluğa dönüşür. Kentsoylu bir aileden gelmesine karşın, yaşadığı toplumsal düzenin çarpıklıklarına/yanlışlarına hep başkaldıran bir bağımsız tin duyuşu doğrultusunda yaşar. Sömürüye, sınıfsal ayrımcılığa, varsıllığa, buyurganlığa karşı bir şiir geliştirir. Bu olguyu izlek kıldığı ve **1938** yılında yazdığı **"İyi Geçmişi Söküp Atmak"** adlı şiirinin, **"Oğlu olarak yetişti / Varlıklı insanların. Ailem / Boynuma bir yaka takıp yetiştirdi beni / Hizmet edilecek biri olarak ve öğretti bana/ Buyurma sanatını. Ama / Büyüyüp çevreme baktığımda / Sevemedim sınıfımın insanlarını / Buyurmayı ve hizmet edilmeyi / Ve terk edip sınıfımı katıldım / Yoksul insanların arasına"** dizelerinde, yaşam felsefesinin izleri açık-seçik görülür. Bu düşün doğrultusunda baba ocağından ayrılması, kiralık bir evin çatı katında oyun yazlığıyla geçinir bir yaşam sürmesi, **"başsızlık"** ve **"hiççilik"** düşününü içselleştirip yaşama geçirmesini sağlar.

Liseyi tamamlayıp, tıp öğrenimi için **Münih**'e geldiğinden hemen sonra askere alınır ve **Augsburg**'daki askeri sağaltımevinde görev yapar. Savaşın acımasız yüzüyle tanıştığında, **Birinci Dünya Savaşı**'nın ilk ayında yazdığı **"Çağcıl Söylen"** adlı şiirinin, **"Yalnız analar ağladı / Her iki yanda"** dizelerindeki denli, **"savaş karşıtı"** olduğunu her ortamda vurgular.

Bir dönem doğa üzerine şiirler yazarak tinini sağaltmaya çabalasa da, **1924** yılında Berlin'de, **"toplumcu"** ve **"eytişimsel özdekçi/diyalektik materyalist"** düşünü benimser. **"Kentlerde Oturanlar İçin Okuma Kitabı"** içinde yer alan şiirlerinde, büyük kentlerin insanları nasıl öğüttüğünü ve duyarsızlaştırdığını; **"bireysel ve toplumsal yabancılaşma"**yı nasıl körüklediğini sorusal/eleştirel bir yöntem ve biçemle dillerken, **"sevgi"** ve **"sevgililik"** olgularını vurgular. 1928'de yazdığı **"Sevgililer"**, söz ko-

nusu sorulsalı, **"sevgi-sevgisizlik"** karşılığınca yazdığı, **"insan ve doğa"** birlikteliğini açımladığı bir şiirdir: **"Güneşin ve ayın altında küçük hareketlerle / Birbirlerine sevdalı, uçarlar sonsuza, / Hey sizler, nereye? –Hiçbir yere.- Nereden? –Her yerden. / Soruyorsunuz, ne zamandır birliktesiniz? –Hemen. / İşte böyle bir anlık birlikteliktir, sevenler için sevda."**

"Şâir"in sürgün yılları ve şiiri…

"Şâir"in **"sürgün yılları"**, **Hitler**'in **1933**'de yetke/iktidar olmasıyla başlar ki, bu dönemdeki tek şiir kitabı, **Danimarka**'da bir kıyı kasabasında, **Svendborger**'da yaşamaya zorunlu bırakıldı yıllardan **1936**'da yazdığı ve tamamı siyasal içerikli, imgelerden arınmış, dahası marşlar olarak da tasarlanmış **"Svendborger Şiirleri"**dir. **"Haykıran bir şiir"** oluştursa da Brecht, **"Kofüçyüs düşünü/felsefesi"** ile **"toplumculuk/sosyalizm düşünü/felsefesi"**nin bileşkesini kurmasıyla, dingin ve olgun bir söylemi anlağıyla kurgular: ***"Tebeşirle duvara yazılmış: / Savaş istiyoruz. / İlk vuruldu / Bunu yazan."***

Yine bu dönemde, **"çocuk, aşk, doğa şiirleri"**nin yanı sıra **"fabl"** türünde de şiirler yazar.

"Sürgün yılları"nın baskısını gördüğü yıllarda, **İsveç, Finlandiya, Sovyetler Birliği ve ABD**'de de kısa sürelerle kalır. **"Anamalcı/Kapitalist dizge"**nin dayatmasını duyumsadığı zaman dilimlerinde çokça mutsuz olur ki, şiirine de yansıtır duygusunu: ***"Her sabah, ekmeğimi kazanmaya / Giderim pazara, yalanların satın alınacağı yere. / Umut dolu / Sunarım kendimi satıcıların arasında."***

Yurdundan uzakta, ne var ki halkının acıları yüreğinde, **"Almanya Üstüne"** ve **"Oğlu Ölen Ananın Ağıdı"** benzeri şiirler yazarken, onca acıya, onca sömürüye, onca baskıya karşın umudunu hiç yitirmez: ***"Gök, yer ve rüzgâr / Ve insanların yarattıkları / Kalabilirler ama / Sömürücüler / Kalamaz."***

Brecht Berlin'de ve…

"Şâir", ancak savaş sonrasında, 1948'de dönebilir Berlin'e… Her şeyin altüst olduğunu görür 15 yıl sonra… **"Toplumculuk"**la şiirini yoğuran Brecht'i, ne **"Gelecekçilik/Fütürizm"** ne de **"Gerçeküstücülük/Sürrealizm"** etkiler. Yalın dille, düz anlatımla, güçlü bir biçemle, özgün bir söylemle **"insanlık"** ve **"halkların özgürlüğü"** adına yazdığı şiirlerini ölene dek sürdürür **"Şâir".** Bunun içindir **"20. Yüzyıl Yeryuvar Şiiri"**nin üstüne imzasını atması. Bunun içindir **"şiir şiir yaşama"**sı. Bunun içindir **"Dünya Halklarının Şâiri"** olması. Bunun içindir **"111. yaşında umudu ve direnci yaşatma"**sı. Bunun içindir **"Güzel günler ve Aydınlık Yarınlar"**ı muştulayan **"Kara Ormanların Ölümsüz Çocuğu"** olması…

O **"Şâir."** O **"Brecht."** O **"Sevgi, Dostluk, Umut, Direnç -ve şimdilerde de çokça aranır olan- Adalet ve Halkların Emeği / 'Halkın Ekmeği' "**:

"Bilin: Halkın ekmeğidir adalet
Kimi zaman bolduk, kimi zaman kıt
Bakarsınız doyum olmaz tadına,
Bakarsınız berbat.
Ekmek az olunca hüküm sürer açlık
Bozuldu mu tadı, başlar hoşnutsuzluk.

Kötü adalete son!
Acemice pişirilmiş ve sevgisiz yoğrulmuş
adalet yeter!
Yeter tatsız, katıksız, kara kabuklu adalet!
Bayat adalet, çok geç gelir!

Ekmek bol ve güzelse
Gözler öbür yiyeceklere yumulsa da olur.
Ne ki her şey bollaşmaz ki birdenbire.
Bilirsiniz, nasıl bolluk doğurur ekmek:
Adaletin ekmeğiyle beslene beslene.

Günlük ekmek nasıl gerekliyse
Adalet de her gün gerekli.
Evet, pek çok kez gereli günde.

Sabahtan akşama işyerinde, eğlencede
Hele çalışırken canla başla
Zor anlarda ya da sevinçliyken
Halk gereksinir bol ve iyileştirici ekmeğe
Adaletin ekmeği bu denli önemliyken.

Dostlar, onu kim pişirmeli?
Asıl ekmeği kim?... Söyleyin?

Gündelik ekmeği pişiren halk
Adalet ekmeğini de
Pişirmeli

Bol, iyileştirici, verimli."

Anamı da aldım geldim

Osman Genç

Oy ben ne edem başım alıp nere gidem.

Allah Allah hayırdır arkadaşım bir şey mi oldu. Ne oldu da böyle diyorsun, diyenlerimiz olmuştur muhakkak ya da tüm hüsnü kuruntumla ben öyle düşünüyorumdur.

Durun anlatacağım, hem de arkası yarınsız, az sonra, birazdan, az pilav üstü çek demeden ama siz de durun canım bir soluk aliyim.

Şu aralar evde, yolda, sokakta, apartmanda, evin eşiğinde, beşiğinde tek gördüğüm (gördüğünüz) nedir?

Ya da gökyüzünü, gök kuşağını gören var mı (yok dimi?), olsaydı şaşardım çünkü yer demir gök afiş bayrak.

Av sezonu açıldı, hem de derede denizde karada değil her yerde (valla) ruhsatlı ruhsatsız av aletini kapan duvarlarda, boy boy afişleriyle, broşürleriyle cd, kitapçık dokümanlarıyla.

Sokaklar onların materyalleriyle doldu. Niçin bu olanlar diye sorduğumuzda, okuma yazma oranını yükseltmek için diyorlar (bende yedim) siz de yediniz (peki yemediniz) belediye başkan adayları, il, ilçe adayları, mahalle muhtarı adayları yetmedi apartman yöneticisi adayları çıktı.

Fırsat bu fırsattır deyip ev reisi adayları, sınıf başkan adayları doldu taştı.

İnanın ilk kez sanatta bu denli patlama oldu, yediğinden içtiğinden değil canım sanat ve sanatçı her zaman açtır (yalan mı söyleyeceğiz kendimden biliyorum).

Bu böyle gelmedi ama böyle gider patlamaya gelince, beste patlaması bu işi ticarete döken müzisyen arkadaşlarım; kapıcılar derneği başkan adayına, en iyi tellaklar cemiyeti başkan adayına, ne iş olsa yaparım be abi kooperatifi başkan adaylarına söz yazıp müzik yapmışlar (onların yalancısıyım) yalansa da mumum söner ampulüm yanar sizde de yandı dimi, "büyük düşün" yoksa ampulünüz yanmadı mı, hani küçük bir hatırlatma bende (dost kıyağı).

Sandık başına yalnız mı gideceksiniz? Eşinizi dostunuzu alıp mı gideceksiniz, yoksa ananızı mı alıp gideceksiniz. Anasız gitmeyin efendiler, ayıp olur al da ananı git diyenlere. Ananız yoksa darülacezeden bir emanet ana alın öyle gidin (ücrete tabi tabi) yoksa orantılı güç kullanırlar, şey yani, biraz şey, birazcık kontrolün ucu kaçabilir.

Peki sandığa gitmeniz için ne yapmanız gerekir (panik yok) one munıt; sandık deyince kimileri bohçamı alayım da gideyim demesin, izdivaç programı değil bu ya da Sırp sığındı savaşı değil.

Seçim bu.

Başkan, muhtar adayı seçimi.

Diyelim çiftçisiniz traktörünüz yok,

diyelim işçisiniz işiniz yok,

diyelim ki yok yok.

Peki ama özünüzün bir geçmişi de mi yok?

Eh benden bu kadar.

Ampulleriniz yanmadıysa (aramızda kalsın) ampulleri söndürmenin tam zamanıdır.

Hadi durmayın atlayın bir gemiciye orantılı güç kullanarak ananızı alın da sandığın başına gidin, ve bu kirliliğe son verin.

Anlaşılan eskilerin deyimiyle MART (29) çıkmadan dert çıkmayacak…

Saygılarımla…

Son dakika notu: Bu seçimler de böyle geçti. Bir dahakine sülalemi de alıp geleceğim.

Süper Aile

(Senaryo)

Songül Seyrek

Çocuk odasında bilgisayarda oyun oynar. Annesi içeri girer.

Anne: Oğlum ne yapıyorsun sabahtan beri burada?

Çocuk: Oyun oynuyorum anne.

Anne: Ne oynuyorsun bakalım?

Çocuk: Süper Mario…

Anne: Nasıl bir şey o?

Çocuk: Bir tane küçük adam var mantar yiyince büyüyor, sonra ateş oluyor kötü olanları öldürüyor, ateşten falan… Geçiyor sonunda bir tane prenses var onu kurtarmaya gidiyor..

Anne: Bunların hepsini Mario mu yapıyor?

Çocuk: Yok ben tuşlara basıyorum o zıplıyor, ateş ediyor, ben tuşa basıyorum, o zıplayıp düşmana basıyor. Ben ona basıyorum o düşmana. Yani kim kime, dum duma…

Anne: Tamam oğlum terbiyesizleşme, bak çok durma şu oyunun başında, derslerini aksatıyorsun sonra.

Çocuk: Ya anne birazcık daha…

Anne: Hayır!

Çocuk: Anne az kaldı sonunu getireyim, yoksa başından başlamak zorunda kalırım.

Anne: Hayır sen kalk bakıyım oradan. Ben devam ederim, sonunu getiririm.

Çocuk: Ya hayır, sen yanarsın.

Anne: Yananı görür Allah. Sonra bir can daha verir. Kalk bakıyım ordan... Aahhh, keşke baban da Mario olsaydı…

Çocuk: Yok be anne, babam çok saf. Aslında Mario direk babam olsaydı.

Anne: Düzgün konuş baban hakkında. Gerçekten de şu dünyada olağanüstü gücü olan biri olsaydı her şeyi düzelttirirdi. O zaman başımızdakileri, okulları, hastaneleri, daha neleri düzeltmezdi ki.

Çocuk: Aaaaa, anne baksana bilgisayarda bişey yazıyo…

Anne: Ne yazıyo oku bakayım…

Çocuk: Yabancı yazıyo anne okuyamıyorum…

Anne: Dur bakayım oğlum.

Çocuk: Sanki sen çok biliyorsun da anne!

Anne: Dur yavrum çözeriz belki…

Çocuk: Anne senin matematik'in de yok…

Anne: Sus bi şu okla şurayı bi tıklayalım bakalım…

Çocuk: Anne yapma bozacaksın bilgisayarı, her şeyi kabul edersen iş çıkarırsın.

Anne: Ben bir şeyi kabul etmedim.

Çocuk: Ya anne yes'e bastın, yaa anne…

Anne: Bir şey yazıyor enter menter diyor. O ne oğlum?

Çocuk: Şu tuş anne ya…

Anne: Tamam ona da basalım…

Çocuk: Anne yapma ekran gidiyor. Aaaaa şimdi de bembeyaz oldu. Anne bilgisayarım çöküyor…

Bu sırada ışıklar yanıp söner sahneye Mario girer…

Mario: Sanırım beni çağırdınız…

Anne: Yoooo ben kimseyi çağırmadım. İnşaat ustası mısınız? Belki yan komşu çağırmıştır. Onlar kat attıracaklardı.

Mario: Yoo siz çağırdınız…

Anne: Manyak mısın kardeşim, sapık, çık git evimden, nasıl girdin sen içeri?

Mario: Ya bir dakika dinleyin lütfen…

Anne: Ne dinleyeceğim be! İnşaatçıymış, yalana bak, böyle temiz inşaatçı mı olurmuş? Ne kireç lekesi var, ne tuğla!

Çocuk: Anne o Mario, sen az önce keşke burada olsa böyle birisi dedin…

Anne: Aa evet, kusura bakmayın. İyi de bu nasıl oldu?

Mario: Bu bin yılda bir olur o da size denk geldi.

Anne: Evet, sizi ben çağırdım nokta. Böyle yiğit, kaslı bir delikanlı olsa da gelip bize yardım etse dedim.

Mario: Evet sizin için ne yapabilirim?

Anne: Önceee… Şeyden başlayalım, ilk önce bizim çocuğun okulunu düzeltelim.

Çocuk: Evet, bizim müdürden başlayın, zaten onu düzeltirseniz gerisi kendiliğinden gelir…

Mario: Sizin müdür nasıl birisi ki?

Çocuk: Şöyle orta boylu, şişman ve esmer bir adam.

Mario: Öyle değil, kötü birisi mi?

Çocuk: Ooooo, hem de nasıl! Morali bozuk olunca bizi dövüyor ufak bir hatada bizi disipline gönderiyor, ayırım yapıyor, daha bir sürü şey!

Mario: Tamam, ben gidiyorum hemen on dakika sonra görüşürüz.

Işık kapanır müdür odası sahnesi… Müzik eşliğinde Mario ile müdür konuşur, didişir, sonra tekrar ev sahnesi… Mario eve dönmüştür.

Çocuk: Ne oldu, hallettin mi, Mario amca?

Mario: Yok, o beni halletti, başka ne var?

Anne: Şu bizim yan komşu sevdiğim birisidir, patronla anlaşamıyormuş, patron ve ustası tarafından tacize uğruyormuş. Kadın olduğu için erkeklere daha fazla hak tanınıyormuş. Bir de o var.

Mario: Tamam, bak bunu yapabilirim.

Işık söner, bir ofis sahnesidir, müzik eşliğinde Mario patron ile kavga eder. Güvenlik görevlileri onu dışarı atar ve yine ev sahnesi.

Anne: Halettin dimi, Mario bey?

Mario: Yok bu da başarısız. Ama daha bi canım var, olayın en başında kullanmalıydım bu hakkımı. Mesela bunların bi başı olmalı… Orayı çözersek okulda da, işyerinde de, evde de, sokakta da bi sorun kalmaz.

Anne: O zaman, sen devletten başla! Gerçi son durak burası oldu ama olsun. Orayı çözerseniz, diğerleri de halolur dediğiniz gibi.

Mario: Tamam, o zaman ben gidiyorum. ***(Çıkar.)***

Çocuk: Ya ben de onunla gitseydim. Ben ona basmadan hiç bişey yapamıyo. Bensiz bi hiç. Bari altın filan toplasaydı da can kazansaydı…

Anne: Olum, saçmalama, o oyunda olur. Hem altınları nerden toplasın?

Çocuk: Ya anne onun buraya gelmesi bi saçmalık zaten. Altınları nasıl topluyosa toplasın! Ne bileyim kuyumcu filan soysun…

Anne: Olum, öyle kötü kötü şeyler düşünme, cehenneme gidersin he!

Çocuk: Zaten cehennemde yaşıyoruz anne, bu dünyanın cehennemden bi farkı mı var?

Işık söner, sahnede devlet adamları vardır. Mario onlarla da kavga eder. Ve yine başaramaz. Elleri açık, yüzünde şapşal mimiğiyle "napiyim" der gibi seyirciye döner ve eve gelir. Yılgın bi biçimdedir, tekrar ev sahnesi…

Anne: Bitti dimi Mario bey?

Mario: Evet.

Anne: Biliyodum, dualarım kabul oldu, artık her şey daha güzel olucak!

Çocuk: Oleyyyy, yarın ilk işim top oynarken müdür odasının camını kırmak.

Mario: Hayır yanlış anlamayın. Bitti ama, biten benim. Ne yaptıysam olmadı, müdüre gittim, 'seni işten kovuyorum, allahın işçisi, bana akıl veriyo' diyip kovdu. Patrona gittim, tacize uğradım. Meclise gittim, sen fazla derinlere dalma, seni derin devletle tanıştırayım dedi. Ve son canımı orda kullandım. Artık yapıcak bişi yok, ben sanal aleme dönüyorum, en azından orda öldükçe yeni şansım oluyor. Burda hiçbir şansım yok.

O sıra kapı çalar içeriye baba girer. Mario'yu görünce sinirlenir…

Baba: Kim lan bu?!

Anne: Mario, hayatım.

Baba: Yerim lan senin Mario'nu!

Çocuk: Baba, o bilgisayardaki kahraman, dur yanlış anlama, bilgisayardan çıktı.

Baba: Çocuk mu kandırıyosun? Sen de ananın başını mı tutuyosun? Demek beni aldatıyosun ha kaltak!

Eşine tokat atar. Bilgisayarı Mario'nun kafasına vurur ve Mario yere düşüp ölür. Sonra eşini ve çocuğunu döver… Işık söner, oyun biter.

ten yazın

Serkan Engin

eski bir mektup ağzım çoktandır okunmadık

susuzluk kuşları sekiyor tenimden

geceye sustuğum kimsesizliğim

çöl uykusu kalbimin kılavuzu avuçlarımda

: temize çek artık ten yazını gövdemdeki

İnceleme:
Kübist, Sürrealist ve Komünist: Picasso

Hüseyin YILMAZ

Sadece i m g e l e m aracılığıyla özgürlüğüme kavuşabiliyorum. Bu özgürlük o denli sonsuzdur ki, beni her zaman korkutur.

André BRETON

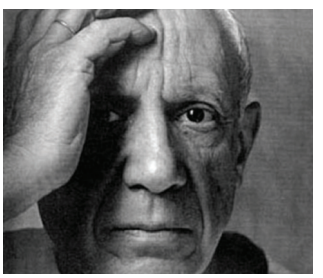

Susma sanatı olarak da bilinen resim, aynı zamanda bir çığlık atma, haykırma sanatıdır da. Bir şairin dizeleriyle, müzisyenin notalarıyla, yazarın sözcükleriyle metinlere aktardığı duygu ve düşünceleri; ressamlar; fırçalarıyla, boyalarıyla tuvaller üzerinde hayata geçirirler. Doğadaki görünürleri; aklın duymakla anlamak arasında olduğu gibi, bakmakla görmek arasında da var olan şuur köprüsünden adeta emer gibi geçirerek/kaydederek yaratılan bu tablolar ustalarının gözünden çağa da şahitlik ederler.

Güzel sanatların en az ve zor anlaşılan dalı olan resim konusunda bundan duyduğu sıkıntıyı şöyle dile getirir Picasso; "Halk modern sanatı hala anlamıyor, insanlar okuma-yazma, şarkı söyleme konusunda eğitiliyorlar. Ne var ki, bir resme nasıl bakılacağına ilişkin kimse onları eğitmiyor. Öğrenmeleri gereken şey, şiirsel bir imge ya da müziksel bir uyumdan daha fazla bir şey değil…"

Endülüslü soylu bir aileden gelen; resim, heykel, baskı ve seramik üzerine çalışmış, Kübizm sanat akımını -Braque ile birlikte- kuran; sanat eğitimini Madrid Sanat Akademisi'nde resim öğretmeni olan babasından alan ve 20. yüzyılın en önemli sanat adamlarından biri olan Pablo Picasso; namı diğer aşk adamıdır ressamımız. Renkli bir yaşamı olan ve sanatsal yaratısını kadınlarla canlı tutan ressamın, dansçı Olga, ressam Françoise, ressam Marie-Therese, fotoğraf sanatçısı Dora, Eva ve Jacqueline'le aşk ve evlilik ilişkileri olmuştur.

- Aramıyorum, buluyorum,
- Sanatta iffet yoktur, olsa zaten sanat olmazdı,

Deniz kıyısındaki Yoksullar, 1903

- Özgürlük aslında sanatçının kendi sınırlarını çizmesidir.

şeklinde ifade ettiği sanatsal ilkelerini; "Sanat, güzellik kurallarının uygulanması değildir; tersine, içgüdünün ve beynin, herhangi bir kuralın ötesinde kavrayabileceği şeydir." "Resmin üstlendiği rol ne hareketi temsil etmek, ne de gerçeği harekete geçirmektir. Bana göre resme düşen şey daha ziyade bu hareketi durdurmaktır." düşünceleriyle destekleyecektir.

Sanatının ilk yıllarında yoksul bir hayat süren Picasso'nun 1901 ve 1904 yılları arasındaki ilk eserlerinde sıradan insanların hüzünlü yaşantılarını, fakirlik ve ölüm temalarını resmettiği ve en yakın arkadaşı olan Carlos Casagemas'ın aşk acısı yüzünden intiharının da etkisiyle egemen olarak mavi rengi kullanmasından dolayı bu dönem "mavi dönem" olarak adlandırılır. Bu yıllar atölyesinde ısınmak için kömür ve aydınlatmak için gaz alacak parası yoktur. Mum ışığında çizmeye devam eder.

Fransız etkisinde olan ve mavi dönemdeki soğuk renklerin tersine pembe ve portakal tonlardaki renkleri, gönül ilişkisi olduğu Fernande Olivier'in tesirinde kalarak kullandığı 1904–1907 yılları arasındaki döneme ise "pembe dönem" denmiştir.

1907 yılında genelevdeki beş hayat kadınını gösteren ve akımın en önemli örneklerinden biri sayılan Avignon'lu Kızlar tablosundaki Kübist tarz, Rönesans'tan bu yana gelen bütün kuralları alt-üst edecek ve en yakın dostu Braque tarafından; "bu bize üstüpü yedirmek ya da gazyağı içirmek istemen gibi bir şey!" şeklinde hayretle karşılanacaktır.

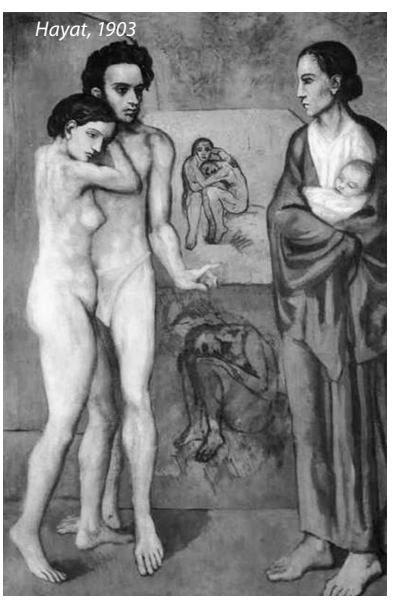
Hayat, 1903

Karga Seven Kadın, 1904

809 taslağını çizdiği bu tablo, Barselona'daki meydanda bulunan genelevde kendilerini izleyen erkekleri göstermez aslında. Onlar, sömürgen erkek cinsini izlerler. Resimde hiç erkek figürü kullanmamasının nedeni de budur. Çünkü onlar için utanılacak bir şey kalmamıştır.

20.yüzyılın başında temsile dayalı sanat anlayışından ayrılan ve devrim yapmış Fransa'nın sanat akımı olan Kübizm, ileride Sürrealizme de yol gösterecek ve modern sanatın doğuşunu simgeleyecektir. Dönemin etkili sanat anlayışı olan ve görme duyusunun egemen olduğu empresyonizm yerine, aklın kaynaklığına dayandırılan ve Paul Cezanne'ın öncülüğünde doğan akıma, Apollinaire 'taklit değil, tasarım sanatı' diyecektir. "Kübizm" tanımı, Braque'ın bir tablosunu gören Matisse'in bu tablo için "küçük küpler" sözcüğünü kullanmasıyla ortaya çıkacaktır. Genel olarak resmedilen nesneler geometrik formlara dönüşmüştür. 1907–1914 yıllarını kapsayan bu dönemde her iki ressamda hacimlerin iç içe geçtiği portreler, manzaralar çizmişlerdir. Resim sanatının genel sorunu olan en-boy bağlamının dışında ancak perspektif aracılığıyla verilebilen derinlik izlenimini yaratmaya çalışmışlardır.

Her ikisinin de temel fikri 'gerçekliği gördüğümüz gibi değil, olduğu gibi' göstermektir. Resimde gerçekliğin her birimizde oluşturduğu anlam farklı şeyler çağrıştırdığından içinden çıkılmaz bir duruma düşülmesine izin vermemişlerdir. Bulunduğumuz yerden bakıldığında nesnelerin sadece bir bölümü görülebiliyordur. Onlar ise nesnelerin etrafında dolaşıyormuş gibi, önden, yandan, üstten ve alttan bakarak aynı imge üzerinde göstermek istiyorlardır resmedilen her şeyi. En, boy, derinlik ve içinde bulunulan zaman dilimi: işte Picasso'nun re-

Soytarılar Ailesi, 1905

simde durdurmak istediği dünya budur.

Tablo onlara göre dümdüz bir yüzeydir. O dönemde resim sanatına yabancı olan kâğıt, gazete, kibrit çöplerini yapıştırıp, boyalarına kum karıştırarak görülmemiş deneylerde bulunmuşlardır. Resimde ayrıcalıklı madde tanımayan, resmin kompozisyonun tamlığı şartıyla gerçekle ilişkilerini koparmayan bir anlayışa sahiptirler.

Özünde, ayrı ayrı yerlerde geçen şeylerin birlikte ve aynı zamanda cereyan ettiğini tasavvur ve tasvir etmek düşüncesi ile karışıklıktan hoşlanma zevkini birleştirilerek ifade edilmesi ilkesine dayanır. Eşyanın uzaklık ve yer içinde kapladığı hacim kanunu temel hareket noktasıdır. Onlar için önemli olan değişmeyendir. Nesnelerin görünmeyen yönünü de göstermektir. Doğadaki her şeyin yeni bir bakış açısıyla ele alınmasıdır.

Gerçeküstücüler, yaşamdaki gerçeklerin istenildiği düzey ve ölçüde olmadığı zamanlarda düşleri kendilerine rehber olarak ilan ederler. Politik tavırları dünyayı ve yaşamı değiştirip dönüştürme yönündedir. Toplumdaki ahlaki tabular yüzünden, tehlikesinden dolayı anlatılamayan olgu ve durumlar resmedilerek ifade edilmiştir. Picasso bunu şöyle anlatacaktır: "Her düşündüğümü söyleyemiyorum, ama resmedebiliyorum."

1930'lu yılların İspanyası, toplumsal kargaşanın ve siyasal çatışmaların hâkim olduğu bir dönemdir. 1931 yılında diktatörlük sona ermiş ve Cumhuriyet ilan edilmiştir. İktidardaki ılımlı sosyalist ve cumhuriyetçi hükümet 1934 yılındaki ilk seçimde yönetimi monarşistler ve sağcı cumhuriyetçilerden oluşan koalisyona teslim etmek zorunda kalmıştır. Yeni hükümet bütün reformlara son vererek büyük madenci grevini tetiklemiştir. Grev, General Franko komutasındaki ordu tarafından, Faşist İtalya'nın da yardımıyla kanlı bir şekilde bastırılmıştır. 1936 yılında uluslar arası faşist hareketin İspanya kanadı olan Falanjistlerin, Nazi Almanya'sı ve İtalya'nın desteğiyle Franko liderliğindeki ordu isyana kalkışmış; 1939 yılına kadar sürecek olan ve yarım milyon insanın hayatına mal olacak olan iç savaşı başlatmıştır. Bütün bu toplumsal çalkantılar devam ederken 1936 yılında iktidarı monarşistlerin elinden alan Halk Cephesi tarafından İspanya'nın en önemli sanat galerisi Prado'nun direktörlüğüne atanan Picasso, 1937 yılında tarihsel açıdan bir kültür kasabası olan ve hiçbir askeri önemi bulunmayan kutsal Bask kasabası Guernica'nın, Almanların yönetimindeki Falanjist güçler; İtalyan, İspanyol ve Alman birlikleri tarafından birkaç saat içinde yok edilmesi üzerine, savaşın felaketini ve protestosunu resmettiği ünlü tablosu Guernica'yı yapmıştır.

Resmedilen boğa ve at figürleri İspanya'nın karşılığıdır. Kişneyen at, çaresizlikten çığlık atan, acı çeken ve Franko'nun korkunç dehşeti ile zulüm görerek katledilen İspanyol halkını temsil eder. Can çekişen insan figürleri yenilginin sembolüdür. Franko ve yandaşlarının bu insanlık dışı, acımasız ve anlamsız saldırısıyla kurban edilen halkı anlatan bu tablo bütün dünyada savaş karşıtlığının ve faşizmin mide bulandırıcılığının sembolü haline gelmiştir.

Faşist diktatörün zaferiyle sonuçlanan İspanya iç savaşı sırasında atölyesinde arama yapan bir Nazi komutanıyla aralarında geçen bir anekdot vardır:

Tabloya küçümseyici bir edayla bakarak "bunu siz mi yaptınız?" diye soran komutana "hayır efendim, siz yaptınız" cevabını vermiştir.

Kadın bedenini ve iki cins arasındaki erotik ilişki figürlerini bir yönetmen edasıyla, içinden zamanın aktığı kameranın bir karesi gibi donduran res-

Les Demoiselles d'Avignon. 1907. Yağlıboya. Modern Sanatlar Müzesi, New York, NY, USA

samın; Siyah Çoraplı Çıplak (1899–1900), Uskumru (1902–1903), İki Figür ve Bir Kedi (1902–1903), İşeyici Kadın (1965) ve Kucaklaşma (1970) gibi mürekkep ve suluboya resimleri bilinçaltının dışa vurulduğu örnekler olarak görülebilir.

Guernica 1937. Yağlıboya. Museo del Prado, Madrid, İspanya

İki dünya savaşı arasındaki dönemde Gerçeküstücülükten etkilenmiştir. "Resimlerdeki şeylerin ne anlama geldiği değil, ne olduğu ilgimi çeker. Herkes bu resimlerde yer alan belli şeylerden belli aramalar çıkarabilir; hatta doğru da olabilir bu; ama o anlamı aktarma gibi bir kaygım hiçbir zaman olmamıştır… Resmi resim için yaparım, tıpkı şeyleri şeyler için resmettiğim gibi. Anlam bilinçaltımdadır. Guernica'yı bir yana bıraktığımızda, bilinçli olarak propaganda amacıyla yaptığım tek resim yoktur." "Bize gerçeklik hissini aktaran her türlü biçim, retinanın gerçekliğinden en uzak olan biçimdir; sanatçının gözleri üstün bir gerçekliğe açılır; yapıtları çağrışımlardır." Bu biçimler "Nesnelerin bana telkin ettikleri fikirleri çağrıştırır, içime düşürdükleri gölgeleri birbirine bağlar, kaynaştırır ve renklendirir, içten aydınlatır. Sanatçı böylece gerçekten daha gerçek, daha derin bir benzerlik yaratıp gerçeküstüne ulaşır."

Aşağı yukarı bütün sanatçılarda akımlar arası geçişler görülmüştür. Picasso'da da buna rastlanır. Bir tablosunda izlenimci olarak görülürken, bir başka tablosunda klasik resim yapabilmiştir. Coşkunluğun üst sınırlarında dışa vurumcudur. Ancak temel kaygısı nesnelerin görünen şekillerini belirsizleştirerek izleyiciye hayal gücü derinliği katmak suretiyle gerçeğin izlencelerini farklılaştırmaktır.

Picasso'nun Fransız Komünist Partisi'ne katılmasında Eluard ve Aragon'un etkileri olmuştur. Neden komünist oldunuz? diye soranlara "Ülkem İspanya'da ve Fransa'da cesurca savaşanlar, kendilerini insanlık adına feda edenler hep komünistler olmuştur. Kendimi hiç bu kadar özgür hissetmemiştim, dünyanın en önemli sanatçıları, düşünürleri ile bir aradayım." diyerek duyduğu kıvanca ve övünce dikkat çekmiştir.

1975 yılında Franco'nun ölümünden sonra 1978'de referandumla kabul edilen Anayasa ile serbest seçimlerin ardından 1980'li yılların başında demokrasiye geçen İspanya'nın ilk sosyal-demokrat hükümeti Marksizm'i reddedecektir.

Modern sanatın öncülerinden sayılan Picasso, ülkesinin demokrasiye geçişini göremeden aramızdan ayrılacaktır. Sanat dünyası onu Kübist, Sürrealist ve Komünist olarak anacaktır. Çünkü gerçekliğe değişik bir bakış açısı getirerek Rönesans'ın tek biçimli gerçeklik fikrini aşacaktır. Yaptıkları ile yıktıklarını daha iyiye ve güzele taşımayı başarabilmiştir. Kadınlara ve aşka düşkünlüğü onu hayata bağlayan en kaçınılmaz dürtüleridir.

Kaynakça
Oto portre (30.06.1972) Fuji Television Gallery (Tokyo)
Picasso Konuşuyor: Derleyen Dore Ashton-Ütopya Yayınevi
Skala Dergisi- 2001/2.sayı
Sanat Dünyamız–2002/83.sayı-YKY

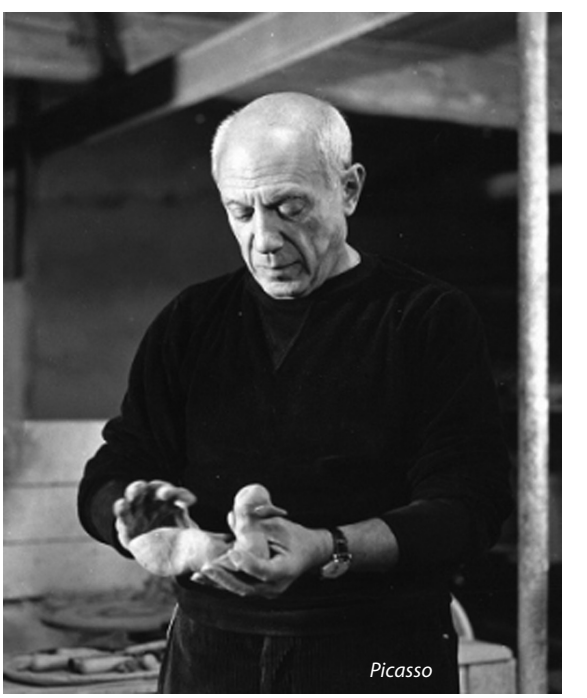

Picasso

AZINLIK EDEBİYATI

Azınlık Edebiyatına ilişkin dosyamızı bu sayımızda Abhaz Edebiyatı ve Arapça üzerine iki yazıyla sürdürüyoruz. Bu dosyamızı gelecek sayılarımızda da sürdürmeyi düşünüyoruz ve sizlerden gelecek olan katkıları bekliyoruz.

GÜNEY

Abhaz Edebiyatı

Turabi Saltık

Edebiyatın söze ait tarihi insanın yaşı kadar eskidir. Edebiyat insanın düşünce alış verişi ve entelektüel birikiminin bir alanıdır. O alan, her halkın kendi kültürünün yazınsal bütününün çeviriler yoluyla dünya ile dünya kültürleri ile buluşmasıdır. Edebiyat teorisinde ifade edilenler; insan-doğa-çevre ilişkisi ile insan-inanç-kültür ilişkilerini ele alan eleştirel yaklaşımlardır. Her edebiyat, bir kültürün, bir coğrafyanın ve bir uygarlığın sınırları içerisinde algılanır. Öyleyse Abhaz edebiyatı da Abhaz kültürü ve uygarlığıyla algılanır. Ve o Abhaz kültürünün bütünüdür. Daha en başından itibaren Abhaz halk söylenceleri ile ilgili temel referans alanları Abhaz insan yaşamının içinde doğan ve ona verilen önemdi.

Abhaz edebiyatı, dünya edebiyatı içerisindeki uygarlığa, Abhaz kültürü ve inançları üzerinden ulaşmıştır. Edebiyatta ilk akla gelen insanın yaşama mücadelesiyle varlığı ve onun uygarlık içerisindeki tanımıdır. Bu tanım insanın ulaştığı uygarlık üzerinden şekillenmiştir.

O halde edebiyat uygarlıktır.

Öyleyse Abhaz edebiyatı da Abhaz uygarlığıdır. Belki bu yüzden "edebiyatı olmayan halkın tarihi ve uygarlığı karanlıktır" demişti ünlü bir Abhaz yazarı. Abhaz edebiyatı pek çok dönem sorunlarına karşın varlığını hep canlı tutmuş bir edebiyattı. Daha 19. yüzyıldan başlayarak sömürgecilerle ve siyasal iktidarla çatıştı. Kafkas-Rus savaşlarında, istila ve işgallerde; öldürülenler, sürgünler, oturulamaz hale getirilen köyler, doğaya ve çevreye verilen tahribatlarla yok edilen uygarlık karşısında susmadı.

Kafkas-Rus savaşları Abhazaları yerlerinden etmiş, sürgünü dayatmıştı. Sürgün sonrasında gerek

Abhazya'da gerekse sürgünle dağıtıldıkları coğrafyalarda gelişen Abhaz edebiyatı ve edebiyatçıları bunu sorguladı. Onlar kuralsız savaşlarda öldürülen ve sürgün edilenlerin yaşamlarına karşı sorumluluk duydular. Halkın yaşadığı tarihi olaylara seyirci kalmadılar. Savaşı kınayan, öykü ve romanlarıyla karşı durdular savaşlara. Küçücük ülkelerinde onlarca yazar, şair, ressam, müzisyen çeşitli eserler üretti. Kafkas insanına ve coğrafyasına yönelen yıkımı; Abhaz sanat ve edebiyatı her alana taşıdı. Abhaz edebiyatı coğrafyanın, toprağın, kültürlerin yok edilmesine kayıtsız kalmadı.

1864 sürgünüyle diaspora edilmiş Abhazalar, günümüz Türkiye'sinde azınlık bir milliyet olarak yaşamaktadırlar. Onların ekonomik-politik, kültürel kimlik, dil ve asimilasyon sorunları kadar, edebiyat ve sanat alanında da büyük sorunları var. Hem anavatan Abhazya'da hem de diaspora olmuş topraklardaki Abhazalar arasında; Abhaz edebiyatı üzerinde özellikle küreselleşmenin önemli bir etkisi var. Bir Abhaz eserinin dünya edebiyatına girebilmesi, Abhaz kültürü ve sanatının geniş bir alana yayılması, çeviriler yoluyla da olsa diaspora edilmiş insanların eline ulaşması ya da çeşitli kültürlerle buluşmasında ciddi sorunlar var. Küresel dinamikler edebiyatla, Abhaz edebiyatı da küreselleşme ile çatışma halindedir. Dünya ezilen halklarının edebiyatlarının ve kültürlerinin küreselleşmeyle çatışması aynı zamanda Abhaz edebiyatının asimilasyonla çatışmasıdır. Türkiye'de azınlık bir milliyet olarak yaşayan Abhaz halkının sosyo-ekonomik, kültürel, sanatsal yanlarının edebiyatla anlatılması oldukça zordu. Abhaz halkının tarihsel kazanımlarının birikimleri onun dünyaya ve insana bakış açısı, edebiyata dönüşmeyi sağlayabilmişti. Bir toplumun dilinin, kültürünün önemi, o toplumun felsefesidir. Abhaz toplumunun edebiyatı ve sanatı da Abhaz halkının felsefesidir. Eski Mısır, Hint, Yunan, Roma, Anadolu felsefesinin canlandırılması edebiyatla ortaya çıkmıştı. Abhaz edebiyatı da eski Abhaz yaşam felsefesinin canlanmasıydı.

16., 17. ve 18. yüzyıllarda başlayan Çarlığın sömürgeci politikalarına karşı Kafkas-Rus savaşları, Kafkas halklarının yenilgisiyle 1864'de tamamlandı. O tarihten itibaren 1.000.000'dan fazla Kafkasyalı topraklarından zorla çıkartıldılar. Yaklaşık üç yüz yıl süren Kafkas-Rus savaşları sırasında bir yandan Ruslar, öte yandan Osmanlı, İngiliz, Fransız sömürgecileri... Kafkas halklarını Çarlığa karşı destekler gözüküp sonunda Abhazaları da topraklarından sürdüler. Rus, Osmanlı, İngiliz, Fransız sömürgecileri "Taşdeğirmen" gibi Kafkas halklarını öğüttü. Abhaz halkının nüfusunun yüzde doksanı sürgün edilmiş, Osmanlı İmparatorluğunun topraklarına gönderilmişlerdi.

Savaşlar ve sürgünlerle halkın dinamikleri yok edilmişti. Anavatanlarında ulusal süreci tamamlayamayan Abhazalar ulus devletlerini oluşturamamışlardı. Entelektüel birikimlerini, yazın dillerini, okullarını, basın yayın alanında faaliyetlerini tamamlayamadan sürgün edilmişlerdi. Yerleştirildikleri topraklarda kültürel değerleri nasıl yaşatır, dilimizi nasıl koruruz arayışlarını sürdürdüler. Topraklarından çıkartıldıktan sonra dağıtıldıkları topraklarda kendi varlık nedenleri için mücadele edip yoğun çabalar harcamalarına karşın ulusal varlıklarını, tarihlerini yazıp öğrenemediler. Dilleriyle okuyup yazamadılar, pratik yaşam bunun imkânsızlığını dayatmıştı. Bir arada yaşamaları engellenmiş, toplu yerleştirilmemişlerdi. Osmanlı topraklarında ayrı diyarlara sürgün edilmişlerdi. I. Dünya savaşının sonunda haritalar tepeden tırnağa değiştirilince sürgün Abhazalar özgür iradelerinin dışında farklı devlet sınırları içerisinde kaldılar. Merkezi yapıları yoktu. Dilleri ve kültürleri kayboluyordu. Asimile oluyorlardı. Topraklarından uzaklaştırılmış, sürülmüş kimliklerdi. Sürgün yıkım ve felaket olmuştu. Bu sıralar yetişmiş Abhaz kökenli aydın kimlikler arayış içindeydiler. Okul açıp dillerini öğrenmeleri pratik hayatta mümkün değildi. Sürgünden sonra Abhazya'ya geri dönen yüzlerce kişi olmuştu. Kaçak yollardan da olsa yurduna kavuşmuş Abhazya'da kendilerini alanlarında yetiştirmişlerdi. Bunlar arasında pek çok ilerici, yurtsever, aydın kişiler çıkmıştı. Daha çocuk yaşta annesi tarafından Trabzon'dan kaçak yolla Abhazya'ya

götürülen Gulya Dırmıt gelecekte Abhaz edebiyatının piri olacaktı.

Abhazalar, İstanbul Osmanlısında ilk defa 1908'de örgütlenmeye başladılar. Dernekler kurdular. İlk Abhaz aydınları buralarda yetişti. Gazete çıkartmaya başladılar. Diane ve Guaze-Kılavuz, Sis, İşaret- adlı gazeteler çıkarttılar. Diasporada bir çaba yüklenmiş, önemli işlevler görmüştü bu gazeteler. Abhazya'daki soydaşlarıyla ilişkiye geçmişlerdi. Abhazya'da anadilde eğitim veren okullarda alfabeler hazırlanmıştı. Pek çok kitap çıkartılmış, alfabelerle birlikte sürgün Abhazaların eline ulaşmıştı.

O yıllar Abhazya'da ve Rusya'da Çarlık monarşisine karşı Rus burjuva devrim hareketleri gerçekleşiyordu. 1905 Rus burjuva devrim hareketlerine katılan pek çok Abhaz aydını yetişmişti. Vatanlarında mücadele veriyorlardı. Bunlar edebiyat alanında şiirler, küçük okuma kitapları ile köy piyeslerini, anadilde yazıyor, gazete ve dergi çıkartıyor, yazın dilini geliştiriyorlardı.

Abhaz kültürü ve tarihi, efsanelerle, efsunlarla, gizemlerle, mitoslarla doluydu. Bin yılların birikimi aydınlanma mücadelesi verenlerin şahsında Abhaz kültürüyle kucaklaşmıştı. Aydınlanma hareketlerine Abhaz kültürel mirası kaynaklık etmişti. Halkın geçmişinde birikenler sanat ve edebiyata yansımıştı.

On beşinci yüzyıl sonrasında başlatılan Rönesans, Batıya aydınlanmayı dayatmıştı. Oralarda aydınlanma süreciyle birlikte, ulus devletler ve ulusal kimlikler, ulusal pazarlar erken çıkmıştı ortaya. Ulusal kimlikler ve aydınlanma kapitalist pazarlarda geliştirildi. Batıda aydınlanma yüzlerce yılın ardından oturtulabilmişti. Abhazya ise nüfusunun önemli bölümünü sürgünle kaybetmişti. Üretim ilişkileri geri, pazar ekonomisi yoktu. Kapitalist üretim yerine feodal üretim ilişkileri hakimdi. Toplumsal yapı; kabile, aşiret, boy parçalanmışlığına dayanıyordu. Pazar bilinci, ulus bilinci ve ulusal kimliklerin ortaya çıkması gecikmişti. Öyle olunca Abhazya'da aydınlanma geç başlamıştı. Ama binlerce yıllık birikimlerden gelen sözlü edebiyattan gücünü alan Abhaz mitolojilerinin muazzam birikimi vardı. Bu birikim üzerine inşa edilmiş geleneklerden çıkmıştı aydınlanmacı kişiler. Ortaklaşa çalışmalarla, yazılı edebiyatı anadilde başarmaya çalışıyorlardı. Abhaz halkının ilk aydınları ozanlardı. Onlar aydınlanmanın öncüleriydi. Homeros'dan, Heziodos'dan, Kesenefobi'den bu tarafa dünyada da ozanlar aydınlanmanın öncüleriydi. Kafkasya'da, Anadolu'da, Mezopotamya'da, Mısır'da, Babil'de hep ozanlar aydınlanmacıydılar. Muhalif düşünceleri vardı. Kurulu düzenlere karşıydılar. Doğu ve orta doğu toplumlarında da bu böyleydi. Anadolu'da da Hallacı Mansur, Nesimi, Pir Sultan gibi onlarca ozan engellenmişti. Aydın olmak zordu. Kelepçe takılmamış, zindana atılmamış, sürgün edilmemiş aydın yoktu.

Abhaz sözlü mitolojilerinin mirasını iyi değerlendirmişti ozanlar. 18., 19. yüzyıllardan başlayarak aydınlanma sürecini onlar geliştirdiler. Sözlü mitoslardan, efsanelerden, masallardan oluşan zengin kültürel miras, Abhaz aydınlarını besledi. Aydınlanma hareketlerine öylece öncü oldular. Abhazya'da ilk aydınların başında Dırmıt Gulya gibi ünlüler vardı. Aydınlanma hareketlerini halk arasında yayan, kitlelerle buluşturan kimliklerdi bunlar. Kafkasya ayrıca Çarlığa karşı muhalif olan çeşitli milliyetlerin aydınlarının sürgün edildikleri 'sürgün diyarı' topraklardı. Siyasal iktidar mücadelesiyle, siyasal iktidar-aydın ilişkileri içerisinde cezalandırılan pek çok Rus aydını, Lermantov, Puşkin gibi aydınları Çarlık, Kafkasya'ya sürgün etmişti. Bu ünlü kişiler bir takım bilgi ve kültürleri halk arasında yaydılar. Bunlarla ilişki kuran yerli halktan pek çok ilerici unsur muazzam birikimlere ulaşmış kendi kültürleriyle, bu çalışmaları birleştirmiş edebiyat, sanat yapmışlardı. Abhaz halkının eğitim, öğretim faaliyetlerini arttırmak için, A.İ. Çukbar, K.F. Dzidzariya Simon Basaria, Samsa Canba, Vasili Agırba, Mihail Tarnava gibi kişiler aydınlanma faaliyetlerini başlatmışlardı. 1905 Rus burjuva devrimi sonrası ve 1917 Ekim Sosyalist Devrimi süreciyle Abhazya'da aydınlar, halkla iktidar için mücadele ediyordu. Devrim hareketlerinin yankıları Osmanlıya sürgün edilmiş, diaspora Abhazaları arasında etki bırakıyordu. İstanbul'dan Abhazya'ya dönüş yapan onlarca kişi olmuştu. Abhazya'da bunlar olurken İstanbul'da örgütlenen Abhazalar arasında okuma yazma geliştirmiş, dil bilen kadrolar anadilde eğitim vermek için çalışma başlatmışlardı. İstanbul'da kurdukları Çerkes İttihat ve Teveün Cemiyeti üyeleri arasında yer alan Mustafa Butbay, Zekeriya Besney, Muhammed Güsar, Zahed, Hıdzeld İbrahim, Teleseriko Harun, Muhammed Habib, Neğuç Suat, Tuğun Akif gibi kişiler anadilde eğitim vermiş kişilerdi.

İstanbul'da Guaze ve Diane adında gazeteler çıkartmış, bu gazeteler, ekonomi, kültürel, sosyal ve eğitim alanlarında yayınlar yapıyordu. Gazete kad-

roları I. Dünya savaşında askere alınca gazete kadrosuzluktan kapatıldı. Bu defa İstanbul'da Neşri Maarif Cemiyetini kurmuşlardı. Bu yıllar savaş yıllarıydı. Ardından 1919'da kadınlar tarafından Adığe-Abhaz (Çerkes) Kadınları Tevaün Cemiyeti kurulmuştu. Bu cemiyete bağlı bir Örnek Okul açılmıştı. Anadilde okuyup yazmayı amaçlamışlardır. Bu okulda kitaplık, tiyatro salonu, folklor ekibi ve müzik kursları vardı. 1923'e dek süren okul, Lozan Antlaşmasıyla Adığeler-Abhazalar (Çerkesler) azınlık kabul edilmeyince bu okul Cumhuriyetle birlikte kapatıldı. O zamanlar bu okul Osmanlı İstanbul'unda Abhazalar arasında önemli işlevler görmüş bir okuldu.

Cumhuriyetten sonra 1950'lere, 60'lara girildiğinde İstanbul'da Üniversiteli Abhaz öğrenciler Kültür Dernekleri kurdular. Bu dernekler yaygınlaştırıldı. 1970'lerin sonlarında Abhazalar dillerini, kültürlerini, kimlik arayışlarını tartışmaya başladılar. 12 Eylül 1980'de Askeri Darbe gerçekleştiğinde dernekler kapatıldı. Tutuklamalar, göz altılarla işkence görenler oldu. 1864 sürgününden sonra Abhaz ve Kafkas sorunlarının tartışıldığı bu süreçte Abhazalar arasında pek çok aydın yetişmişti. Abhaz edebiyatının önemli işlevler gördüğü yıllar bu yıllar olmuştu. Abhaz kültür dernekleri etrafında Abhazalar süreli-süresiz pek çok dergi-yerel gazete yayınlamaya başladılar. Yamçı, Kamçı, Kafdağı, Kuzey Kafkasya Kültürel dergi, giderek Marje ve yöresel derneklerde dernek yayınları olan Sosrukua, Setenay, Timaf, Yeni Kafkasya gazetesi gibi çeşitli adlarla birer, ikişer, üçer sayı halinde pek çok dergi, gazete çıkartılıyordu. 2000'li yıllara girildiğinde ise Kafkasya Yazıları ve Federasyon yayın organı Nart Kültür Sanat Dergisi gibi dergiler önemli işlevler üstlenmişti. Ve 2007'de günümüzde hala yayın hayatını sürdüren özgürlük, bağımsızlık ve demokrasi için Jıneps gazetesi çıkartılmaya başlandı. Gelinen noktada tümü iyi şeyler yapmış, çeşitli öyküler, şiirler, romanlar, çeviriler üretmişlerdi. Abazalar arasında pek çok şair, yazar aydın kimlikler yetişmişti. Hem şair, yazar, edebiyatçı hem de yetişmiş entelektüel insan bakımından; üreten, yazan, çizen, dil bilen kimlikler ortaya çıkmıştı. Abhaz tarihi, edebiyatı, kültürü, etnik, etimolojik yapıları üzerine araştırmalar, roman, öykü, şiir ve çeviri eserler çoğalmaya başlamıştı.

Diaspora olmuş Abhazalar arasında süreç böyle işlerken 1989'da Sovyetler Birliği dağıtıldı. Mevcut cumhuriyetler bağımsızlıklarını ilan ettiler. Yaşanan kargaşa ve kaos ortamında Kafkasya'da savaşlar çıkartıldı. Rus-Çeçen, Oset-Gürcü, Abhaz-Gürcü savaşları. Abhaz halkının tercihi değildi bu savaşlar. Kafkasya halklarının genel tercihleri barıştı hep. Abhazalar Türkiye'de, Türkiye basınında savaşlarla gündeme getirildiler. Türkiye basınının ve aydınlarının Kafkasya halklarının yaşamlarına yönelik pek te bilgileri yoktu. Abhaz halkın entelektüel birikimi, şiiri, öyküleri, romanları, sanatı, edebiyatı pek te bilinmemektedir Türkiye'de. Abhazalar üzerine yazılmış, insan güzelliklerini, insan sıcaklıklarını, dille-

rini, kültürlerini, otantik yapılarını, yaşamlarını, yaşam tarzlarını anlatan, romanlarla, öykülerle tanışmış değildir henüz pek çok kimse. Kafkasya ile diaspora olmuş Türkiyeli Abhazlar arasında ne tür ilişkiler olabilirdi? Dağıtılan Sovyetlerden sonra anavatanlarıyla kurdukları kültürel ilişkiler nelerdi? Tarihten gelen sorunların çözümünün neler olduğu, politik ve siyasi görüşlerin neler olduğu Türkiyeli her milliyetten insanlar tarafından bilinmiyor. Tüm bunlar üzerine en sağlıklı, en geniş bilgiler Abhaz sanatı ve edebiyatı ile olurdu.

Abhaz edebiyatı ve sanatı gücünü tarihteki sözlü anlatılardan almıştı. Abhaz öyküleri, masal ve efsaneleri henüz yazının bulunmadığı dönemlerde kendini sözle ifade etmiş tüm zenginliği ile günümüze ulaşmıştı. Bunlar Abhaz halk destanlarının binlerce yıllık geçmişinden izler taşıyarak oluşmuştu. Abhaz halkının en eskiden beri dünyayı algılaması, olayları yorumlaması sözlü destanlarının birikimlerinden kaynaklı kültürle oluşmuştu. Toplumları anlama, olayları kavrama kültürü sanatı doğurmuştu. Abhaz mitolojilerinde, hayvancılık ve tarım takvimine dayalı; bayram, şenlik ve yortularda Ceğafe (keçi ayaklı) totemiyle halkı eğlendi-

ren, güldüren, dramatize edilmiş eğlenceler vardı. Kil tabletler üzerine işlenmiş Ceğafe olayını anlatan bu mitolojik öykü arkeolojik kazlılarda elde edilmişti. Eski Abhaz edebiyatının sanata resmedilmesiydi bu. Abhaz sanatının niteliği, çok tanrılı dinler zamanında başlayan yakarı, temenni ve dilek söylemi geleneği ile doğmuştu. Bu gelenek sanatı ve sanatçıları doğurmuştu. Sanatın oluşması geleneksel ustalıklarla başlayan efsaneleri, öyküleri, inançları günümüze taşımıştı. Başlangıçta Abhaz tanrılarının tasvirleri sanata yansıtılmıştı. Totem ve doğa olaylarından kaynaklanan simgeler ve animizm egemen olunca bu defa da Abhaz sanatında yaygın olarak; koç, geyik, yaban öküzü, dağ keçisi başları ve boynuzları stilize edilmiştir. Abhaz edebiyatında dünden bugüne getirilen kültürel değerler içerisinde en zengin damar, sözlü edebiyattır. Başlangıcı doğadan kaynaklanmış bilgilerdir. Bu bilgiler sözlü gelenekten beslenen destanlardı. Onun tarihsel gelişimi büyüye ve sihire dayanıyordu. Antik çağda yıldırım çaktığında; "Vua yela yela halkımıza vurma! Yele yela halkımızı koru!" biçiminde yıldırıma dua eden insan, doğadan gelen ve kendisine yönelen şiddeti bertaraf etmek için bir takım sözleri, alt alta getirerek bir dua, bir söylem, bir yakarı başlatmıştı. Abhazalar şiire ilk defa bu yakarılarla başlamıştı. Şiirin kökeni yakar ve duaya dayanır. Abhaz şiiri, geçmiş uygarlıklardan bu güne uzanan kültürel birikimleri üreten maddi, manevi değerlerin izleklerinden ulaşmıştı günümüze. Şair, şiirin nereden kaynaklandığını ve nelerden güç aldığını bilerek üretmişti. Şiir, halkların politik dünya görüşü, felsefesi, düşüncesi, inancı, varlığı ve idealleridir. Şiirin ve sanatın kökeni tartışılmaz boyutta halkların kültürünü emen söylencelere dayanır. Şiirde özlem, hasret ve yurtseverlik vazgeçilmez duyguların adıdır. O sevgidir, aşktır. İnsanlığın vazgeçilmez adıdır. Umudun, canlılığın dillendirilmesidir. Halkların her zaman büyük bir güç olduğunu, tarih boyunca nice büyük acılara ve nice haksızlıklara başkaldırdığını anlayan kavrayan alandır. Abhaz şiirinin anlamı, haksızlığa karşı duruşudur. Yüzlerce kez özgürlükleri uğruna ayağa kalkan halkların mücadelesidir. Tarihte hegemonya ve hükümranlık halklara dayatılmıştı. Halklar kendini kanlı savaşlar arasında bulurken; edebiyat, sanat ve sanatçılar halkın bedenen ve ruhen yıkımının karşısında olmuştu. Abhazlar'da şiiri günümüze ulaştırılan kültürel değerler içerisinde en zengin damar Abhaz ulusal destanları olan Abristikl destanlarıdır. Bu destanlar Abazaların en eski şiiridir. İçerisinde masal, mitos, inanç ve dans vardır. Abhaz şiirini ilerici kılan yön, halkın büyük bir güç olduğunu tarih boyunca nice büyük acılara ve nice tarihsel haksızlıklara başkaldırmış olan yöndür. Abhaz edebiyatı, sanatı ve şiiri dört yüz yıl sürdürülen her türlü savaşa rağmen kültürel varlığını, düşüncesini, ideallerini ve dünya görüşünü koruyabilmişti.

Türkiye'de pek çok Abhaz edebiyatçısı, şairi, yazarı; yurt özlemi, sürgün, kavuşma, buluşma, hasret, direniş, özgürlük savaşları, yiğitlik, mertlik, doğa, coğrafya, hayvan, orman sevgisi; dil ve asimilasyon gibi konuları eserlerine yansıttılar. Abhaz edebiyatı, sanatı ve şiiri tek düze olmadan, edebiyatın, sanatın ve şiirin girebileceği tüm alanlara el atmıştır. Çoğunlukla gerçek üstü bir hayal gücü ve güçlü bir düş, gerçekle iç içe olmuştur. Düş kurmak cesaret ister. Bütün dev adımlar düşle gerçekleşir. Abhaz şiirinde düş, anlatımcı söylemle mitolojik buluşmaya yönelmiştir. Mitolojiden esinlenmiş onun tarihsel kökleri ve mirası Abhaz destanları olmuştur. Abhaz şiirinde düz yazı hemen hiç yoktur. Ağırlık şiirsel anlatımcılıktır. Bunun böyle olmasının nedeni yazıdan önce sözlü anlatım gelenekselliğidir. Anlatımcı pek çok şiir örneği vardır. Ana ironiler yüklü söylemler belirgin şekilde dizeler arasına serpiştirilmiştir. Dizeler bir sıra izlememiş, serbest bırakılmıştır. Abhaz şairleri doğada gördüğü, tanıdığı pek çok nesneyi, izlek zenginliği içerisinde şiire dönüştürmüş. En yüksek dağlar, tepeler, ırmaklar; Soçi, Oçamçıra, Pitsunda gibi kentler, skepişine, akordeon gibi müzik araçları; kama, yamçı, at gibi pek çok öğe Abhaz şiirinde dizelere yansıtılmıştır. Duygusallık, hasret, özlem, sürgünden sonra vatanla kavuşma, geriye dönüş gibi pek çok konu dizeleri süslemiştir. Abhaz şiiri problemleri, öfkeleri büyük yerlere doğru akan bir ırmak gibidir.

1864 sürgünüyle Kayseri Uzunyayla'ya yerleşmiş Abhaz kökenli bir şair, araştırmacı ve yazar olan Yismeyl Özdemir Özbay Abhaz gelenekleri ve kültürüyle yetişmiş bir edebiyatçıdır. Abhaz ve Kafkas kültürüne yönelik yayınlar yapan Kamçı, Yamçı, Kafkasya, Kafdağı, Nart gibi dergilerde pek çok deneme, öykü, inceleme ve şiirleri yayınlanmıştır. Bir şiirinde, diaspora olan halkın başına gelenleri, dilin ve kültürün sesi olan 'umudun filizleri'ni anlatırken; *"Halkımdan uzakta, / Yoksul, öksüz bıraktın. / Kavurdun / Yeni açmış sevgi çiçeklerimi" diye, kasıp kavuran*

sürgün ve diasporanın yerine anavatan Abhazya'da; "Pitsunda, Soçi kıyılarında / Teberde yaylalarında, hayat bulmasını" sevgi çiçeklerinin açmasını istemektedir. Yismeyl Özdemir Özbay'ın pek çok çalışmaları vardır. E. Berzek'le ortak bir çalışma olan; Kafkasya Göçmenlerinde Besteciler, Ressamlar eseri önemli bir çalışmadır. Ayrıca yine ortak bir çalışma olan; Kafkas Hikayesi Abhaz yaşamını anlatan önemli bir eserdir. Mitoloji ve Nartlar kitabı ise Yismeyl Özdemir Özbay'ın uzun yıllar üzerinde çalıştığı bir büyük eserdir. Kayseri-Uzunyayla Abhazaları'nın yaşamlarından kesitleri, kültürleri, gelenekleri anlatan önemli bir başka öykü kitabı ise; Anadolu'da Kafdağı Öyküleri adlı çalışmasıdır.

Hayri Ersoy ise, Abhaz tarihi, dili, kültürü üzerine inceleme, araştırma, çeviri, öykü ve romanlarıyla Abhaz edebiyatı içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Hayri Ersoy'un Abhaz sürgünlerinin Anadolu'daki yaşamlarını, acılarını, sevinçlerini, kültürlerini, yaşam biçimlerini, yerleştikleri topraklarda komşuluk ilişkilerini anlattığı; Sürdüler Sürgün Olduk adlı romanı Abhaz halkının sürgün yaşamını tanımlayan önemli bir eserdir. Ve Hayri Ersoy Abhazya yazarlar birliği üyesidir.

Abhaz edebiyatında ve yaşamında at, önemli bir öğe olarak yer almıştır. At Abhaz'ın yoldaşıdır. Ona büyük değer verir, sever onu. Kafkasya'nın derin vadilerinde, Elbruz dağlarının eteklerinde, Anadolu bozkırında, kızgın Arap çöllerinde, geniş ovalarda gönlünde düşmemiştir. Abhazalar doğada en çok atlara sevdalıdırlar.

Çetin Öner, bir şiirinde ata olan sevdasını; *"ben / yorgun bir atım / Taa Hititlerden kalma / bu pathetic suratım"* dizeleriyle seslendirmektedir.

Asimilasyon acımasızca kültürleri ve dilleri yok etmiştir. 1864 sürgünüyle yaban diyarlara dağıtılan Ubıhlarla ilgili şair Yuri Lakarbay dizelerine; *"Kimi ağudan öldü / Kimi ihanetten / Kimini aldı dalgalar / Yılları yalan yazarlar"* diyerek bu sorunu dillendirmiştir.

1864'de sürgün edilen yüz binlerce Abhaz; acıların, yoksullukların, kitlesel ölümlerin en çetinini görmüştü. Uğradıkları zorbalıklar ve sürülmüşlüğün acıları... Yaşamını yitirenler ve bebekler ki en mahzun olanlardı. Gemilerde ölenlerin denize atılmaları ve ölmüş annelerin memelerini emen çocuklar...

Özlem Sezer Abhaz kültürü ve gelenekleriyle yetişmiş, sürgün öyküleriyle büyümüştür. O da:

"Oysa mahsum bir yavrunun ölümü dediğin, hastalığın da habercisi. Biliyordu gelin de biliyordu bilmesini ama bebeğini denize bırakmaya içi elvermedi. Deniz kalabalıktı çünkü ölümle ve onlar... onlar ki Kaf dağlarının yiğit halkı, balıklarla karşılaştırılınca bir hiçtiler.
Hayatın son anıydı ve artık kokan, zamana direnemeyen bir bebeğin beşiği, anasıydı.
Ah, her şeyin resmini çeker ölüm ve öylece bırakır. Bir bebek nasıl öldüyse öyle kalır / oğlum benim, kara balım, ciğerim, oğlum benim / Mendili cebime koydum diye, kurumuyor ki gözlerim / oy kara deniz çırpındın durdun ya, daha da çırpın deniz / sevdiğim, dalından erken kopanım sana emanet / {...} deniz, işit beni deniz! / Oğul yorgun memelerine saldırıyor / {...}
oyy deniz, deniz oyy deniz! / bil ki, yerinde duramıyor duvara atılan çentik / dehşetle yağıyor ince karanlık, içim dışım yenik / ateşten kazmalar işliyor kalbimin duvarlarına / {...} kızım, kızındır deniz, daha ana olmadan solgun bedeni / bu gelin senin suyunu, balığını emzirmedi mi? / "

Abhaz şiirinin ana kaynağı, mayası, acı, sevgi ve özlemdir. Bir somut anlatımın en zengin biçimi içerisinde dünyayı ve olayları, toplumu anlama, kavrama kültürüdür dizelere yansıtılanlar şiirde. Abhaz şiirinde özlem, hasret, yurtseverlik, sevgi ana izlektir, Abhaz şiirinde kavuşma, buluşma tematiğinin büyük özlemini yaşayanların halkıyla, vatanlarıyla buluşması sağlanamamıştır henüz. Ayrılık diaspora olan halkta mutlu sonla bitmemiştir henüz. Özlem asıldır. Buluşmayı, kavuşmayı tematik olarak alan ve bunu dizelerine yansıtan pek çok edebiyatçı vardır.

Dipşov Rahmi Uğur, umudunu hiç te kaybetmeden topraklarında sürülenlerin; *"Gün olur filiz filiz / Aynı yerde yükseliriz / Sürgün olduk, göçmen olduk / Bir gün olur döneriz"* dizeleriyle kavuşma canlılığını anlatmaktadır.

Tarihte yayılma ve hükümranlık halklara dayatılmıştı hep. Bunun sonucu sürgün ve diaspora edilmişlerdi. Diasporada bir büyük konu olan etnik kimlik Abhaz şiirine yön veren esas olmuştur. Abhazaların özlemleri şiirsel temalarla etnik kimliği öne çıkartmış, bir etno şiire dönüşmüştür. Sürgün bir halkın yaşamının yitip gitmemesi için değerlere sahip çıkılması dizelere yansıtılmıştır. Doğaçtan yalın ve sade söylem, kültürel değerleri ve dili koruyan, geliştiren bir etno kimliğe dönüşmüştür Abhaz şiiri.

Çetin Öner yine; "Adığe" adlı şiirinde; *"Bir yanım Hatti benim / Bir yanım Hitit / Hattuşulu, / Midas. / Neferitit"* diyerek etno şiiri dillendirmektedir.

Abhaz Yazarlar Birliği başkanlığını da yapmış olan şair Denis Çaçhaliya, Cigetler adlı şiirinde şu dizelerle etno örgüyü gözler önüne sermektedir; *"Cigetler, Soçi, Şabe suyunu içtik / Bu topraklar büyüttü bizi / Dar günde canımızdan geçtik / Vatan adına kaldı izi."*

Beygua Ömer Büyüka, halkın köklerini etnik olarak derinlerle buluşturuyor ve bir etno örgüsü sunuyor; *"Asar, Azar, Ağır, ve Awar, Abar, Heber de / Ağrı, Abir ve İber / O Asır'dan gelme / Asır, sonra Sar olmuş / Sar, Zal, Syr, Tyr ve Dor'da / Gal, Wal, Wali, Hari, Kari / Huri, Hurri, Sura, Saru'da"* diyerek bu örgüyü dizelere yansıtmıştır.

Beygua Ömer Büyüka, 1864 Abhaz sürgünü ile Düzce'ye yerleşmiş bir Abhaz ailesinin çocuğu olarak 1901'de doğmuştu. Kuran ve İslam konusunda eğitim almıştı. Arapça harfleriyle Abhazaca yazmaya başlamıştı. Abhazacanın yanında Türkçe, Fransızca, Rusça, Farsça öğrenmişti. Yaşamı Abhazya ile ilgili çalışmalarla geçmişti. Pek çok kitap yayınlamıştı. Bazı eserleri; Abhaz Mitolojisi Anaç mı, Abhazaca Duvar Takvimi, Abhazaca İlk Dil mi? Hz. İbrahim ile Awubla ve Kafkaslar, Kafkas Aahları, Abhaz Tarihi'nin İskeleti, Abhazca Gremer, Abhazaca-Türkçe Sözlük gibi çalışmaları yayınlamıştır. Abhaz edebiyatı ve yazın dünyasının piri olan Gulya Dırmıt ödülünü almıştır.

Gulya Dırmıt, 1906'da yazmış olduğu bir şiirinde Anadolu'ya sürülenleri ve orada yabancı bir yaşam sürdürenleri özleyenleri şu dizeleriyle ifade etmektedir; *"Karşıya! gidenleri mi?/ Dert ediyorsun?/ Yoksa denizin ötesindekiler için mi kaygılısın?/ Işığım. Canım Yurdum! / Neden böyle üzgünsün?"*

Ve Abhaz şiirinde mutlu son özgürlükle önemli bir tema olarak ele alınmıştır.

Bagrat Şinkuba, Abhaz halkının Gulya Dırmıt'tan sonra en büyük yazarı, edebiyatçısı. Henüz mutlu sonu yaşamamış olan Abhaz şiirini şu şekilde dizelerine yansıtmıştır.

"Rüzgar vurup bizleri yurdumuzdan atınca / Karadeniz tuzlanmış bizim göz yaşlarımızla / Kabaracak ahların çekeceğin kullukla / Yurt özlemin sürecek yabancı gök altında / Büyü, denizleri yar, dön yıkılmış evine / Sarmaşıktan kurtar da ocağını yak yine!" diyerek her ne sebeple olursa olsun sürgünle yaban ellerde kaybolup eriyip gitmeme için mücadele verenleri ana vatan Abhazya'ya dönmeye çağırmaktadır.

'Bu davet bizimdir dostlar!'

Yetim kalmış bir dil: Arapça

Güney Yılmaz
guneyyilmaz02@hotmail.com

Arapça dünyada en çok konuşulan dillerden biri. Ancak yazımın konusu Türkiye'nin Güney bölgesinde yaşayan Arap ulusunun (Nusayri-Hristiyan-Sünni Araplar) dili olan Arapça, yani Güney Arapça. Hala bir çok insanın günlük yaşamında konuşmasına rağmen aslında pek sahiplenemediği, öğrenilmesi, yaşatılması, gelecek kuşaklarca kullanılabilmesi için hemen hemen hiçbir şey yapılmayan/yapılamayan bir dil Arapça. Bu anlamıyla da kendi ulusu tarafından neredeyse yetim bırakılan bir dil Arapça.

Türkiye'nin Güneyinde yaşayan Arapların dili olması açısından Güney Arapçası diyorum. Ayrıca bazı kaynaklarda da bu şekilde adlandırılmaktadır. Aslında bu dil Arapçanın "Ğabe" lehçesi. "Ğabe" lehçesi Türkiye'de yaşayan Araplar ile aynı kültürel özelliklere sahip olan Suriye'nin Lazkiye ve Akdeniz

kıyı şeridinde, kısmen Lübnan ve Filistin'de yaşayan Arapların konuştuğu bir dil.

Türkiye'de yaşayan diğer halklarda olduğu gibi asimile edilmeye çalışıldığı, diğer ülkelerde konuşulan Arapça ile etkileşimi çok sınırlı olduğu ve bu nedenle de gelişme imkanı bulamadığı için Azınlık Edebiyatı dosyasına girmesi gereken bir dildir Arapça.

Hatta öyle ki Birleşmiş Milletlerin Dünya Anadil Gününde yayınladığı "Tehlike Altındaki Diller Atlası"nda yer almıyor. Bunun nedeni Güney Arapçasının diğer ülkelerdeki Arapça kapsamında tutulması. Oysa Türkiye'de her türlü yol ile yok edilmeye çalışıldığından ve Arap halkının da Türkleştirilmeye çalışılmasından dolayı ayrı bir kapsamda ele alınması gerekiyor. Çünkü Arapça Türkiye'de "güvensiz" olarak nitelendirilebilir.

Türkiye'de, yoğunlukla Antakya, Adana ve Mersin illerinde yaşayan Arap nüfusunun 1,5 milyona yakın olduğu tahmin ediliyor. Bu nüfusun azımsanmayacak bir kısmı (yeni nesillerde kaybolmuş ta olsa) günlük yaşamında, ticari ilişkilerinde Arapça konuşuyor. İş bulup çalışmak için en çok Suudi Arabistan, Kuveyt, Suriye ve Ürdün'ü tercih ediyor.

Etnik köken açısından bölgedeki Araplar ile Mardin ve Urfa'da yaşayan Araplar aynı özelliklere sahip. Ancak dil, kültür ve din özellikleri birbirlerinden farklılık gösteriyor. Nusayri Arapların Şii (Alevi, Alawi) mezhebinden olmalarına karşın Antakya'da yaşayan Hristiyan ve Sünni Araplar da var. İnançları farklı olsa da Antakya, Adana ve Mersin'deki Araplarla aynı kültürel özelliklere sahipler.

En sonda söyleyeceğimi şimdi söyleyeyim: Aslında Türkiye'de yaşayan Araplarla ilgili yazılı bir Arap Edebiyatından bahsedilemez. Çünkü yazılı olarak dini metinler dışında hemen hemen hiçbir şey yok. Edebiyat açısından var olanlar sözlü olarak yaratılabilmiş. Özellikle maniler, atasözleri, oyunlar, ağıtlar, ninniler, hikayeler ağırlıkta.

Yazılı Arap Edebiyatının olmamasının en önemli sebebi elbette diğer diller gibi uğradığı baskılar. Arapçanın öğrenilmesi/konuşulması tek parti diktatörlüğünden 1980'lere kadar yasaklar, cezalar ile engellenmiş. Okullarda çocuklara Arapça konuşmak yasaklanmış, konuşanlar cezalandırılmış. Aileler okulda zorluk çekmemesi için bilinçli olarak çocuklarının Arapça öğrenmesini hala engelliyor. Bu amaçla evde Arapça konuşmak sınırlandırılıyor. Bu konuda kendi çocukluğumdan bir örnek verebilirim. Bir gün annemle birlikte yürürken yanımızdan geleneksel giysileri içerisinde Mardin Araplarından bir anne ve iki yaşlarındaki kızı geçiyordu. Küçük kız annesiyle Arapça konuşuyordu ve annem bu genç anneyi durdurarak uyardı: "Çocuğa neden Arapça öğretmişsiniz, okulda çok zorluk çekecek." Şimdi ne zaman Arapça konuşan küçük bir çocuk görsem aklıma aynı olay geliyor. Elbette bunun nedeni olarak annemi ve diğer Arap anneleri suçlayamam. Bu onlara dolaylı ve dolaysız baskı uygulayanların suçudur. Yine de Türkçe öğrendiğimden ve hatta Türkçeyi iyi kullanmaya çaba gösterdiğimden/göstermemden pişman değilim, ama Arapçayı iyi konuşacak şekilde öğrenememiş/öğretilememiş olmasından hep pişmanlık duyacağım. Keşke anadilim Arapça olsaydı da okulda zorluk çekseydim, büyüklerimden dinlediğim gibi Arapça konuşmaktan dolayı öğretmenden dayak yeseydim, Arap olmamdan dolayı iliklerimde hissettiğim baskıyı, birkaç yerde yaşadığım gibi okulda da yaşasaydım ve hatıralarıma kazınsaydı. Çünkü ben, bir Türkün Türk olmasından, bir Kürdün Kürt olmasından, bir İngilizin İngiliz olmasından duyduğu kıvancı Arap olmamdan dolayı duyuyorum. Birilerinin oturduğum mahalleye, şehre, ilçeye göre Arap olduğumu anlaması ve aşağı, yabancı, öteki görmesi, hatta aşağılamaya çalışması hiçbir şeyi değiştirmez. Türk ne kadar övünüyor ve kendine güveniyorsa, ben de Arap olmamla en az o kadar övünüyor ve kendime güveniyorum.

Devletin uyguladığı baskılar bunlarla sınırlı değil. Arapça isimli olan birçok yerleşim yerinin adları değiştirilmiş (Suveydiye = Samandağ). Suriye sınırına Türkmenler yerleştirilerek tampon bölge oluşturulmaya çalışılmış. Başka illere bağlı ilçeler ve köyler Hatay iline bağlanarak, Hatay'ın etnik nüfus oranı değiştirilmiş. Soyadı kanunu ile birçok Arap ailesine Türk takılı soy isimler verilmiş (Türk, Öztürk vb.) Arap halkı Fellah (ki Arapça çiftçi anlamına gelir), Arapuşağı denilerek aşağılanmaya çalışılmış. Arapların aslında Arap olmadığı ve Eti Türkleri olduğu iddia edilmiş. Kurtuluş Savaşı sırasında Arap halkının aktif katılımı ve katkıları gizlenmiş. Örneğin Çukurova'da Fransız işgaline karşı başlatılan direnişin merkezi olan Akkapı (Obtıl Kebir) mahallesindeki karargah (Şeyh Cemil Nardalı Konağı) restorasyon için ayrılmış ancak kendi kaderine terk edilmiş. Resmi tarih/ideoloji diğer ulusları olduğu gibi Arap ulusunu da yok saymış, inkar etmiştir. Devle-

tin, Kürt halkının mücadelesi sonucu Kürtçe ile birlikte vermek zorunda kaldığı 2 saatlik Arapça yayın hakkı da hiçbir şey ifade etmiyor. Bu yayınların Arap halkı tarafından izlenme oranı sıfıra yakın.

Arap Edebiyatının olmamasının/gelişememesinin diğer önemli nedeni de Alfabe sorunu. Türkiye'deki diğer halklar Latin Alfabesine hızlı bir şekilde adapte olurken, Arap alfabesini kullanan Arap halkı bu adaptasyonu gerçekleştirememiş. Elbette bu bir çözüm değil, asıl olan fonetik güzelliğini yansıtabilmesi için her dilin kendi alfabesini kullanmasıdır. Ancak özellikle bugün Arap alfabesinin kullanılabilmesi neredeyse mümkün değil. Çünkü Latin alfabesi ile eğitim alan Arap halkı Arap alfabesini tamamen yitirmiş durumda. Arapça yazıp okuyabilen insanların sayısı parmakla sayılabilecek kadar az. Arapçanın Kuran dili olması da bir fayda sağlamıyor, çünkü konuşulan dil aynı lehçeye ait değil.

Kısaca bugün bence yapılması gereken (geri bir talep olsa da) Latin Alfabesi kullanılarak Arapçanın yaşatılması. Bu öyle kolay bir yol da değil. Çünkü Arapça sesleri Latin Alfabesi ile karşılamak mümkün değil. (Örneğin Arap alfabesinde sesli harf yoktur.) Bunun için Arap Alfabesinin işaretlerinden (Hereke) yararlanılabilir. Zaten birçok kişi ve grup tarafından da bugün bu yapılıyor.

Bir Arap Edebiyatından bahsedilemez dedim. Fakat bu yeni çabaların olmadığı anlamına gelmiyor. Özellikle son yıllarda Arapça birçok şey üretilmiş ve yüksek sesle dillendirilmeye başlanmıştır. Bu konuda yapılanları kısaca saymak istiyorum:

Çukurova'da Arap halkı tarafından sevilen Grup Nidal (Mücadele) Arapça olan şarkıları yeniden seslendiriyor, kendi bestelerini oluşturuyor.

Son birkaç yıldır bölgede yapılan etkinliklerde Arapça skeçler oynanıyor, şiirler okunuyor ve konuşmalar yapılıyor. Adana Karşıyaka'da (Barra Cisir) Karşıyaka Sosyal Dayanışma Derneği yıllardır geleneksel olarak düzenlediği şenliklerde Arapça skeçler sahneliyor.

Güney Sanat Topluluğu düzenlediği etkinliklerde Arapça skeçler ve çeviri şiirler sunuyor. Etkinliklerde Arapça üzerine konuşmalar yaparak halkın kendi diline sahip çıkması çağrılarında bulunuyor. Ve bu etkinlikler Arap halkı tarafından beğeniliyor, destekleniyor. Yapılan çeviriler Güney Sanat Topluluğunun sitesinde yayınlanarak kullanıma açılıyor. Bir Filistin eyleminde Arapça çağrı yapılması da bu çabalara örnektir.

Suveydiye'de (Samandağ) geleneksel olarak düzenlenen Evvel Temmuz şenliklerinde Arapça şarkılar söyleniyor. Arapça şarkı söyleyen, Müvvel (bir tür uzun hava) okuyan yerel sanatçılar sahneye çıkıyor. Burada Antakya'lı sanatçılar Semir Yalçın ve Nihat Çay'ın Arapça bestelerini, şarkılarını belirtmeliyim. Özellikle bu besteler Arap halkının sorunlarını, yaşamını anlatması nedeniyle oldukça ilgi görüyor.

Hatta Ahibba isimli bir grup Arapça Rock müziği yapıyor. Birçok site de Arapça hakkında ve Arapça tartışmalar, paylaşımlar gerçekleştiriliyor.

Ancak söylemek gerekir ki tüm bu çabalar henüz emekleme durumunda. Çünkü bir dilin yaşayabilmesi için öncelikle ortak bir Alfabeye ve ortak yazılış biçimlerine ihtiyacı var. Bahsettiğim tüm çalışmalardaki yazılış biçimleri birbirinden farklı. Bir alfabe ve sonrasında Arapça bir sözlük üretilebilmesi Arap Edebiyatının yaşam alanı bulabilmesi için hayati öneme sahip. Ancak bu şekilde sözlü olarak yaratılan değerler tam anlamıyla yazılı hale dönüştürülebilir ve ortak bir kullanım alanı bulabilir. İşte bu aşamadan sonra bir Arap Edebiyatının başlangıcından bahsedilebilir.

Arap Edebiyatı diyebilmek için diğer bir zorluk ise Arap halkının ulusal bilinci noktasında kendini gösteriyor. Bugün böyle bir bilinçten bahsetmek zor. Arap halkı nice hileler, baskılar, katliamlar neticesinde kendini resmi ideolojiye "adapte etmiş" durumda. Osmanlı döneminin baskılarından kurtulmak için sığınılan Cumhuriyete ve Kemalizm'e büyük oranda bağlılık var. Bu bağlılık ve tarihsel korku nedeniyle Arap halkı kendi varlığını ve dilini yeterince sahiplenmiyor, ulusal bir varlık gösteremiyor.

Sonuç olarak emekleme durumunda olan yazılı Arapça yukarıdaki çabaların ortaklaştırılması, Arap halkının yetim bıraktığı dilini sahiplenmesi, uğruna gerektiğinde mücadele etmesi, varlığını göstermesi ile birlikte bir sıçrama yapabilir. Umudum bunun gerçekleşeceği yönündedir.

Ayrıca bilinmelidir ki bu yazım tartışmaya açıktır ve tartışılması gerekmektedir. Çünkü bildiğim kadarıyla Arapça hakkında yazılan yazı da yok gibidir. Bu nedenle yer yer eksik, hatalı ve bütünü kapsamayan (çünkü Çukurova'nın her bölgesinde aynı durum yok) değerlendirmeler yapmış olabilirim. Umarım yazım bu konuda bir tartışma yürütülmesine olanak sağlar.

07.04.2009

Helbest û Mijar

A. Karabax

Helbest li ser mijaran tên çêkirin. Em dikarin çi bibêjin der barê mijaran de; mijar çi ye, pêwendiya helbestan û yên mijaran çawa bi hevdû girê dane? Li pey hev, bi çend pirsên din: Helbest bê mijar nabin, mijar bê helbest dibin, çima? Mijarên helbestî çi ne, mijarên jê helbest çênabin hene; hilbijartina mijaran hêsan in lê vêkolîn û nivîsandinên wan wisan in?

Bi kurtasî mijar; di peyivînekê, nivîsekê... berhemeke hunerî de, tiştên ku jê tên behskirin an tiştên ku tên şayesandin in. Li şûna wişeya mijarê; **babet**, **dabaş**, **behs**, **danek** jî tên bikaranîn. Bêjeya wêjeyî ya hemwate ya wê, **têma(têm)** ye. Ligel vê yekê; di giraniya maneya wişeya **mijar**ê de xambûnî û lênexebitîn, a **têma**(**têm**)'yê de lêxebitîn û jê tiştek çêbûn xwe didin pêş; bi vê sedemê ye ku ev hînbûna biyanî ji me re bûye kurm!

Mijarên girgîn(şênber) hene yên negirgîn(neşênber) hene, helbest ji wan bi razberkirinan tên holê. Mijar û mirovê(a) diponije, pêşmercên esasî ne; mirov bi xwe him mijara herî girîng e him jî afirînêr e. Bi îfadeyeke mantiqî; di navbera avaniyên giyanî yên helbestvanî de, bi helbest û mijaran ve pêwendiyên wesleyî xurt in. Eger em li rastênheviya heyîna afirînêrê ya girgînî û berhema wî/wê bifikirin; bi dawinî, ev berhem bi xwe razberkirinek e. Gengaz e ku afirînêr, tek bi xwe jî dibe mijara berhema xwe. Di kûrahiyên qediyeyên jorîn de tiştên veşartî, em ê pêda pêda hîn bikolin. Ziman/qelem li ser **xwe**'yên afirînêr tên xebitandin. **Ez**'ê **kesîn**, bi **ez**'ê **helbestî** ve pir caran **xwe**'yên xwe; bi kirdeyan, têrkeran, cêwîtiyan, rêbertiyan, dijberiyan direngînin, ji hev re dibin destek. Bi gotineke gelşeyî; **ez** û **xwe** ji hev re serdest in, berdest in, nûner in, berdevk in, nêçîr û nêçîrvan in, pesnbêj in, gazindker in, satîrker in, piştmêr in, xweşmêr in, navbir in, sazbend in, kar û xezal in... evrar û evîndar in. Digel van; li kîjan mijarê dibe bibe, di qadên **ez** û **xwe**'yan de yên afirînêr sereke ne, bi dewlemendiyên karakterên xwe berheman distirên. Bê şik e ku yên tên strandin ne hevîr in bi danehevên entelektuel, vehandinên helbestan in! Gelo ji destpêka wêjeya cîhanî pê de çêkerên wan, bi têriya vê terîmê ya ronesansî ew hemî entelektuel in? Peresana wêjeyî dibêjê ku na û ev babet lêkolînhez e, bi pirsan têr nabe!

Çi diqewimin di pêvejoya afirandinên helbestan de: Li mijaran; kêm û zêde, sift û serkî, bi ragihanên dewiyîner ên mêjîdar, nêrîn û tecrûbeya helbestvanî di bin tav û avingên zîhnî yên hîsî, jiyanî, xwezayî, fikrî, felsefî... hêjahiyên kesanî û civakî de ne. Em pê de çûyîn û lêgerîna xwe bidomînin, dikarin bi awayekî din vê hêjandinê berfireh bikin: Derûnnasiya kesîde û civaknasiya hunernavendî, li ser mijarê bi jixweberiyan li hev têne. Berhem ji her alî de yên afirînêr/nivîskar(afirînêran/nivîskaran) in, ked û zehmet jî yên wan in. Helbet honandinên helbestên kurt, ên dirêj, ên çeman, ên destanan, ên pexşan; ji hêla pîvanê ve yên bi wezn, ên serbest... ne fena hev in. Her berhem li gorî mijar û hecmên xwe kar, ked û zehmetan ji afirînêran/nivîskaran dixwazin. Her afirînêr/nivîskar di xebata xwe de dilêş û xweşiyan tehm dikin. Dilşadiya yekta, piştî qedandina berheman tên hîskirin. Bilî yên hinek helbestvanan, ew rewşên giyanî bi gelemperî, derbasdar tên pejirandin. Em bi çend hevokên din bidin dû van: Dema ku dilopên îlhamî bi rewşên giyanî de tên, herkes dikare helbestan binivîsîne ema nikare bi awayekî hosteyî berdewam bike. Ji vê tê der ku, hema hema her kesî di jiyana xwe de helbest çêkirine.

Niha jî em ê wek anketgerekî(ê) berê xwe bidin qehwexaneya helbestvanan-ev mesken li bajarê we, li taxa we jî dibe-û bipirsin, ji bersivên wan çendekan li vir birêzînin.

Pirsa me yek e: ***Hun çawa helbestan çêdikin an jî dinivîsin?***

Bersiv 1 : Di serê min de mijarek dibe, her ku îlham tê ez rûdinim, dinivîsînim.

Bersiv 2 : Tiştek, kesek, bûyerek sebeb dibe. Li ser wan diponijim, paşê jî çêdikim.

Bersiv 3 : Kesekî bi kul û keder im, di afirandinan

de ker û lal, sermest dibim.

Bersiv 4 : Li gorî jiyan û felsefeya xwe dinivîsime.

Bersiv 5 : Ez çi bêjim... Stranan dixwînim, hinekan jî bi xwe çêdikim.

Bersiv 6 : Hema kijan babet be, ez dinivîsînim, heta niha bala tu kesî nekişandine.

Bawer dikim şeş bersiv bes in, ne gerek e ku em van şîrove bikin. Heger me karîbûya pirsa xwe; li Melayê Cizîrî, Feqiyê Teyran, Ehmedê Xanî, Cegerxwîn, Mihemmed Arif Cizîrî, Aram Tîgran, Şivan Perwer, Şerko Bêkes, Homeros, William Shakespeare, Fîrdewsî, Mewlana Celaledînê Rûmî, Johann Wolfgang Goethe, Aleksandr Puşkîn, Nazim Hîkmet Ran, Ahmed Arîf, Pablo Neruda, Louis Aragon... bikira wê ji me re çi bigotana?

Di serbenda yekem a vê nivîsarê de me gotibû: "Mijarên helbestî çi ne, mijarên jê helbest çênabin hene..." Ji aliyê şêwe ve li vir, bersiva me ji du hevokan pêk tê, ev bi fonksiyonên hev, him têkilhev in him jî fesîh in; ev di herikîna av û bendavên edebî yên dîrokî, hemdem û rojane; yên neteweyî û gerdûnî de tên xuyakirin. Bêguman her tişt ne mijarên helbestan in belam di lêkirinên wan de pir tişt dibin kelûmelên avaniyan.

Ji helbestvanên nemirî em çend nimûneyan hilbijêrin, li ser mijarên wan bifikirin: **Dîwan**/M. Cizîrî, **Hikayeta Şêxê Senhanî**/F. Teyran, **Mem û Zîn**/E. Xanî, **Siyabend û Xecê**/gelêrî, **Derwêşê Evdî**/gelêrî, **Sewra Azadiyê**/Cegerxwîn, **Koç**/Şerko Bêkes, **Gilgamêş**/Sumeran, **Îlyada**/Homeros, **Hamlet**/ W. Shakespeare, **Mesnewî**/Mewlana, **Şahname**/Fîrdewsî, **Faust**/J. W.Goethe, **Yevgeni Onegin**/A. Puşkîn, **Memleketimden İnsan Manzaraları**/Dîmenên Mirovan Ên Ji Welatî Min/N. Hîkmet Ran, **Hasretinden Prangalar Eskittim**/Min Ji Beriya Te Prenge Kevin Kirin/A. Arîf, **les Yeux d'Elsa**/L. Aragon...

Êdî em dikarin bi vegotineke asan, mijarên helbestan dabeşînin û ji bo karekî din pênûsa xwe bidin vêsandin. Mijarên helbestan curedar in, em dê ji yên destnîşankirî çendekan bijimêrin û têxin risteyên rêzgîn: Afirîş û bûyîn, bawerî û dîn, berxwedan û dîrok, şer û aştî, êgîdî û xweşmerî, dilberî û çelengî, qewm û eşîr, war û welat, gel û netewe, ferd û civak, jîn û mirin, hez û berî; evîn, a kesane, ya xwêdeyî, ya welatevîn, ya hunerî, ya zanistî... xweza, mirovatî, hwd. Ji ber ku bizavên wêjeyî bi mijara me ve têkildar in, em ê li vir wan jî lê zêde bikin: Razdarî/mistîzm, mîrovhezî/hûmanîzm, rastîparêzî/realîzm, siruştîparêzî/naturalîzm, dererastîparêzî/surrealîzm, romansiyet/romantîzm, postnûjenparêzî/postmodernîzm...

Tê têgihîştin ku hema hema her mijar bi hev re pêwendîdar in. Nemaze; dema ku berhemeke klasîk a teatral û helbestî, destanekî, çemekî niwîjen... em dixwînin, di wan de gelek mijar tên dîtin. Ji wan kîjan sereke ye, nexwe berhem bi giranî li ser wê hatiye afirandin/nivîsandin û ev mîna stûna pişta eserê ye.

Li şûna encamê, afirînêr/nivîskar; rengên dilan dişibin lê her kes bi yên xwe dikelin. Helbestvan û hozanên me, hun bona kê/çi dikeline, kelînên we kê/çi têr dikine..!

14.11.2008

Hrant Dink'i şeni

Selma Ç. Koçiva

Empi Si Zuğauça !

Empare si Zuğauça,
Ma ti kelegak'ata.
Şuri gamogişvesu
Cebola, sk'ani let'a!

İlepe dogikurçoles,
Mçapupe kogogapınes,
P'ici nişi din3xiryari,
Guri –şuri memiç'irdes!

Ogüni tkves,Fatih'i tkves
'Yasini gokteri domizit'es'
Medi şk'uni domiçodes,
Uça mp'ula keyemotves!

Empi aşk'va ç'umanişa,
Yeşili Zuğauça ,
Let'a sk'ani ma bincira,
Gogixt'i si , Zuğauça !

3'ana ağani 2008-02-19
Dortmund – Fredenbaum...

Türküleri(mizi)n Can Su'yu

Temel Demirer

"Alkışı en sessiz karşılayan,
alkışı hak etmiş demektir."[1]

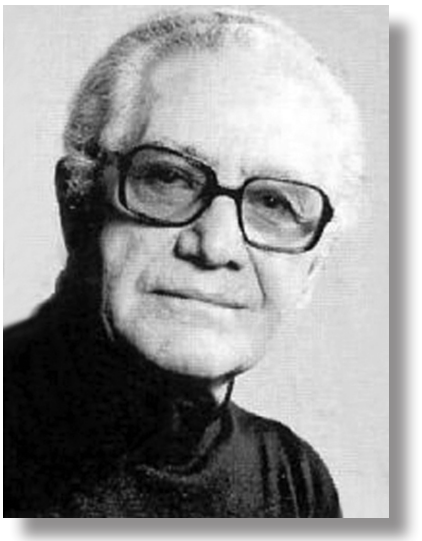

İçimizi titreten, gür sesiyle O, *"Sabahın sahibi var"* der ve eklerdi: *"Dirliğim, düzenim, dermanım, canım/ Solum, sol tarafım, imanım, dinim/ Benim beyaz unum, ak güvercinim/ Bilirim, bilirim kardeş, gelen gündedir…"*

O; Melih Cevdet Anday'ın, *"Yeni Türkiye'nin yarattığı, geleceğe dönük bir sanatçıdır. Onun önemi buradadır,"* dediği Ruhi Su'ydu…

Hani Hasan Hüseyin'in dizelerindeki:

"bir kocaman sesli adam ruhi su
yüklenmiş sesine anadolu'yu
bir öfkeli
bir sevecen ses kervan
çekip gider dağlar dağlar
bir kahkaha gibi girmektir kavgaya
ruhi su'yu dinlemek
pişkin bir kısrağı kıraçta
dört nala kaldırmaktır
öpüşerek yüzmektir temmuz denizlerinde
dutu daldan yemektir
meyvelerle kuzularla kuşlarla sevişmektir
ruhi su'yu dinlemek
ve açıp elvan elvan
gül gül gülmektir seherde
yumruk olup direnmektir
ruhi su'yu dinlemek..."

Bizden Biri

İstanbul'da 20 Ekim 1985 tarihinde öldü, Mehmet Ruhi Su... Kanserdi ve hastalığı ilerlemişti. Doktorları yurtdışında tedavi olanaklarını araştırıyordu. Bütün sevenleri seferber olmuşlardı. Ancak, yaşamı boyunca onun türkülerinden korkanlar bir kez daha yasaklarla dikildiler karşısına. "Sakıncalı" olduğu için pasaport verilmedi. Ülkemizin ve dünyanın duyarlı aydınları, hep birlikte karşı çıktılar bu yasağa. Sonunda *"bir kereliğine, tedavi için"* yurtdışına çıkışına izin verildi. Ama iş işten geçmişti. Ruhi Su, 73 yaşında yaşama veda etti. Ne güzel demişti, İsmail Cem: *"Ona hasta yatağında bir pasaportu fazla görenlerin ismini duyanınız var mı?"*

Ruhi Su, Pir Sultan Abdal'dan Dadaloğlu'na, Karacaoğlan'dan Yunus Emre'ye halk türkülerini yeniden seslendirdi. Nâzım Hikmet'in Kuvayi Milliye Destanı'ndaki ***"Dörtnala gelip Uzak Asya'dan..."*** diye başlayan şiirini ***"Süvarinin Türküsü"*** adıyla ilk o besteledi. 1951 TKP Tevkifatı'nda; ***"Bu Nasıl İstanbul Zindan İçinde"*** ile ***"Mahsus Mahal"***ı besteledi. 1968'de öldürülen Vedat Demircioğlu için ***"Bir Sabah Uykusunda"***yı, 1 Mayıs 1977'de öldürülenler için ***"Şişli Meydanı'nda Üç Kız"***ı o söyledi. "***Semahlar***" döndük, "***Zeybekler***" oynadık onunla...

Onlar onu, türkülerini susturmaya çalıştılar ama inanın başaramadılar. Ruhi Su, türkülerde nefes alıp veriyor hâlâ... Nasıl bitirmişti, 1952 yılında Sansaryan Han'ın "tabutluk"larında bestelediği "***Bu Nasıl İstanbul Zindan İçinde"*** türküsünü: *"Yattığımız yerde güller bitecek/ Gün ışıyıp gelir sabret, bu bizim/ Yattığımız yerde güller bitecek/ Bavo bave..."*

Evet O, tabiri caiz ise, türküleri(mizi)n can su'yuydu…

'Ezgili Yürek'de, *"Bu türküler halkın hayatının bir ifadesi değil mi? Kitleler hâlinde öldürülmüş ve yok edilmeye çalışılmış zümrelerin hikâyesi bu türkülerde anlatılmıyor mu? Asırlardan beri bir lokma ekmek için memleketi bir uçtan bir uca dolaşan milyonlarca yurtsuz yuvasız insanların garipliği ızdırabı bu türkülerde anlatılmıyor mu? Madem ki bu türküler bu kadar hazindir, o hâlde halkın hayat şartları tahammül edil-*

meyecek kadar hazindir," diyen Ruhi Su, 1968'de de şunları eklerdi:

"Bir düzen türkülerden korkmaya başladı mı artık o düzeni kimse ayakta tutamaz. Nesimi'nin derisini yüzmüşler, Pir Sultan asılmış, fakat bütün bu asmalar kesmelere rağmen ne o düzen kalmış, ne de debdebeli sultanlar…"

Ayrıca şunları da derdi Ruhi Su: *"Batı müziği, bizim halkımızın çoğunluğunca daima bir yabancıdır, anlaşılması güç bir dildir. Kültürümüzün kökleriyle başka dünyalarda oluşumuz bunun nedenlerinin başında gelir. Bizim geleneğimizde çokseslilik yoktur. Biz bu aşamaya Batı kültürüne yöneldiğimiz bir anda geldik. Batı kültürüne yönelişimizin tarihi de 200 yılı bulur. Yalnız müzik değil, bir uygarlık yaratılabilirdi bu süre içinde. Demek ki giysilerin ya da faydası kolayca anlaşılan diğer araçların değiştirilmesi gibi kolay olmuyor, müzikte değişiklik. Onun gelişebilmesi daha köklü dönüşümlerle ilgili. Bir toplumun müziği, konuştuğu dil kadar hayatına bağlıdır. Ve bundan dolayı da konuştuğu dil kadar kendisine anlamlı ve sıcak gelir.*

Bunda ayıplanacak bir şey yok: İnsan, tamamıyla yabancılaşmadıkça ne dilinden, ne de müziğinden kopabilir. Toplum ileri bir toplumsa, müziği de ilerlemiş olur. XIII.-XIV. yüzyıl Batı müziği, bizim bugünkü alaturkadan daha yeterli bir müzik değildi. Bugünkü Batı müziği ise bilim ve teknikte Rönesans'la uzay çağı arasındaki gelişmeyle orantılıdır. Bilimin ve tekniğin yalnız ürünlerini alıp da dünyada uygar olabilmiş bir toplum yok. Marifet, bu ilerici bilimin ve tekniğin içinde olabilmekte..."

Ruhi Su devam etmiş: *"Edebiyatımızdaki gelişmeyi düşünelim: Destandan, masaldan, halk hikâyelerinden ve halk şiirinden bugünkü Batı romanına, Batı hikâyesine ve Batı şiirine geçerken Batı'dan neler aldığımızın bir okuyucu olarak farkında mıyız? Batı tekniği ile işlenmiş müziğimizi dinlerken de kendi dilimizi ve kendi yaşantılarımızı bula bula çokseslileğin tadını anlamaya alışacağız ve böylece Batı müziği içindeki yerimizi alacağız…"*

Hayatı / Mücadelesi

Bir adı da Mehmet olan (Ermeni kökenli) Ruhi Su, 1912'de Van'da doğdu. Annesiyle babasını küçük yaşında yitirmiş, böylece "Birinci Dünya Savaşı'nın, belki de soykırımın ortada bıraktığı çocuklar"ın arasına karışmıştı.

Van'dan Adana'ya getirilen Mehmet, yoksul bir aileye verildi. Bir süre amcası ve yengesi sandığı bu kişilerin evlerinde hizmet etti. Yaşının küçük olmasına karşın türkü söylemeye de başlamıştı.

1924'te Ankara'da açılan Musiki Muallim Mektebi'nden Öksüz Yurtlarına gönderilen yazıda, müziğe yetenekli ve güzel sesli çocuklara sınav yapılması isteniyordu. Mehmet, beşinci sınıfı bitirdiğinde açılan ikinci sınavı kazandı; ancak belgeleri hazırlanırken Milli Savunma Bakanlığı'ndan yazı geldi. Burada, Öksüz Yurtlarını bitiren bütün çocukların zorunlu olarak Askeri Okullara gönderilmesi bildirilmekteydi.

Haltcıoğlu Askeri Lisesi'nde ortam iyiydi; ama Mehmet Ruhi'nin aklı Musiki Muallim Mektebi'ndeydi. İstanbul Öksüzler Yurdu'ndaki arkadaşlar kendisini, müzikle ilgili çevirileriyle üne kavuşan Ahmet Muhtar Bey ile tanıştırdılar. Onun özendirmesiyle isteği daha da güç kazandı ve amacına varma yolunda gerçek bir serüven yaşadı.

Hastanede muayene olmayı isteyerek hekimlerin kendisini çürüğe çıkarmasını sağlamıştı; ama Musiki Muallim Mektebi'ne verdiği dilekçesine yer darlığı nedeniyle red yanıtı aldı. Yeniden Adana Öksüzler Yurdu'na gönderildi. Önce Adana Lisesi'ne, ardından Öğretmen Okulu'na girdi. Adana sinemasında gösterilen sessiz filmlere küçük bir orkestra eşlik ederdi. Burada çalan Avusturyalı müzikçi Ervix, Öğretmen Okulu'nun da keman hocasıydı. Mehmet Ruhi evrensel müziği ilk kez ondan öğrendi. 1936'da Musiki Muallim Mektebi'ni bitirdi.

Ruhi Su, eğitimini tamamladıktan sonra o dönemdeki adıyla Riyaseticumhur Filarmonik Orkestrası'na keman sanatçısı olarak kabul edildi. Aynı zamanda Ankara ikinci Ortaokul ile Hasanoğlan Köy Enstitüsü'nde müzik öğretmenliği yaptı. 1942'de Konservatuvarın Opera Bölümü'nden mezun oldu.

Bas Bariton Ruhi Su, 1940'tan 1952'ye opera sanatçıları arasında yer aldı. 1945-1953 arasında Konservatuvarda öğrenci olan Hikmet Şimşek'e göre Su, operayı çok güzel söylüyordu. Kısacası operaya verdiği emek unutulacak gibi değildir.

Sol görüşlü Ruhi Su, 1946'da, kendisiyle aynı yolda olduğunu sonradan öğreneceği, ayrıca türküleri çok seven Sıdıka Umut Hanım ile tanıştı. Sanatçı o sırada yedek subaylığını yapmakta, operada da oynamaktaydı. Dil Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde de korosu vardı. Sıdıka Hanım, 1945-46 eğitim yılında fakültenin Felsefe Bölümü'ne girmişti. Türküler temelindeki arkadaşlıkları 1950 baharında aşka dönüştü ama ilişkileri gelişirken kapsamlı tutukla-

malar başlamıştı.

TKP Tevkifatı kapsamında 1952 yılının sonbaharında bir akşam polisler Sıdıka Hanım'ı Birinci Şube'ye, oradan da İstanbul'a, ünlü Sansaryan Han'a götürdüler. Yine o günlerde Ruhi Su bir akşam operadaki odasına gelmiş; masasını toplamıştı. Tutuklanacağını biliyordu. Evinden gerekli eşyaları aldıktan sonra polise teslim olacaktı; fakat Sıdıka Su'nun anlattığına göre günümüzde çok ünlü olan bir tiyatrocu arkadaşı Ruhi'nin operada bulunduğunu polise bildirdi. (Sıdıka Hanım bu kişinin adını söylememektedir.) Böylece sanatçı, Büyük Tiyatro'dan çıkarken yakalandı ve Sansaryan Han'a gönderildi.

Ruhi Su sahnede olduğu kadar alanlarda da halkının yanındaydı...

Ruhi Su'ya, Sansaryan Han'ın en alt katındaki hücrelerden birinde beş ay boyunca işkence yapıldı; ***"Tabutluk"*** adı verilen hücreye bile konuldu. İşkence öylesine ağır olmuştu ki, Harbiye Cezaevi'ne gönderilmeden önce sanatçının iyileşmesi beklendi. Sıdıka Hanımla ilk görüşme izni verildiğinde bile tanınmaz durumdaydı. Görüşmeyi resmi izne bağlayabilmek için nişanlandılar. Ne var ki Ruhi Su, bu olayları yaşamı boyunca dile getirmedi; uğradığı haksızlıktan kendisine pay çıkarmaya yeltenmedi.

Uzun süre Harbiye Cezaevi'nde kaldılar. Haftalık görüşmenin yanı sıra her gün resmi kanallarla yazışıyorlar; gayrı resmi olarak da mektuplaşıyorlardı.

Ruhi Su'ya hapishanede sazını vermediler. Bunun üzerine tutuklulardan Faik Şekeroğlu, tahta paspas parçalarından bir bağlama yaptı. Su onu iki yıl kullandı. Sonunda izin çıktı ve Ankara'dan sazını getirtti. Merkez Kumandanlığı Cezaevi'ndeki koğuş arkadaşlarıyla bir koro kurdu. Onlarla dinletiler verdi; kendilerinden türküler derledi. Günlük ses alıştırmalarını da yapıyordu.

1950 sonrasında tutuklanan solcular için İstanbul'da özel bir mahkeme salonu oluşturuldu. Yargılama sonunda Ruhi Su ile Sıdıka Hanım beşer yıla hüküm giydiler. Su, Adana Erkekler Cezaevi'ne, iki kadın hükümlüden Sıdıka Hanım da Sultanahmet Cezaevi'ne gönderildi. Öte yandan duruşmalar biter bitmez evlendiler. Öyküyü Sıdıka Su'nun sözlerinden okuyalım:

"1954 yılında cezaevinde nikahlandık. Nikah şahitlerimiz Behice Boran ve eşi Nevzat Hatko'ydu. Bir astsubay kanalıyla Rumeli Caddesi'ndeki hükümet konağında, bir cumartesi günü nikahımız kıyıldı. Astsubay ve iki jandarma eriyle birlikte nikah için dışarı çıktık. Nikahtan sonra Ruhi, bizimle beraber gelen astsubaydan rica etti. Cezaevine yürüyerek döndük. Yolda Ruhi bir kitapçı dükkânına girdi ve bana evlilik hediyesi olarak Goya'nın bir albümünü aldı. Orada imzalayarak bana verdi."

Su çifti, Haziran 1958'de salıverildi. *"Ruhi Su, sürgün yeri olan Çumra'ya gönderildi. Sıdıka Hanım mevcutlu olarak Ankara'ya gitti."*

Ucuz bir otele yerleşen Su, Çumra'ya hemen uyum sağladı. Halk ona ilgi duymuştu. Bir yandan iş arıyor, bir yandan da Ankara'ya nakli için uğraşıyordu. Yazdığı dilekçelere red yanıtları aldı. Çumra Savcısı Muharrem İlkez ve yargıç İlhan Somer, Ankara'ya nakli için uğraş verdiler. Ağustos ayının sonunda savcı, sanatçının başkente gönderilmesini sağladı. Ruhi Su, hem savcıya hem de Çumra halkına teşekkür olmak üzere istasyon salonunda gerçekleştirdiği coşkulu dinletiyle ilçeden ayrıldı ve Ankara'da eşine kavuştu.

Dostları Celal Cündoğlu, Su ailesine Etimesgut'a iki kilometre uzak olan bir işçi konutu verdi; elektriği ve suyu olmayan bu kerpiç binaya birkaç parça eşyayla yerleştiler. Cündoğlu ayda 100 lira para yardımı da yapıyordu. Her sabah ve akşam iki kilometre yürüyerek jandarmaya imza vermeleri dışındaki yaşamları olağandı. Sıdıka Hanım hamileydi. Nisan 1959'da oğullan Ilgın doğdu.

Hapishaneden çıkan bazı arkadaşlar bir nakliyat ortaklığı kurmuşlardı. Ruhi Su'ya biraz para koyarak ortak olmasını önerdiler. Celal Cündoğlu yine yardım yaptı; ancak arkadaşlar sözlerinde durmamıştı. Yazıhanede oturacağını söyledikleri sanatçıya eşya taşıttılar. Bunların arasında bir de piyano oluşu güldürücü bir tragedyaydı; ama Ruhi Su yakınmadı. Koşullar ne olursa olsun evine ekmek parası götürebiliyordu.

Öte yandan Su tam bir yalnızlık içindeydi. Komünizmden hüküm giymesi yüzünden operadaki arkadaşları ondan uzaklaştılar. Bu durum yaşamına önemli bir değişiklik getirdi ve değerli bir türkü sanatçısını kazandırdı…

Arkadaşlarıyla birlikte Ankara'ya gelen Atıf Yılmaz, Ruhi Su'nun eşya taşıdığını görünce çok üzülmüştü. Nezaret süresi bittiğinde onu Adana'ya çağırdı ve çekeceği "Karacaoğlan'ın Kara Sevdası" filminin müziğini derlemesini istedi. Çığşar Yaylasında kırk gün çalışan sanatçı yaptığı derlemenin ozanımızla ilgili türkülerini anılan filmde söyledi.

Ruhi Su, film çekiminin ardından Taksim gazinosunda çalışmak üzere İstanbul'a gitti. Mart 1960'ta ailesini de oraya aldı. Bu olaydan sonraki yaşamını kulüplerde türkü söyleyerek, dinletiler vererek ve plaklar yaparak geçirdi. Sanatçının dinleti yaşamı özellikle ilginçti. Sıdıka Su şöyle diyor:

"Ruhi, halkın nabzını çok iyi ölçmesini bilen bir sanatçıydı. Ankara'da farklı fraksiyonların konserlerine giderdi. Sahneye çıkmadan önce salonda kıyamet kopar, sloganlar atılır; Ruhi sakinliği ile bu heyecanlı kalabalığı yatıştırmasını bilirdi. Sahneye çıkıp türküsünü söylemeye başladığında, sesler kesilir; o heyecanlı kalabalık durulurdu."

Ruhi Su ve Sıdıka Su

Sanatçı ilk 45'liğini 1964'te doldurdu. Onu 15 tane daha 45'lik izledi. Daha sonra ***"Karacaoğlan"***, ***"Pir Sultan Abdal"***, ***"Yunus Emre"***, ***"Seferberlik Türküleri"***, ***"Şiirler-Türküler"*** gibi yoğun çalarları ortaya koydu. Bunlar da 11 tanedir. Ölümünden sonra ise eşi Sıdıka Su ile oğlu Ilgın Su, dinleti kayıtlarından derledikleri on dolayındaki Ruhi Su albümünü çıkardılar. Böylece sanatçının yaptığı müziğin gerçek bir arşivini oluşturmaya çalıştılar.

Ruhi Su, türkü besteciliği alanındaki en yoğun çalışmalarını hapishane yıllarında yapmıştır. Ankara'dan İstanbul'a Sansaryan Hanı'na getirilişini anlatan türkü, (Bu Nasıl İstanbul Zindan İçindedir) başta gelen çalışmasıdır, İstanbul'dan Adana'ya götürülürken ikişer kişi bileklerinden zincire vurulurlar. *"Hasan Dağı, Hasan Dağı, Eğil Eğil Bir Bak"*, bu kötü yolculuğun ağıtıdır. Örnekler daha da çoğaltılabilir.

Ruhi Su her fırsatta türkü derlemişti. Adana'da Çığşar Yaylasında yaptığı çalışmadan söz etmiştik. İstanbul'a geldikten sonra Yapı Kredi Bankası'ndan Kazım Taşkent, sanatçıya kendi adına bir kulüp kurmasını önermişti. Ruhi Su öneriye soğuk baktı; ama bu bankanın düzenlediği halk oyunları şenliklerini banda alıp notaya aktararak güzel bir arşiv oluşturabileceğini söyledi. Önerisi kabul edilince de çalışmalara başladı. Arşive beş yılını verdi. Notalar basıldı; kitap olarak yayımlanacaktı.

Ruhi Su, türküler üzerinde de çalışıyordu. Halk müziğimizin çoksesli söylenmesi amacıyla 1936'da ***"Müzik Öğretmenleri Korosu"***nu kurmuştu örneğin. Dönemin belgelerinde ***"Ses ve Tel Birliği Korosu"*** olarak geçen bu topluluğun başına Ahmed Adnan Saygun getirilmişti.

Su, daha sonra 1944-1947 arasında Ankara Üniversitesi Dil Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde koro oluşturdu. Zaman zaman kapatılan topluluk, 1950'ye dek çalıştı.

1975'e gelindiğinde ***Dostlar Tiyatrosu***'nun bünyesinde aynı adı taşıyan koroyu kurdu, ilk üyelerini sınavla seçtiği topluluk, türkü çalışmalarına başladı. Dinletilerde iki sesli türküler söyledi. 1976'da ***"El Kapıları"***, 1977' de ***"Sabahın Sahibi Var"***, 1978'de de ***"Semahlar"*** uzunçalarlarında sanatçıya eşlik etti. Ayrıca İstanbul'da, Ankara'da ve Bursa'da Ruhi Su yönetiminde dinletiler verdi.

12 Eylül yönetiminin ağır koşulları yüzünden çalışmaları duran koro, 1986' da, özellikle Ruhi Su'yu anma gecelerinde görev yapmak üzere yeniden toplandı. ***Timur Selçuk, Sarper Özsan, Hüseyin Tutkun, Cenan Akın, Öcal Öcalan, Refik Koksal, Cengiz Ünal*** gibi müzik adamlarının yönetiminde çalışarak Ruhi Su'nun söylediği türkülerden yapılan düzenlemeleri artık iki değil dört sesli olarak seslendirdi. Topluluk, sanatçıya olan sevgiyi, saygıyı ve bağlılığı belirtmek üzere 1987'de ***"Ruhi Su Dostlar Korosu"*** adını aldı.

Ruhi Su Aşık Veysel ile

Ruhi Su ilk kez 1977 yılında pasaport alabilmişti. Yine ilk kez olmak üzere yurt dışına çıkarak bazı sanatçılarla birlikte Berlin'de yapılan Nâzım Hikmet Haftası'na katıldı. Ardından, sosyal ve siyasal kuruluşlardan gelen çağrılarla Almanya'nın çeşitli kentlerine gitti. Ayrıca Hollanda'da, Belçika'da, İngiltere'de ve Fransa'da dinletiler verdi. Avustralya'daki dinletisi ise büyük bir coşkuyla karşılandı. Aldığı pasaportun süresi 1977 yılının sonunda doldu.

1980'lere gelindiğinde Ruhi Su artık yaşlanmıştı. Yakalandığı hastalığa prostat kanseri tanısı kondu. Sağaltım amacıyla yurt dışına gitmesi için girişimler yapıldı; ama dönemin yönetimi hiçbir gerekçe öne sürmeksizin kendisine pasaport vermemekte direndi. Yurt içindeki ve dışındaki aydınlarla sanatçıların yoğun tepkisi sonunda yurtdışına çıkmasına izin verildi; ama artık çok geçti. O ancak ölüm yolculuğuna çıkabilecekti. 20 Eylül 1985'te yitirdik Onu…

Sonuç olarak diyebiliriz ki Ruhi Su, komünist inançlarından ve sanat ilkelerinden ödün vermeyen, karşılaştığı bütün güçlüklere direnen, türkülerimize getirdiği yeni yorum biçimini dünyaya kabul ettiren bir sanatçımızdır.

Bu konuda Sıdıka Su şunları derdi: *"Aşık Veysel Ruhi Su için 'Köylüyü şehirlilere sevdiren adam' demişti. Hayatı boyunca zorluklarla savaştı. Türk halkına bağlılığını, yine bu halkın müziğini evrenselleştîrerek kanıtladı. Düşünsel ve sanatsal eylemleriyle ülkesine hizmet etti. Daima insandan, emekten, barıştan yana yaşadı. Hayatını sosyalizme adadı. O, çağının ve ülkesinin sorumluluklarını yüklenen ileri görüşlü bir aydındı."*[2]

O Bir Komünistti

Ve nihayet ***Aziz Nesin***'in, *"İşte tarihin her zamanında ve dünyanın her yerinde gereğinden çok bulunanlar, dünyaya pek seyrek gelen (ne mutlu bize ki yurdumuza gelen) Ruhi Su'ya tedavisi amacıyla yurtdışına çıkması için hiçbir neden de olmadan, hiçbir bahane de uydurulmadan pasaportunu vermediler. Uygar ülkelerin sanatçıları, bilimcileri, aydınları, Türkiye'nin her zaman gereğinden pek çok bulunan yetkililerini Ruhi Su'ya pasaport verilmesi için başvuru yağmuruna tuttuktan sonradır ki Ruhi'ye pasaportunun verilmesi zorunda kalındığında, Ruhi Su ölüm yolcuğuna, dönüşü olmayan göçe hazırlanıyordu. Artık hiç kullanmadığı ve kullanamayacağı pasaportu ile öldü. O kullanılamayan pasaport özenle saklansın. Çünkü bizden sonraki kuşaklar bu günü öğrenmek ve anlamak için kullanılamayan pasaportu müzede görmelidirler. (…) Sesi güzel, işi güzel, kendi güzel, içi güzel bir insanı yitirdik. Kendisinden geriye dünyamızda durmadan su gibi akacak güzellikler kaldı. Tevfik Fikret'in Nef'i için söylediği 'Eyvah ki bir çorak vadide akıp gitmişsin' dizesindeki gibi Ruhi Su da çorak yönetimlerin çölünde akıp gitti. Ama gönüllerimizde yerini alarak. Bütün bir Türkiye halkının, hepimizin sesi olduğu için dünyanın da sesi olmuştu,"*[3] diye betimlediği ***O bir TKP'liydi; komünistti…***

Ruhi ve Sıdıka Su çifti, burjuvaların gözaltılarına, ağır işkencelerine, yasaklara birlikte göğüs gerdiler… 1952 yılında Ruhi Su ve Sıdıka Umut da tutuklanarak İstanbul'da Sansaryan Han'a kapatılır. Her ikisi de burada ağır işkencelerden geçirilirler…

İki yoldaş daha gözaltı günlerinde birbirleriyle iletişim kurmakta ilginç yöntemler geliştirirler. İşte Ruhi Su ürünleri içinde en bilinenlerden biri olan ***"Mahsus Mahal"***i Sıdıka Umut için böylesi bir ortamda yazar ve besteler.

Ve yine böylesi koşullarda, elleri kelepçeli olarak Harbiye'de, kendileri gibi aynı davadan tutuklu Behice Boran ve Nevzat Hatko'nun tanıklığında evlenirler. Artık Umut Su olmuştur ve bir ömür boyu debisi yüksek nehirler gibi birlikte akacaklardır…[4]

Bu öylesine engellenemez bir akıştır ki,

"Dinleyin arkadaşlar
Bir atasözümüz var
Biri yer biri bakar
Kıyamet ondan kopar
Kıyamet dedikleri
Ha koptu, ha kopacak

Yoksuldan, halktan yana
Bir dünya kurulacak
Görmüşler ileri
Atalarımız demek
Herkese yeter dünya
Herkese yeter ekmek,"

diye haykırır ve milyonların kulağında, beyninde, yüreğinde çınlar Ruhi Su'yla…

N O T L A R
[1] Emerson.
[2] Önder Kütahyalı, "Ruhi Su'nun Yaşamına ve Sanatına Bakış", Ünlem Dergisi, No:19, Eylül-Ekim 2006, s.14-23.
[3] Aziz Nesin, "Sesi Güzel, İşi Güzel, Kendi Güzel, İçi Güzel Bir İnsan…", Milliyet Sanat Dergisi, 1 Ekim 1985.
[4] Sönmez Targan, "Bir Anıt Mezarda İki Yoldaş", Cumhuriyet, 20 Eylül 2007, s.7.

13 Şubat 2009 14:20:02, Ankara.

Bir avuç ışıktır pusula

Levent Uğur

her yerde kıpırdanmalar var
bütün her şeyler bütün her şeylerle sırt sırta vermiş
kederli ve sessiz
üstünde bütün hevesleri taşıyan topraktalar
erkenden nefes alıp veren bu mavi göğün altında
usuldan usuldan yerini aldı insanlar
bir anda hürriyetten söz ettiler
uçmaya hazırlanmış bir kartal gibi dik bakıyorlardı
hepsinin gözleri pırıl pırıl
hepsinin yüreği alev alevdi

durmadan yürüyorum insanların içinde
ilk insanın ilk kabusunu bilerek geçiyorum bütün sokakları
derinlerden sesler geliyor
ne zaman isterse o zaman kayan yıldızları seviyorum
tüm zarafetiyle duruyor gökyüzü başımın üstünde
kimselerin görmediği hep aynı saatte ağlar
ve boyunları öne düşmüş insanlar
keş bir karanlığın dibinde
bir kez olsun akıl etmemiştir
yalnız uykusunda masumdur krallar

şu anda tanrıyla rulet oynar aç insanlar
şu anda yeryüzünün birçok fakirhanesinde
kederli ve durgundurlar
birçok insan boy sırasına girmiş duygular taşır yüreğinde
hepsi hafızalardan silinmiş kısa rüyaları düşünürler
türkülerini duyuyorum işte

bilirim yorgun işçiler yürüdü bu geniş meydanlarda
en baştakiler en yakındı el değmemiş topraklara
gözlerimle gördüm
büyük harfleri kullanarak konuştular
gergindiler elleriyle yüzleri
kaç kere ödleri koptu ama
her defasında
bir kat daha cesur
bir kat daha öfkeli

ben de aynı şeyler düşünürüm onlar gibi
daha aydınlık daha kırmızı ama

şimdi kederleri atılmış gözlerinde
kocaman umut taşıyan insanlar gider yarınlara
ahşap düşüncelerden sıyrılmış
bir avuç ışıktır pusula
güneşten koparılmış

Çocuk Öykü'nün politik tutsaklara mektubu ve 1 Mayıs kutlaması

Öykü Okay

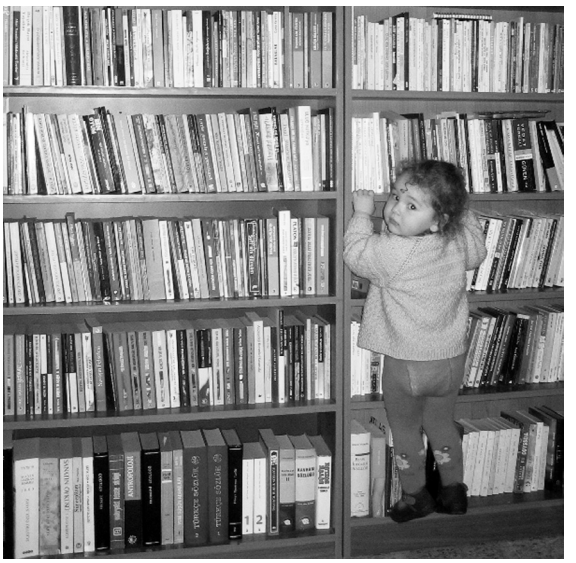

"Merhaba amcacığım, teyzeciğim,

Benim adım Öykü Okay. Ama siz beni tanıyorsunuz, değil mi? Tam üç yaş dört aylık oldum. Anneme de hep söylüyorum, ben büyüdüm diye. Süt içtim, büyüdüm, kocaman oldum. Bakın ayaklarım da büyüdü. Artık okullu bile oldum. Kreşe gidiyorum. Orası çok eğlenceli. Arkadaşlarım var, oyunlar oynuyoruz. Öğretmenlerim bana şarkılar öğretiyor. Ama ben annemi ve babamı yine de çok özlüyorum. Eve geldiklerinde benimle ilgilenmeleri için bir sürü yaramazlık icad edip dikkatlerini çekmeye çalışıyorum. Bir de balığım var, adı mimi. O hep kakasını suyunun içine yapıp pisletiyor suyunu. Annem diyor ki, balıklar tuvalete gidemezlermiş, çünkü sudan çıkamazlarmış. Yıldızlar da gökyüzünde olur, oradan düşmezler değil mi?

Annem sizin hapishanede olduğunuzu söyledi. Ama yakında çıkıp ziyaretime gelecekmişsiniz. Babam da birkaç kere yaramazlık yaptım diye beni oda hapsi cezasıyla korkutmuştu. Siz de mi yaramazlık yaptınız benim gibi. Anneme sordum yok kızım dedi. Onlar politik ağabeyler, ablalar. Onlar çocuklar daha mutlu yaşasın diye hapisteler dedi. Anlamadım ya neyse. Zaten büyüklerin birçok şeyini anlayamıyorum. Ben de hapishaneye gitmek istiyorum, bana mektup yazan, kartpostal yapıp yollayan amcalarımı görmek istiyorum dedim. Annem hapishaneye herkesin giremeyeceğini, büyüklerin bile istemeden orada olduklarını söyledi. Babam da hapishanede yatmış ama bana anlatmıyor. Onun zamanında F hapishaneler yokmuş. Ne demekse F.

Siz hapishanede ne yiyorsunuz. Ben pilavı, makarnayı, balığı yemeyi çok severim. Babam hapishanede ve hastanelerde çok makarna yemiş, onun için sevmiyor. Meyve suyunu da çok severim ama en çok ayranı. Ayran yoğurttan yapılır, yoğurt da sütten. Koka kola sevmem, acıdır, çocuklara zararlıdır.

Şimdi yağmur yağıyor. Balkonda yağmuru yakalamaya çalıştım. Sonra öbür balkona çıktım babamın peşinden. Çok şaşırtıcı ama orda da yağmur yağıyor. Balkondan aşağı bakarken üstleri başları kara, kirli çocuklar gördüm. Çöp bidonunu karıştırıyorlardı. Babama gösterdim. Ah çocuğum, taş attılar diye çocukları hapishaneye dolduran bir memleket burası, çocukları çocukluğunu yaşayamadan çalışmak zorunda bırakan bir memleket burası, sen şanslısın dedi. Neden şanslıyım, o çocuklar neden şanssız anlayamadım. Halbuki ben de babamla denize taş atıyorum. Hatta birkaç defa babama da atmıştım. Ama o beni hapise falan koymamıştı. Bu hapishane işi de çok kafamı karıştırdı. Büyüyünce anlayacakmışım. Siz hapishanede yatıyormuşsunuz ya o zaman siz daha iyi bilirsiniz. Ne olur ben büyümeden siz gelin anlatın bana.

Bu sabah okula gitmeden önce balkonda kahve ve sigara içen babamı rahatsız ettim. Biliyorum ki beni görünce sigarayı saklıyor. Hem benim aler-

jim var diye. Hem de 'içme baba ölürsün sonra' deyip onu taciz ettiğim için. Bunu da bana anneannem öğretti. Ama babam beni içeri kovaladı. Televizyonda çocuk programı 'Yumurcak'ı açtı. Hem televizyon zararlı diye geçenlerde, Adana'da bir festivalde konuşma yapmış, hem de yazı yazmış. Ama yine de bana televizyon açıyor. Sonracığıma oyuncak değil bu diyerek bilgisayarıyla oynamama izin vermiyor. Ama diyorum babama, benim yaşımda çocuklar oynuyor anne babalarının bilgisayarıyla. Ben niye oynamıyorum. Babam da, ben onlar kadar zengin değilim hem de çocuklar büyüklerinin eşyalarını oyuncak yapmamalı diyor.

Sabah uyandığımda en sevdiğim şey annem ve babamın yatağına atlayıp onlarla boğuşmak, bir de babamın sırtına binip dıgıdık yapmak. Ama babam beni hep kovalıyor. Annem diyor ki, babam uyuyormuş o sırada. Sanırım o uyurken benimle oynamak istemiyor. Babam niye sabah bizimle uyanmıyor diye kızıyorum. Annem de babamın bazen geceleri çalıştığını söylüyor. Bilgisayarın başında nasıl çalışılır anlamıyorum. Babamın tiyatro oyunu yazdığını söylüyor annem. Onun için çok çalışıyormuş. Hem çalışmadan oyun oynanmazmış. Oyun hazırlıyoruz diye haftada iki akşam beni bırakıp gidiyorlar. Bırakacak yer bulamazlarsa beni de götürüyorlar bazen. Bir sürü abi abla var. Konuşuyorlar. Şiir okuyorlar. Dans ediyorlar. Tuhaf sesler çıkarıyorlar. Çok eğlenceli. Ben de katılıyorum aralarına. Yönetmen amca benim çok yetenekli olduğumu söylüyor.

Yarın pikniğe gidecekmişiz. Dağlara, kırlara. Ben ağaçları, yaprakları, kuşları, çiçekleri çok severim. Kelebekler ve uğurböcekleri de kırlarda yaşarlar. Ama ben en çok denizi seviyorum. Bir de kumla oynamayı. Ben yüzmeyi de çok severim. Ama anneme, ben balık oldum deyince bazen çok korkuyor.

Bant yapıştırmak çok eğlenceli. Bugün kütüphanedeki kitapları düşmesinler diye onları bantla yapıştırdım. Babam sevinir sanmıştım. Ama o beni çalışma odasından kovaladı. Neden? Hiç anlamadım.

Sizinle de parka gideriz değil mi? Ben en çok kaydırağı severim. Bir de dondurmayı. Bir de mısırı, bir de kemik kemirmeyi. Ama annem, kırk beş dakika boyunca aynı kemiği kemirdiğimi farkedince, anneannemin köpeği kont'a da kemikte kemirecek bir şeyler bırakmam gerektiğini söyleyince kabul ettim tabi. Çünkü kemik kemirmek en çok köpeklerin hakkıdır. O zaman ben de kont olucam, dedim anneme.

Bir de babamın 'Ah Çocuk' adlı şiir kitabını annemle beraber okumak için almaya gitmiştim, çalışma odasına. Aaa bir de ne göreyim, aynısından bir tane daha vardı. Sonra bir de baktım ki daha bir sürü vardı. Hemen kendim, annem, babam ve arkadaşlarım için bir kucak dolusu Ah Çocuk şiir kitabıyla odadan çıkıyordum ki, annem beni yakaladı. Babam onları okusunlar diye çocuklar için yazmış. Ama ben de çocuğum. Merak etmeyin size göndereceğimi söyleyince annem ve babam bu kitaplardan almama izin verdiler. Zannediyorum babam size bu kitabı yollamamıştır. Siz çocuk değilsiniz diye. Ama yanılıyor bence.

Hem bütün büyükler de daha önce çocuk olduklarını unutmamalılar, değil mi? Onlara şekerin tadını, kaydıraktan kaymanın coşkusunu, tüm yasaklamalara rağmen çamurlu sulara basıp su sıçratmanın zevkini, herşeye şaşarak yaşamanın muhteşemliğini hatırlatmalı, değil mi? Ve sıcacık sevginin masum kokusunu… Ve biz çocukların hayatı öğrenirken neleri/nasıl düşündüğümüzü ve yaşadıklarımızın bizlere neler hissettirdiğini, bizlere gelecek hayatımızda izler bırakacak en çok etkilendiğimiz davranışların neler olduğunu… Ve hep ama hep açlık hissettiğimiz sevginin, ilginin ve sadece bize ayrılan zamanın bizim için en tatlı, besleyici gıda olduğunu… büyüklere hatırlatmalı, değil mi?

Annem bayramınızı kutlamamı istedi. Ne bayramı dedim. İşçi emekçi bayramı dedi. Ne yapar işçiler, biz niye onların bayramını kutluyoruz diye sordum. Şaşırdım. Meğer benim o çok sevdiğim dondurmayı yapanlar da, kaydırağı yapanlar da, oyuncakları yapanlar da işçilermiş. Babama ama benim dayım patronmuş, işçi değilmiş ama o da iyi bir insan dedim. O da bana en iyi patron iflas etmiş patrondur dedi. Hiç ama hiç bi şey anlamadım. Hem okulda bana şarkı söyleten öğretmen abla da, bana yemek veren teyze de çalıştıkları için işçi sayılırlarmış. O zaman dedim yaşasın işçiler! Yaşasın işçi bayramı!

Unuttum söylemeyi. Ben hatırlamıyorum ama annemle babam beni geçen sene işçi bayramına, yürüyüşe götürmüş. Bu sene de götüreceklermiş. İşçi amcalar, teyzeler halay çekiyormuş. Çok eğlenecekmişim. Bir daha yaşasın 1 Mayıs işçi bayramı!

Mektuplarınızı çok sevdim. Hepinizi çok çok çok öpüyorum.

26 Nisan 2009

Adana - Mersin Expresi'nde kısa bir tren yolculuğu

Murat Sümbül
da.dogan@mynet.com

Düzeltme ve özür: Yazarımız Murat Sümbül'ün "Öykümüzün öyküsü" isimli öyküsü geçen sayımızın 17. sayfasında yanlışlıkla Murat Karagül ismi ile yayınlandı. Bu hatamızdan dolayı yazarımız Murat Sümbül'den ve tüm okurlarımızdan özür dileriz.

Kasım ayının son günleri olmasına rağmen, kış; soğuk yüzünü Çukurova'ya henüz göstermemişti. Şöyle ağız tadıyla bir kış yaşayamamıştık. Kurban bayramı yaklaşırken yine ''yazdan kalma'' bir gündü. Bayram alışverişi telaşındaki insanların hınca - hınç doldurduğu 14.30 Adana - Mersin Expres'i sağlı - sollu portakal bahçelerinin arasında hızla yol alırken, Adana'nın varoşları bir bir geride kalmıştı..

Bunaltıcı sıcakta, ayakta da olsa yer bulmanın sevinciyle, kapı aralığındaki daracık yerde yolculuk yapan yedi kişi için; suskun, dip dibe, ten tene bir yolculuk başlamıştı.

Tren; dümdüz ovada, marul ekili tarlaların yakınından geçerken, el sallayan işçi kızlara karşılık veren 10 yaşlarındaki çocuk, annesinin kanatları altına biraz daha sokulduğunda, açık pencereden birden bire içeriye dolan püren ve kekik kokulu serin hava herkese iyi gelmişti. Bu ferah koku, yoksa ta uzaklardaki Toros'lardan mı geliyordu ?

Sarmaş-dolaş olduğu oğlunun saçlarına öpücükler kondurup, ona sevgi sözcükleri fısıldayan kadın; gürbüz bir ormanı andıran buğulu gözleriyle, çok uzaklardaki Toros'ların karlı zirvesine bakıyordu. Baktığı yerde, bembeyaz bulutlarla Toros'lar iç içeydi..

Başını; kanat açmış dev bir kartala benzeyen dağlardan çeviren buğday benizli kadın; kendine epey yukarıdan bakan Cumali'yle göz göze geldi. Beğeni dolu, kaçamak bir göz süzüşün ardından gülümsedi O'na.. Cumali de gülümsedi...

Bu kadar derdin, tasanın arasında hala gülümseyebildiğine kendi de şaşmıştı. Cumali üzgün.. Cumali sancılıydı. Az önce gülümseyen gamzeli yüzü donuklaşıp, yerini bezgin bir ifadeye bırakmıştı.

İki ay önce kapının önüne koyulduğu fabrikada çalışırken bile, kıt-kanaat geçinirken, işsiz kalmak belini tam bükmüştü Cumali'nin.. Düşünüyordu, kaytan bıyıklarını çekiştirerek kara kara düşünüyordu. Ne yapmalıydı? Nasıl yapmalıydı?.. Borçlar dağ gibi olmuştu. Bayram yaklaşırken mutfak tam takırdı. Dünyalar tatlısı kızı Cemre, kırmızı pabuçlar istiyordu. Söz vermişti. Almalıydı. Çocuktu işte! Yokluktan anlamıyordu..

Nemlenen gözlerini gizlemek için, başını yere doğru eğen Cumali; huzursuz bir kıpırdanıştan

sonra, isyan edercesine kahır dolu bir iç çekti. Sessiz çığlığı trenin gürültüsü içinde kaybolup gitmişti..

Yanı başındaki arkadaşını, yolculuk başladığından beri ''çaktırmadan'' izleyen Berdan; ''dert ortaklığı'' yaptığı can dostunun aklından geçenleri okumuş gibiydi. Rüzgarın dağıttığı seyrelmeye başlamış saçlarını düzeltip, elini arkadaşının omzuna koyarak:

- Hepsi geçer, üzülme.. Sen sağlığına dikkat et, hep böyle devam edecek değil ya! Bir yerlerden tutunacağız tekrar.. Hem hani bugün sadece eğlenmemize bakacaktık, dedi. Gülüştüler. Anlaşmışlardı.

Merdivenlerin üzerindeki onlarca işçinin mandalina topladığı büyükçe bahçeyi geride bırakan tren; kavis alıp, sola meyilli hafif bir viraja girince; yaprakları sararmış ağaçlar arasından süzülen, bronz bir ikindi güneşi, merdiven basamağına koyduğu kitap ve defterlerinin üzerinde oturan, eli gitarlı üniversiteli gencin, uzun ve düz saçlarını yalayıp geçti. Usul usul gitarına ayar vermeye çalışan genç, kendi halindeydi. Hayatından memnun görünüyordu.

Mersin'deki birliğine teslim olmaya giden acemi asker; yere koyduğu uzunca sırt çantasının üzerine yatar gibi uzanıp, hayallere dalmıştı. Sert yüz hatlarıyla yaşından olgun görünüyordu.

Askerin yakınındaki kapıya sırtını dayayıp, çömelerek oturmuş "kirli sakallı" adam, ilk kez gitar görüyormuşçasına meraklı gözlerle üniversiteli genci izliyordu. Upuzun saçlarını geriye doğru atan genç, tam da bir melodi tutturmuştu ki; kondüktörün soğuk ve kibar sesi duyuldu.

- Biletler lütfen!..

Kimsenin çıtı çıkmadığı daracık yerde, kısa süreli bir hareketlilik yaşandı. Biletler kesildi, paralar alındı, verildi. En sonunda sıra askere gelmişti. Kupkuru cüzdanının zulasından beş lira çıkarıp kondüktöre uzatan asker, mahcup bir ifadeyle:

- Şakirpaşa- Mersin!.. Asker!.. dedi. Belli ki indirim varsa faydalanmak istiyordu.

Kondüktör; acele bir şekilde çantasını ve ceplerini karıştırdı. Bozuk parası bitmişti. Ne yapacağını şaşırmış halde, telaşla sağa sola bakınırken o ana kadar hiç konuşmayan kadın;

- Bence askerden hiç para almayın!.. dedi.

Kadının sözleri Cumali'nin hislerine tercüman olmuştu. O da atıldı.

- Bence de!..

"Cımcılık" ter içerisindeki kondüktör, işine karışılmasına kızmıştı. Sert bir ses tonuyla:

- Herkes kendi işine baksın!.. dedi.

Şaşırdı Cumali.. Ne diyordu bu adam!.. Eceline mi susamıştı yoksa?.. Kalabalığın içinde, hele de bir kadının yanında azarlanmak kanına dokunmuştu. İri gövdesinde, aşağıdan yukarıya doğru bir sıcaklık hissetti. Yüzü kıpkırmızı olmuştu. Başı döndü, kulakları uğuldadı. Geçmek bilmeyen o kısacık anda; tüm hayatı gözünün önüne geldi. 12 Eylül, işkenceler, uzayıp giden gece vardiyaları, sendika, patron, işsizlik... Herşey birbirine karışıp kondüktörün iri burnuna habis bir ur gibi yerleşmişti. Kanlanmış gözleriyle, kondüktörün burnuna bakıyordu. O irini patlatmalıydı. Yumruklarını sıkıp, yıllanmış bir öfkeyle adamın üzerine doğru hareketlendiğinde, Berdan; onun çelik bir yay gibi gerilmiş kollarına yapıştı. Asker de ayağa fırlayıp "Boş ver abi.. değmez" diyerek araya girince, durakladı Cumali. Öfkesi geçmemişti. Ani bir kararla; işaret parmağını ileri geri sallayarak kondüktöre bağırmaya başladı:

- Sana on saniye müsaade!.. Gözümün önünden hemen kaybolmazsan seni bu trenden aşağı atacağım!.. dedi.

Başına gelecekleri anlayan kondüktör:

- Çattık belaya!.. deyip aceleyle sıvışırken, asker elindeki beş lirayla ayakta öylece kalakalmıştı..

Dışarıda hava bozuyordu. Kocaman, gri bir bulut Toros'ların rengini morartmıştı. Az sonra dağlar silikleşip, görünmez olurken, Çukurova'da pek görülmeyen, doluyla karışık, şiddetli bir yağmur başladı. Çatlamış topraklar; suları yutarcasına içine çekerken, ortalık buz gibi olmuştu. Açık pencereden içeriye dolan yağmuru önlemek için, pencerenin camını örtmeye çalışan Berdan; kendi kendiyle konuşurcasına kısık bir sesle:

- Yağmur sıcağıymış demek ki.. Zaten bu mevsimde bu sıcaklık pek hayra alamet değildi, dedi. Gök gürlemesine karışan sözlerini kendi bile zor duymuştu.

Sessiz, sakin bir şekilde geçen yolculuk, birden bire hareketlenmişti. Az önce kondüktörün çıktığı kapı tekrar açıldığında, elindeki tablayla, güçlükle içeri giren tombul, kıvırcık saçlı çocuğun gür sesi koridorda yankılandı:

- Fıstık ezmesi!.. Taze bunlar!..

Kapının kenarında, hala çömelerek oturan kirli sakallı adam, seyyar satıcıyı durdurdu.

- Kaça bunlar?..

- Elli kuruş abi!..

- Bir tane ver bakalım!..

Cebinden beş lira çıkartıp, satıcıya uzatan kirli sakallı adam, satıcının verdiği para üstünü yine ayağa kalkmadan cebine atıp kimseye aldırış etmeden ezmesini yemeye koyuldu. Herkes ona bakarken, satıcı çocuk gitmişti. Annesinin gözlerinin içine bakan çocuğun canı çekmişti. Anne üzüldü, Cumali yine sinirlendi.. Koridorun ortasında hiç bir yere tutunmadan ayakta durmaya çalışan asker; kirli sakallıya ters ters bakarken, koridorun kapısı gürültüyle tekrar açıldı. Gelen yine kıvırcık saçlı ezmeci çocuktu. O'nu eliyle yanına çağıran asker; uzun süredir elinde tuttuğu beş lirayı uzatıp:

- Bize altı tane ezme!.. dedi. Satıcı çocuk, toptan satış yapmanın sevinciyle, çabucak işini bitirip uzaklaştı. Ezmeleri alan asker, önce çocuğa sonra annesine uzattı. Kısa bir itirazın ardından, çocuk ve annesi teşekkür ederek aldıkları ezmeleri yemeye koyulurlarken, geriye dönen asker; birini de üniversiteliye uzatıp, uzun sırt çantasının üzerine oturdu. Berdan ve Cumali'ye dönüp:

- Bunlar da bizim!.. diyerek ezmeleri uzattı. Gülümseyen yüzünde, zor bir sınavı başarıyla bitirmiş insanların huzuru vardı.

Göz göze geldiği askere, tebrik dolu bir bakış fırlatan Berdan; arkasına dönüp, dışarıyı izlemeye koyuldu. Tren hızını kesmişti. Şehir merkezindeydiler. Yeni dünya, limon ve portakal bahçeli "müstakil" evler bitmiş, apartmanlar başlamıştı. "Sonunda gelebildik" dedi. Pencereyi açtı. Ipılık bir havayla karşılaşmıştı. Yağmur dinmiş, yine pırıl pırıl bir güneş çıkmıştı. Ortalık mis gibi toprak kokuyordu. Yolcular iniş hazırlığı için kıpırdanırken, iri burunlu kondüktörün soğuk ve kibar sesi tekrar duyuldu:

- Tarsus yolcularına son durak!..

Tren; önce yavaşlayıp, sonra dururken, Tarsus'a moral gezisine giden iki arkadaş için de yolun sonu gelmişti. Toparlandılar. Ayaküstü çocuğun saçlarını okşayıp, annesine iyi günler dilediler. Askerle tokalaşırken, kirli sakallıyı görmemezlikten gelmişlerdi. Kalabalığın ortasındaki Cumali; geriye dönüp, kadınla son kez göz göze gelirken, hala merdiven basamağında oturan üniversiteli genç, bir türlü başlayamadığı melodisini yumuşacık sesiyle söylemeye başlamıştı.

Yine aylardan kasım
Sanki sende kaldı bir yanım..
Her nefesim.. Her anım
SANADIR CANIM...

Kasım 2008 TARSUS

Bir Edebiyat Dersi

Taha R. Üresin
tahauresin@mynet.com

Upuzun uykusuz bir gecenin ardından, birdenbire gelen sabahla beraber gözlerini zorlukla açtı. Kardeşi Dilaver'in başına sardığı kredi batağını gösteren kâğıda yeniden baktı. Tam 5.280 lira yazıyordu. Baktıkça şakakları zonkluyor, başı dönüyor, çıldıracak gibi oluyordu. Sonra, boş ver bugünü de atlatırız, deyip düşünmemeye çalışıyor, unutup dikkatini dağıtmak için CD çaları sonuna kadar açıp müzik dinliyor ya da dışarı çıkıp saatlerce yürüyordu. Son zamanlarda yüzü öyle uzun süre gergin duruyordu ki bir süre sonra kaşları ağrıyordu Mehmet Hoca'nın. Dün bankada borcunu taksitlendirmek için onca uğraşmasına rağmen ancak 4 takside bölmüşlerdi. Yine de ödeyemezdi. Üniversitede okuyan kardeşinden kredi kartını almak zorunda kalmıştı. Evleneceği kız, "Hep kardeşinin, onun bunun yükünü çekmek zorunda mısın? Biz ömrümüzü böyle mi geçireceğiz?" deyip terk etmişti kendisini. Dünden masada kalan bira şişesinin ağzına, parmağının ucunu sokup çıkartarak çıkardığı sesle beraber, yine hiçbir sonuca ulaşamadan düşünüyordu. Aklına çıkış yolları gelmiyor değildi, ama bu çıkış için görünen her bir fikir ayrı bir bataktı. Bu fikirler genellikle banka kredilerinin aldatan reklamlarıydı, banka kredisinin kendisini bu hale getirdiğini bilse de, kurtuluş vaat eden kredi seçeneklerini düşünmekten bir an geri duramıyordu. Okuldaki öğretmen arkadaşlarından borç istemeyi düşünüyordu. Fakat birçoğu kendisi gibiydi. Kredi borçlarının olduğu sık sık kulağına geliyordu. Hiç kimseden borç isteyemiyordu.

Yüzünü yıkayacak hali yoktu, gözünün çapağını parmağıyla sildi. Bugün yarın anama para göndermeliyim, diye düşündü. Köy yerinde çok para lazım olmasa da oraya da her ay, 100–150 lira yolluyordu. Ya beş ay önce aldığı plazma TV'nin taksidi, 100 lira da o vardı. Geçen ayın kirasını da geciktir-

mişti, yeniden hesapladı. Kira 300 lira, bir de benim kredi borcum hariç Dilaver'in taksidi 1320 anneme yüz elli desem… Şimdiden 1770 TL oldu. Cep telefonu üç gün önce görüşmeye kesilmişti. Bu ay Ahmet'ten mi borç istesem acaba, diye düşündü. Gerçi o da bir bahane bulup vermezdi. Denesem mi acaba? Banka ne kadar verirdi ki? Kardeşinin borcunun en azından bir kısmını kapatıp kendi çektiğini on sekiz taksite böldürebilirdi. Kredi kartının borcunu ödemek için geçen ay Salih Hoca da öyle yapmıştı, yazık. Ne kadar sıkıntılı görünüyordu her zaman. Öğretmenler odasına gelirdi ama aklı başka yerdeydi, hep dalıp dalıp giderdi.

Altı yıl önce öğretmen olduğu ilk günlerde, kredi kartı satıcısı olan mini etekli, güzel bir kadın okula gelip kredi kartına sahip olmanın harikulade bir iş olduğunu anlattıktan sonra kartı, adeta sıkıştırılmış memelerinin arasında pazarlayınca, ne yapacağını şaşırmış, almakla almamak arasında gidip gelmiş, en sonunda kadının bacakları ve memeleri galip gelmiş ve kan ter içinde almıştı kartı. O gün bugündür maddi olarak hep sıkıntıdaydı. Her ay bir felaketti. Hemen hemen bütün maaşı kredi borçlarına ve faizlerine gitmişti. Bu felaketin nedenini ve altı yıl boyunca başına gelen maddi felaketlerin en önemli nedenini şimdi daha net kavrayabiliyordu. Öğretmen olunca bütün maddi sıkıntıların biteceğine dair gençlik hayalleri suya düşmüştü.

Mutfağa girdi. Bir haftalık yumurta pişirilmiş teflon tavanın içinde bir sinek karnını doyuruyordu. Atınca çöpün içine denk gelmeyen hazır çorba paketleri kenarda buruşmuş kaldırılmayı bekliyordu. Dünden kalan bisküviyi sigara altı yapmak için attı ağzına. Eskiden kalma alışkanlıkla buzdolabını açtı. Dolapta hiçbir şey yoktu. Parasızlıktan bir aydır alışveriş te yapmıyordu. Ya makarna ya yumurta yiyordu. Sürekli vakit geçirdiği, yatıp kalktığı odaya geçti.

Kapının arkasında asılı duran özensizce ütülenmiş gömleğini aldı. Herhalde hiç evlenemeyeceğim diye düşündü. Yalnızlık geldi aklına, sonra yaşlılık. Ama insanoğlu her halükarda yalnızdı nasılsa. Babası öleli bir yıl olmuştu, annesi de yalnız yaşıyordu. Böylece biraz moral verdi kendisine. Kravatını takarken kapı çaldı. Kapıyı açtı. Karşısında kapıcı Ahmet Efendi vardı. "Buyur Ahmet Efendi, sabah sabah hayır mı şer mi?" dedi. "Yönetici Süleyman Bey size sabahtan söylememi emretti de." dedi. "Üç aylık aidatınızı yatırmanızı istiyor." "Tamam, tamam, zaten hayırlı bir şey için gelmezsin." dedi. "Ne çöp toplanır ne apartman temizlenir, ondan sonra neymiş efendim, aidatmış." "Sanki parayı sokakta buluyoruz." Kapıcı içten içe küplere binse de Mehmet Hoca'nın boynuna sarılmaya cesareti yetmedi, yoksa çok istemişti bunu. Mehmet Hoca saatine baktı, iyice geciktiğini gördü. Hemen askıda duran ceketini kaptı, kapıyı kapattı ve merdivenleri ikişer üçer indi. Apartman kapısını hızla açarak çıktı dışarı. Dışarıda bol hırıltılı öksürüklerden sonra etrafı kollamadan yere tükürdü. "Görürlerse görsünler anasını satiyim. Dünyayı bok götürüyor zaten, ben tükürsem nolur, tükürmesem nolur." diye geçirdi aklından.

Onu burada tanıyanlar, bu adamın üniversitede okurken ince, görgülü, güler yüzlü, oldukça iyi bir zekânın ürünü olan esprileriyle, kimseyi incitmek istemeyen bir insan olduğuna asla inanmazlardı. Yedi sekiz yıl öncesine geri dönüp üniversitedeki arkadaşlarına Mehmet'in bugününü anlatsanız, asık suratlı, öfkeli, ilgisiz ve darmadağınık halini söyleseniz, o yıllardan yine inanan çıkmazdı.

Hızlı ve öfkeli adımlarla okula doğru yürümeye başladı. Kredi taksitleri, bu taksitlerin içinden çıkma fikirleri, ağzına sıçmak istediği kardeşi, boğup öldürmek istediği apartman yöneticisi, kapıcı Ahmet, plazma televizyonunun taksidi ve hepsine birden nasıl bir çare bulacağını yeniden düşündü. Hele o hiç seyretmediği plazma televizyonunun taksidi nasıl da ağır geliyordu. Yalnızca sevgilisine "Bak ben çeyiz hazırlıyorum." demek için almıştı.

Okul yönünden gelen bir veli, kendisine tebessümle selam verdi. Epeydir öfke ve bıkkınlık oturmuş suratıyla, adamın yüzüne bile bakmadan anlamı belli olmayan bir kafa sallamakla yetindi. "Öğretmen olmasak tövbe dönüp bakmazlar anasını satim. Her şey çıkar olmuş, her şey vıcık vıcık çıkara bulanmış." diye söylendi. Ağlamak istiyor ama bir şeyler boğazında düğümleniyor ağlayamıyordu. Kendisini yapayalnız ve güçsüz hissediyordu. Derin bir soluk alma ihtiyacı hissediyor ama derin bir soluk ta alamıyordu.

Son günlerde yaşamanın anlamsız olduğunu düşünmeye başladı. Bu kadar acı çekmektense bu acılara son vermek ihtimalini düşünüyordu artık. Ardında kalanların çekeceği acı belirdi zihninde. En çok da annesi geldi aklına, annesini gözyaşları içinde kıvranırken görmek ürküttü, bunu yapamazdı, annesini üzemezdi.

Okula girince müdür kendisini bir el işaretiyle çağırdı. Odaya girdiğinde müdür; postacının ihbar kâğıdını bıraktığını söyledi. Bu okulda huzur istediğini böyle borçlar hacizlerle okulun adını lekeleyeceğini de ekledi. Ayrıca 5 dakika geciktiğini bu yüzden savunma yazması gerektiğini söyledi. Yüzü boynu kulakları saçları öfkeden kızardı Mehmet Hoca'nın. Ananı öptüğüm sen gidince gelmiyorsun bunun hesabını soran var mı ulan. Hem sana ne benim haczimden. Savunma yazması istenen zarfı ve ihbar kâğıdını müdürden sessizce aldı. Yüzü sinirden kızarmış, merakla ihbar zarfını açtı. Bu zarf da üniversiteden kalan öğrenim kredisinin borcuydu. Ödenmediği için haciz işlemlerinin başlayacağı yazıyordu.

Koridora çıktı ve dersine gireceği sınıfa doğru yürümeye başladı. Durdu, geri dönüp müdürü dövmeyi düşündü. Memurluktan atılabilirdi bir sürü borçla ne yapacaktı. Borçları durdurdu onu. "Hep mi böyle olacak, hep bu parasızlık yüzünden namussuzlara boyun mu eğeceğiz?" diye düşündü. Her şeyden vazgeçti. Geri döndü. Tek eliyle müdürün boynuna yapıştı. Devam etti: "Yeter orospu çocuğu sen kime güveniyorsun iktidar yaltakçısı pezevenk!". Kafasını tuttu bilgisayarın kasasına çarptı. "Okul aile birliği paralarını cebine indirmeyi biliyon, bayan velileri alıp odanda kişnemeyi biliyon! Okulun suları kesik, ilgilendiğin yok. camların yarısı yok ..... koyum. Senin odanda deri koltuklar var şerefsiz!". Müdürü kravatından çekti, kafasını yere yatırdı, ayağıyla başını eziyordu. Bir yandan da "Bu dünya hep senin gibi yalakaların yardakçıların gevşeklerin aptalların dünyası, ne yapalım hep siz kazanıyorsunuz! Senin gibi küçük hesap peşindeki aptal çoğunluk, beni de senin gibi aptal dünyaya mahkum etti." diye haykırıyordu.

Öğrenciler ayağa kalkınca sınıfa girdiğinin farkına vardı. Kızgınlık dolu sesle "Oturun!" dedi. Üçüncü sırada oturan Seyfettin'in ayağa geç ve isteksiz kalktığını fark etti. Sesinin son haddine kadar bağırarak, "Eşek oğlum, sen ne zaman kalkacaksın? Kalkmak istemiyorsan kaldırırım, otur lan yerine!" dedi. Seyfettin korkudan nereye bakacağını şaşırdı tek çare yere bakmaktı. Kendisi de oturdu yerine fakat uzun süre Seyfettin'e doğru öldüresiye baktı. Ne yapacağını, ne işleyeceğini bilmiyordu. Ders programını açtı, birdenbire kendisini sınıfta bulmuştu.

Üçüncü sırada oturan erkek öğrencinin açık düğmesine ilişti gözü. "Oğlum buraya tatile mi geldin okumaya mı? Söyle de biz de ona göre davranalım, kapatsana düğmeni hayvan herif, saygısız!" Hızla düğmesini kapattı oğlan. O da yılmıştı bu kendinden emin, ölümcül öfkeden. Mehmet hoca öfkenin verdiği kafa karışıklığından yıllık planda nerde olduklarını zar zor bulabildi. Kitabın sayfasını çevirdi. Öğrencilerden birine metni okumasını söyledi. Canı hiç ders anlatmak, girmek istemiyordu. Müdür bir yandan, apartman yöneticisi bir yandan, kan emici banka bir yandan. Hepsi üstüne üstüne geliyordu. Annesine para göndermek zorundaydı ve kardeşi başına bir felaket getirmişti. Kardeşinin sahtekar yüzü gözünün önüne geldi.

En arka sırada oturan Zehra saçlarını omuzlarına atmış gülümsüyordu. "Ne bu saçlar kızım, ne bu soytarılık!" diye çıkıştı Mehmet Hoca. "İşiniz gücünüz soytarılık, okula geleyim de adam olayım da yok öyle bir dert, hepiniz aynısınız!" Sınıfın ortasında, sessiz birkaç turdan sonra devam etti: "Hele kızlar, saçlarınızı düzgün yapıp gelseniz olmaz değil mi, illa ki bağırttıracaksınız, illaki söyleteceksiniz, gözden kaçırdığınızı zannedeceksiniz!"

Kızgın halinden sıyrılıp dersi anlatmaya çalıştı. "Evet çocuklar. Şinasi'nin Şair Evlenmesi batılı anlamda ilk Türk tiyatro eseridir. Bu eser görücü usulü evliliğin sakıncalarını anlatır." Anlatırken bir yandan da gözü Selim'e takıldı. Sıraların arasından yavaş yavaş onun yanına gitti.

Pencerenin yanında oturan iri Selim, gökyüzünde "v" oluşturarak göç eden kuşları zevkle seyrederken, ensesinde bir anda nasıl olduğunu nerden geldiğini anlayamadığı büyük bir sarsıntı hissetti. Bir iki saniye sonra nerden geldiğini anlayınca kalkıp hocaya tekme tokat girişmek istedi vazgeçti. Hocanın yüzüne tehditkâr bir şekilde bakıyordu. Mehmet hoca birkaç saniye devam etse de tehditkâr bakışını geri çekmek zorunda kaldı.

Zaman geçirmek için, yoklama almaya karar verdi. Sıra Derya'ya geldiğinde Derya duymamıştı. Numarasını yüksek sesle bir daha okudu. Ardından "buradayım" diye bir ses geldi Derya'dan. "Hepiniz bugün beni sinirlendirmek için yapıyorsunuz değil mi? Biriniz dışarı bakar, biriniz duymaz" diye yeniden avazı çıktığı kadar bağırıp çağırmaya başladı Mehmet Hoca. Tam bu sırada teneffüs zili çaldı.10-B sınıfının edebiyat dersi burada bitmişti.

Mart 2009

Karıncalar

Doğan Özdemir
da.dogan@mynet.com

Araçlar birbiri ardına gelmeye devam ediyordu ve her birinin içinden onlarca asker iniyordu. Elindeki listeye göre ilk önce gelen birliklerin flama sorumlularını yerlerine yerleştiren kavruk tenli kısa boylu teğmen daha sonra da birlikleri yerlerine gönderiyordu. Bir yandan da askeri kamyonlar hazır olan birlikleri toplanma yerinden alıp tatbikat alanına götürmeye devam ediyordu. Henüz Temmuz ayının başlangıcı olmasından dolayı havaların aşırı sıcak ve bunaltıcı olması herkesi terletmeye başlamıştı, bir çok askerin üzerindeki kamuflajlarda ise kuruyan ter izleri belirgin bir şekilde görülmekteydi.

Tüm bunlara sıcak havaların vaz geçilmez belası sivrisinekler de eklenince her şey daha da dayanılmaz bir hal almaya başlamıştı. Neyse ki tam bu sırada birlik sorumlusu subayın vermiş olduğu emir ile kamyonete binilmiş tatbikat alanına doğru yola çıkılmıştı, kamyonetin ortasına yerleştirilen banklara birbirlerine sırtları dönük bir şekilde oturan askerlerin hepsi birbirinden perişan bir görüntü içerisindeydiler. Daha sabah boyanan botlar toz içerisinde kalmıştı, şapkaların ön kısmı ise ter ıslaklığı içerisindeydi.

Dağlık bir arazi olan bu yerde asfalt olmadığı için arkadan gelen araçlar önden giden araçların çıkardığı toz bulutuna maruz kalıyorlardı ve aynı zamanda bir sağa bir sola savruluyor ve kucaklarındaki tüfekler de bedenlerine eşlik ediyordu.

Toz ve sarsıntı arasında konuşan askerlerin her biri ayrı bir isyan içerisindeydi, buraya getirildikleri için edilen küfürlerin haddi hesabı yokken kimisi görev deyip silahına daha bir sıkı sarılırken, kimisi de bir tek dikili ağaç bile olmayan bu kel arazide geçmişine dair izler bulmaya çalışıyordu.

En çok konuşanlar üst devrelerdi ama onların içerisindeki en suskun olan da engindi çünkü terhis olmasına iki ay kalmasına rağmen son günlerini hep rahat geçiren üst tertip lüksünü yaşayamıyor olmanın siniri vardı üzerinde. Daha düne kadar Ankara'nın en işlek caddelerinde gezerken, bugün merkeze kilometrelerce uzak Şereflikoçhisar'a gelmenin verdiği sessizliği okkalı bir küfürle geçiştirdi, Adanalı Osman da aynı notayı hiç bozmadan diline has üslubuyla yerleştirdi küfrünü.

İçlerinde 1,55 boylarında kısa boylu, uzun burunlu, gözleri hafif büyük, saf ve temiz yürekli ama her sözü Vatan-Millet-Sakarya bir çocuk olan Erzurumlu, tüfeğini kaptığı gibi doğruldu ayağa, lafa atladı hemen, başladı nutuk atmaya.

"Oğlum, fena mı işte bugün öğrendiklerimiz, yarın öbür gün dağda karşımıza çıkar, savaşı, silahı öğretiyorlar kötü mü yani?" Sonra bir fırt daha çekti sigarasından ve sözlerine onay veren bir çift göz arar gibi bakındı etrafına, ağzında tuttuğu sigara dumanını saldı dışarı uzun uzun üfleyerek. Ve Osman'a dönerek "öyle değil mi tertip" dedi.

Osman buraya getirilmenin pişmanlığı içerisinde biraz önceki notasını hiç bozmadan hatırı sayılır bir küfür yerleştirdi Erzurumluya.

Erzurumlu alt dudağını ve çenesini büzüştürerek kendine has sinirli haline bürünerek oturdu yerine, bütün yolu bu şekilde şaka, şamata, hırgür, sigara ve sohbet içerisinde giderek tatbikat alanına yarım saat içinde vardılar. Alana önceden gelenler çoktan yerleşmiş düzenlerini kurmuş, bu yaşam biçimini benimsemişlerdi bile.

Yarım saat içerisinde boşaltılan kamyonetler daha önceki tatbikatlardan tecrübeli olan askerlerin bilgisiyle hemen kuruldu, önce turuncu sonra yeşil çadır bezlerini iskeletin üzerine attılar, ipler gerildi bağlandı, iç dizayn malzemeler derken üç saat içerisinde her şey tamamlandı, artık nefes alma vakti geldi derken yeni bir emir daha geldi.

"Tuvalet ve yemek çukuru kazılacak, marş marş!"

Saat sabahın altısı herkes ayakta, fakat alışık değil sıhhiye bölüğü erken uyanmaya, ilk defa tulumda güne merhaba diyenlerin tulumdan çıkma çabaları balık oltasına takılan solucanın can çekişmesinden hiç te farklı görünmüyordu. İlk uyanan Erzurumlu olmuştu yine, Engin'e tulumdan çıkması için yardım ediyordu. Kahvaltı bittikten sonra verilen emirlerin yerine getirilmesi akşam vaktini bulmuştu, akşam olduğunda herkes eşiyle dostuyla konuşmak için cep telefonunun çektiği tek yer olan Türkcell tepe diye adlandırılan tatbikat alanının dışındaki yokuşa doğru çıktılar.

Birçok askerde cep telefonu vardı ama gizli gizli kullanıyorlardı, kimisi botundan, kimisi donundan çıkardığı telefonlarla konuşmaya başladılar hemen, bir tek Erzurumluda yoktu telefon ama o da kasaturasını çıkarmış, akşamdan bağlanıp sabah zincirleri çözülen köpeklerin koşturması gibi bir sağa bir sola koşturuyordu. Biraz daha ileri gittiğinde Engin'i gördü.

"Tertip" dedi, "ne yapıyorsun burada ?"

Engin sus diye işaret ederek yavaşça gelmesini söyledi. Engin nereden başladığı belli olmayan bir karınca kervanını takip ediyordu. Yaklaşık yüz metre daha gittikten sonra koloniyi buldular, inanılmaz bir çalışmaydı gördükleri, bir grup işçi karınca koloniye doğru ellerinde ve ağızlarında taşıdıkları yiyecekleri içeriye taşırken bir grup işçi karınca da bıraktıkları yiyeceklerin yerine bir yenisini daha eklemek için daha büyük umutlarla yola koyulmuşlardı sanki. Fakat bir grup karınca da bu muazzam kortejin dışında asalak asalak gezmekteydiler ve sanki koloni onların hiç umurlarında değildi.

Engin karıncaların yapmış olduğu bu muazzam çalışma düzenini Kadıköy iskelesinde gördüğü yürüyüş kortejlerine benzetmişti…

Fakat kolonin etrafında her şey nizami giderken az ötede hamam böceğini andıran siyah çirkin ve ürkütücü bir canlı bacaklarının altında bir işçi karıncayı ilerideki binlerce hatta belki de milyonlarca işçi karıncaya aldırış etmeden ezmeye çalışıyordu.

"Şerefsiz" diyerek birden ayaklandı Engin. Erzurumlu irkildi birden Engin'in gözlerindeki şiddet ve öfkeyi görünce, neler olduğunu anlamaya çalıştı. Engin ise Erzurumlunun varlığını umursamadan kasaturasını çektiği gibi çirkin siyah böceğin sırtına sanki bir düşman yüreğine saplarmış gibi sapladı, böceğin kabuğundan çıkan çıtırtı Erzurumlunun içini titretmişti. Kasaturasını kaldıran Engin kasatura ucundaki böceği, normalde bu tip canlılardan tiksinmesine rağmen bu duruma hiç aldırış etmeden eliyle çıkardı ve karıncaların yolu üzerine bıraktı.

Aldıkları bu ziyafetin etrafını saran karıncalara etrafta gezen asalak karıncalar da eşlik edince, birkaç dakika içinde böceğin sadece kabuğu ve kafatası kalmıştı tüm parçaları koloniye taşımışlardı.

Erzurumlu üzerindeki şaşkınlığı attıktan sonra "Tertip" dedi, "iyi misin sen, neden öldürdün hayvanı?"

- Geçmişim aklıma geldi de ondan.

- Hayırdır Tertip, küçükken böcek mi ısırdı, niçin bu kadar sinirlendin?

- Yok Tertip, bizi ısıran böcek değil, yarasa, o yarasa ki bir girdi mi damarına kanını kurutana kadar emer, iliğimiz bile kalmaz, acımaz hiçbir zaman.

Erzurumlu bütün saflığı ve şaşkınlığıyla "O kadar büyük yarasa var mı ki?" diye sordu.

Engin hafif tebessüm ederek böceğin kanının bulaştığı elini Tertibinin omzuna attı ve "Var, tertip" dedi, "ama bizim yarasalar insan, onlar bizim iş verenlerimiz, patronlarımız, sözüm ona ekmek verenimiz ama daha çok ekmek ve emek çalanımız, yani biz de bu karıncalar gibi sabah kalkar işe gideriz, akşam eve geliriz, hatta bazen mesai kalır eve gelemeyiz, o zaman o yarasalar için bizden iyisi yok, ama iş para vermeye gelince vermezler, hastan olur izin istersin vermezler, yılda bir zam istersin vermezler, işçilerle bir olursun sendika istersin vermezler, sonra isyan edersin sokağa çıkarsın hakkını istersin gene vermezler, üstüne üstlük hak yerine cop yağar gök yüzünden.

Ama tüm insanlar bu karıncalar gibi bir bütün olup tek bir amaç için, kendi gelecekleri için çalışsalar, kolay kolay hiçbir güç yıkamaz o koloniyi."

Erzurumlu tam anlamasa da "Doğru söylüyorsun" dedi ve devam etti, "Peki ama o böceği niye öldürdün?"

Engin durdu birden baktı Erzurumluya, "Görmedin mi" dedi, "altındaki işçi karıncaya nasıl cop yağdırıyordu, işte o yüzden öldürdüm."

Biraz düşünceli baktı Erzurumlu "Peki onu da anladım, fakat niye sonradan karıncaların arasına bıraktın?"

- Onu oraya sendika getirmek için yaptım.

- Ne alaka şimdi?

- Şöyle anlatayım tertip, ben o böceği bilerek karıncaların yoluna koydum ki koloniye katılmayan diğer asalak karıncalar da işçi karıncaların arasına katılsın, en azından örgütlü bir koloni içinde olursalar nelere sahip olabileceklerini görsünler ve anlasınlar istedim, anlatabildim mi derdimi tertip?

Erzurumlu kafasını salladı ve birlikte çadırlara doğru sohbet ederek yürüdüler.

Ertesi gün Erzurumlunun tepeye çıktığını gören Engin, onun telefonu olmadığını bildiği için peşinden nereye gidiyorsun diye bağırdı.

Erzurumlu sesinin duyulabileceği bir ses tonuyla karşılık verdi.

Sendikaya üye toplamaya gidiyorum tertip.

Dinini... ve kitabını... iyi tanı!

DİN ÜZERİNE - BÖLÜM IV

Adem'den Nuh'a

Adem'den Nuh'a adlı bölümde (Yar. 5.1-32) Adem soyunun isimsel öyküsü anlatılır. Bu anlatılanlar için dikkat çeken önemli yan; soyun bahsi geçen isimlerinin yaşadıkları yıl rakamlarıdır. Tabii çocuklarının olduğu yaşlarıdır. Rakamlarda herhangi bir hata var mı diye, Türkçenin yanı sıra İngilizce ve Almanca Tevratlara da baktık. Tıpkısının aynısı. Yorumu okuyucuya bırakıyoruz...

Adem 130 yaşındayken kendi suretinde, kendisine benzer bir oğlu oldu. Ona Şit adını verdi. Şit'in doğumundan sonra Adem 800 yıl daha yaşadı. Başka oğulları, kızları oldu. Adem toplam 930 yıl yaşadıktan sonra öldü. Şit 105 yaşındayken oğlu Enoş doğdu. ...Enoş'un doğumundan sonra Şit 807 yıl daha yaşadı. Başka oğulları, kızları oldu... Şit toplam 912 yıl yaşadıktan sonra öldü. .. Enoş 90 yaşındayken oğlu Kenan doğdu... Enoş toplam 905 yıl yaşadıktan sonra öldü..... Kenan toplam 910 yıl yaşadıktan sonra öldü. Lemek 182 yaşındayken bir oğlu oldu. ... "RAB'bin lanetlediği bu toprak yüzünden çektiğimiz eziyeti, harcadığımız emeği bu çocuk hafifletip bizi rahatlatacak" diyerek çocuğa Nuh (*) adını verdi. Nuh 500 yıl yaşadıktan sonra Sam, Ham, Yafet adlı oğulları doğdu. (Yar.5: 4-29)

Kutsal kitaplarda anlatılan, gerçekte yaşadıklarına dair hiç bir kanıt olmayan peygamberler ve onların yine peygamber olan çocukları, bugünle karşılaştırıldığında inanılmaz derecede uzun yaşamışlardır**.** Bu tür anlatımların masallarda olduğu dikkate alınırsa, biz de bu tür ayetleri masal olarak algılamak durumundayız. Antik dönemde tanrılara yüklenen özelliklere bakıldığında bu masallar biraz daha mı insaflı acaba?

İnsanların ortalama 40-50 sene civarında yaşadıkları bir dönemde kaleme alınan kutsal kitaplar, oldukça abartılı uzun yaşam anlatımlarını içerirler. Elbette bu abartıları mucizevi şeyleri gösterme amacıyla yapmışlardır. Fakat hiç bir insani varlığın yaşayamayacağı bu süreleri, bir çok sıradan peygamber yaşamışken(!), her ne hikmetse çok daha birinci derecede önemli yere sahip olan İsa ve Muhammed peygamberler yaşayamamışlardır. İsa 30'ların başında, Muhammed Peygamber ise 50'lerin sonunda "hakkın rahmetine" kavuşmuştur. İsa ve Muhammed peygamberler döneminde, insanların artık kayıt tutma özelliğinin gelişmiş olması, gerçeğe yakınlığın daha anlaşılır kılınmasını sağlamış olsa gerek. Bu dönemde de dikkat çeken şey, hep geriye dönük masallar bağlamında abartıların fazlalaştığıdır.

İslami kaynaklarının iddiasına göre, Musa 320 yıl yaşamış, aynı kaynaklarda kardeşi Harun'un ise

(*) "Nuh": "Rahatlık" anlamına gelir.

Musa'dan 3 yıl önce öldüğü ileri sürülür. Bu anlamda Harun da 300 yıl üzerinde yaşamış demektir. Tevrat verileri hesaplandığında Musa'nın en fazla 80-100 yıl yaşadığı sonucu çıkar ki bu bile fazladır. (Tevrat'ta Harun ve Musa'nın yaşları konusunda herhangi bir rakam verilmez.)

Nuh Peygamber ve Tufan

Tek tanrılı dinlerin önemli ortak yanlarından biri de Nuh peygamber ve O'nun döneminde "vuku" bulduğu ileri sürülen "Tufan" olayıdır.

Olayın *Tevrat'taki* anlatılışı şöyledir:

"Yeryüzünde insanlar çoğalmaya başladı, kızlar doğdu. ....İlahi varlıklar(*) insan kızlarının güzelliğini görünce beğendikleriyle evlendiler. Bunların melek ya da Şit soyundan gelen insanlar olduğu sanılıyor. ... "Ruhum insanda sonsuza dek kalmayacak, çünkü o ölümlüdür" dedi, "İnsanın ömrü yüz yirmi yıl olacak." .. İlahi(*) varlıkların insan kızlarıyla evlenip çocuk sahibi oldukları günlerde ve daha sonra yeryüzünde Nefiller(**) vardı. Bunlar eski çağ kahramanları, ünlü kişilerdi. Septuaginta bunu "Devler" diye çevirir. Aynı sözcük Say.13:32-33 ayetlerinde de geçer. ....RAB baktı, yeryüzünde insanın yaptığı kötülük çok, aklı fikri hep kötülükte. Tanrı yeryüzüne baktı ve her şeyin ne denli bozulduğunu gördü. Çünkü insanlar yoldan çıkmıştı.. İnsanı yarattığına pişman oldu. Yüreği sızladı. ….

Ama Nuh RAB'bin gözünde lütuf buldu. … Nuh'un öyküsü şöyledir: Nuh doğru bir insandı. Çağdaşları arasında kusursuz biriydi. Tanrı yolunda yürüdü. …

Tanrı Nuh'a, "İnsanlığa son vereceğim" dedi, "Çünkü onlar yüzünden yeryüzü zorbalıkla doldu. Onlarla birlikte yeryüzünü de yok edeceğim. … Kendine gofer (***) ağacından bir gemi yap. İçini dışını ziftle, içeriye kamaralar yap. …Gemiyi şöyle yapacaksın: Uzunluğu üç yüz (****), genişliği elli (****), yüksekliği otuz arşın (****) olacak. Yeryüzüne tufan göndereceğim. Göklerin altında soluk alan bütün canlıları yok edeceğim. Yeryüzündeki her canlı ölecek. …. Ama seninle bir antlaşma yapacağım. Oğulların, karın, gelinlerinle birlikte gemiye bin. ....Sağ kalabilmeleri için her canlı türünden bir erkek, bir dişi olmak üzere birer çifti gemiye al. ... Çeşit çeşit kuşlar, hayvanlar, sürüngenler sağ kalmak için çifter çifter sana gelecekler. ...Yanına hem kendin, hem onlar için yenebilecek ne varsa al, ilerde yemek üzere depola." ... Nuh Tanrı'nın bütün buyruklarını yerine getirdi. (Yar.6:1- 22)

İnsanların çoğalmasının hemen ardından "kızlar doğdu" denilip ardından "İlahi varlıklar, insan kızlarının güzelliğini görünce beğendikleriyle evlendiler". Burada birkaç problem söz konusu: Neden "insan kızları" insanların çoğalması içinde değil de, ayrıca vurgu yapılarak anlatılmakta, çünkü Tevrat'ın anlayışına göre "kızların güzelliği", "ilahi varlıkları" bile baştan çıkarmaktadır. Sonradan anlatılan kötülüklerin temeli olarak kavranmaktadır. Bir anlamda "cennetten kovulmanın" sorumlusu gösterilen kadın, burada da tufan felaketine sebep olan kötülüklerin kaynağı olarak algılanmaktadır. Kadına yine çirkin bir sıfat takılmaktadır. Yine günah keçisi kadındır.

Burada anlatılanlardan çıkan sonuçta Rab'bin veya elçileri, ya ne yaptığını bilmiyor, ya da sırf insanlara korku salınması için bir doğa olayını araç olarak kullanıyor. En büyük ihtimalle Tufan olayı, kulaktan kulağa aktarılan Gılgamış destanından kalma, günün koşullarıyla beslenmiş masal durumuna getirilmiştir. Bilindiği gibi masallar yazıya dökülmeden önce kulaktan kulağa nesillere ulaşmış, her aktaran kendi yorumunu da eklemiştir.

Burada insanların kötüleşmesinde çoğalma ge-

(*) "İlahi varlıklar": İbranice "Tanrı oğulları".

(**) "Nefiller": İbranice sözcük "Düşmüş kişiler" anlamına gelir.

(***) "Gofer": Ne çeşit ağaç olduğu bilinmiyor. Selvi ağacı olduğu sanılıyor…

(****)"Üç yüz arşın": Yaklaşık 135 m. "Elli arşın": Yaklaşık 22.5 m. "Otuz arşın": Yaklaşık 13.5 m……..

rekçesi öne çıkmaktadır. Bu gerekçe daha sonraki yüz ve binli yıllarda insanların karşısına hep çıkan bir gerekçedir. İlk insanlarda av alanlarındaki besin maddelerini hızlı tüketmelerinde çoğalmanın önemli rolü olmuştur. Bir kabile kendi alanlarındaki besin maddelerinin yetmezliği durumunda göçe başlamış, diğer kabile alanlarını tehdit ederek birbirlerini ortadan kaldırma savaşı doğmuştur. Bu konuda gelişmenin detayını merak edenlere Jack London'un "Ademden Önce" isimli klasik eserini okumayı tavsiye ederiz. Çoğalma/Nüfus sorununa modern dönem açısından Engels'in Malthus teorisinin eleştirisini örnek verebiliriz. Bu tartışmanın yapıldığı yer Engels'in "Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni"dir.

Burada insanların fazla yaşamalarını sınırlama "120 yıla" indirme ön tedbir olmasına rağmen, işe yaramamış olsa gerek. Ayrıca bu yaş sınırlaması ne zamandan itibaren geçerli, bu da Tevrat'ın sırrıdır. Çünkü yukarda alıntıladığımız yerdeki anlatımda bu sınırlamanın zaman dilimini çıkarmak mümkün değil. Önceki ayetlerdeki yaşam zamanları ile karşılaştırıldığında burada yine insaflı davranılmıştır.

Rab'bin kökten temizlikten yana, fakat aldığı karara kendi uymamakta, yarattığı Adem'den duyduğu "pişmanlığa" rağmen O'nun soyundan olan Nuh ve ailesini yaşatmaya karar vermektedir. Yok etmeye niyetlendiklerini "zorbalıklarından" yakındıklarını, doldurmaktadır Nuh'un gemisine. Dikkat, Adem soyunun işlediği ilk günaha verdiği cezadan farklıdır bu ceza. Toptan yok etme cezası. İlerde bu tür cezalar Rab'bin bir kavim veya topluluğu istemediği zaman toptan (bazen el değmemiş çocuk yaştaki bakire kızlar hariç) yok ettiği cezalara benziyor. Sonuçta değişen birşey olmuyor, Ademoğlu soyunu sürdürmek için gerekli olan tüm tedbirler alınmış, yine Rab'bin bilgilendirmesi sonucu sağlanmış oluyor. Rab'in insanlarla dalga mı geçiyor ?

Burada dikkat çeken bir başka nokta da, ilerde karşımıza çıkacak olan, tanrı ile anlaşma (Ahid) meselesidir. Yani Rab'inle insan arasındaki ilk anlaşma Nuh peygamberle yapılan anlaşmadır. Nuh tanrının yolunda yürüdüğü için, anlaşma gereği kendisiyle birlikte oğulları, karısı ve gelinleri canlarını kurtarıyor. Sıralamaya dikkat edilirse oğul, karı ve gelin; yani erkeğe öncelik. Acaba Nuh'un hiç kızı yok muydu ? Yoksa "kızları" "ilahi varlıkları" baştan çıkaranlar mıydı ? Çünkü damatlara da yer yok. Ama o zaman gelinlerin ne işi var? Onlar erkek-dişi varlık gereği sonraki çoğalmanın, nesli devam ettirmenin ihtiyacı olsa gerek. Buradaki genel adalet haksızlığının boyutu dehşet saçmaktadır. Çünki Nuh ve ailesi dışındakileri bebek-çocuk-yaşlı genç, kadın erkek ayrımı yapmaksızın suda boğar. Bu da yetmezmiş gibi, gemiye alınamayan hayvanları da boğar. Eğer durumun tersini düşünüyorsanız, o zaman bahsi geçen efsane gerçek dışı olmalı?

Tevrat'ın yazıldığı dönem verileri -dönemin teknik bilgi ve imkânları, bahsi geçen Nuh'un gemisinin verilen boyutlarıyla ilgili rakamlar çok abartılıdır. İlkel destansı/masalımsı öykülerde abartıların olması normaldir, demekle yetinelim. Gemiye Adem soyundan Nuh ve ailesi dışında kimse binmemiştir.

Geminin yüklenme işi bittikten sonra;

„Yeryüzünde tufan koptuğunda Nuh altı yüz yaşındaydı. ...Nuh, oğulları, karısı, gelinleri tufandan kurtulmak için hep birlikte gemiye bindiler. ...Yedi gün sonra tufan koptu. Yeryüzüne kırk gün kırk gece yağmur yağdı. Sular yüz elli gün boyunca yeryüzünü kapladı. (Yar.7: 6-10)

Sonra Tanrı Nuh'u ve gemideki evcil ve yabanıl hayvanları anımsadı. Yeryüzünde bir rüzgar estirdi, sular alçalmaya başladı. ..Gemi yedinci ayın(*) on yedinci günü Ararat dağlarına oturdu. .. Sular onuncu aya kadar sürekli azaldı. Onuncu ayın birinde dağların doruğu göründü.. Güvercin gagasında yeni kopmuş bir zeytin yaprağıyla akşamleyin geri döndü. O zaman Nuh suların yeryüzünden çekilmiş olduğunu anladı. .. "Kendinle birlikte bütün canlıları, kuşları, hayvanları, sürüngenleri(*) de çıkar. Üresinler, verimli olsunlar, yeryüzünde çoğalsınlar." … Güzel kokudan hoşnut olan RAB içinden şöyle dedi: "İnsanlar yüzünden yeryüzünü bir daha lanetlemeyeceğim. Çünkü insan yüreğindeki eğilimler çocukluğundan beri kötüdür. Şimdi yaptığım gibi bütün canlıları bir daha yok etmeyeceğim. .. "Dünya durdukça, ekin ekmek, biçmek, sıcak, soğuk, yaz, kış, gece, gündüz hep var olacaktır." (Yar.8: 1-22) *Sizinle antlaşmamı sürdüreceğim: Bir daha tufanla bütün canlılar yok olmayacak. Yeryüzünü yok eden tufan bir daha olmayacak."* (Yar.9: 11)

Hemen dikkat çekiyor, yaş sınırlaması yine unutulmuştur. Ya da Nuh peygamber öncekiler kategorisinde yer almaktadır. Kutsal 7 rakamı yine burada da karşımıza çıkmaktadır. "40 gün 40 gece" kavramına feodal düğünlerde rastlarız. Bu da büyük ihtimalle Mezopotamya'daki festivallerin süresi, burada tanrı "gazabı"nın süresi olarak sunulmaktadır.

Suların yeryüzünü kapladığı sürede Rab'bin unutmuş olsa gerek, "anımsar". Nerdeyse yaptığı anlaşmayı/ahidi unutacak. Böylece yeniden başa dönülür, yani "pişmanlıktan" vazgeçilmiş, Adem soyunun devamı bu defa Nuh peygamber ile yapılan anlaşma gereği, garanti altına alınmıştır. Bir anlamda denilebilir ki, "lanetli" Adem soyu Nuh'la yeniden başlamıştır. "Güzel kokudan hoşnut olan Rab" ile Tanrının insan suretine vurgu anlaşılabilir. Yoksa Tevrat'ı kaleme alanlar bu bölümü yazarken aç mıydı ? Her ikisi de değil; çünkü hikaye Gılgamış destanında aynen mevcut. Tufan anlatımı oradan geliyor. Güvercinin gagasındaki "yeni kopmuş zeytin dalı" tanrı ile Nuh'un (insanın) anlaşma sembolü olsa gerek. Bilindiği gibi zeytin dalı bugün de barış sembol olarak kullanılmaktadır.

Yalnız yapılan anlaşmada, "bir daha tufanla bütün canlılar yok olmayacak" verilen söz gereksiz bir sözdür. Çünkü tufan ile onlar zaten "yok" olmamışlardır. Gemide kurtulmuşlardır. En fazla bir müddet için durdurulmuştur. Bu anlaşmadan çıkan bir başka sonuç ise, daha sonraki bölümlerde göreceğimiz "kıyamet" meselesidir. Yani dünyanın sonu. Rab'bin burada kesin olarak böyle bir şeyle bir daha karşılanmayacağının garantisini vermektedir. O zaman "kıyamet" meselesini günümüze taşıyanlar veya sonrakiler büyük bir yanılgı içindedirler. Burada yazanlar ciddiye alınırsa, "kıyamet gününü" beklemeye gerek yok.

Burada üzerinde durulması gerekli bir başka nokta da; "insandaki kötülük" eğilimlerinin çocukluktan olması. Burada çocuk ruhunun temizliğine karşı duyarsızlık görüyoruz. Yeri gelmişken belirtmekte yarar var; insan sosyal çevresinin ürünü olduğu için, çevresinde gördüğü, duyduğu ve beş duyum organının algıladıklarının dışındakini algılayamaz. Toplumlardaki kötülükler elbette çocuklara, onlardan da kendi çocuklarına yansıyacaktır. Bugün Irak'taki çocukların "kör ebe" yerine silahlı-patlamalı oyunlar oynamalarının normalliği gibi. Büyüklerin "günah"ını çocuklara yüklemek ayrı bir "günah" olsa gerek.. Sözün kısası Rab'bin lanetlediği yılanı da, kadını da vs. Tufan'la hem yok ediyor, hem de kurtarıyor. O Tufandan bugüne kadar insanlık nice tufanlar yaşadı ve yaşayacak. Kendi dışında kendisini yok edecek güç aramasına gerek yok. Bugün, her alandaki barbarlığın önü alınmadıkça, daha fazla sömürü hırsıyla gözü dönmüş emperyalist sistem yerle bir olmadıkça, insanlığın geleceği yoktur. Tevrat'ta yazan tufanın yüzlerce kez daha şiddetlisiyle karşılaştı ve karşılaşacaktır. Kötülüğün temelinde çoğalma değil, tam tersine azami kâr hırsı, sömürü yatmaktadır.

Nuh'a ek bölümü şu anlatımla kapanır:

„Nuh çiftçiydi, ilk bağı o dikti. Şarap içip sarhoş oldu, çadırının içinde çırılçıplak uzandı… Kenan'ın babası olan Ham babasının çıplak olduğunu görünce dışarı çıkıp iki kardeşine anlattı… Sam'la Yafet bir giysi alıp omuzlarına attılar, geri geri yürüyerek çıplak babalarını örttüler. Babalarını çıplak görmemek için yüzlerini öbür yana çevirdiler.

Nuh tufandan sonra üç yüz elli yıl daha yaşadı. .. Toplam dokuz yüz elli yıl yaşadıktan sonra öldü." (Yar.9: 20-29)

Böylece Tevrat'a göre yaşayan Adem ve oğulları içinde rakamsal olarak en fazla yaşama rekorunun sahibi Nuh peygamberdir. Nedense Tevrat'ta erkekler kadar uzun yaşayan hiçbir kadın yoktur. Nuh'un buradaki sarhoşluğu öyle yabana atılacak cinsten değil, O'nu ilk bağı dikmesi de bu "günah"tan arındıramaz. Şarap içmek ayrı, sarhoş olmak ayrı, sarhoş olup uluorta çıplak uzanmak daha ayrı durumlardır. Rab'bin burada yine haksızlığa devam etmektedir; ceza alması gereken, sarhoş olup soyunan Nuh olduğu halde, cezayı yiyen ve lanetlenen O'nu çıplak olarak gören; "Nuh ayılınca küçük oğlunun ne yaptığını anlayarak, şöyle dedi: "Kenan'a lânet olsun, köleler kölesi olsun kardeşlerine" (Yar.9: 24-25). Şimdi Kenan'ın ne suçu var ki, kardeşlerine köle oluyor ve lânetleniyor. Eğer diğer kardeşlere Kenan gördüklerini anlatmasa, lânetlenen ilk gören olacaktır. Adalet bunun neresinde? Çıplaklık ve sarhoş olmak „lânetli" bir durum ise, lânetlenmesi gereken Kenan'dan önce Nuh'un kendisi olmaz mı? Hiçbir dinde bu ve benzeri türden mantıklı sorular sorma hakkı yoktur. Yapılması gerekli olan yazıldığı gibi kabul edilmesidir. Anlaşılan Rab'bin-tanrının adaletsizliği devam etmektedir.

Babil Kulesi

Bu bölüm önemlidir, çünkü "Babil Kulesi" başkaldırının, deyim yerinde ise, alttakilerin ortak hareketidir. Tevrat'ta olayın kendisi şöyle anlatılır:

„Başlangıçta dünyadaki bütün insanlar aynı dili konuşur, aynı sözleri kullanırlardı... Doğuya göçerlerken Şinar bölgesinde bir ova bulup oraya yerleştiler... Birbirlerine, "Gelin, tuğla yapıp iyice pişirelim" dediler. Taş yerine tuğla, harç yerine zift kul-

landılar.... Sonra, "Kendimize bir kent kuralım" dediler, "Göklere erişecek bir kule dikip ün salalım. Böylece yeryüzüne dağılmayız."...RAB insanların yaptığı kentle kuleyi görmek için aşağıya indi....

"Tek bir halk olup aynı dili konuşarak bunu yapmaya başladıklarına göre, düşündüklerini gerçekleştirecek, hiçbir engel tanımayacaklar" dedi,... "Gelin, aşağı inip dillerini karıştıralım ki, birbirlerini anlamasınlar."...Böylece RAB onları yeryüzüne dağıtarak kentin yapımını durdurdu.....Bu nedenle kente Babil(*) adı verildi. Çünkü RAB bütün insanların dilini orada karıştırmış ve onları yeryüzünün dört bucağına dağıtmıştı... D Not 11:9 "Babil": İbranice "Kargaşa" sözcüğünü çağrıştırır. (Yar.11: 1-9)

Hemen belirtelim bu olayın kendisi Sümerler'de de vardır. Babil bugünkü Bağdat yakınlarında Sümerler tarafından Fırat nehri üzerinde kurulmuş antik döneme ait 7 dünya harikasından biri olan "Babil Bahçeleriyle" ünlü bir şehirdir.

Burada ilginç olan, Rab'bin kontrolü kaybedecek diye "taş taş üstüne koyanlara" deyim yerindeyse "göklere erişmek" isteyenlere karşı sabotaj yapıyor. Tanrı hep yukarılarda aranır ya, işte yükselen kule de yükseltenleri - yapanları "ölümsüzleştirecek" korkusuyla engel olunmaktadır. Burada harç yerine "ziftin" kullanılmış olması, ziftin harçtan, tuğlanın taştan daha iyi olduğuna işarettir. İnsanların aynı dili konuşarak anlaşabilmeleri açısından hiç te fena bir durum değildir. Birbirini anlayanlar daha çabuk anlaşabilirler, daha çabuk birleşebilirler. Böylece ortak hareket etme imkanları daha hızlı doğar. O günkü dönemde aynı bölgede yaşayanların aynı dili konuştukları ne kadar doğru ise, "Başlangıçta dünyadaki bütün insanların aynı dili konuşur" olduklarını söyleyebilmek, ancak dünyayı kendi yaşam alanı olarak kabul etmekle mümkündür. O dönemdeki insanların düşünme tarzı gereği kabul gören düşünce zaten dünyanın merkezinin kendi yaşam alanları olduğu idi.

Keşke bugün tüm insanlık ortak bir dil konuşabilseydi. Bunu diğer dillerin kültürel olarak kaybolması anlamında söylemiyoruz. Rab'bin ise bunda kötülük aramaktadır. Sorun Tevrat'ın yazıldığı o dönemde farklı farklı dillerin varlığına gerekçe aramaksa, "Babil"e (kargaşaya) ne gerek vardı? Tevrat'a göre, Adem'i tanrı yaratmadı mı, gördük ki yarattı, ondan türeyenler bir dil konuşmuyor muydu? Konuşuyordu. O zaman ticaret sonucu görülen piyasadaki bu kadar farklı diller nerden çıktı? Nasıl açıklanmalı? İşte bu vb. soruların cevabı içindir "Babil Kulesi". Bilimin bize öğrettiği, diller insanların sosyal-ekonomik yaşamlarını düzenlemek için gerekli iletişim aracı olarak ortaya çıkmış ve gelişmiştir. Bugüne kadar ortaya çıkan ve kaybolan onca farklı farklı diller var ki, saymakla bitmez. Bugün hâlâ varlığını sürdürebilenler ekonomik-sosyal-siyasal güçle ölçülmektedirler. İngilizcenin gücü, onun temsil ettiği ulusların ekonomik-siyasi ve askeri gücü ile doğru orantılıdır.

Avram - İbrahim Peygamber Üzerine

Evet tek tanrılı dinlerde üzerinde yoğun olarak konuşulan tartışılan İbrahim peygamber üzerine Tevrat'ta yer alanlar şöyledir:

"Terah soyunun öyküsü: Terah Avram, Nahor ve Haran'ın babasıydı. Haran'ın Lut adlı bir oğlu oldu... Avram'la Nahor evlendiler. Avram'ın karısının adı Saray, Nahor'unkinin adı Milka'ydı. Milka Yiska'nın babası Haran'ın kızıydı... Saray kısırdı, çocuğu olmuyordu... Terah, oğlu Avram'ı, Haran'ın oğlu olan torunu Lut'u ve Avram'ın karısı olan gelini Saray'ı yanına aldı. Kenan ülkesine gitmek üzere Kildaniler'in Ur Kenti'nden ayrıldılar. Harran'a gidip oraya yerleştiler. (Yar.11: 27)

RAB Avram'a, "Ülkeni, akrabalarını, baba evini bırak, sana göstereceğim ülkeye git" dedi, ... "Seni büyük bir ulus yapacağım, Seni kutsayacak, sana ün kazandıracağım, Bereket kaynağı olacaksın.... Seni kutsayanları kutsayacak, Seni lânetleyeni lânetleyeceğim. Yeryüzündeki bütün halklar senin aracılığınla kutsanacak."...Avram RAB'bin buyurduğu gibi yola çıktı. Lut da onunla birlikte gitti. Avram Harran'dan ayrıldığı zaman yetmiş beş yaşındaydı.... RAB Avram'a görünerek, "Bu toprakları senin soyuna vereceğim" dedi. Av-

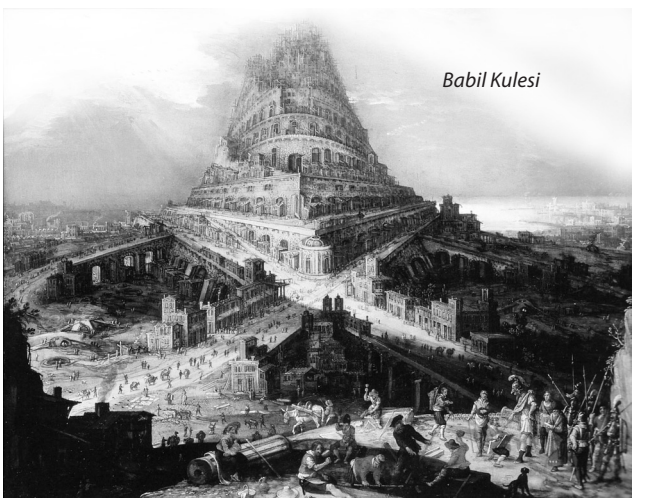

Babil Kulesi

ram kendisine görünen RAB'be orada bir sunak yaptı. (Yar.12: 1-7)

Burada Avram (İbram) olarak ismi geçen şahıs İbrahim peygamberdir. Tabii bu ismi sonra alır. Bütün bölümü okuduğunuzda O'na vaadedilen toprakların nedeni açıklanmamaktadır. Önce tarihçilerin yazdıklarına bakılırsa, böyle bir şahsiyetin var olup olmadığı sorundur. İbrahim'in kutsanması için hiçbir sebep ve özellik te yoktur. Tam tersi sonradan yaptıklarına bakılırsa, bırakınız kutsamayı, bu kadar adaletsizlik neden diye isyan edersiniz. O'na vaadedilen topraklarda yaşayan "Kenanlılar" hiç dikkate alınmadan, bu topraklar sonradan gelene verilmektedir. Şimdiye kadar hep, bu topraklarda ilk "İbrahim peygamber ve soyundan" gelenlerin varolduğu söylenirdi. Görüyoruz ki, hiç te öyle değil. O'nun şahsında da O'nu kutsayanların kutsanması, O'na karşı gelenlerin lanetlenmesi hemen başa konuluyor. Anlatımlardan çıkan bir geçmiş aranmaktadır. Evet 3300 yıl üzerinde kan akıtılan "kutsal" topraklar burasıdır. Yani bugün Filistin ile İsrail'lilerin çatıştığı alandır. İlerde Mısır'dan göç ile varılan bu bölgenin açıklamalı geniş bir haritasını ekleyeceğiz. Görüldüğü gibi "kutsal topraklar" olarak adlandırılan "Kenan Ülkesinin" özel bir sırrı yoktur. Bahsi geçen Ur kenti ile "Kenan Ülkesi" arasındaki mesafenin yaklaşık 1000 km olduğunu akıllarda tutalım. Ur kenti ile Harran arası da yaklaşık 600 km var. "Harran'dan ayrıldığında 75 yaşında" ise, karısı da vardır bir 50'sinde. Bugün o bölgedeki insanlar 60'ında ölümü bekliyor, ki seyahat etsinler. Bu arada bu insan Mısır'a gidecek ve orada da birkaç yıl kalacak, firavuna 70'lik karısı "Saray"ı "karım" diye kazıklayacak. Yukarda aktardığımız anlatılanda İbrahim peygamberin kayda değer zenginliği ve hüneri de yok. Zaten ilerde de göreceğiz Musa gibi mucize bile yapan biri değil. Bize İbrahim peygamber masalının uydurmasyon olduğu fikri daha doğru gelmektedir. İbrahim peygamberle ilgili ilginç gelişmeler Harran'dan çıktıktan sonra yaşanır.

Tevrat'ta şöyle devam eder:

Ülkedeki şiddetli kıtlık yüzünden Avram geçici bir süre için Mısır'a gitti.... Mısır'a yaklaştıklarında karısı Saray'a, "Güzel bir kadın olduğunu biliyorum" dedi,..."Olur ki Mısırlılar seni görüp, 'Bu onun karısı' diyerek beni öldürür, seni sağ bırakırlar.... Lütfen, 'Onun kızkardeşiyim' de ki, senin hatırın için bana iyi davransınlar, canıma dokunmasınlar."...Avram Mısır'a girince, Mısırlılar karısının çok güzel olduğunu farkettiler.... Kadını gören firavunun adamları, güzelliğini firavuna övdüler. Kadın saraya alındı.... Onun hatırı için firavun Avram'a iyi davrandı. Avram davar, sığır, erkek ve dişi eşek, erkek ve kadın köle, deve sahibi oldu.... Firavun Avram'ı çağırtarak, "Nedir bana bu yaptığın?" dedi, "Neden Saray'ın karın olduğunu söylemedin? Niçin 'Saray kızkardeşimdir' diyerek onunla evlenmeme izin verdin? Al karını, git!" Firavun Avram için adamlarına buyruk verdi. Böylece Avram'la karısını sahip olduğu her şeyle birlikte gönderdiler. (Yar.12: 10-20)

Harran'dan çıktıktan sonra nereye gittiği belli olmamasına rağmen, biz kutsal topraklara gittiğini kabul edelim. Çünkü ilerde Kenan ülkesindeki "kıtlık"tan bahsettiler. Evet Rab'bin kutsadığı İbrahim, kutsanan topraklarda geçinemez, çünkü doğal bir olay, "kıtlık" söz konusudur. Bunun üzerine Mukaddes Kitab İbrahim'i, "geçici" bir süre (Almanca'da bu "geçici" süre kavram ve anlayış olarak yer almamaktadır) için de olsa burayı (kutsal toprakları) terke zorlar. Neden geçici süre çünkü Tevrat ve sonraki tüm kavgalar bu "kutsal topraklar" üzerinedir. Buradan her zorunlu göçten sonra, yine buraya dönüş söz konusu olacağı için, "geçici" olması gereklidir. Daha sonraki bölümlerde göreceğiz, hiçbir yerde "geri-dönüş"ten vb. söz edilmemektedir. Burası daha sonra "Bal ve sütün aktığı" ülke olarak adlandırılır. Tanrının neden kutsadığı yerin doğasına müdahale edip, kuraklığa engel olamadığı, Tevrat'ın derdi değildir. Bu anlamda herşeye kadir Rab'bin bu konuda kayıtsız mı kalmakta yoksa böyle gücü yok ta, insanlar mı o "herşeye kadir" gücü O'na yakıştırmaktadırlar ?

İbrahim, karısı Saray'ı "kızkardeşi" olarak tanıtmıştır. Saray (sonradan Sara olacak) güzelliğiyle İbrahim'i korumak için, firavunun sarayına alınmış ve firavunla evlenmiştir. Bunun karşılığında İbrahim'in ödüllendirilmesi, mal sahibi olması söz konusudur. Tevrat verilerine göre İbrahim Mısır'a gittiğinde 75 yaşında ise, Sara da 65 yaşındadır. Nerden çıkardınız demeyin. Çünkü ilerde göreceğiz, Sara İshak'a hamile olduğunda 90 yaşında, İbrahim ise 100 yaşında. 65 yaşında bir kadının güzelliği neyse, Sara'nınki de öyle olsa gerek. Koca Mısır'a sahip firavunun 65 yaşındaki bir kadınla evlenmesi… Eski Mısır tarihini biraz bilenler, tersi durumun söz konusu olduğunu bilirler. 65 yaşındaki firavunların koynuna 15-20 yaşındaki genç kızlar sokulmaktadır. Burada anlatılan öykünün doğruluğundan hareket edildiğinde, Sara'ya yapıla-

nın "ahlaksız bir teklif" olduğu sonucunu çıkarmak ta mümkündür. Aynı zamanda bir ikiyüzlülüğün söz konusu olduğu ortada değil midir? Yalan söz konusudur ve dolandırıldığını düşünebilecek firavunun onları barış içinde göndermesi de anlaşılır değildir. Eğer Sara'nın veya İbrahim'in firavunun başına "felâketler" getirecek kadar mucizevi yanı vardıysa, karısını firavunla evlendirmesine gerek kalmadan, işlerini öyle hâl etmesi daha ahlâki görünmez miydi? Kitab-ı Mukaddes'te İbrahim-Sara-Firavun olayı böyle bir olaydır. İbrahim böyle bir peygamberdir. Yani iyi kazanmış bir "tüccar" olarak Mısır'dan döner.

Fakat İbrahim Sara'yı kızkardeşi göstermeyi yalnızca firavuna değil, daha sonra yerleştiği topraklarda aynısını Gerar Kralı Avimelek'e de yapar.

Karısı Sara için, "Bu kadın kızkardeşimdir" dedi. Bunun üzerine Gerar Kralı Avimelek adam gönderip Sara'yı getirtti... İbrahim, "Çünkü burada hiç tanrı korkusu yok" diye yanıtladı, "Karım yüzünden beni öldürebilirler diye düşündüm... Üstelik, Sara gerçekten kızkardeşimdir. Babamız bir, annemiz ayrıdır. Onunla evlendim. (Yar.20: 2-18)

Sonuçta bu işte yine İbrahim kârlı çıkar çünkü "Avimelek İbrahim'e karısı Sara'yı geri verdi. Bunun yanısıra ona davar, sığır, köleler, cariyeler de verdi. (20: 14) Benzeri olaya İbrahim'in oğlu İshak'ın, karısı Rebeka'yı "kızkardeşi" göstermesinde de rastlarız. (Yar. 26: 7) Buna "hile" yoluyla bir nevi zenginleşme "tüccar"lığı da denebilir. Dikkat burada, İbrahim'in Sara ile aynı baba, ayrı anneden oldukları olaya eklenmiş. Ama bunun da suç-zina olduğu yine Tevrat'ta yer almaktadır. "Annenden ya da babandan olan, ister seninle aynı evde doğmuş olsun, ister olmasın üvey kız kardeşlerinden biriyle cinsel ilişki kurmayacaksın". (Lev.18: 9) Hangi cepheden bakılırsa bakılsın İbrahim peygamberin anlatılanlardan çıkan ilişkileri ahlâki kurallar içinde görülebilir mi?

Rab'bin İbrahimle Antlaşması (Ahidi)

İşte Rab'bin ile İbrahim ve soyunun o meşhur antlaşması bu bölümdedir. Bu bölüm bir anlamda İbrahim ve Sara'nın Mısır'dan döndükten sonra malmülkünün artması, aynı zamanda yeğeni Lut'la yarışmasıdır. Bununla ilgili Tevrat'ta önemli bablar (sureler):

"Bana çocuk vermediğin için evimdeki bir uşak mirasçım olacak.".. RAB yine seslendi: "O mirasçın olmayacak, öz çocuğun mirasçın olacak."... Sonra Avram'ı dışarı çıkararak, "Göklere bak" dedi, "Yıldızları sayabilir misin? İşte, soyun o kadar çok olacak."... RAB Avram'a şöyle dedi: "Şunu iyi bil ki, senin soyun yabancı bir ülkede, gurbette yaşayacak. Dört yüz yıl kölelik edip baskı görecek.... Ama soyuna kölelik yaptıran ulusu cezalandıracağım. Sonra soyun oradan büyük mal varlığıyla çıkacak.... O gün RAB Avram'la antlaşma yaparak ona şöyle dedi: "Mısır Irmağı'ndan büyük Fırat Irmağı'na kadar uzanan bu toprakları -Ken, Keniz, Kadmon, Hitit, Periz, Refa, Amor, Kenan, Girgaş ve Yevus topraklarını- senin soyuna vereceğim." (Yar.15: 3-21)

Burada İbrahim'in Rab'bine itirazı var, "bu kadar malı-mülkü" neyleyim, mirasçım bile yok. Bu sorunun nasıl çözüldüğünü bir dahaki adımda göreceğiz. Gökteki yıldızlar kadar soy.. Yukarda çoğalma "Tufan"ın gerekçesiyken, burada İbrahim'i mutlu etmenin gerekçesi. Tüm din kitaplarında olduğu gibi Tevrat'ta da bütünlük ve uyumluluk aranmamalıdır. Birden karşımıza henüz çoğalmamış bir soyun 400 yıl kölelik göreceğiyle karşılaşıyoruz. Neden buna engel olunmadığı bir yana, bunu yapanlar cezalandırılıyor. Madem bu önceden bilinen bir durum, o zaman neden tedbiri söylenmez de, illa diğerlerinin cezalandırılması hesabı yapılır? Aynı zamanda bir halkı 400 yıl köle kılmak tanrının kudretine yakışır mı? Anlaşılıyor ki, bu esaret bu "soya" büyük mal varlığı sağlayacak.. Bu ne biçim adalet, bu nasıl bir "büyüklük"? Burada sınırları çizilen topraklar da hiç te bugün üzerine fırtına koparılan topraklar değildir. Gerçekten çok büyük bir alan, Nil' den Fırat'a kadar. Bugün Yahudiler bu sınırları talep etseler, üçüncü dünya savaşı çıkar. Tabii ilerde göreceğiz bu alan Musa ile yapılan Anlaşma/Ahid'te tekrar "Kenan Ülkesi" olarak daraltılır.

Tabii yukarıdaki anlatımdan, bütün bunları (masalları) dinleyen birinin sonradan oturup, bu masalları kaleme aldığı da söylenebilir ki, okuyucumuz bunun ne kadar mantıklı olduğunu kendine sormalıdır.

Hacer-İsmail meselesi

Sara'nın kısırlığına çözüm bir nevi İbrahim'le Sara'nın hesaplaşması mıdır?

Saray Mısırlı cariyesi Hacer'i kocası Avram'a karı olarak verdi. Bu olay Avram Kenan'da on yıl yaşadıktan sonra oldu.... Avram Hacer'le yattı, Hacer hamile kaldı. Hacer hamile olduğunu anlayınca, hanımını

küçük görmeye başladı.. Saray Avram'a, "Bu haksızlık senin yüzünden başıma geldi!" dedi, "Cariyemi koynuna soktum. Hamile olduğunu anlayınca beni küçük görmeye başladı. İkimiz arasında RAB karar versin.".. Avram, *"Cariyen senin elinde" dedi, "Neyi uygun görürsen yap." Böylece Saray cariyesine sert davranmaya başladı. Hacer onun yanından kaçtı.... RAB'bin meleği, "Hanımına dön ve ona boyun eğ" dedi,... "Senin soyunu öyle çoğaltacağım ki, kimse sayamayacak.... "İşte hamilesin, bir oğlun olacak, Adını İsmail (*) koyacaksın. Çünkü RAB sıkıntı içindeki yakarışını işitti. Oğlun yaban eşeğine benzer bir adam olacak, O herkese, herkes de ona karşı çıkacak. Kardeşlerinin hepsiyle çekişme içinde yaşayacak(**)." Hacer İsmail'i doğurduğunda, Avram seksen altı yaşındaydı. (Yar.16: 3-16)*

Yoksa İslam ile Yahudiliğin arasındaki farklılık temeli midir? Çünkü Kuran'da İsmail-Hacer olayı çok farklı yer almaktadır.

Öncelikle yukarda Sara'nın itirazına dikkat edilirse, sanki Mısır'a gidiş sırasında İbrahim'in kendisine yaptığını iade ediyor gibi! Hacer köle olarak hep kaderine razıdır, O'nun hangi amaçla kullanılacağına kutsal olanlar, İbrahim-Sara son tahlilde Rab'bin karar vermektedir. Rab'bin açıkça Hacer'i kandırmaktadır. Bir taraftan "soyunu çoğaltacağım" derken, diğer taraftan da ondan olan "İsmail"i aşağılamakta, O'nun kaderini doğmadan bedbaht kılmaktadır. Bu yetmiyormuş gibi Hacer'i İsmail bebe iken çölün ortasına terk eder. İbrahim ve tanrı buna göz yumar. Kadın olduğu için her türlü kötülük ve eziyete lâyık görülmektedir.

İbrahim'e, "Bu cariyeyle oğlunu kov" dedi, "Bu cariyenin oğlu, oğlum İshak'ın mirasına ortak olmasın." .. Ancak Tanrı İbrahim'e, "Oğlunla cariyen için üzülme" dedi, "Sara ne derse, onu yap. Çünkü senin soyun İshak'la sürecektir. ... İbrahim sabah erkenden kalktı, biraz yiyecek, bir tulum da su hazırlayıp Hacer'in omuzuna attı, çocuğunu da verip onu gönderdi. Hacer Beer-Şeva Çölü'ne gitti, orada bir süre dolaştı. (Yar.21: 10-21)

Yine Rab'binden beklenen bir 'adaletsizlik" mi? Okuduğumuzdan anlaşılan evet açık bir adaletsizlik. Zavallı İsmail'in suçu ne? Sara'nın kısırlığının yükü o doğmadan O'nun sırtına yüklenir! Hemen belirtelim Hacer-İsmail olayı İslam'da çok farklı yorumlanmaktadır. Bir nevi Rab'bin-Tanrının buradaki adaletsizliğine isyan edercesine değiştirilmektedir. İsmail İslam'ın soy başlangıcı olarak alınmaktadır. Burada bir kez daha görülmektedir, bu kadar adaletsizliğin ve gaddarlığın yegâne nedeni, mülkiyet ve miras hakkıdır. Mal mülk derdidir. Daha fazlasına sahip olma hırsıdır. Adaleti belirleyen mülktür.. Bugün de sömürü sistemlerinde adalet mülkün temeli değil mi?

Sünnet meselesi

Dedik ya İbrahim Peygamber Mısır'a gidip döndükten sonra önem kazanır. Ya da kazandırılır. Sünnetin tarih sahnesine çıkışı, Rab'binle İbrahim arasındaki antlaşmanın şartı olarak görünse de, temel önceden Afrika'da ve özellikle Eski Mısır'da vardır. Bu "cinsel organın bir parçasını tanrıya sunma" şeklinde de yorumlanmıştır. Tanrı bu parçaları ne yapacaksa, biz de bilmiyoruz, bu konuda rastladığımız bilgileri okuyucu ile paylaşıyoruz. Tevrat'ta yazılanlar ise;

"Seninle yaptığım antlaşma şudur" dedi, "Birçok ulusun babası olacaksın... Artık adın Avram (*) değil, İbrahim (**) olacak. Çünkü seni birçok ulusun babası yapacağım... Antlaşmamı seninle ve soyunla kuşaklar boyunca, sonsuza dek sürdüreceğim. Senin, senden sonra da soyunun Tanrısı olacağım..."Seninle ve soyunla yaptığım antlaşmanın koşulu şudur: Aranızdaki erkeklerin hepsi sünnet edilecek... Sünnet olmalısınız. Sünnet aramızdaki antlaşmanın belirtisi olacak... Evinizde doğmuş ya da soyunuzdan olmayan bir yabancıdan satın alınmış köleler dahil sekiz günlük her erkek çocuk sünnet edilecek. Gelecek kuşaklarınız boyunca sürecek bu... Tanrı, "Karın Saray'a gelince, ona artık Saray demeyeceksin" dedi, "Bundan böyle onun adı Sara (***) olacak. İbrahim yüzüstü yere kapandı ve güldü. İçinden, "Yüz yaşında bir adam çocuk sahibi olabilir mi?" dedi, "Doksan yaşındaki Sara doğurabilir mi?"... Tanrı, "Hayır. Ama karın Sara sana bir oğul doğuracak, adını İshak (****) koyacaksın" dedi,

(*) "İsmail": "Tanrı işitir" anlamına gelir....
(**)"Kardeşlerinin hepsiyle çekişme içinde yaşayacak" ya da "Bütün kardeşlerinin yaşadığı yerin doğusuna yerleşecek"...

(*) "Avram": "Yüce Baba" anlamına gelir.
(**)"İbrahim": İbranice Avraham, "Çokların babası" anlamına gelir....
(***)"Sara": "Prenses" anlamına gelir...
(****) "İshak": "Güler" anlamına gelir...

"Onunla ve soyuyla antlaşmamı sonsuza dek sürdüreceğim.. Oğlu İsmail on üç yaşında sünnet oldu. İbrahim, oğlu İsmail'le aynı gün sünnet edildi... İbrahim'in evindeki bütün erkekler -evinde doğanlar ve yabancılardan satın alınanlar- onunla birlikte sünnet oldu. (Yar.17: 4-27)

Görüldüğü gibi her şeye kadir Rab'bin kulu İbrahim'i "çocukların babası", karısı Sara'yı "prenses" ve aynı zamanda onları ortak çocuk sahibi yapmak için ileri sürdüğü şart sünnettir. Sekiz günlük bebe sünnet edileceğine, onca gerekli görülüyorsa, neden sünnetli doğulmaz ki? Antlaşma yapılacak ya, karşılıklı birşeylerin olması gerekliydi herhalde. Biri yüz diğeri 90 yaşında çocuk sahibi olması İbrahim peygamberin de aklına yatmadığı için gülmesi kadar normal bir davranış olamaz. Rab'bin bundan doğacak çocuğun adı sonucuna varıyor. İshak-güler- Sara adetten olmasına rağmen ilerde olacak olan Yakup babası olacak olan soyun devam ettiricisi İshak doğa yasalarını çiğneyerek dünyaya gelmiş oldu. Tevrat'taki öykü budur, isteyen istediği şekilde inanabilir. Bu arada Rab'binle İbrahim arasında bütün bir şehrin yok edilmesi konusunda yürütülen pazarlık ilginçtir. Bu bağlamda sünnet neden sadece işaret olarak değerlendiriliyor. Elbise giyinildiği koşullarda, bunun ilk bakışta tespiti elbette mümkün değil. Fakat ilkel insan açısından bakıldığında, henüz doğa koşullarının örtünmeye ihtiyaç kılmadığı zamanlarda, uçta sünnet edilen parça koruyucu rol oynuyor olsa gerek. Tanrı yaptığı işlere karşılık istemektedir. Bu tanrısal bir güce yakışır mı? Tevrat yakıştırmaktadır.

"RAB, "Eğer Sodom'da elli doğru kişi bulursam, onların hatırına bütün kenti bağışlayacağım" diye karşılık verdi. Kırk beş doğru kişi var diyelim, beş kişi için bütün kenti yok mu edeceksin?" RAB, "Eğer kentte kırk beş doğru kişi bulursam, orayı yok etmeyeceğim" dedi. İbrahim, "Ya Rab, öfkelenme ama, otuz kişi var diyelim?" dedi. RAB, "Otuz kişi bulursam, kente dokunmayacağım" diye yanıtladı. İbrahim, "Ya Rab, öfkelenme ama bir kez daha konuşacağım" dedi, "Eğer on kişi bulursan?" RAB, "On kişinin hatırı için kenti yok etmeyeceğim" diye yanıtladı. (Yar.18: 26-32)

Rab'bin intikam ve öç almakta ne derece kindar olduğunu önce aktarmıştık. Burada Rab'bin-tanrı sanki Antik Yunan'daki gibi ölümlülerle pazarlık eder bir davranıştadır. Rab'bin adaletsizliği o kadar üst düzeyde ki, O'nun elçisi memnuniyetsizliğini dile getirmektedir. Bu anlamda Tevrat'ın yükseldiği temelin adaletsizlik olduğunu tekrar vurgularsak haksızlık etmiş olmayız. Acaba İsrailoğullarına yakıştırılan "tüccarlık"ın temeli burada mı yatıyor? İnsan açısından neyse, tanrının tüccar zihniyetine sahip gösterilmesi, insanın kendi eseri olmasın? Her nasıl değerlendirilirse değerlendirilsin İbrahim'in tanrısı İbrahim gibi düşünüyor.

Lut ile Kızları

Önceleri bu meseleyi çeşitli yorumlarla dinlemiş pek inanmamıştık. Bu kadarı da olmaz, böyle Kitab-ı Mukaddes'te bu tür "saçmalıklar" olamaz diye kendi kendimize yorumlar yapmıştık. Gerçek ile yüz yüze gelince eyvah dedik bu kadarı da çok fazla. Lut kimdir sorusunun cevabı yukarda vardı. İbrahim peygamberin kardeşinin oğludur. İbrahim peygamber ile Harran'dan beraber yola çıkan ve tanrının kutsadığı "ilahi varlıklar"dan biridir.

Lut ile ilgili Mukaddes Kitaptaki bölümü, biz okuduk şoke olduk, buyrun siz de okuyun:

"Lut Soar'da kalmaktan korkuyordu. Bu yüzden iki kızıyla kentten ayrılarak dağa yerleşti, onlarla birlikte bir mağarada yaşamaya başladı.... Büyük kızı küçüğüne, "Babamız yaşlı" dedi, "Dünya geleneklerine uygun biçimde burada bizimle yatabilecek bir erkek yok... Gel, babamıza şarap içirelim, soyumuzu yaşatmak için onunla yatalım."... O gece babalarına şarap içirdiler. Büyük kız gidip babasıyla yattı. Ancak Lut yatıp kalktığının farkında değildi... Ertesi gün büyük kız küçüğüne, "Dün gece babamla yattım" dedi, "Bu gece de ona şarap içirelim. Soyumuzu yaşatmak için sen de onunla yat."... O gece de babalarına şarap içirdiler ve küçük kız babasıyla yattı. Ama Lut yatıp kalktığının farkında değildi... Böylece Lut'un iki kızı da öz babalarından hamile kaldılar... Büyük kız bir erkek çocuk doğurdu, ona Moav (*) adını verdi. Moav bugünkü Moavlılar'ın atasıdır... Küçük kızın da bir oğlu oldu, adını Ben-Ammi (**) koydu. O da bugünkü Ammonlular'ın atasıdır. (Yar.19: 30-38)

Denilebilir ki, bu işte babanın "günahı" ne? Bizce hepsinin "günahı" ortak. Hem Rab'bin suçlu, hem Lut, hem de Kitab-ı Mukaddes'i kaleme alanlar suçlu, belki de en az suçlu olanı, suçun yüklenmeye çalışıldığı "kızlar"dır. Kızlarıyla dağa yerleşen bizzat Lut'un kendisidir. Şarabın burada bahane gösterilmesi kızların "yatırılması" kadar rezil bir durum-

(*) "Moav": "Babadan" anlamına gelir.
(**) "Ben-Ammi": "Halkımın oğlu" anlamına gelir.

dur. Soyun devam ettirilmesi için "adetten düşmüş" Sara'ya adet imkânı sağlayan Rab'bin pekâlâ soyun devamını sürdürme konusunda başka çareler bulabilirdi. Adem'i topraktan yaratıp, burnuna "yaşam soluğu üfleme" kudretine sahip Rab'bin, kızları babalarından "hamile" bırakacağına, yeni Ademler de "üfleyebilir", "kaburga"dan yeni Havalar da yaratabilirdi. Ayrıca Lut'un kızlarını hamile bırakacak kadar sarhoş olması da ayrı bir sorudur. Neden kızların anası bir sütuna dönüşür, onlarla birlikte mağaraya varamaz. Bu cezalandırmadan annenin suçu nedir? Sorun "soyların devamı" ise, doğan çocuklar neden hep oğlan olurlar? Ensest ilişkinin o dönemde bu bölgede olmuş olması, çeşitli dönemlerde ve toplumlarda bu ilişkiye rastlamak yadırganacak bir durum değildir. Bugün de bu tür ilişkilere hemen hemen her toplumda rastlamak mümkündür. Yer, yer sorunlar aile içinde gizli tutulmakta, yer yer çeşitli tesadüfi olaylar sonucu açığa çıkmaktadır. Ama her toplumda da büyük bir tepki ile reddedilmektedir. Reddedilmelidir. İşte bizim yadırgadığımız, Kitab-ı Mukaddes'de bunun lânetlenmemesidir. İlk insanlarda ensest ilişkiden nasıl korkulduğunu görmüştük. Burada bu korkudan da eser yok. Bir de doğan çocukların soylarının tanrı tarafından kutsanmış olması işi daha da çirkinleştirmektedir. Hem Moavlar hem de Ammonlar Tevrat'ta İsrailoğullarının devamını sağlayan kavim olarak değerlendirilir. Dikkat burada kimseye herhangi bir ceza uygulanmamaktadır. Anlaşılan soyun devamı eylemi olaya yaklaşımda hoşgörülü bir durumu ortaya çıkarmış olsa gerek.

Yukarıdaki hikayenin öncesi homoseksüellerin yüzünden Sodom ve Gomora'yı kükürtle yağdırma cezasıyla ahlaki temizlik için ortadan kaldırır. (Yar 19:1-8) Bu ortadan kaldırma sırasında Sodom'un en "ahlaklı" ailesi olarak Lut ailesinin gösterilmesi ister istemez insanın aklına, en ahlaklı bunlar ise gerisini siz düşünün sorusunu getiriyor!

Bu bağlamda Yakup'un oğlu Yahuda'nın kendi torunu Tamar ile yattığını da yine Tevrat'ın anlatımından öğreniriz. (Yar. 38:19-30) Soya çekim mi?

Kurban-Sunak meselesi

Şimdiye kadar gördük ki, insanlık korktuğu tapındığı güçler karşısında O'nu sakinleştirmek, güvenini kazanmak ve kendi tarafına çekmek için O'na sunaklar sunmuş, kurbanlar kesmiştir. Tevrat'ta kurban olayı karşımıza İbrahim peygamberle çıkmakta, İslam'da da aynı gelenek farklı yorumlarla sürdürülmektedir. Tevrat'taki olay, İbrahim'in denenmesi olarak sunulmakta:

Daha sonra Tanrı İbrahim'i denedi. "İbrahim!" diye seslendi. İbrahim, "Buradayım!" dedi... Tanrı, "İshak'ı, sevdiğin biricik oğlunu al, Moriya bölgesine git" dedi, "Orada sana göstereceğim bir dağda oğlunu yakmalık sunu (*) olarak sun.".. İbrahim sabah erkenden kalktı, eşeğine palan vurdu. Yanına uşaklarından ikisini ve oğlu İshak'ı aldı. Yakmalık sunu için odun yardıktan sonra, Tanrı'nın kendisine belirttiği yere doğru yola çıktı.... Yakmalık sunu için yardığı odunları oğlu İshak'a yükledi. Ateşi ve bıçağı kendisi aldı. Birlikte giderlerken İshak İbrahim'e, "Baba!" dedi..

İbrahim, "Evet, oğlum!" diye yanıtladı. İshak, "Ateşle odun burada, ama yakmalık sunu kuzusu nerede?" diye sordu... İbrahim, "Oğlum, yakmalık sunu için kuzuyu Tanrı kendisi sağlayacak" dedi. İkisi birlikte yürümeye devam ettiler... Tanrı'nın kendisine belirttiği yere varınca İbrahim bir sunak yaptı, üzerine odun dizdi. Oğlu İshak'ı bağlayıp sunaktaki odunların üzerine yatırdı... Onu boğazlamak için uzanıp bıçağı aldı... Ama RAB'bin meleği göklerden, "İbrahim, İbrahim!" diye seslendi. İbrahim, "İşte buradayım!" diye karşılık verdi.... Melek, "Çocuğa dokunma" dedi, "Ona hiçbir şey yapma. Şimdi Tanrı'dan korktuğunu anladım, biricik oğlunu benden esirgemedin...."İbrahim çevresine bakınca, boynuzları sık çalılara takılmış bir koç gördü. Gidip koçu getirdi. Oğlunun yerine onu yakmalık

sunu olarak sundu.... "RAB diyor ki, kendi üzerime ant içiyorum. Bunu yaptığın için, biricik oğlunu esirgemediğin için... seni fazlasıyla kutsayacağım; soyunu göklerin yıldızları, kıyıların kumu kadar çoğaltacağım. Soyun düşmanlarının kentlerini mülk edinecek. (Yar.22: 1-24)

Hemen belirtelim, İslam'da İshak yerini İsmail'e bırakmıştır. Rab'bin İbrahim'e güvenmediği için O'nu denemektedir. İki kere karısını kardeşim diye yutturmaya çalışana niye güvensin ki. İbrahim'in de bu denemeden haberdar olduğu, oğlu İshak'ın sorusuna verdiği cevaptan anlarız. İbrahim tereddütsüz Rab'bin dediği doğrultuda hareket eder. Sonuçta kârlı çıkan yine İbrahim peygamberdir. Çünkü bu defa Rab'bin-tanrı, and içerek "daha fazla" kutsayacağı sözünü vermekle yetinmez, "soyun düşmanlarının kentlerini" de mülk olarak sunar. Yine fena bir ticaret değil! Öte taraftan bugün böyle bir deneme modern insanla yapılabilir mi? Hangi konuşan çocuk babasının böyle bir eyleme teşebbüsü karşısında kayıtsız kalabilir? Bu işe anne ne der? Sorunun bu yanına ise kutsal kitapta hiç yer verilmez. Büyük ihtimalle hem kadının daha koruyucu özelliği ve ikinci derecede olması böyle bir denemenin onunla yapılmaması, masalı anlatılmaya gerekli görülmemiştir. Babanın günahlarında çocuğun ne suçu var diye sormayın. Çünkü İbrahim'in ve sonraları Musa'nın Rab'inde bir başkasının günahını sonraki nesillere yüklemek sıkça rastlanan olaydır.

Eğer masal doğru ise; birincisi; İbrahim, verilen "emri" yerine getirme durumundadır. O zaman aklımıza ilk gelen, bunun Hitler faşistlerinin Nürnberg mahkemelerinde yargılanırken yaptıkları "ben yalnızca emirlere uydum" savunmasından farkı ne?

İkincisi, İbrahim açısından vicdan sorunu hiç te önem taşımıyor, o ilkel insandaki ilkel içgüdülerle hareketi bize sunmaktadır. Bu ve benzeri kurban olayları ilkel insanlarda yaşanmıştır. Bu dönemde hâlâ ilkel kalıntıların izine masal şeklinde de olsa kutsal kitapta rastlamak mucize değildir.

Üçüncüsü, Musa'nın derdi Rab'in karşısında kendisinin arınması, temizlenmesi ve sınavdan başarıyla çıkmasıdır.

Dördüncüsü, İbrahim alışkan olduğu için oğluna yalan da söylemektedir. Oğlunun sormasına rağmen kendini kuzu kuzu teslim etmiş olması da ayrı bir soru olarak durmaktadır.

Beşincisi, Rab'e yüklenen vicdansızlık ve gaddarlık kutsal kitabın sorunudur. Bugün beline patlayıcıyı bağlayıp kendisiyle birlikte olaylarla ilgisi olmayan insanları havaya uçuran eylemlerdeki inançlı insanlar da bir anlamda İbrahim'in ilkelliğini yaşamakla birlikte, kendisini kurban ederek İbrahim'den daha da dürüst davranmaktadır.

Bugün içinde yalan-vicdansızlık ve gaddarlık barındıran böyle ilkel bir eylemi bayram olarak kutlamak (kurban bayramının çıkış noktası burasıdır) ne derece doğrudur? Modern insana yakışır mı? Zaten İslam ülkelerinde her kurban bayramında rastlanan ilkel görüntüler aradan binlerce yıl geçmiş olmasına rağmen anlayışta ve biçimde fazla değişikliğin olmadığının kanıtıdır.

Tevrat'ta buna benzer bir başka olay daha vardır, o da Yargıçlar kitabı 11. Bap'ta askeri Lider Jephthah'ın Rab'in ile girdiği pazarlıktır. Eğer Rab'bin Jephthah'a Ammonlar karşısında zafer sunarsa, O da "savaştan döndüğümde evimi ziyaret eden ilk kişiyi yakarak sana kurban edeceğim" der. Ne tesadüfse eve ilk giren kızıdır. Kız yakılır, nedense Rab'in kurtarmak için herhangi bir müdahalede bulunmaz. Kız olduğu için mi?

İbrahim Peygamber sonrası

İbrahim peygamber daha sonra yine evlenir yine çocukları olur, fakat sahip olduğu herşeyi oğlu İshak'a bırakarak 175 yaşında ölür. Rab'bin burada yaş sınırlamasına biraz da olsun dikkat etmiştir. Ama 120'ye 50 yıl daha eklemiştir. İshak babasından yadigar aldığı adaletsizliğe devam eder. İshak ve Rebeka'dan doğan Esav ve Yakup daha ana rahmindeyken Rab'bin adaletsizliğin mühürünü basar ve Esav'i Yakup'a kul eder. (Yar.Bap:26-Bap:27) Yakup iki kızkardeş Lae ve Rahel ile, bu tür evlilik zina sayılsa da evlenir ve çocukları olur. (Yar. Bap:28-Bap:29) Buradaki öykülerde de görüyoruz ki, Sara'nın başına gelmiş olan kısırlık olayı, Yakup'un ikinci karısı Rahel'in başında da derttir. (Yar. Bap:30). Tevrat'ta buna benzer bir sürü tekrar söz konusudur. Bugünkü kafa ile yaklaşıldığında tekrarlarla bir yapıtı fazladan şişirmenin anlamsızlığını söyleyebiliriz. Ama üzerinde durduğumuz Kitab-ı Mukaddes'tir. İbrahim sonrası soya çekimde sapma söz konusu değildir. Fazlasını merak edenler yukarda atıfta bulunduğumuz ayetlere/Bablara bakabilirler.

Yar. Bap 32'de iki kardeşin Yakup ile Esav'in malmülk yüzünden kavgalarının ve çatışmalarının öyküsü anlatılır. Yine burada Yakup'un isminin na-

sıl İsrail'e dönüştüğünü öğreniriz. "Adam, "Artık sana Yakup değil, İsrail (*) denecek" dedi, "Çünkü Tanrı'yla, insanlarla güreşip yendin." (Yar.32: 28.)

Yar. Bap:39-40'ta Yusuf'un hikayesi anlatılır. Burada dikkat çeken iki önemli nokta vardır. Biri Yusuf'a kardeşlerinin kurduğu tuzak, bir diğeri de O'nun firavun zindanlarına girişi ve rüya yorumcusu olarak ünlenmesi ve sonuçta Mısır'da yönetici olması (Yar. Bap:41 Yakup) ve diğer kardeşleriyle (bunlar Yusuf'u kuyuya atanlardır) karşılaşır, onlara yardım eder. (Yar. Bap: 42).. Kenan ülkesindeki kıtlık ve yeniden Mısır'a göç.. "Bu ülkeye geçici bir süre için geldik... Çünkü Kenan ülkesinde şiddetli kıtlık var. Davarlarımız için otlak bulamıyoruz. İzin ver, Goşen bölgesine yerleşelim." (Yar.47: 4)

Yusuf babası Yakup Mısır'da ölünce O'nu mumyalar ve kendi topraklarına götürür gömer ve tekrar Mısır'a döner. Orda ölür, soy Mısır'da kalır. Böylece tek tanrılı dinlerin kendilerine temel olarak aldıkları "Yaradılış-Başlangıç-Tekvin" bölümünü yani birinci kitabı kapatmış oluyoruz.

Mısır'dan Çıkış Kitabı-Musa

Bundan sonraki bölüm "Mısır'dan Çıkış" ya da Musa'nın ortaya çıkışıdır. Musa doğmadan önce Tevrat'taki;

"Halkına, "Bakın, İsrailliler sayıca bizden daha çok" dedi,.. "Gelin, onlara karşı aklımızı kullanalım, yoksa daha da çoğalırlar; bir savaş çıkarsa, düşmanlarımıza katılıp bize karşı savaşır, ülkeyi terk ederler.".. Böylece Mısırlılar İsrailliler'in başına onları ağır işlere koşacak angaryacılar atadılar. İsrailliler firavun için Pitom ve Ramses adında ambarlı kentler yaptılar... İsrailliler'i amansızca çalıştırdılar.... Her türlü tarla işi, harç ve kerpiç yapımı gibi ağır işlerle yaşamı onlara zehir ettiler. Bütün işlerinde onları amansızca kullandılar... Tanrı ebelere iyilik etti. Halk çoğaldıkça çoğaldı... Bunun üzerine firavun bütün halkına buyruk verdi: "Doğan her İbrani erkek çocuk Nil'e atılacak, kızlar sağ bırakılacak." (Çık.1: 9-22)

Burada öne çıkan düşünce İsraillilerin çoğalması ve buna karşı tedbir. Buradaki kent isimleri ve İsraillilerin çalıştıkları işler tarihi araştırmacıların bilgileriyle uyumluluk göstermektedir. İsraillilerin inşaat işlerinde yoğun olarak köle gibi çalıştıkları ve ağır işlerin kötü yaşamın, nefretin izlerini içinde barındırdığına burada da rastlıyoruz. Firavunun her doğan İbrani erkek çocuğunu Nil'e attırdığı ne derece doğru? Böyle bir masal vardır. Ama benzer masal Sümerler'de de vardır. İleri sürülen iddialardan biri, firavunun gördüğü rüyayı, "İsrailoğullarından doğacak bir çocuk, firavunun tahtını tehdit edecek" şeklinde yorumlanmasıdır. Firavun eğer İsraillilerin çoğalmasına karşı böyle bir tedbire başvurduysa, elinde ilerde çalıştıracağı köle kalmayacağını hesaplamadı mı? Birçok romandan öğreniyoruz ki, İsrailoğulları yapı işinde epey ustalaşmışlar. Eski Mısır'daki piramitlerden Ramses şehrine kadar bir dizi eserin yapımında İsrailoğulları önemli yere sahiptir. Türkçede yayınlanan Ramses kitaplarında bu konuda bilgilenmek mümkündür. (Bkz. Ramses II Kitap1-4).

Bundan sonra Musa öyküsü anlatılır:

"Levili bir adam kendi oymağından bir kızla evlendi... Kadın gebe kaldı ve bir erkek çocuk doğurdu. Güzel bir çocuk olduğunu görünce, onu üç ay gizledi... Daha fazla gizleyemeyeceğini anlayınca, hasır bir sepet alıp katran ve ziftle sıvadı. İçine çocuğu yerleştirip Nil kıyısındaki sazlığa bıraktı... O sırada firavunun kızı yıkanmak için ırmağa indi. Hizmetçileri ırmak kıyısında yürüyorlardı. Sazların arasındaki sepeti görünce, firavunun kızı onu getirmesi için hizmetçisini gönderdi... Firavunun kızı kadına, "Bu bebeği al, benim için emzir, ücretin neyse veririm" dedi. Kadın bebeği alıp emzirdi... Çocuk büyüyünce, onu geri getirdi. Firavunun kızı çocuğu evlat edindi. "Onu sudan çıkardım" diyerek adını Musa (*) koydu. Çık.2: 1-10

Musa'nın dünyaya gelişi çeşitli versiyonlarla anlatılır. Buradaki anlatımın benzerine, tarihin Musa öncesi ve sonrası çeşitli dönemlerinde, başka alanlarda da rastlandığını belirtelim. Benzerini; Babil'in kurucusu Agadeli Sargon (MÖ 2800) kendi anlatır. Sargon gibi öyküsü benzerlik gösterenler, Cyrus, Odipus, Karna, Parisi; Telephos, Perseus, Heracles, Gılgamış, Amphion ve Zethos ve Romus-Romulus hikayelerinde olduğu gibi; sala bırakılan iki kardeşi bozkurt büyütür. vs. (Geniş bilgi için bkz: Dinin Kökenleri, S. Freud, s. 256)

Buradakinde görülüyor ki, Musa'nın firavun sarayı ile şu veya bu oranda ilişkisi doğduğu günden itibaren vardır. Sarayda yetiştiği açık söylenmese de ima edilmektedir. En son yapılan II. Ramses filminde, Musa bizzat II. Ramses'in üvey kardeşi ve aynı zamanda çok iyi bir mimar olarak seyirciye sunulmuştu. Din adamlarının buna pek itirazına rastlamadık. Musa bu anlamda dönemin kültürü ile ye-

(*) "İsrail": "Tanrı'yla güreşir" anlamına gelir.

tiştirilmiş bir şahsiyettir. Firavun kızının O'na verdiği isim, Tevrat'ta verilen görevle uyum göstermektedir.

Musa'nın ilk icraatı:

Musa büyüdükten sonra bir gün soydaşlarının yanına gitti. Yaptıkları ağır işleri seyrederken bir Mısırlı'nın bir İbrani'yi dövdüğünü gördü. Çevresine göz gezdirdi; kimse olmadığını anlayınca Mısırlı'yı öldürüp kuma gizledi... Firavun olayı duyunca Musa'yı öldürtmek istedi. Ancak Musa ondan kaçıp Midyan yöresine gitti. Bir kuyunun başında otururken Midyanlı bir kâhinin yedi kızı su çekmeye geldi. Babalarının sürüsünü sulamak için yalakları dolduruyorlardı... Kızlar, "Mısırlı bir adam bizi çobanların elinden kurtardı" diye yanıtladılar, "üstelik bizim için su çekip hayvanlara verdi."... Musa Reuel'in yanında kalmayı kabul etti. Reuel de kızı Sippora'yı onunla evlendirdi. Sippora bir erkek çocuk doğurdu. Musa, "Garibim bu yabancı ülkede" diyerek çocuğa Gerşom (**) adını verdi. Aradan yıllar geçti, bu arada Mısır kralı öldü. İsrailliler hâlâ kölelik altında inliyor, feryat ediyorlardı. Sonunda yakarışları Tanrı'ya erişti... Tanrı iniltilerini duydu. İbrahim, İshak ve Yakup'la yaptığı antlaşmayı anımsadı. (Çık.2: 11-24)*

Dikkat Musa'nın Tevrat'taki ilk eylemi "cinayettir". Herhangi bir Mısırlının herhangi bir İbraniyi dövmesinin karşılığı neden hemen onun öldürülmesi sonucuna vardırılmaktadır? Buradaki anlatım, "başlangıçtaki" mantıkla uyum göstermektedir. Rab'bin kinci ve intikamcıdır. Aynı zamanda kıskançtır. Burada kavganın nedeni hiç te önemli değil, etrafta kimseler olmadığına göre, taraflardan biri köle, diğeri onu çalıştıran da olmasa gerek. Dert Musa'ya taraf tutturmaktır. Eylemin kendisi yine "başlangıçtaki" gibi Kavi'nin Habil'i öldürüp gömdüğü gibi, Musa da öldürdüğü Mısırlıyı kuma gömer. Fakat bu olayı firavun nasıl duymuştur? O da Tevrat'ın sırrıdır, ya da koruduğu İbrani'nin Musa'ya ihanetidir. Yoksa Tevrat gereği firavuna ayan mı olmuştur? Hem neden koca Mısır'da bir İbrani'nin bir Mısır'lıyı öldürmesi, firavunu onca ilgilendirecektir? İşte rivayet budur ya, kabul edersen. Burada Musa'nın kaçışı bireyseldir, belâdaki başını kurtarmaktır. Tanrıya sığınmak vs. de değildir. Ayrıca "katil" olmasını Rab'bin de istemiş değildir. Sonuçta "cani"dir.

Daha sonra gittiği dağda Midyan'lı çobanın kızları tarafından Musa'nın Mısırlıya benzetilmesi. Ya Mısırlılarla İsraillilerin arasında herhangi bir farklılık yok, ya da üstteki "bir Mısırlının, bir İbrani dövdüğü" düşüncesi uydurmacadır. Çünkü Musa aynı kızların benzetmesindeki gibi, seyircidir, kavga eden iki "insanı" dıştan görmektedir. Ya da gerçekten Musa bir Mısırlıdır ve İsraillilerle bir alâkası yoktur. Musa'nın "çobanlık yapmayı" kabul etmesi, orda kalması, beraberinde hemen evliliğin gündeme getirilmesi ilginçtir. Bu ilginçlik Tevrat'ın birçok yerine serpiştirildiği gibi, mülkiyet ilişkisi ile orantılıdır.

Tanrının İsraillilerin kölelik iniltilerini "tekrar" duyması, onları yeniden hatırlaması için, kralın (firavunun) ölmesinin beklenmesinin mantığı nerede? Tanrının yaptığı anlaşmaları yer yer unutup, sonradan anımsaması, Tufan olayında olduğu gibi, Tevrat'ta sık sık rastlanan olaylardır. Hem kral (firavun) ölmüş ise, yenisi gelmemiş mi? Belki de burada anlatılan, Musa'yı "tanıyan" kral (firavun). Bu da bize, Musa'nın saraydan geldiğinin bir başka gerekçesini sunmaktadır. Yani Musa bir çoban değil, O'nun çobanlığı işlediği cinayetten kurtulmak için başvurduğu geçici bir meslektir. Ayrıca Midyanlıya kabul ettirmek için "kızlara yardım" etmesi ve bu yardımın evlilikle ödüllendirilmesi, o döneme ait masallarda-destanlarda sıkça rastlanan olaylardandır.

"Musa kayınbabası Midyanlı Kâhin Yitro'nun sürüsünü güdüyordu. Sürüyü çölün batısına sürdü ve Tanrı Dağı'na, Horev'e vardı... Tanrı Musa'nın yaklaştığını görünce, çalının içinden, "Musa, Musa!" diye seslendi. Musa, "Buyur!" diye yanıtladı... Tanrı, "Fazla yaklaşma" dedi, "Çarıklarını çıkar. Çünkü bastığın yer kutsal topraktır.... Ben babanın Tanrısı, İbrahim'in Tanrısı, İshak'ın Tanrısı ve Yakup'un Tanrısı'yım." Musa yüzünü kapadı, çünkü Tanrı'ya bakmaya korkuyordu.... RAB, "Halkımın Mısır'da çektiği sıkıntıyı yakından gördüm" dedi, "Angaryacılar yüzünden ettikleri feryadı duydum. Acılarını biliyorum.... Bu yüzden onları Mısırlılar'ın elinden kurtarmak için geldim. O ülkeden çıkarıp geniş ve verimli topraklara, süt ve bal akan ülkeye, Kenan, Hitit, Amor, Periz, Hiv ve Yevus topraklarına götüreceğim.... Ama biliyorum, güçlü bir el zor-

(*) "Musa": İbranice "Moşe", "Çıkarmak" anlamına gelen "Maşa" sözcüğünü çağrıştırır.
(**) "Gerşom": "Orada garip" anlamına gelir...

lamadıkça Mısır Kralı gitmenize izin vermeyecek. Her kadın Mısırlı komşusundan ya da konuğundan altın ve gümüş takılar, giysiler isteyecek. Oğullarınızı, kızlarınızı bunlarla süsleyeceksiniz. Mısırlılar'ı soyacaksınız." (Çık.3:1-22)

Burada anlatılanların biran için doğru olduğunu kabul edelim. Rab'bin doğrudan müdahale etme gücüne sahip değil mi? Neden firavunun köleliği altında İsrailoğulları'nın ve diğer halkların evlatlarının inim inim inlemesine bu kadar zaman göz yumulmuş? Madem İbrahim, İshak ve Yakup'a zamanında bu sözler verilmiş, neden Musa beklenmektedir? Hele bir de İbrahim'den sonra neden İsarailoğulları tekrar Mısır'a yollanmış? (Kıtlık-kuraklık tanrı için gerekçe-problem olamaz.) Madem vaadedilen "verimli topraklarda, süt ve bal akıyor"du, neden orada kalmadılar? Tevrat'ta kudreti üzerine asla tartışılmayan Rab'bin bir firavun karşısında niçin zorlansın?.. İzin Rab'bin tarafından veriliyorsa, firavunun iznine ne gerek var? Daha bir sürü soru sorulabilir. Rab'bin Musa'ya büyüklük göstererecekse, neden çalıların arasından seslenir? Bu seslenme olayı, yer yer duvar arkasında (Tufanda olduğu gibi), yer yer gayipten gelen sesler vb. üç ilahi dinde de ortak yanlardan biridir. Ama çıkış noktası yine Sümerler'dir.

Tanrının Musa'ya "çarıklarını çıkar" demesi de ilginç, hani kutsal topraklar "Kenan ülkesi"ydi. Burada Mısır'daki "Tanrı Dağı" da kutsal alan oluverdi. Musa'nın tanrıyı görmemek için yüzünü kapaması da anlaşılır değil; çünkü madem tanrı Musa'ya "çalılıklar arasından seslenir" o zaman Musa o yöne bakmış olmalı ki, tanrının "fazla yaklaşma" uyarısı gelir. Musa bu uyarıdan sonra "korkar". Sebep sonuç ilişkisinde mantık tersten formüle edilmiştir. Buna da Tevrat'ı kaleme alanların sorunu deyip geçelim.

Mısırlıların elinden kurtulduğunda bu insanlar gerçekten "verimli topraklarda", "süt ve bal akan ülkede" sömürüsüz, baskısız, kölelik koşullarından azad eylemiş mi olacaklardır? Bunu hep birlikte göreceğiz. Ama giderayak "komşuna" kazık at önerisi "Mısırlıları soyacaksınız" açık açık ifade ediliyordu. Firavunu soysalar, neyse iyi yapmışlar diye sevinecektik. Ama anlatımdan çıkan tüm "Mısırlılar"dır. Bir de ilginç olan bu "kandırma" işi kadınlara yüklenmektedir. Yine mülk sevdası, yine mülkiyet hırsı..

Devamla Musa Rab'bine kendisinin herhangi mahareti olmadığını, halkın kendisini dinlemeyeceğini vs. anlatınca, Rab'bin Musa'ya halkın inanacağı bir takım marifetler, mucize belirtileri gösterisi sunar:

RAB, "Onu yere at" dedi. Musa değneğini yere atınca, değnek yılan oldu. Musa yılandan kaçtı… "Elini uzat, kuyruğundan tut" dedi. Musa elini uzatıp kuyruğunu tutunca yılan yine değnek oldu…. "Bu iki belirtiye de inanmaz, sözünü dinlemezlerse, Nil'den biraz su alıp kuru toprağa dök. Irmaktan aldığın su toprakta kana dönecek."… Musa RAB'be, "Aman, ya Rab!" dedi, "Ben kulun ne geçmişte, ne de benimle konuşmaya başladığından bu yana iyi bir konuşmacı oldum. Çünkü dili ağır, tutuk biriyim…. RAB Musa'ya öfkelendi ve "Ağabeyin Levili Harun var ya!" dedi, "Bilirim, o iyi konuşur. Hem şu anda seni karşılamaya geliyor. Seni görünce sevinecek." (Çık.4: 3-17)

Burada hemen aklımıza takıldı, değnek neden yılan oluyor da, ne bilelim bir ayı, bir dev vb. olmuyor? Yine yılan çünkü halkın gözünde yılanın kendine has bir korkusu, sinsiliği var. Adem'in karısı Havva'yı da o ilk "günaha" teşvik eden değil miydi? Anlatımın devamında benzer sihirbazlıkları firavunun kahinlerinin (*) yaptıklarını, becerdiklerini de okuyoruz. Buradaki esas problem Tevrat her türlü "büyü" ve "sihir"e karşıdır görünmesine rağmen "D Not Çık.19:6 "Kâhin": Tanrı ile insanlar arasında aracılık yapan ve Tanrı'ya kurban sunmak gibi dinsel işlerle uğraşan görevli. Kâhinin büyücülük, falcılık, sihirbazlık, gayipten haber vermek gibi işlerle uğraşması söz konusu değildi. Bu uygulamalar Yas.18:9-14 ayetlerinde yasaklanmıştır ." burada halkı kandırmak için başvurulan bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Mucizelere tekrar döneceğiz. Burada birden Musa'nın beceriksizliğiyle karşılaşırız. Bu bir alçakgönüllülük değil, bizzat Rab'bini de "öfkelendi"ren bir durumdur. Bu durumla birden Musa'nın kardeşi olduğunu öğreniyoruz ve tarih sahnesine Harun peygamber çıkmaktadır. Harun Musa ile halkı arasında elçidir. "RAB, "Bak, seni firavuna karşı Tanrı gibi yaptım" dedi, "Ağabeyin Harun senin peygamberin olacak." (Çık.7: 1) Yani Musa Rab'binin elçisi, Harun da bundan böyle Musa'nın elçisidir. Aynı zamanda da yanlışlarının günah keçisi. Buradaki iki gösteri de sonradan bolca sunulacak olan mucizeler içinde yeralacaktır. Yani burada tanrı Musa'ya sihirbaz hocalığı yapmaktadır.

Musa'nın Mucizeleri / Musa'nın Belâları

Gelelim şu meşhur 10 Mucizeye/Belâya, bu mucizelerin firavundan Mısır'dan göç iznini koparmak için yapıldığını gözden kaçırmayalım.

Firavunun karşısında ilk deneme yılan olan değ-

nektir. Tevrat'ta bu mucize aynen şöyledir:

"Böylece Musa'yla Harun firavunun yanına gittiler ve RAB'bin buyurduğu gibi yaptılar. Harun değneğini firavunla görevlilerinin önüne attı. Değnek yılan oluverdi.... Bunun üzerine firavun kendi bilgelerini, büyücülerini çağırdı. Mısırlı büyücüler de büyüleriyle aynı şeyi yaptılar.... Her biri değneğini attı, değnekler yılan oldu. Ancak Harun'un değneği onların değneklerini yuttu." (Çık.7: 10-12)

Dikkat tanrı sihirbazlık konusunda Musa'ya hocalık yapmıştı, burada firavun karşısında sihirbazlık görevi Harun'a verilmiştir. İleride göreceğiz ki, İslam'da bu 'beceri' yine Musa'dadır.

Okuyoruz ki, sihirbazların karşılıklı atışmasında, peygamber değneği diğerine üstün görünmektedir. Bu üstünlük firavun kahinlerinin sihirbazlık aletlerini bertaraf ederek sağlanmaktadır. Fakat bu mucizede gerçekten herhangi bir üstünlük sağlanamadığını sonraki sihirbazlıklarda izleriz. Aynı zamanda anlatıma göre, firavunun büyücüleri de bu beceriyi sağlarlar. Bu mucize de kimseye zarar gelmediği için, "Musa'nın belâları" içinde değerlendirilmez. Yalnız belirtilmesinde yarar olan en önemli nokta, Tevrat'ta sihir vb. yasaklar yer almasına rağmen, başvurulanın sihirbazlıktan öte birşey olmadığını bilmekte yarar var. Burada sihirbazlıkta ve büyüdeki yarışta farklı bir beceri söz konusu olmayınca 10 belâ ortaya çıkmaktadır.

1. Kan belâsı:

Tevrat'ta aynen şöyledir:

Musa'yla Harun RAB'bin buyurduğu gibi yaptılar. Harun firavunla görevlilerinin gözü önünde değneğini kaldırıp ırmağın sularına vurdu. Bütün sular kana dönüştü... Irmaktaki balıklar öldü, ırmak kokmaya başladı. Mısırlılar ırmağın suyunu içemez oldular. Mısır'ın her yerinde kan vardı.... Mısırlı büyücüler de kendi büyüleriyle aynı şeyi yaptılar. RAB'bin söylediği gibi firavun inat etti ve Musa'yla Harun'u dinlemedi. Çık.7: 20-22

Tarihçiler çeşitli dönemlerde Nil'in suyunun içilemez bir bulanıklıkta aktığını yazarlar. Bu da benzeri bir olayın Musa zamanında yaşanmış olabileceği ihtimalini güçlendiriyor. Musa'nın bunu kendi marifetleriymiş gibi göstermesinin mucize-belâ ile uzaktan yakından alâkası yoktur. Aynı numarayı Mısırlı "kahinler" de yapıyorlar. Onların neden başka numaralar göstermediği ayrı bir SIR. Fakat bu işten zararlı çıkanlar olayla hiçbir ilgisi olmayan her iki taraftan da halktır. Çünkü Mısır'da o anda yaşayanlar, içecek su bulamazlar. 7 gün sonra bir başka belâ ile karşılaşırız. Neden 7 gün bilinmez bir sır, ama 7 sayısı hemen hemen tüm dinlerde kutsal bir özelliğe sahiptir. Bu belâ iş görmeyince ikinci bir belâya başvurulur.. Yine aynı yöntem birinin "suçu"nun cezası olayla ilgisi olmayanlara da yüklenmektedir. Aynı yöntem sonraki belâlarda da tekrarlanır.

2. Kurbağa belâsı:

Eğer halkımı salıvermeyi reddedersen, bütün ülkeni kurbağalarla cezalandıracağım..."Harun'a de ki, 'Elindeki değneği ırmakların, kanalların, havuzların üzerine uzatıp kurbağaları çıkart; Mısır'ı kurbağalar kaplasın.'".. Ancak büyücüler de kendi büyüleriyle aynı

Musa'nın Mucizeleri...

şeyi yaptılar ve ülkeye kurbağaları saldılar. (Çık.8: 2-7)

Burada anlatılandan ve yürütülen pazarlıklardan çıkan sonuca göre, kurbağalar yalnızca ırmakta kalır. Böylece de halkın fazla zarar görmesi engellenmiş olur. Bu tür belâların dönem dönem Mısır halkının başına geldiği, tarla ve sulama kanallarını kurbağaların istila ettiği dönemlerden de bahseder tarihçiler. Musa'nın bunu kendi sihirbazlıkları gibi göstermesi, olaylardan haberdar olmayanlar açısından fena bir mucize örneği değildir. Ama biz hâlâ firavun kahinlerinin de hangi gerekçeyle aynı şeyi yaptıklarını çıkarabilmiş değiliz. İnatlaşma devam eder; zararı yine halk çekmektedir.

3. Sivri Sinek belâsı:

"Öyle yaptılar. Harun elindeki değneği uzatıp yere vurunca, insanlarla hayvanların üzerine sivrisinekler üşüştü. Mısır'da yerin bütün tozu sivrisineğe dönüştü... Büyücüler de kendi büyüleriyle tozu sivrisineğe dönüştürmek istedilerse de başaramadılar. İnsanların, hayvanların üzerini sivrisinek kapladı.... Büyücüler firavuna, "Bu işte Tanrı'nın parmağı var" dediler. Ne var ki, RAB'bin söylediği gibi firavun inat etti, Musa'yla Harun'u dinlemedi. (Çık.8: 17-19)

Bu öyle büyük bir mucize değil ki, firavunun kahinleri ilk defa beceremiyorlar. Bu işte tanrı parmağı arıyorlar. Rab'bin parmağını bu tür işlere sokacağına, gereksiz inatlar sürdüreceğine, muktedir gücünü kullanıp sorunu kısa yoldan hal etmeye bir türlü kendi de yanaşmıyor. Anlatılandan çıkan, her iki taraf ta inat ederken, halk bunların inatlaşmasının zararını çekiyor. İşin latifesi bir yana, Mısır'da sivrisineğin bol olduğu, hele hele bataklık bölgelerindeki bolluğu romanlarda bile tasvir konusudur. Musa'nın bundan kendine mucize sonucu çıkarması yine anlamsızdır. Yani rahatlıkla çürütülebilir bir marifet. İnatlaşma sürer:

4. Atsineği belâsı:

Halkımı salıvermezsen senin, görevlilerinin, halkının, evlerinin üzerine atsineği yağdıracağım. Mısırlılar'ın evleri ve üzerinde yaşadıkları topraklar atsinekleriyle dolup taşacak.... "'Ama o gün halkımın yaşadığı Goşen bölgesinde farklı davranacağım. Orada atsineği olmayacak. Böylece bileceksin ki, bu ülkede RAB benim.... Kendi halkımla senin halkın arasına fark koyacağım. Yarın bu belirti gerçekleşecek.'"... RAB dediğini yaptı. Firavunun sarayına, görevlilerinin evlerine sürü sürü atsineği gönderdi. Mısır atsineği yüzünden baştan sona harap oldu.... Firavun Musa'yla Harun'u çağırtıp, "Gidin, bu ülkede Tanrınız'a kurban kesin" dedi. (Çık.8: 21-25)

O olmadı buradan yak misali, bir başka sinek belâsı... Fakat burada ilginç olan ilk kez "Rab'bin" kendi halkıyla "senin" dediği firavunun halkı arasına "fark koyacağım" denmesidir. Atsinekleri de "bu farktan" çok anlarla ya.. Firavun biraz yumuşama emareleri göstermiştir. Gerçek durum nedir? Atsineği, sivrisinek te büyük bir uçan böcek, bu ismi alması, atların-eşeklerin vb. hayvanların kıçlarında bol bol rastlanan bir sinek olmasındandır. Ola ki Musa'nın yaşadığı dönemde biraz fazlalaşmış, onlar da bundan kendilerine beceri çıkarmışlar. Bunun da mucize ile uzaktan yakından alâkası yok. Fakat "*Gidin*," denmesine rağmen belâlar devam ettiği için, inada devam söz konusudur...

5. Hayvanların ölümü:

"*RAB'bin eli kırlardaki hayvanlarınızı -atları, eşekleri, develeri, sığırları, davarları- büyük kırıma uğratarak sizi cezalandıracak... Ertesi gün RAB dediğini yaptı: Mısırlılar'ın hayvanları büyük çapta öldü. Ama İsrailliler'in hayvanlarından hiçbiri ölmedi.* (Çık.9: 3-6)

Büyük çapta hayvan vebası vb. hastalıklarının her ülkede dönem dönem vuku bulduğu bilinen gerçeklerden. Eski Mısır'da da bu tür olaylara-kayıtlara rastlamak kadar doğal birşey olamaz. Rab'binin İsraillilerin hayvanlarını koruma isteğinden bağımsız olarak, eğer bu işte Musa'ya mucizeler mal etmek istiyorsa, en yanlış ve tersi en kolay ispatlanacak marifetlerden biridir, hayvanların ölümü. Bugün bile hayvanlar arasında görülen herhangi bir hastalığın nasıl geniş yayıldığını bilmekteyiz. Dün teknik ve bilimin hastalıklara karşı önlemlerin sınırlı olduğu koşullarda Mısır'daki veba salgının tarihe geçecek boyutta olması gayet normaldir. Kitab-ı Mukaddes'de bu tür açıklaması basit olayların mucizeler olarak sunulması, yer verilmesi bizim işimizi daha da kolaylaştırır. Çünkü bu tür "belâ" -mucizeleri çürütmek kolaydır. Hepimiz biliriz günümüzdeki "kuş gribi" vakalarında onbinlerce kanatlı hayvan telef olabilmektedir. Taraflarımız açısından inat karşılıklı olarak devam etmektedir...

6. Çıban belâsı:

*"RAB Musa'yla Harun'a, "Yanınıza iki avuç dolusu ocak kurumu (*kül-BN*) alın" dedi, "Musa kurumu fi-*

ravunun önünde göğe doğru savursun. Kurum bütün Mısır'ın üzerinde ince bir toza dönüşecek; ülkenin her yanındaki insanların, hayvanların bedenlerinde irinli çıbanlar çıkacak."… Büyücüler çıbandan ötürü Musa'nın karşısında duramaz oldular. Çünkü bütün Mısırlılar'da olduğu gibi onlarda da çıbanlar çıkmıştı Çık.9: 8-11

Bu belâdaki mantık anlaşılır değil. Külden çıban nasıl olur, tabii ki, Tevrat'ın Sırrı. Dikkat burada çıban çıkanlar Mısırlılar. Toz kimin Mısırlı, kimin Yahudi olduğunu nasıl anlamışsa, bu da Tevrat'ın bir başka sırrı. Daha sonra bu çıbandan insanların (Mısırlıların) ve hayvanların bu belâdan nasıl kurtulduğu da bilinmiyor.

7. Don belâsı:

Çünkü elimi kaldırıp seni ve halkını salgın hastalıkla vurmuş olsaydım, yeryüzünden silinmiş olurdun... Gücümü sana göstermek, adımı bütün dünyaya tanıtmak için seni ayakta tuttum ... Bu yüzden, yarın bu saatlerde Mısır'a tarihinde görülmemiş ağır bir dolu yağdıracağım. ... Dolu Mısır'da insandan hayvana dek kırdaki her şeyi, bütün bitkileri mahvetti, bütün ağaçları kırdı.. ... Musa, "Kentten çıkınca, ellerimi RAB'be uzatacağım" dedi, "Gök gürlemeleri duracak, artık dolu yağmayacak. Böylece dünyanın RAB'be ait olduğunu bileceksin... Keten ve arpa mahvolmuştu; çünkü arpa başak vermiş, keten çiçek açmıştı... Ama buğday ve kızıl buğday henüz bitmediği için zarar görmemişti. (Çık.9: 15-32)

Bu gerçekten de ender rastlanan bir durumdur. Mısır'da dolu yağması, çok seyrek olmasına rağmen, olmayacak durum da değildir. Zaten ender rastlandığı için de Musa'ya bir mucize malzemesi olmuştur. Uzun sürmediği için de, hemen "durdurma" cümleleri peşi sıra gelmektedir. Pamukla arpaya zarar veren bu dolu nedense, buğdaya zarar veremiyor, çünkü henüz yeşillenmemiş olsa gerek. Bu yaklaşım bile yazanların mucizesi olmadığı, doğanın kendi mucizesi, bir doğa olayı olduğunu bize sunmaktadır. Ama inat devam etmekte, firavundan bir türlü izin koparılabilmiş değil.

8. Çekirge belâsı:

"Halkımı salıvermeyi reddedersen, yarın ülkene çekirgeler göndereceğim... RAB Musa'ya, "Elini Mısır'ın üzerine uzat" dedi, "Çekirge yağsın; ülkenin bütün bitkilerini, doludan kurtulan her şeyi yesinler."... Mısır'ın üzerinde uçuşan çekirgeler ülkeyi boydan boya kapladı. Öyle çoktular ki, böylesi hiçbir zaman görülmedi, kuşaklar boyu da görülmeyecek. (Çık.10: 4-14)

Bugün dahi sıkça rastlanan bir doğa olayı. Bunu mucize olarak sunmak neyse, sunulmuş bir kere, buna bugün inananlara ne demeli? Gözlerinde ya perde var, ya da çıkar söz konusudur. Bir de bu tür bir doğa olayının bir daha tekerrür etmeyeceğinin ileri sürülmesi, ayrı bir yanlışlıktır. İnandırıcılıktan uzaktır. Eğer insanlar neslini tüketmezlerse, çekirgelerin istilası sürecektir. İnat devam etmekte, mucizeler tükenmektedir.

9. Karanlık belâsı:

"Musa elini göğe doğru uzattı, Mısır üç gün koyu karanlığa gömüldü.... Üç gün boyunca kimse kimseyi göremez, yerinden kımıldayamaz oldu. Yalnız İsrailliler'in yaşadığı yerler aydınlıktı.... Musa'ya, "Git başımdan" dedi, "Sakın bir daha karşıma çıkma. Yüzümü gördüğün gün ölürsün."... Musa, "Dediğin gibi olsun" diye karşılık verdi, "Bir daha yüzünü görmeyeceğim." (Çık.10: 22-28)

Evet, bir ilginçlik te bu "mucize"de kendini göstermektedir. Bugünün insanı bu olayı, Musa'nın bir güneş tutulması yaşadığı şeklinde değerlendirebilir. Nitekim burada anlatılan Tevrat'tan aktardığımız cümleler, kayıtlara geçen güneş tutulmalarındaki tasvirin benzeridir. Burada bunun bir kaç gün sürmesi olayın abartılı yanıdır. Don ve çekirge belâlarında unutulan İsraillilerin korunması burada tekrar akla geldiği için kayda geçmiştir. Bu belâda bir başka ilginçlik ise, firavunun gösterdiği reaksiyondur. Başından kovmasına ve Musa'nın tekil olarak kabul etmesine rağmen daha sonraki belâdan inadın devam ettiğini çıkarıyoruz. Burada Harun devre dışıdır. Unutulmuş ta olabilir.

10. İlk doğan çocukların ölümü:

"Tahtında oturan firavunun ilk çocuğundan, değirmendeki kadın kölenin ilk çocuğuna kadar, hayvanlar dahil Mısır'daki bütün ilk doğanlar ölecek.... Musa'yla Harun firavunun önünde bütün bu şaşılası işleri yaptılar. Ama RAB firavunu inatçı yaptı. Firavun İsrailliler'i ülkesinden salıvermedi. (Çık.11:5-10)

Artık görülmüştür ki, "mucize", "şaşılası işler", gösteriler ile bu iş, yani Musa'nın kavimiyle Mısır'ı terk etmesi firavun izniyle sonuçlanmayacaktır. Ama yapılan "gösteriler"de olayla hiçbir ilintisi olmayanlar, olayın içine çekilerek cezalandırılıyor. Bu durum ise, Tevrat'ta mucize olarak sunuluyor. Bu mucize de-

ğildir. Yani olmuş olanlar Tevrat'ta anlatıldığı gibi olması mümkün olaylar değildir. Fakat Tevrat'ta yer alan "Mısır'da ilk doğanların ölecek" olması, ne adına savunulursa savunulsun, katliamın savunulmasıdır, yani katletmeyle ilişkisi olan bir marifettir. Sonuçta okuyoruz ki, firavun ikna olmadığı için inada devam ediyor. Yukarda aktardığımız ve Musa'nın "mucizeleri" olarak bizlere sunulan olayların hiçbirinin mucize ile beklenmedik olaylarla hiçbir alâkası yoktur. Musa'nın herhangi bir becerisi söz konusu değildir. Beceri ve mucize olarak gösterilenlerin hepsi de *"katırların tepişmesi"* sırasında halka zarar veren, olumlu hiçbir yanı olmayan olaylar olarak değerlendirilebilir. Bazı hallerde kendi kutsanmış halkına da zarar vermiştir.

Bu konuda çeşitli anlatım versiyonlarında akla en yakın geleni; İmmanuel Velikovsky'nin (1895-1979 yıllarında yaşamış, Moskova Üniversitesi'nde eski tarih ve toplum bilimi ve tıp eğitimi görmüş, daha sonra Viyana'da Freud'un öğrencisi Şilhelm Stekel yanında psikanaliz eğitimi almıştır.) *"Kaos Çağları"* (Ages in Chaos) adlı kitabında anlatılanlardır.

Tevrat'ta anlatılanlar, dönemin koşullarında meydana gelmiş çeşitli doğa olayları burada inancın malzemesi olarak kullanılmış ve günümüzde hâlâ kullanılmaktadır.

I. Velikovsky'in 1828 yılında bulunmuş olan İpuşer Papirüse dayanarak ileri sürülen görüşleri şöyledir:

"Girit yakınlarında, Thera adasında Santorini yanardağının patlamasının yaklaşık olarak o dönemlerde (Musa döneminde BN) gerçekleştiği düşünülmektedir. Jeologlar M.Ö. 1626 ve M.Ö. 1360 gibi farklı tarihler vermektedir ve Velikovsky'e göre bu sıralarda yanardağlarda zincirleme patlamalar vardı. Santorini adasının patlaması, Girit uygarlığının yok olması gibi, tarihte birçok radikal değişimlere sebep olmuştu. Ortaya çıkan bu patlamanın, 1883 yılında tüm dünyayı sarsan ve 35 bin kişinin ölümüne yol açan Karakatoa yanardağının patlamasından kat kat güçlü olduğu ortaya çıkmıştır ve Vesuvius yanardağının patlaması da aynı zamana rastlar. Santorini yanardağının nükleer bombadan bin kez daha güçlü olduğu hesaplanmıştır. Velikovsky'e göre volkanik Sina dağı da aynı anda patlamıştı. Tevrat'ta, Çıkış'tan hemen sonra İsrailoğulları Sina'ya yürüyüşü "Tanrı önümüzde gündüz bir duman sütunu gibi ve gece bir alev sütunu gibiydi" diye tanımlanır. Volkanik patlamaların gündüz ve gece böyle gözlemlendiği doğrudur.

Son bulgulara göre böyle bir patlamada Mısır karanlığa boğulur, şimşekler ve dolu yağmuru dehşet saçar. Yakın bir zamanda Amerika'da görüldüğü gibi volkanik küller Nil nehrini kırmızıya dönüştürebilir. Nehrin zehirlenmesiyle kurbağalar karaya çıkar, burada ölerek sinek ve pirelerin çoğalmasına neden olur. Bunlardan da hastalıklar yayılır ve çıbanlar çıkar. Böylece birçok canlının ölümü gerçekleşir. Bölgedeki toplu mezarlar bir veba salgınını doğrulamaktadır. Mısır'ı saran karanlığa Santorini ve diğer yanardağlardan yükselen duman bulutlardan meydana getirmiş olabilir. Karakatoa tüm dünyada ısının birkaç derece düşmesiyle birlikte, yıllar süren böyle bir nispi karartma etkisi yapmıştı. (Aktaran Kemal Menemencioglu)"

Bu anlatım ve yaklaşım sorunun arkeolojik ve bilimsel tarih süzgecinden geçirilerek ortaya çıkan bir yaklaşımdır. Daha fazlasını eklemeye gerek yok sanırız. Musa'nın Tevrat'ında ve daha sonraki "kutsal" kitaplarda yeralan bu 10 Belânın bizce açıklaması budur. Günümüzde benzeri yaşanan belâların açıklaması düne göre çok daha o kadar kolaydır. Ama buna rağmen, örneğin depremi hala *"ilahi kudretin takdiri"* sananlar da az değildir. Zaten bizim temel derdimiz bu durumu en aza indirgemek değil mi...

Bölüme bir dipnot:

Bu bölümün redaksiyonunu yaparken bulunduğumuz mekânın balkonundan aşağı katta güneşlenme alanında iki sabahtır bizleri içten selamlayan yaşlı güleç bayan elinde gazete ve bilmece sayfası açık bankta oturup çayını da yudumlarken, bakıcısı yanında, beyin jimnastiğini yapmaktaydı. Bu hali çok hoşumuza gittiği için "yaşınız kaç" diye sorduk, kahkahalar içinde aldığımız cevap "21" oldu, "bizimle dans eder misiniz?" şakamız hepimizi yeniden kahkahaya boğmuştu. Sonradan gerçek yaşının 88 olduğunu söyledi. Belini zor doğrultan ve yardımcısının desteğiyle yürüyebilen bu bayanla, 90 yaşında çocuk doğuran İbrahim'in karısı Sara'yı hayalimde karşılaştırmaya çalıştım.. Tanrı, Musa veya Tevrat'ı kaleme alanlar bizlerle alay ediyordu sonucuna vardım.

Bir dahaki sayımızda Mısır'dan çıkışla devam edeceğiz.....

"Tevratın Dünyası" haritasının açıklamaları

1. **Ağrı Dağı,** Nuh'un Gemisinin konduğu yer, tam yeri bilinmiyor. („Gemi yedinci ayın on yedinci günü Ararat dağlarına oturdu" Yar.8: 4)

2. **Ur Kenti**, İbrahim'in ilk konakladığı yer, („Haran, babası Terah henüz sağken, doğduğu ülkede, Kildaniler'in Ur Kenti'nde öldü. Yar.11: 28.) ("RAB Avram'a, "Ülkeni, akrabalarını, baba evini bırak, sana göstereceğim ülkeye git" dedi. Yar.12: 1.) Dikkat edilmesi gerekli olan Mezopotamya'da da „Ur" isimli bir kent vardır.

3. **Babil (Şınar):** Nuh'un oğlu Ham, Ham'ın Oğlu Kuş, Kuş'un Oğlu Nemrud ilkin Şınar Topraklarında Babil, Erek, Akat vs. Kentlerinde krallık yaptılar. Sonraları MÖ 587'de Babil Kralı Nebukadnessar Kudüs'u ele geçirdi, yaktı yıktı ve Yahudileri Kral Kirus dönemine kadar 70 yıl Babil'de esaret altında tuttular. Kral Kyrus Yahudilerin Kudüs'e dönmelerine ve tapınağı yeniden inşa etmelerine izin verdi. Yahudiler Babil'de Kral Nebukadnessar, Kral Belşassar ve Kral Darius ve de Peygamber Daniel yönetimi altında yaşadılar. (Yar 10:10; 11:1–9; 2. Kr. 24–25; Yer 27:1–29:10; Ez. 1:1; Dan. 1–12)

4. **Sus:** Pers Krallığının, I. Darius, Kral Artakserkses ve Kral Ahaşveroş egemenliği dönemindeki başkenti. Aynı zamanda, cesaret ve inanç ile Yahudilerin kurtuluşunu sağlayan Kraliçe Ester'in yaşadığı yer. (Neh. 1:1; 2:1; Est. 1:1; Dan 8:2)

5. **Dura Ovası:** Şadrak, Meşak ve Abed-Nego'nun Kral Nebukadnessar'ın altın heykeline tapmayı reddettikleri için kızgın fırına atıldıkları ve tanrının onları kızgın fırından kurtardığı yer. (« Sonra kızgın fırının kapısına yaklaşarak, "Ey Yüce Tanrı'nın kulları Şadrak, Meşak, Abed-Nego, dışarı çıkıp buraya gelin!" diye seslendi. Bunun üzerine Şadrak, Meşak, Abed-Nego ateşin içinden çıktılar. » Dan.3: 26.)

6. **Asurlular:** Asur ilk başkentti, sonra Ninive onu izledi. Asur Kralı V. Salmanassar ve II. Sargon MÖ 721'de Kuzey İsrael Krallığını ele geçirir ve oradaki 10 kavimi esir alır ve yerlerinden sürer. Asurlular, MÖ 612'lerde Babillerin hakimiyetine kadar her zaman Yahudileri tehdit altında tutmuşlardır. (2 Kr. 14–15, 17–19)

7. **Ninova Şehri**: Asurluların başkenti. Hizkiya Yahuda'yı yönetirken Asurluların saldırısına karşı Peygamber Yeşaya müdahale eder. Yahudilerin başkenti Kudüs Meleklerin 185 000 askerini öldürmesi sonucu, mucizevi bir şekilde kurtulur. ("O gece RAB'bin meleği gidip Asur ordugahında yüz seksen beş bin kişiyi öldürdü. Ertesi sabah uyananlar salt cesetlerle karşılaştılar." Kr.19: 35.).(RAB bir gün Amittay oğlu Yunus'a, "Kalk, Ninova'ya, o büyük kente git ve halkı uyar" diye seslendi, "Çünkü kötülükleri önüme kadar yükseldi." Yun.1: 1-2.)

8. **Harran:** ("Avram (İbrahim BN) RAB'bin buyurduğu gibi yola çıktı. Lut da onunla birlikte gitti. Avram Harran'dan ayrıldığı zaman yetmiş beş yaşındaydı". Yar.12: 4) ve Kenan ülkesine gitti. İbrahim'in babası ve kardeşleri orada (Harran'da-BN) kaldı. İshak'ın karısı Rebeka ve Rahel, Yakup'un karıları Lea, Bilha ve Wilpa bu bölgedendi. (Bkz. Yar. 11:31–32; 24:10; 29:4–6)

9. **Kargamış:** Firavun Necho Asur Kralı Nebudanessar'a burada yenilir ve Mısırlıların Kenan ülkesindeki egemenliği son bulur. (2 Tar. 35:20–36:6).

10. **Sayda**: Bu şehir Ham'ın torunu Sidon (Sayda) tarafından kurulmuş Kenan ülkesinin en kuzey şehridir.

Bu şehir aynı zamanda İzebelin yurdu, ("Nevat oğlu Yarovam'ın günahlarını izlemek yetmezmiş gibi, bir

de Sayda Kralı Etbaal'ın kızı İzebel'le evlendi. Gidip Baal'a* hizmet ederek ona taptı." 1.Kr. 16: 31)

11. **Sur:** Suriye'nin önemli ticaret ve liman şehri. Sur ve Hiram, Süleyman'ın tapınak yapımı için sedi-kereste, altın ve işçi gönderdiği yerlerdir. (1 Kr. 5:15–24, 32; 9:11).

12. **Şam:** İbrahim'in yeğeni Lut'u kurtardığı yer. Suriye'nin en büyük şehriydi. Kral Davud tarafından İsrail topraklarına katılmıştı. (Yar. 14:14–15; 2 Sam 8:5–6; 1) ("RAB, "Geldiğin yoldan geri dön, Şam yakınındaki kırlara git" dedi, "Oraya vardığında, Hazael'i Aram Kralı olarak, Nimşi oğlu Yehu'yu İsrail Kralı olarak, Avel-Meholalı Şafat'ın oğlu Elişa'yı da kendi yerine peygamber olarak meshedeceksin*. 1.Kr.19: 15-16)

13. **Kenan Ülkesi**: İbrahim ve çocuklarına sürekli vaad edilen ülke. (Yar. 17:8).

14. **Sina Dağı (Horev Dağı):** Rab'in yanan çalılar arasında Musa'ya seslendiği ve 10 Emiri aldığı yer. Rab'in İlyas'a yumuşak sesle seslendiği yer. (Çık. 3:1–2 1. Kr. 19:8–12)

15. **Esyon-Gever**: Kral Süleyman'ın donanmagemileri yaptırdığı yer. Büyük ihtimalle Saba Kraliçesi Kral Süleyman'ı görmek için burada karaya çıktı ve bu görüşmeden sonra gönül rahatlığıyla ülkesine döndü. (1 Kr. 9:26). (1 Kr. 10:1–13).

16. **Mısır:** Ur'daki kıtlık ve kuraklık nedeniyle İbrahim Mısır'a göç eder. Rab'in İbrahime vahız ettiğini Mısırlılara öğretmesini istedi. Yusuf'un kardeşleri O'nu Mısırlılara köle olarak satmışlardı. (Yar. 37:28). Yusuf Mısır'da Potifar'ın yöneticisi oluyor. O zindana atılır. Yusuf Firavunun rüyasını yorumlar ve Firavun Yusuf'u Mısır'ın yöneticisi olarak atar. Yusuf, kardeşlerine kavuşur. Yakup ailesiyle Mısır'a gelir.(Yar. 39-46) İsrailoğulları Mısır'da bulundukları süre içinde Goşen denilen en verimli bölgede yaşadılar. ("Mısır ülkesi senin sayılır. Onları ülkenin en iyi yerine yerleştir. Goşen bölgesine yerleşsinler. Sence aralarında becerikli olanlar varsa, davarlarıma bakmakla görevlendir." Yar.47: 6.)

İsrailoğulları çoğaldılar ve son derece güçlendiler, („Ama soyları arttı; üreyip çoğaldılar, gittikçe büyüdüler, ülke onlarla dolup taştı" Çık.1: 7-14) .) daha sonra Mısırlılar tarafından köleleştirildiler. Bir dizi eziyetten sonra Firavun İsrailoğullarının Mısır'dan çıkışına izin verir. (Çık. 12:31-41). Peygamber Yeremya Mısır'a getirildi. (Yer. 43:4-7).

17. **Girit:** Antik dönemde Minos uygarlığının ülkesi.

Kaynak: http://scriptures.lds.org/de/biblemaps/2

Afrika Menekşesi

Can ERDEM

Terkedilmişlik değil bunun adı, hem terkedilmişlik olur mu hiç bekleyişin adı?

Belki ölümün insanlar üzerine serptiği o kahrolası yalnızlık.

Bugün dışarı çıkmadım. Yo sigara almaya çıkmıştım. Aslında bir şey daha almak için evden ayrıldığımı hatırlıyorum, ama şu an ne için olduğunu bir türlü aklıma getiremedim. Aslında bu da oldukça anlamsız. Kendi kendime verdiğim bir emri yerine getirdim demek daha doğru olur.

Bu sıralar vücudum alkol ve nikotinden başka bir şey istemez oldu. Yemek yemek mi? Bilmiyorum bazen bir şeyler yediğim oluyor. Buna da bir görevi yerine getirmek diyelim olsun bitsin. Neredeyse bir aydır kimseyle oturup iki çift laf etmiyorum, hem edebilecek kimsem de yok! Yok aslında gitarım var, bir de Afrika Menekşesi.

-Sahibini severim hem de çok-

Ya bu bekleyiş…

Sanırım sigaram bitti. Yok bir tek daha kalmış onu da içmeli. Ya sonra… Sonra yine akşam oluyor ve kahrolası yalnızlık dost bulur kendine. Sanki canımı acıtmaktan zevk alırlar.

Sanırım sigaram bitti. Evet bitmiş. Bakkala gitmeli.

Gece geliyor. Katmış yalnızlığı yanına gece geliyor. Bir şeyler bulmalı beni avutacak. Biraz şarap ve bir kaç paket sigara… Belki bir eczaneye gitmeli ve çabuk uyutacak bir şeyler bulmalı!

Afrika Menekşesi sahibini çok severim. O da beni

sever. Bilirim; ama kimi zaman bilmek yetmez insanoğluna. Aslında kimi zaman bana yettiği olur. Bilirim yanımdadır ya da beni düşünür; ama bu kahpe yalnızlığa söz anlatamam. Sanırım sigaramı düşürdüm; ama pek emin değilim. Aramalı mı?

Yaktığımdan emin değilim dedim ya

-Afrika Menekşesi!

Bakkal kapatmadan bir şeyler alıp kimselere gözükmeden eve dönmeli.

Yalnızlık bulaşıcıdır. Olur ya yakmayalım kimsenin başını, hem o da giderse o zaman ne ad vereceğim halime? Yalnızlık işte dahası var mı? Daha koyusu, daha çoğulu ya da daha tekili… 'Yalnızlık…' Ne berbat yalnızlıklar bile yetmiyor yalnızlığımı çoğaltmaya.

Sigaram yine yok; ama yakmıştım. Evet, bu sefer eminim. Yok onu söndürdüm ya. Evet, galiba söndürdüm. Neyse yeni bir tane yakalım ve konuyu tatlıya bağlayalım. Bugün gece üçte uyandığım gün ve hala yeniden uyumaya çalıştığım, odamın halini sormayın. Oldukça iyi, yani halime yakışıyor diyorum. Hem gelenim gidenim de yok ki… Böylesi daha iyi. Her taraf düzenli olsaydı onca düzenli eşya arasında çok sırıtırdım. Aslında biri gelmişti ya nasıl gitti? Şu an hatırlamıyorum!

Afrika Menekşesini severim. Aslında o da beni; ama biraz geveze bulurum onu. Bazen sahibi rüyama girer. Her seferinde yattığım yere kadar gelir ve ben uzandığım yerden yavaşça kalkıp elimi uzattığımda odamdan yavaş adımlarla ayrılıp beni de peşine katmak isterdi. Sanki alıp da götürecekti beni. Ben kalkıp onunla gitmek isterdim, tam kalkıyorum, evet bu sefer peşinden gidip ona kavuşacağım derken uyanı verirdim. Aslında bir kez bu oyunu başardım. Tam odamdan çıktım onun peşinden mutfağa doğru gidiyorum ama kapıcı sağ olsun. Ya niye sağ olsun ki! Hem ben bir daha ne bileyim ne zaman yatağımdan kalkıp onun peşinden gidebilecektim. Ne gereği var sabahın köründe apartman yıkamanın? Artık uyuyamıyorum. Sonra Afrika Menekşesi de çok susar oldu, sıkıldı mı ne benle konuşmaktan? Sahibini severim hem de bütün hücrelerim söyler bunu bana. Hissetmeyi bilen bütün hücrelerim! Sanki anlaşıp hep beraber kalbimde toplanmışlar. Sonra niye durup dururken böyle canımı acıtırlar hiç anlamam?

Afrika Menekşesi!..

O gittiğinden beri gitarım suskun. Ben değil, o benim ona dokunmamı istemiyor.

Kaç kez yanına gidip tellerine dokunmak istedim; ama sanırım yalnızlık ona da bulaştı.

Olacak gibi değil, hücrelerim yine bana acımıyor. Bir şeyler bulmalıyım. Biraz uyumalıyım. Hem onlar da uyumalı, her an canımı acıtmaktan vazgeçmeliler artık.

Afrika Menekşesi!..

En son bilmem ne zaman gördüm sahibini o da rüyamda. Uyuya kaldığım koltuğun karşısındaki eşikte durup gülümsüyordu. Ne vardı ki gülümseyecek canım acıyor… diyorum canımı acıtıyorlar. Neden anlamaz ki bunu? Yoksa onunkini acıtmıyorlar mı? Kim demeyin, kim olacak canım, hücreler işte.

- Kemal Bey… Kemal Bey!

İşte yine o ses…

Ben uyuyorum. Evet, uyuyorum. Müziği duymuş olacak. Açmalı mı? Neden, neden açmalı ki? Hem o değil miydi onun peşinden gitmeme engel olan? Sanırım gitti. Tabi, anladı hatasını. Afrika Menekşesi'ni severim, sahibini de.

Belki son gelişinde beni öylesine bir başıma bırakmasaydı. Yok olmasaydı öyle… İnanırdım onun da Afrika Menekşesi'ni sevdiğini.

Bir koku!.. Sanırım duyularım benimle alay ediyor. Ne kokusu canım? Böyle kötü kokacak ne vardı ki evde? Sonra yiyecek tek bir şey yoktu etrafta. Sabah yediğim. Yok öğlen… Aslında zamanını tam çözemedim.

Ne olurdu yok olmasaydı öylece?

Günlerdir odamdan çıkmıyorum. Aslında bir şey için çıkmıştım ama o kadar işte. Üstelemeyin onu düşünecek halde değilim. Yine o koku. Hem ne böyle kokabilirdi ki? Canım yine çok acıyor. Güneş doğuyor, nihayet güneş doğuyor. Sigara, bir sigara daha yakmalıyım. Belki şu koku silinir kafamdan.

Afrika Menekşesi artık güzel kokmuyor mu yoksa?

Nedense odamdan çok koridorda duyuyorum bu kokuyu. O da bakkala diye odamdan çıktığımda. Dışardan mı geliyor yoksa benden mi? Yok canım hatırladığım kadarıyla daha geçen gün banyo yaptım. Yo aslında gitmiyorum nedendir banyoya, bilmiyorum ne zaman banyo yaptığımı. Ama benden gelmiyor bu aptal koku. Hem canımı çok sıkmaya başladı bu iş. İyice sinirlerim bozuldu.

- Kemal Bey!.. Kemal Bey!..

Yine o aptal ses! Tanrım! Delirtecek bu ses beni. Yeter adam sus, sus artık. Bu koku, sonra Afrika Me-

nekşesi yoksa artık güzel kokmuyor mu?

- Kemal Bey!..

Sus be adam, sus. Açmayacağım işte. Hep senin yüzünden gidemedim onun peşinden. Dışarıdaki sesler çoğaldı mı ne? Yok bu pis herifin sesi kulaklarımda çınlıyor.

Hayır, hayır, başka sesler de var arada. Evet, bir kadın sesi bu. Alttaki kocakarı olsa gerek. Kapıcıyla birleşip insanları rahatsız etmeye bayılırlar. Onlar da kokudan bahsediyorlar. Ya ben ne bileyim nerden geliyor? Hem benim evimde kokacak ne var ki? Gidin başka yerlere bakın. Evde bir ben varım bir de Afrika Menekşesi -Sahibini çok özledim-

Yine hücrelerim…

Bir de bu koku olmasa…

Dışardan geliyor herhalde. İçerdeki odaların birisinde açık kalan bir pencereden girmiş olacak; ama her taraf kapalı olsa gerek. Öyle havasız ki odam boğulacak gibiyim. Artık sadece sigara dumanını ve bu pis kokuyu çekiyorum içime. Afrika Menekşesi

- Sahibini çok severim- Biraz sonra kapı önündeki sesler artıyor ve sanki her seferinde biraz daha katlanıyor. Katlandıkça kafamda milyonlarla çarpılıp beynime iletiliyor. Delirecek gibiyim. Bu koku olmasa belki, belki… Bilmiyorum işte. Yeter artık, bırakıp yakamı gitsinler kapımın önünden. Hem ben neden kapımı açmak zorunda oluyorum ki? Sesler katlandıkça katlanıyor. Sonra kapımı art arda çalmaya başlıyorlar.

Açmayacağım işte. Zaten açacak halde miyim değil miyim onu da bilmiyorum. Uzun süredir öylesine yığılmış odama kalmışım. Bilmiyorum. Sesler artıyor. Nerdeyse kapıyı kıracaklar. Sesler kalabalıklaşıyor. Bütün apartman sanki kapımda 'Aç Kemal Bey yoksa kıracağız.' diyorlar. Seslenmek istiyorum. Bırakın yakamı, demek istiyorum; ama sesim çıkmıyor. Sanki bağırmaktan tüm ses tellerimi yitirmişim.

Birden kapıma yükleniyorlar. Birinci deneme: kapıyı kıracaklar…

Evet, kapıyı kırmak üzereler. Kalkıp engel olmak istiyorum. Dedim ya gücüm yok.

Sonra Afrika Menekşesi!..

Sonunda başardılar. Hep birlikte büyük bir curcunayla daldılar odama. Bu koku, herkes kokudan bahsediyor. Evet, duyularım benimle alay etmiyorlarmış. İçlerinden bir kaçı koşup tepeme dikiliyor.

- Kemal Bey!.. Kemal Bey!..

Ben onlara kafamı kaldırıp bağırmak, defolun demek istiyorum.

Ama yalnızlığım işte… Ya onlara da bulaşırsa… Ya beni koyup giderse …

Daha kötü bir yalnızlık alırsa beni diye ürküyorum. İçeri girenler kokunun peşine takılıyorlar. Sonra, sonra çığlıklar… Niye, niye bilmiyorum. Bilmiyorum dedim ya!

Afrika Menekşesi sahibini çok özledim hem de çok.

'Onu bulduk.' dediler arka odalardan birinde.

Bilmiyorum, bilmiyorum işte kimi bulduklarını da!

Afrika Menekşesi sahibini çok özledim!

'Polisi arayın!' diyordu koca karı.

- Polisi arayın!

Bir o eksikti. Seni koca karı!.. Siz yetmediniz bir de polis çağırın.

- Bulduk ölmüş!

Kim ölmüş, ne diyorsun be kadın? Ne saçmalıyorsun? Kimse yok ki…

Ben sadece yorgunum ve ilaçlardan kafamı kaldıramıyorum.

Evet, gözümü de açamıyorum; ama bu ölmüş olduğum anlamına gelmez ki.

Hem ben arka odada değilim. Girişteki odadayım.

Siz delirmişsiniz.

- Koku buradan geliyormuş.

- Ceset çürümüş.

- Bir haftadan fazladır burada böylece kalmış.

- Pislik herif, kim bilir ne yaptı kadına.

Ya siz delirmişsiniz.

Neler söylüyorsunuz.

Bir rüya, bir rüya olsa gerek bütün bunlar.

Uyandığımda yok olacak hepsi.

Sonra tekrar o içimi acıtan sessizlik.

Evet şimdi, şimdi uyanırsam…

Afrika Menekşesi!...

Yo olamaz.

O değildi gelen. O değildi.

Ne zamandır görmüyorum onu.

En son rüyama girip beni peşinden içeriye götürmeye çalıştı.

Ama o kadar işte. Altı üstü bir rüya …

Afrika Menekşesi !..

Sahibini öyle özledim ki.

Gelmedi işte o değildir dedim ya.

Biri geldi ama o değildi. O değildi.

Zaten nereye kaybolduğunu da görmedim gelenin.

"Mesleğimi sanatsal kaygılar taşıyarak halkla paylaşıyorum..."

Volkan Konak ile Söyleşi

Suna Baran
destira_grandia@hotmail.com

Volkan Konak kimdir?

1968 Trabzon Maçka doğumluyum. Liseyi orada okudum. 1983'te konservatuarı bitirdim. Daha sonra İTÜ'de halk bilim üzerine, müzik üzerine master yaptım. Doktorada kayıt dondurdum. 1991 yılında Efulin albümüyle müzik camiasına profesyonel anlamda girdim.

Volkan Konak'a göre sanat sanat için mi, yoksa sanat toplum için mi yapılmalıdır? Volkan Konak yaptığı sanatı nasıl değerlendiriyor?

Bu hep tartışılan bir olgudur ama ben şunu söylüyorum: Öncelikle mesleğim diye icra ediyorum.. İkincisi de, ben kendim için okuyorum. Önce kendi duygularım tatmin olmalı ki karşıya bir şey aktarabileyim. Sanatı yaparken tabi ki sanatsal kaygıları da gözardı etmek mümkün değil. Mesleğimi sanatsal kaygılar taşıyarak halkla paylaşıyorum. Yaptığımız ürünleri halkın beğenisine sunuyoruz. Ama hepsi içiçe olan olgulardır bunlar. Dolayısıyla ayırmamak lazım, yumurta ve tavuğun nerden çıktığı önemli değil.

Yaptığınız sanat kimlere hitap ediyor? Eserlerimi şunlar dinlemesin dediğiniz bir kitle var mı?

Var tabii. Benim için sanat çok masumdur. Mesela; sevdiğini bıçakla öldüren bir şair göremezsiniz çünkü şiir masumdur. Şiir veya sanatla uğraşan insanın ruhu terbiye olmuştur. Dolayısıyla; kimse bu olguyu tüketmesin istiyorum. Mesela; ırkçılar, faşistler, kadına şiddet uygulayanlar, yere tükürenler, ambulansın peşinden takipçilik yapanlar, kendinden başka hiç kimseyi sevmeyenler beni dinlemesinler. İnsanın önce kendisine saygısı olmalıdır. Zor beğenecek, kolay alkışlamayacak ve bencil olmayacak. Şose boylarında fakirlikten, açlıktan veya soğuktan it gibi titreyen insanlara neyin var diye soracak. Dolayısıyla; benim müziğimi herkes dinlemeyecek.

İlk albümünüz Efulin ile son albümünüz Mimoza arasında değişen bir Volkan Konak görebilir miyiz?

Elbette değiştim. Çünkü; biz her albümde yeni aşklar, yeni limanlar, yeni heyecanlar arıyoruz. Mesela Efulin daha Flamenko ağırlıklı, daha gitar ekseninde bir albümdü. Son albümümüz daha sahne performanslı gibi, daha bilinen eserler kullandık bu albümde. Efulin tamamen Volkan Konak bestelerinden oluşan bir albümdür. Ben şuna karşıyım: sanatçı çizgiyi hiçbir zaman bozmamalı.. Neyin çizgisi? Neye göre? Dolayısıyla sanatçı devrimci olmalı, yenilikçi olmalı,

Cesur olmalı… Yani; çizgiyi koruma gibi bir derdim yok. Farklı limanlar arıyorum. Mesela caz armonisi üzerine albümüm var. Türkü, halk müziği üzerine de albümlerim var. Her albümde farklı tatlar arıyorum. Bu bana heyecan veriyor. Çizgiyi ancak; duruşunuzla, ideolojik zigzaglarınızın olmayışıyla korursunuz.

Popüler ya da popü list sanat değil, devrimci ya da öteki sanatı nasıl değerlendiriyorsunuz?

Sanatçı alnında ışığı taşıyandır. Sanatçı cesur ve devrimci olmalıdır. Devrimci derken yenilikçi olmak, hümanist olmak, dost gözlerle dünyaya bakmak ama en önemlisi cesur olmaktır.

Bakın korkak insanların sadece istekleri olur. Cesur insanların ise; hedefleri olur. Dolayısıyla cesur olmayan insan devrimci olamaz. Biz de müziğe bu devrimci ruhumuzu kattık. 1991 yılında biz beste müziğini getirdiğimizde iki defa silahlı saldırıya uğradık. Bu müzik tarzı yüzünden bize bir sürü sıfatlar taktılar. Ama ırksal, ama ideolojik, ama dinsel olarak. Hümanist olmayan insanlar asla sanatta üretemezler. Bakın dünyada bana bir tane faşist sanatçı gösteremezsiniz. Olanlar da çürük diş kadar kısa ömürlü olurlar. Popülist olgu şudur: kullanırsın çöpe atarsın. Biz her zaman toprakta bir karayemiş olmayı tercih ettik, popülist olmayı değil.

Bir tiyatro ya da sinemaya daha önce bir katkınız oldu mu? Bundan sonra tiyatro ve sinemayla ilgili bir projeniz var mı?

Ben işimi iyi yapmaya çalışıyorum. Benim işim müzisyenlik. Dizi anlamında, siyasi anlamda, sinema anlamında birçok teklif geliyor. Ben bunlara sıcak bakmıyorum. Şöyle ki müziğin dışında hiçbir şey yapmayacağım. Yeşim Ustaoğlu'yla geçen gün bir araya geldik. Karadeniz sineması tezimiz var. Sinemada sadece müzik yaparım. Yani; müziğin olduğu her yerde varım. Sinema müzikleriyle ilgili bir projemiz var. Onu da ilerleyen günlerde göreceksiniz.

Müzik alanında (genele yayarsak) ölümü büyük kayıp dediğiniz sanatçılar var mı?

Her sanatçı gökkuşağının bir rengidir. Her insanın parmak izi farklı derler ya eksik biliyorlar dil izleri de farklıdır, rengi de farklıdır. Her sanatçının bir rengi vardır. Bütün ölümler acıdır çünkü gökkuşağında bir daha o renk olmayacak. Kazım Koyuncu hem arkadaşım hem de kardeşim ölümü benim için büyük bir kayıp. Sanatçıların ölmesi benim içimi acıtır. En başta meslektaşız, ikincisi üreten insanlar bu insanlar. Sanatçıların ömrü türküler kadar uzun olsun istiyorum.

Şu yıllarda devrimci sanatçıların ya da evrensel sanatçıların tekrar vatandaşlığa alınmaları ya da cenazelerinin tekrar Türkiye'ye getirilmesi söz konusu. Devletin bu yöndeki tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Çok samimi bulmuyorum. İrlanda'nın çayırları da benim çayırlarımdır. Filipin'ler de doğumda ölen bir kadında benim kadınımdır. Nazım Hikmet memleketim diyerek öldü. Bir şiir yazdı diye 13 sene hapis yattı.. Ama hiç beklemediğim insanlardan bunları duymak ilginç geldi. Seçim üzeri mi akıllarına geldi bu konu. Yine de bu konuda tarafsızım. Şöyle bir söz vardır: Dal rüzgarı affetse de kırılmıştır bir kere. Bence geç kalınmış bir özürdür bu. Artık çok ta zorlamasınlar. Bıraksınlar da yerlerinde rahat uyusunlar.

Sanatınızda tarihe iz bırakmanızı sağlayan sanatçılar kimlerdir?

En başta kendimdir. Çünkü ben kendimi çok beğenmem fakat çok önemserim. Örnek aldığım değil ama beğendiğim çok sanatçı var. Şayet birini örnek alırsam onun ayak izlerine basmış olurum. Solist olarak Zeki Müren'i, Cem Karaca'yı, Neşet Ertaş'ı çok beğenirim. Çünkü bunlar okuduğu zaman bir fotoğraf görüyorum.

Seçim rüzgarlarında tüm partilerin Nazım Hikmet, Mahsuni Şerif, Mevlana gibi üstatlardan şiirler okuduklarını görüyoruz. Seçim otobüslerinde birçok sanatçının türkülerini dinliyoruz. Sanatın oy avcılığında kullanılmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bu konuda çok katı değilim ama ben seçim otobüslerine çıkmam. İnsanlar yeteri kadar akıllıdır. Zaten o müziklerle kimseyi kandıramazlar. Sanatçı arkadaşlarımın malzeme olmalarını istemem. Yine de partiler müziği kullanabilirler.

Kazım Koyuncu, Fuat Saka, Birol Topaloğlu ve Volkan Konak dışında Karadeniz müziğini evrensel motiflerle işleyen sanatçıların olmadığını görüyoruz. Bu alanda çalışma yapan başka sanatçılar var mı?

Ben Karadeniz müziği yapmıyorum. Volkan Konak bestesi müziği yapıyorum. Karadeniz müziğine sadece katkıda bulunuyorum. Edebiyat yönü, devrimci yönü ağır basan bir müzik yapıyorum. Ama içinde Karadeniz motifleri de var. Halk müziği anlamında TRT'de İbrahim Cem var, özgün müzik anlamında Uğur Sönmez var. Daha aklıma gelmeyen bir

sürü isim var. Birçoğuna destek veriyorum, beste veriyorum, düet yapıyorum onlarla

Yarin yanağından gayri her şey ortaktır bizde. Cimrilikten ve bencillikten nefret ederim. Ne mutlu bana ki her şeyimi paylaşabiliyorum.

Yaptığınız sanat da şiir ve müzik ve vücut dilinin içiçe olması, konserlerinizde hikaye ve fıkralarla konuyu bağlamanızdaki temel nedenler nelerdir?

Sahne bir şov'dur. Performans önemlidir. Ben 15 yıl bar müzisyenliği yaptım.

Bar müzisyenliği dünyanın en ağır işçiliğidir. Üç saat performans yaparsınız. Oraya gelen insanlar müziğiniz için geliyor. Bu yüzden çok donanımlı olmanız gerekiyor. Bakıyorsunuz insanlar yorulmuşsa mizaha dönersiniz, mizah amacına ulaşmışsa şiirle onları dinlendirirsiniz. Sahne sunmaktır. İnsanlara bir yolculuğa çıktıklarını hissettirmek lazım.

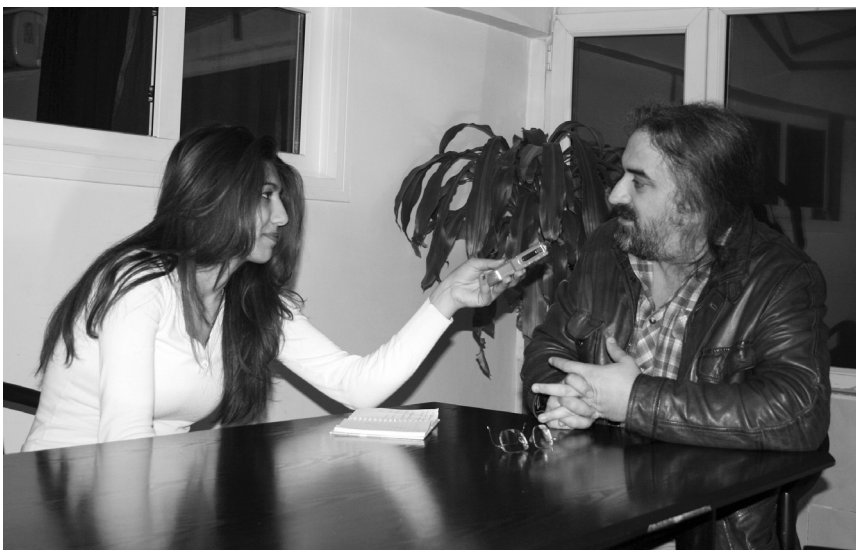

Günümüz müziğini nasıl buluyorsunuz?

İyi buluyorum. Çünkü müzik kimsenin babasının malı değildir. Gençlerin önünü kapatmamak lazım. Bütün yeni çalışmalara içinde emek olduğu için saygı duyuyorum ve bu çalışmaları destekliyorum.

Volkan Konak'a göre kadın?

Kadın benim ruhumu terbiye edendir. Mesela; ben iki duyguyu hiç tatmadım. Bir homoseksüellik bir de korku. Tatmayı da düşünmüyorum. Ama kadınsız gezen erkekten çekinirim. Çünkü onun ruhu terbiye olmamıştır. Ne yapacağı belli olmaz. Erkek kadınla geziyorsa şık giyinir, birkaç şiir ezberlemiştir, yere tükürmez. Kadınla gezen bir erkekten çekinmeyin sakın. Kadınlar mesleğime çok katkıda bulunmuştur. Küçüklüğümden beri erkeklerden çok kadınlarla sohbet ederim. 5 tane ablam var belki de kadına düşkünlüğüm bundandır. Kadın olmazsa olmazlarımdandır. Ben aşka aşığım. Zaman zaman konserlerde platonik aşklar yaşarım. Bütün konserimi öndeki o hanımefendiye yaparım. Fakat oradaki hanımefendinin haberi yoktur. Ondan sonra birbirimizi görmeyiz. Ama o aşkı yaşamadan sahne performansı yapılamaz. Aşksız ve kadınsız asla!

Volkan Konak'a göre Türkiye nereye gidiyor?

Türkiye hiç iyiye gitmiyor. Bir toplumda siyaset bu kadar önde gidiyorsa, siyasetçiler bu kadar popülist ve sanatın önüne geçiyorsa durum kötü!!! İnsanlar sorgulamayı öğrenmeli, zor alkışlamayı öğrenmeli, kaderci olmamalı. A partisi, B partisi hiç umurumda değil. Bildiğim tek şey iyiye gitmiyoruz. Türkiye şu an yemlenip yumurtası alınan bir ülkedir. Nedeni; bilim sanat ve kadına verilmeyen değerdir. Türkiye hızla geriye gidiyor…

Albümlerinizi neye göre isimlendiriyorsunuz?

Onlar benim çocuklarımdır. 8 tane kızım var. 9.yu erkek yapacağım. 9. albüme Poyraz ismini koyabilirim.

En mutlu olduğunuz anda bile yüzünüzde bir hüzün var. Sonuçta gönül insanlarının çoğunda vardır bu ama sizinkinin nedeni nedir?

Yaşadığım şeyler iz bırakmıştır bende. Ayrıca nemli gözlüyüm. Nemli gözlü olmaktan gurur duyuyorum. Balık burcuyum. Melankolik ve duygusal bir yapım var. Bu da üretkenliğimi artırıyor. Sancı olmazsa doğum olmaz.

OSMAN GENÇ ve GÜNEY EKİBİNE TEŞEKKÜRLER…

RÖPORTAJI YAPAN:
SUNA BARAN
destira_grandia@hotmail.com
FOTOĞRAFLARI ÇEKEN:
AHMET KARABUDAK
akarabudak@gmail.com

İğneli elbise

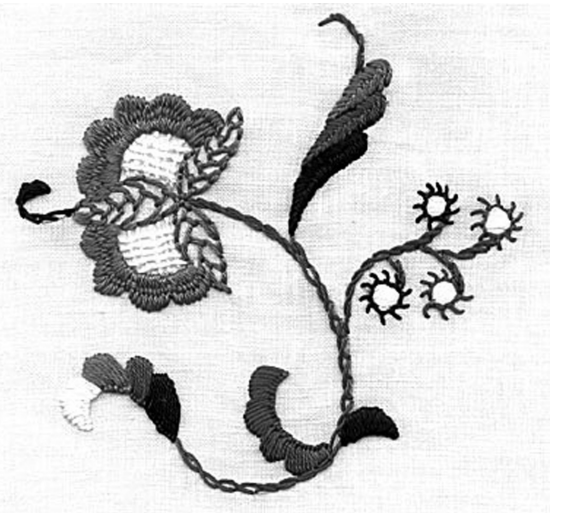

Halil Doğan

Neden bu elbiseler içine sokulduğunu biliyordu. Üzerindekileri ilk fırsatta parçalayıp, binlerce kez lanetler savurarak kurtulmak istediği her halinden belliydi. Fakat bunu yapmak için henüz çok erkendi ve böylesi bir tepki bütün hayatını karartmaya sebep olabilirdi. Gücü yetmediğinden ya da korkaklığından değildi tepkisizliği. Bütün çabalarının yetersiz kalacağının farkındaydı. Direnmeliydi ve kaybetmeden benliğini içinde yaşatmalıydı umudunu ve belki de kendi gibi düşünen birilerini daha bulabilirdi. Hele bir ovaları yeşersin, gelin ağaçları kara yazmalar yerine telli duvaklarla süslensin ve diner dinmez başındaki karlar bu eylemi gerçekleştirmek için ona kimseler engel olamayacaktı.

Hatırladığı bir şeyler vardı zihninde ve kalın dudakları arasında anlatılmayı bekliyordu. Ne anasının kapı önüne çıkartılıp kollarından zorla sürüklenişini unutabiliyordu, ne de huzur bulamadığı hanesinde yaşadıklarını. Konuşurken bile gözlerindeki kedere bulanmış öfkesini herkes görebilirdi. Geçmişi ve bugünü elinden alınmış bir ülkenin oğlu olmanın lanetiyle büyümüştü çünkü. Bu lanetle tatmıştı öfkeyi, umudu ve nasırlı derisinin altında saklamayı iyi biliyordu çocuksu ellerini.

Kaba olduğu kadar kolay anlaşılmayan Türkçesiyle anlaşılır bir şeyler söylüyordu. Yine lanetler savurarak küf yeşili bedenlere özgürlük diyordu. Özgürlük koparılmayı bekleyen bir meyve gibi duruyordu dalında. Bunu bir keresinde tatmıştı. Çocukluğunda yabancısı olduğu lezzetli bir meyveyi ilk kez ısırdığı an büyük bir keyif aldığını söylüyordu. Bıkmadan, usanmadan bu lezzetli meyvelerden defalarca yiyebilirdim diyordu ve özgürlük bu kadar doğal bir istekti onun için.

Güzel konuşabilirdi. Güzel şiirler okuyabilir ve hisli şarkılar seslendirebilirdi ama kendi diliyle kendi öz kültürüyle. Okumanın büyük bir erdem olduğunu yalnız onun sözleri anlatabilirdi ve çektiği sancılardan öğrenmişti hekim olabilmenin kutsallığını. "-Herkes işini doğru ve dürüstçe yapmalı" diyordu konuşmasının bir yerinde. "-Eğer toplumsal bir işle uğraşıyorsa insan, yaptığı işin de ötesinde toplumun acılarına da kulak verecek ve sessiz kalmayacak" diye devam ediyordu. İyi biliyordu ki bir gün insanlık bu değerler ölçütünde büyüyecekti.

Uzattığın sigaraya hayır demek ona göre değildi. - Çay içelim mi?- dersen bundan büyük keyif alırdı. Bir kere güven duydu muydu birine hiç sebepsiz davet ederdi hanesine. Yaşadığı bu rezil günler bir gün bitecek ve arkasına bile bakmadan, içinde daralıp nefessiz kaldığı bu elbiseleri parçalayarak dönecekti geldiği yere. Bir de belindeki sancılar olmasaydı daha da çabuk geçecekti günler ve daha uzun sohbetlerimiz olacaktı belki ama bedenine yapışmıştı bir kere bel ağrıları. İki isminden birinin nereden konulduğunu bilemem ama ikinci adını denizin özgürlüğünden ve cesaretinden almış olduğu her halinden anlaşılıyordu. Koca bir ihtiyar gibi kalktığı sandalyesinden koca bir selamla ayrıldı Ali Deniz. Bir daha görüşmek dileğiyle uzattığı eli emeğin ve direncin sıcaklığını taşıyordu. Arkasını dönüp yürürken attığı her adım, ezdiği toprak, soluyup bıraktığı hava onu unutturmayacak kadar keskin izler bırakmıştı ve parçalamak istiyordu üzerindeki elbiseleri –ki o elbiseler iğneli fıçı gibi batardı Ali Deniz gibilerinin tenine.

18.11.2008

İnkarcılıkla Gerçekçilik Arasında Tercih

Dergimizin 46. sayısında M. Şehmus Güzel'le Abidin Dino hakkında yapılan bir söyleşi yayınladık. Bu söyleşiye bir okurumuz tarafından eleştiri yazısı gönderildi. Şimdi bu eleştiri yazısını yayınlıyoruz. **GÜNEY**

Orhan Bakır A.

Daha güzel, daha özgür bir dünya kurmak isteyenler, öne sürdükleri iddiaları ispatlama, ispatlayamadıkları durumda da bu iddialarından vazgeçmelidirler. Çünkü, inkarcılık Sosyalist proleter kültüre aykırılıktır.

Sosyalistler daha güzel bir dünya yaratma mücadelelerinde gerçekleri olduğu gibi ele alır ve bu gerçekler temelinde analizler yapar geleceğe yön vermeye çalışırlar. Daha güzel bir dünya sömürünün olmadığı, insanın insana kulluğunun ortadan kaldırıldığı, halkların eşit bir şekilde birlikte yaşama olanaklarının yaratıldığı, kadın ve erkek eşitliğinin sağlandığı, engellilerin rahat bir şekilde yaşama olanaklarına kavuştuğu bir dünyadır. Böylesi bir dünya, inkarcılığın tarih sahnesinde silindiği, yerine doğruluğun, gerçekçiliğin egemen olduğu bir dünyadır.

Dolayısıyla bugün de bu perspektife sahip olduğunu söyleyen, savunan herkesin herhangi bir olayı, yaşanmış bazı gelişmeleri değerlendirirken de kullanması gereken bir yöntemdir. Bugün de inkarcılığa karşı varolandan yola çıkarak durum değerlendirmesi yapmakla görevliyiz.

Gerçekleri tersyüz etmek, inkarcılık ve karalama üzerine kurulu bir yaklaşım sergilemek, hiç bir zaman baskısız, sömürüsüz bir dünya yaratmak isteyenlerin, eşit koşullarda bir arada yaşamak isteyenlerin yaklaşım biçimi olamaz.

Bu yazıma vesile olan neden, sürekli okuduğum GÜNEY Kültür, Sanat ve Edebiyat Dergisinin 46. sayısında yayınlanan, "Abidin'in insani boyutu siyasi angajmanından geliyor" başlıklı M. Şehmus Güzel'in ilgili yazısıdır. *Tabii ki tek başına bu yazı değildir benim bu yazıyı yazmama vesile olan. Bir çok dergi, gazete ve özellikle burjuva medyanın yayın organlarında yayınlanan haber ve yazılarda da bu konuda çok sayıda haber, yorum çıkmaktadır.*

M. Şehmus Güzel, yazısında "KÜLTÜR ADAMI" başlıklı bölümde Abidin Dino'nun "siyasi insani yanı"nı açmaya çalışırken, başka şeylerin yanı sıra şunları da yazmaktadır; "...Çocukluğundan itibaren ve ilk karikatürcülerin yapıtlarını izlerken, yani Cenevre'deki yıllarında 1914'ten 1920'ye kadar geçen zaman diliminde akla karayı öğrenmişti. Abidin'in sol fikirlerle ve bilhassa komünizmle daha yakından tanışması, Marx'ı, Engels'i ve Lenin'i A'dan Z'ye okuması 1934 Eylül'ünden 1937 Mayıs'ına kadar Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'ndeki sinemadaki çalışması sırasında olmuştur. O yıllarda hem Stalin hakkında, hem o sıradaki tasfiyeler, siyasi cinayetler hakkında birinci dereceden tanıklık elde etmiştir. Bütün bunları hazmeden Abidin 1937'de SSCB'den ayrılıp Londra'ya geçiyor. Oradan da Paris'e geldiğinde kararlı ve bilinçli bir antifaşisttir. .." (1) Abç.

Tabii ki M. Şehmus Güzel'de herkes gibi kendi düşüncesini yazma ve açıklama hakkına sahiptir. Sorun burada değildir.

Sorunun esası bu düşüncelerini öne sürerken bu yazısında hiçbir kanıt öne sürme sorumluluğunu taşımamış olmasındadır. **Yazının konusunun esasının bu olmaması bir şey değiştirmez.**

M. Şehmus Güzel zaten bu yazısında Abidin

Dino'nun "Bütün bunları hazmeden" biri olarak da itham etmektedir. Ben yazıyı böyle anladım.
M.Şehmus Güzel burada bizzat olayları yaşayan Abidin Dino'nun bunları "hazmet"mesinin nedenini kendisine soracağına, Dino'yu yargılamayı yeğ tutması sosyalist gerçekçilikten uzaklaşmasından kaynaklanıyor olabilir diye düşünüyorum. Başka bir açıklamasını, M. Şehmus kendisi yapsaydı biz de öğrenmiş olacaktık.
M. Şehmus'un kendisi, hangi kaynaklara başvurarak o dönemin "tasfiyeler"i ve o dönemin "siyasi cinayetler"i hakkında "ciddi" yargılamada bulunuyorsa, ya da yargısız infazda bulunuyorsa bunu bilemiyorum. Çünkü ben, konuyu Sovyetler Birliği'nin kendi kaynaklarından araştıran herhangi bir kişinin böyle kolaycı bir şekilde tek yanlı yargılamada bulunacağını düşünemiyorum.
Tasfiyeler meselesinde de gerçekleri görmek isteyenlerin, *ki ben GÜNEY Dergisi okurlarını gerçekleri görmek isteyenler safında görüyorum,* şunları bilmesi gerekir:
SBKP içerisinde 1920'lerin başında Lenin yoldaş döneminde başlayan görüş ayrılıklarının Lenin yoldaşın ölümünden sonra giderek sertleşen ideolojik mücadele olarak 1927'ye dek sürmüştür.
Bu mücadele sonucunda parti içerisindeki muhalefetin çizgisinin küçük-burjuva bir çizgi olduğu tespit edilmesine rağmen, muhalefetin başında yer alan Troçki Merkez Komitesi içerisinde yer alıyordu. Bu dönemde herhangi bir tasfiye olmamıştır.
Ne zaman ki muhalefet içerisinde olanlar 1935'ten sonra fiili olarak suikastlara ve komplolara başlamışlardır, o dönemden sonra sosyalist devletin kendisini koruması için önlemler alması kaçınılmaz hale gelmiştir.
Troçkist muhalefet 1927'de parti içerisinde yapılan oylamanın sonuçlarına katlanamayacak kadar küçük-burjuva karaktere sahiptirler.
854 bin parti üyesine sahip SBKP'nin (Sovyetler Birliği Komünist Partisi) yaptığı oylamada 730 bin kişi oy kullanmıştır. Bunlardan 724 bini Bolşeviklerden, Merkez Komitesinden yana ve Troçkizme karşı, 4 bini Troçkistlerden yana oy kullanmıştır. 2600 kişi çekimser oy kullanmış, 123 bin partili yolda ya da işbaşında oldukları için oy kullanamamışlardır. (2)
Bu durumun kabul edilip sosyalizmin inşasına sarılınacak yerde komplo ve cinayet yolunu tutanlar karşısında Sovyet devletinin savcıları sessiz kalamazlardı ve kalmamalıydılar.
Troçkistlerin de zamanında onayladığı Sovyet Ceza Yasası çerçevesinde kendilerinin yargılanmış olmaları ve cezaların verilmiş olması neden "siyasi cinayet" olsun?! Eğer sorun salt siyasi olsaydı neden 1920'den 1936'lara kadar bu yargılamalar yapılmadı sorusu M. Şehmus vb. yazarlarımız için pek ilgi çekici olmasa gerek.
Bu konu ile ilgili bir iki örnek daha vermek istiyorum.
Adına "siyasi cinayetler" denilen yargılamalarla ilgili olarak, 1 Aralık 1934'te SBKP'nin önderlerinden Sergey Kirov'u katleden Nikolayev adlı katilin ifadesi şöyle:
"SBKP'ne ve Sovyet Hükümetine karşı bir patlamanın bir isyanın işareti olmalıydı." (3)
Yine yargılananlardan Zinovyev mahkemedeki son sözünde şöyle diyordu:
"Ben Lider olduğumu hissetmeye alışkınım. Ve bundan da, söylemeye gerek kalmaksızın benim her şeyi bilmem gerektiği sonucu çıkıyor... Bu insafsız cinayet bütün geçmiş o parti aleyhtarı mücadele üzerine öylesine uğursuz bir ışık tutuyor ki, Partinin, işlenen cinayette eski parti aleyhtarı Zinovyev grubunun siyasi sorumluluğundan söz etmek kesinlikle haklı olduğunu kabul ediyorum.." (4)
Yine davanın en öne çıkan isimlerinden Kamanev de şunları söylüyordu:
"Dönek tabiatlı olmadığımı söylemeliyim. Ama hiçbir zaman silahlı mücadeleye itibar etmedim. Hep Merkez Komitesi'nin bizimle pazarlık yapmak zorunda kalacağı bir durumun doğmasını, kımıldayıp bize de yer açmasını beklemişimdir..." (5)
Yine Kamanev,
"Ben, Zinovyev ve Troçki ile birlikte, ülkemiz Hükümeti ve Partisinin yöneticilerine karşı bir dizi terörist suikast hazırlayan, planlayan ve Kirov cinayetini işleyen terörist komplonun örgütçüsü ve yöneticisi idim.
On yıl, belki daha fazla bir süre, Partiye, Sovyet ülkesi Hükümetine, Stalin'e karşı mücadeleyi bizzat yönettim. Bu mücadelede benim bildiğim tüm siyasi mücadele araçlarını-açık tartışma, fabrika ve işletmelere girme çabaları, illegal çağrılar, illegal basın, Partiyi kandırma, sokak gösterileri örgütleme, komplo, ve en sonunda da terör-kullandım.

... Bana iki kez hayatım hediye edildi. Ama herşeyin bir sınırı vardır. Proletaryanın affediciliğinin de sınırı vardır. Ve bu sınıra varılmıştır.
Kendi kendime, benim yanımda, Zinovyev, Yevdokimov, Bakayev, Mraçkovski yanında; yabancı ülke gizli polisinin ajanlarının, sahte pasaportlu, kuşkulu biyografiye sahip, ve Gestapo ile ilişkileri kuşkusuz olan bazılarının da burada mahkeme önünde olması tesadüf müdür diye soruyorum. Cevabım: Hayır! Bu tesadüf değil. Biz burada yabancı gizli polis ajanlarıyla aynı sıralarda oturuyoruz. Çünkü aynı silahları kullandık, çünkü kaderlerimiz şimdi aynı sıralarda oturmada dile gelen biçimde içiçe geçmeden, ellerimiz kenetlenmişti.
Biz böylece faşizme hizmet ettik; sosyalizme karşı karşı-devrimi örgütledik, Sovyetler Birliği'ne karşı askeri müdahalenin yolunu hazırladık ve açtık. İçine düşmüş olduğumuz ihanetin ve her türlü pisliğin çukuruna götüren yoldu bizim yolumuz."(6)
Kuşkusuz konu ile ilgili çok daha çarpıcı belgeleri burada vermek mümkündür. Ama buna şu anda gerek duymuyorum. Konu ile ilgili araştırma yapmak isteyenler, orijinal belgelerin kendisine bakabilir.
Benim amacım, gerçekten özgürlükten, bağımsızlıktan yana olan yazar ve çizerlerin insaf sınırları içerisinde kalarak yazıp çizmeleridir.
Sovyetler Birliği'nde Sosyalizmin inşası çok kolay olmamıştır. Bu büyük davayı baltalamak için dünya kapitalistleri bir dizi oyun tertiplemişlerdir. Başaramadıkları yer de ikinci dünya savaşında da olduğu gibi, Emperyalist Alman Devletinin Faşist ordularını devreye sokmuşlar ve bunun sonucunda da 30 milyon civarında Sovyet insanının, en başta da öncü komünistlerin öldürülmelerine sebep olmuşlar, bir dizi olumlu gelişmeyi baltalamışlardır.
Sovyet Halklarının bu vahşi saldırıyı durdurabilmelerinin tek nedeni, bir dizi sosyalist gerçekçi olmayan değerlendirmecilerin aksine, birlik – beraberlikleri ve yaşanılan özgür yaşamları olmuştur.
Bu birliğin ve beraberliğin tek nedeni de yine Çarlık Rusya'sı zamanında köleleştirilmiş, asimilasyonla yüz yüze bırakılmış ve tarih sahnesinde yok olma tehlikesini geçirmiş irili ufaklı bütün Sovyet halklarının eşit haklarla özgür bir şekilde yaşama olanaklarına kavuşturulmuş olmasıdır.
Eşitliğin ve özgürlüğün milyonlarca Sovyet Halkı için sağlanmasının mimarı Sovyetler Birliği Komünist Partisi Bolşevik'tir.
Ama bu gerçeklik kadar bir o kadar da bu partiye önderlik edenlerin en başında da Lenin ve Stalin yoldaşların kazanımları gelmektedir.
Ta 1912 yılında Viyana'da ulusal sorun üzerine araştırma yaparak ulusal sorunda sosyalist politikanın belirlenmesi Stalin yoldaş tarafından gerçekleştirilmiş ve bu araştırma SBKP'nin de ulusal programı haline gelmiştir.
Çarlık zamanında adından sanından bahsedilmeyen bir dizi halk kendi diline, kültürüne kavuşmuş, tarih sahnesinden silinmekten kurtulmuştur.
Sovyetler Birliğinde 45 Ulusa ve Azınlığa sahip Halklar (7) gerçekten eşit koşullarda yaşayabilmişlerdir.
Bu koşulların gerçekten eşit olduğuna bir örnek olarak Stalin yoldaşın Sovyetler Birliği'nde dil ile ilgili yürütülen bir tartışmayı buraya almakta fayda görüyorum.
"A. Çolopov yoldaşa" başlıklı 28 Temmuz 1950 tarihli yazısında, Stalin yoldaşın dillerle ilgili gelişmeleri iki döneme ayırdığı belirtilerek şunlar söylenmektedir:
"... Mesele şudur: Stalin'in "Dilbilimde Marksizm Üzerine" adlı makalesiyle XVI. Parti Kongresi'nde yaptığı konuşma iki çok farklı çağla ilgilidir, dolayısıyla da iki farklı formül ortaya çıkmıştır. Broşürün dillerin içiçe geçmesiyle ilgili bölümünde Stalin'in formülü ***sosyalizmin dünya ölçüsünde zafere ulaşmasından önceki*** çağla, dünyada sömürücü sınıfların egemen olduğu, ulusal ve sömürgeci baskının sürdüğü, ulusal ayrılıkların, ulusların karşılıklı güvensizliklerinin siyasi farklılıklarla daha da pekiştiği, ulusal eşitliğin henüz gerçekleşmediği, dillerin içiçe geçmesinin dillerin birinin egemenliği için mücadeleyle gerçekleştiği, ulusların ve dillerin barışçıl ve dostça işbirliği için henüz koşulların bulunmadığı, dillerin işbirliği ve karşılıklı zenginleşmesinin değil, bir dilin asimilasyonunun, bir başkasının zaferinin gündemde olduğu bir dönemle ilgilidir. Bu koşullar altında sadece galip ve mağlup dillerin olacağı çok açıktır. İki dilin içiçe geçmesinin yeni bir dil yaratmayacağını, bir dilin yenilgisinin ötekinin zaferi demek olacağını ifade eden Stalin'in formülü işte tam da bunu söylemektedir."

Yazının devamında ise şunlar söylenmektedir:
"Stalin'in XVI. Parti Kongresi'nde yaptığı konuşmadan alınan öteki formüle gelince, dillerin ortak bir dil biçiminde kaynaşacaklarıyla ilgili bölümü bir başka dönemden, ***Sosyalizmin dünya ölçüsünde zafere ulaştıktan sonraki*** bir dönemden, artık dünya emperyalizminin olmadığı, sömürücü sınıfların yıkıldığı, ulusal ve sömürgeci baskının ortadan kaldırıldığı, ulusal ayrılıkların ve ulusların karşılıklı güvensizliğinin yerini, karşılıklı güvenin ve ulusların birbirine yakınlaşmasının aldığı, ulusal eşitliğin gerçekleştiği, dillerin baskı altında tutulması ve asimilasyona uğratılması politikasının tasfiye edildiği, ulusların işbirliğinin kurulduğu ve ulusal dillerin işbirliği yoluyla birbirlerini zenginleştirme olanağına sahip oldukları bir dönemden söz etmektedir. Bu koşullar altında bir dilin baskı altında tutulması ve yenilgiye uğraması, öteki dilin ise zafere ulaşmasından söz edilemeyeceği açık. Burada birinin yenildiği ötekinin ise süreçten zaferle çıktığı iki dil değil, yüzlerce ulusal dil söz konusu olacaktır; bunların içinden, ulusların ekonomik, politik ve kültürel alanlarda uzun süreli bir işbirliğinin sonucu olarak önce en zenginleşmiş bölgesel diller ortaya çıkacak, daha sonrada da bu bölgesel diller ortak bir uluslar arası dil biçiminde kaynaşacaklardır, elbette bu dil ne İngilizce, ne Rusça, ne de Almancadır. Bu dil ulusal ve bölgesel dillerin en iyi unsurlarını bünyesine almış yeni bir dil olacaktır." J.V. Stalin Eserler C. 16, s. 213-İnter Yayınları

Bu gerçeklikleri tespit edip, bu büyük kazanımların savunulması sosyalist gerçekçiliğin gereğidir. Bunu yapmaktan uzak duran, yarı-gerçek bile olmayan bazı iddialarla proletaryanın bilincini bulandırmak özgürlüğün egemen olacağı bir sosyalist dünya hedefi güden hiç bir yazarın tavrı olmamalıdır. Benim tavrım, böylesi gerçekçiliğe aykırı iddiaların eleştirilmesi sosyalist demokrasinin gerekleri arasındadır.

Ben bugün K. Kürdistan ve Türkiye'de Arap, Laz, Çerkes, Kürt, Ermeni, Rum vd. halklardan insanlarımızın kendi dillerinde bile eğitim yapamadıkları, bunun yasak olduğu bir dönemde, "sosyalist", "demokrat" olduğunu iddia edenlerin suskun durmalarını, çok yetersiz kalmalarını ve fakat başka halklara ve onların kazanımlarına karşı eleştiride "insaf" sınırlarını çok zorlamalarını tutarlı tavırlar içerisinde değerlendiremiyorum.

"Yetersiz" kelimesi bile gerçekten yetersiz kalmakta, gerçekte çok sayıda yazar-çizer açık ya da "gizli" bir şekilde milliyetçi Kemalist devletin yanında yer almakta, onun devamı için "terör"e karşı mücadele adına özgülüğün saflarının dışında kalmaktadırlar.

Sosyalist gerçekçilerin görevi, bugün GÜNEY gibi bir Kültür-Sanat-Edebiyat Dergisi üzerinden işçi sınıfının sorunlarını öne çıkaran, yazdıklarıyla işçi sınıfına sosyalist gerçekçiliği kavratmaya çalışan, onları sermayeye karşı mücadelelerinde destekleyen bir tavır izlemelidirler.

Sosyalist gerçekçilerin en temel görevlerinden birisi de, şiirlerinde, romanlarında, tiyatro oyunlarında halkların kardeşliği konusunu eşitçilik temelinde ele almaları ve her ulusun özgürce ayrılma hakkı olduğunu, herkesin anadili temelinde eğitim hakkı olduğunu, bunun için tavır almanın özgürlükler için tavır almakla eş anlamlı olduğunu vurgulamaları, halkları ve işçi sınıfını bu temelde eğitmeleri gerekir.

Sosyalist gerçekçilerin yaşadığımız coğrafyada sosyalizmden, özgürlükten bahsederken kendi içlerindeki farklı seslere karşı, kendilerine karşı dışarıdan birilerinin eleştirilerine karşı tahammülsüz olmalarını, bu eleştiriyi getirenleri tasfiye etmenin ötesinde "ajan", "hain", "provokatör" diye öldürmeye kadar varan tavırlar içerisine girmeleri karşısında suskun kalmaları, bu konuda bugüne kadar doğruları savunmaktan kaçınmalarının sosyalist gerçekçilikle alakadar olmadığını görmeleri gerekir.

Bunları gerektiği gibi yapmayanların, yapamayanların başka ülkelerdeki kazanımları yok sayma, onları yerme haklarının ciddiye alınması gereken tavırlar olamayacağını düşünüyorum.

13 Aralık 2008

Yararlanılan Kaynaklar:

(1) GÜNEY Kültür, Sanat, Edebiyat Dergisi, Sayı 46, Syf. 52-53
(2) Stalin Eleştirileri Üzerine, H. Yeşil, Dönüşüm Yayınları sayfa 133-136
(3) Aynı yapıt, sayfa 191; Alıntının yapıldığı Kaynak, Büyük Komplo, R. Sayers/A.E.Kahn, Yurt Yay. Sayfa 239
(4) Aynı yapıt sayfa 192
(5) Aynı yapıt, sayfa 192; Alıntının yapıldığı Kaynak, Büyük Komplo, R. Sayers/A.E.Kahn, Yurt Yay. Sayfa 240
(6) Aynı yapıt, sayfa 193, Alıntının yapıldığı Kaynak, Duruşma Tutanağı, Moskova 1936, Almanca, yeniden basımı: Red Star Press. Sayfa 173-174
(7) Bak, Büyük Sovyet Ansiklopedisi, Almanca, Kültür ve İlerleme Yayınları Berlin – 1952, sayfa 41

Uçurtma Avcısı / The Kite Runner

Zafer Özgentürk

The Kite Runner Kabil'in Vezir Ekber Han bölgesinden bir Peştun olan Emir isimli çocuğun hikâyesini anlatıyor. Emir çocukluk arkadaşı ve sütkardeşi Hasan'a ihanet edişini unutamamaktadır. Hikâye Afganistan'da krallığın çöküşü, Rus işgali, ülkeden Pakistan'a ve Amerika'ya toplu göç ediş ve Taliban yönetimi gibi kargaşalı ortamda kurgulanmış.

Afgan yazar Khaled Hosseini'nin (Halit Hüseyni) aynı adlı çok satan romanından uyarlanan "Uçurtma Avcısı-The Kite Runner"da, uzun yıllardır Kaliforniya'da yaşayan Amir adlı bir Afgan göçmeninin, çocukluk arkadaşı Hasan'ın oğlunun başının dertte olduğunu öğrendikten sonra ona yardımcı olmak için Taliban yönetiminin kontrolündeki anavatanına geri dönüşünün öyküsü anlatılır. Kaliforniya'da yaşayan Emir (Amir Can), Afganistan'a Taliban rejiminin hâkim olmasından sonra Amerika'ya göç eden Kabil'li zengin bir tüccar ailenin oğludur. Kabil'de geçen çocukluk yılları sırasında evin hizmetçisinin oğlu Hasan ile çok sağlam dostluk bağları kurmuştur. Ancak bir uçurtma yarışı sırasında Hasan'ın başına gelen olayda ona yardım edebileceği halde ona sırtını dönerek en sevdiği arkadaşına ihanet etmiştir. Emir, arkadaşının yaşadıklarını görmezlikten gelir ve yaşamlarının ilerisi için bir kırılma noktasına zemin hazırlar, oysa geçmişe dönmek telefondaki bir ses kadar yakındır sadece (!) Emir Hasan'ı gerçek bir dost gibi görmemiştir, babası da Hasan'ın babası Ali'yi...

Bir roman uyarlamasına yakışır şekilde karakterlerin farklı dönemlerdeki hallerine, bizzat kendi içlerindeki ve yaşadıkları mekânlardaki değişime tanıklık ediyoruz. Emir, Rus işgali nedeniyle babasıyla birlikte ABD'ye göç etmek zorunda kalır. Yıllar sonra çocukluk hayaline ulaşır, başarılı bir yazar olur. Ancak eski bir aile dostundan gelen telefon, onu za-

ten bir türlü kurtulamadığı geçmişine geri götürür. Olaylar zinciri, geçmiş ile gelecek arasında sıkışmış başkarakter Emir'in bu yolculuğuyla devam eder. Aradan geçen uzun yıllar boyunca bu ihaneti ve suçluluk duygusunu hiç aklından çıkarmaz. Yıllar sonra Hasan ve karısının Taliban tarafından öldürüldüğü haberini alır. Bunun üzerine bir zamanlar ihanet ettiği çocukluk arkadaşının başı dertte olan oğlunu bulmak ve onun hayatını kurtarmak için Taliban yönetiminin kontrolündeki Afganistan'a geri döner.

Film hangi anlayışa hizmet ediyor?

"Hep sağlıkla, mutlulukla, güzelliklerinle binlerce kez var ol..."

Hasan'ın "Hep sağlıkla, mutlulukla, güzelliklerinle binlerce kez var ol..." cümlesini film içinde birkaç kez duyarsınız bunu bazen Hasan Amir'e, bazen de filmin sonunda Amir'in suçluluk duyduğunu anlayacağımız geriye dönüşlerde duyarız… İçten bir ifadedir bu bugün hepimizin özlediği.

Film gerçekten güçlü edebi yanı ile dikkat çekiyor. Dostluk, arkadaşlık, vefa, fedakârlık, sadakat gibi gerçekten insan için önemli özellikleri öne çıkarıyor. Bunu film boyunca görüp hissediyoruz... Filmde birden çok tema vardır: Çocuk, Taliban, karşılıksız sevgi, yalan, recm... İçten bir sunum taşıyor filmin hikâyesi ve bu görsellikle adeta bütünleşiyor... Diyaloglardaki kusursuzluk filmin bir kitap uyarlaması olduğunun en güzel örneğidir herhalde. Afgan çocuklarının en sevdiği eylemleri belki de uçurtma yarışlarıdır. (Filmin bu kısımlarında kendi çocukluğumuzla bağ kuruyoruz.) Yazının başında da söylemiştim gerçekten başarılı bir film teknik açıdan değerlendirdiğinizde, ya da kurgu, çerçeve müzik, ışık… Sahneler arası geçişlerde uyum, enerji vd. Hepsi de ustaca tasarlanmış coğrafyanın kültürü ile uyum içinde anlatım akıp gidiyor… (Finalde bir acıya yer verilseydi yürekler paramparça olurdu sanıyorum. Bu olmaz tabi pozitif bir bakış açısı gönüllere su serpiyor. Eee, Amerikan yapımı bir film olunca, maskenin altında ABD olunca, aslında filmin sonunda üzülmeniz olanaksız. İyiler mutlaka kazanır ya…!)

Bu film şu an yaşanan sömürgecilik sonrası yeni sömürgecilik dönemi küreselleşme, kültürler arası çatışma, iç savaş ve göç gibi konulara bakış açısı getirmektedir. Ayrıca hatıralar, anlatım, cinsiyet ilişkileri/rolleri gibi kavramlara da değinmektedir.

Bir nokta vardır ki, bu film Amerikan propagandasıdır aynı zamanda. Kahramanın babası kahramana der ki, örneğin kitapta "Dünyada üç gerçek adam var. Amerika - hızlı kurtarıcı-, İngiltere, İsrail". Bu sempati nerden geliyor anlamadım(!) Tabi ki anlaması kolay, mustang hayranı bir adam, ABD kültürü özentisi, daha birçok özellik onun bize ülkesinin sermayesini temsil eden, Kabil'in en güzel evinde oturan emperyalistlerle iş yapan bir ticaret adamı bir yerli işbirlikçi olduğunu anlamak hiç de zor olmasa gerek… Bu nedenledir ki ABD, İsrail, İngiltere kurtarıcı ilan edilir…

Bir bomba da şudur: Baba oğluna "En korkunç suç başkasına ait olan bir şeyi çalmaktır." Yani üvey kardeşine tecavüz edilirken müdahale etmeyip izleyen kahramana özel mülkiyetin kutsallığı vurgulanır. Ruslar'a demediği kalmaz yazarın ve dolayısıyla yönetmenin, Amerika'ya toz kondurulmaz ama filmde…

Tarihten kısaca, meraklısına…

1979'da Afganistan'ın Rus işgali altında kalması, sosyalizmi karalama kampanyasına dönüştürülmüştür. Khaled Hosseini kitabında bunu propaganda ederken, göz ardı ettiği (görmezden geldiği de denebilir) bir olgu da tarihin gerçekliğidir… Gerçek tarihin göz ardı edilmesi ise tarihin çarpıtılmasıdır… Marc Forster da ülkesinin çıkarlarını ve ideolojisini geliştirip yaygınlaştırmak için bu kaynağı işlemeyi bilmiştir.

Stalin'in ölümüyle birlikte iktidarı ele geçiren revizyonistler Sovyetleri hızlı bir değişim sürecine, hızlı bir geri dönüşüm sürecine sokmuşlardır. Bunun sonucu olarak, 1960'lara gelindiğinde Sovyetler artık sosyal-emperyalist bir ülke olmuştur. Afganistan işgali sosyal-emperyalist Sovyetler tarafından işgal edilerek gündeme oturmuştur. Revizyonistler bu işgali 'devrim ihracı' olarak empoze etmeye çalışmışlardı…

Filmde, "İşte biz bu nedenlerden ötürü Afganistan'a girdik" diyor bir bakıma Marc Forster… Bunu da coğrafya halkının kültürel değerleri üzerinden yapıyor…

Afganistan'da Taliban gericiliğini Sovyetlere karşı kim beslemişti? Khaled Hosseini ve Marc Forster ortak dil oluşturuyor ve bu gerçeği gözlerden gizleyerek önce kitap sonra da film üzerinden tarihi de çarpıtma, gerçeği tersyüz etme görevi üzerlenmiştir. Bunu tabi ki dünya barışının tek gönüllüsü Amerika ve onun yüce ideali için yapmışlardır!...

Fakat bunların yanında Amerika'nın huzur bulu-

nacak bir ülke propagandası da açıkça görülür biçimde işlenmiştir… Dikkatli bir izleyici alt metinde bu gerçekleri görmekte zorlanmaz. Dinin gerçek yüzünü, sınıf farkını ve ezilen insanların dışlanışını bu filmde görebilirsiniz...

Hazaralar; burada dışlanan ikinci sınıf insanlardır, çoğunlukla hizmet alanında kullanılan işgücü olarak çalıştırılırlar… Günümüz itibariyle Afganistan'da 2,8 milyon, Pakistan'da 600.000 ve İran'da 300.000 Hazara yaşamaktadır ve yaşadıkları ülkelerde çoğu zaman politik ayrımcılıkla yüz yüze kalmaktadırlar. Geneli Şii mezhebinden olan Hazaralar egemen Sünni anlayışın baskısı altındadırlar…

Hasan'a tecavüz edenler de tecavüz gerçekleşmeden hemen önce Hasan'ı aşağılarken onun "pis bir Hazara" olduğunu söyleyerek etnik baskının çocukların dünyasında da hakim olduğunu görmemizi sağlıyor…

Sonuç olarak;

Kar yağmış Afganistan dağları, sokakları, damları… buz mavisi gökyüzünde uçan rengarenk uçurtmalar bir harika… görsel zenginlik diyarı, sinematografik sokaklar, evler, pazaryerleri… portreler…

Alışılmışın dışında bir konu işlemesi ABD sineması için "kendini yeniliyor" gibi yorumlara neden olsa da, içerik olarak değerlendirdiğinizde hizmet ettiği yer aynıdır.

Film, söylenecek güzel yanlar var olduğu gibi, çirkin yanlar da taşıyor, bunu ABD yapımı olmasından kaynaklı olarak, Amerika sempatizanlığı, Amerika'yı yaşanılası yer gibi gösterme, vb. değerlendirilmelidir. Amerikan film endüstrisi artık Hollywood saçmalıklarını pazarlamakta zorlanıyor, bu şekilde kendi propagandasını başka ülkelerin kültürü ve hikâyeleri üzerinden yapıyor. Bunu benzeri filmlerde görmeye sık rastladığımız fakat alışmamamız gereken bir farkındalık olarak düşünüyorum…

İyi seyirler…

Tür: Dram

Gösterim Tarihi: 21 Mart 2008

Yönetmen: Marc Forster

Senaryo: David Benioff , Khaled Hosseini (Kitap)

Yapım: 2007, ABD , 122 dk

Oyuncular

Khalid Abdalla (Amir), Atossa Leoni (Soraya), Shaun Toub (Rahim Kahn), Sayed Jafar Masihullah Gharibzada (Omar)

Bahoz eleştirisi üzerine eleştiri

Güney Yılmaz

Güney Dergisinin 46. Sayısında Bahoz filmi ile ilgili Orhan Bakır A.'nın bir eleştiri yazısı yayınlandı. Filmi izleyen biri olarak yapılan değerlendirmeleri bir film eleştirisinden uzak olarak gördüğümü belirtmek isterim. Öyle ki film eleştirilmek yerine, film üzerinden gençlik hareketinin işçi sınıfı hareketi ile bütünleşememiş olmasının ve yine bunun üzerinden genel olarak devrimcilerin işçi sınıfından kopuk olmasının eleştirisi yapılıyor.

Oysa film Orhan Bakır A.'nın da aslında değindiği gibi bir üniversitede Kürt gençlerinin çalışmalarını, bir Kürt gencinin kendi ulusal kimliğini kazanması için verilen mücadeleyi ve sonrasında bu gencin eylemleri üzerinden dönemin kısa bir kesitini sunuyor. Bir filmi de eleştirirken öncelikle film ile verilmek istenenin ne olduğuna, filmi yapan ekibin ne anlatmak istediğine bakmak gerek. Filmin düşüncesi bunun üzerinden eleştirilebilir. Kendi siyasal düşüncelerimiz veya olması gerekenler üzerinden film eleştirisi yapmak doğru bir yöntem değildir.

Bahoz filmi anlatmak istediği Kürt hareketinin küçük bir kesiti bağlamında başarılı bir filmdir. Kürt ulusal hareketinin son yıllardaki dil mücadelesinin meyvesini sinema salonlarına Kürtçe diyalogları sokarak toplamış bir filmdir. Filmin geniş kesimlerce izlenmesi ve bir Kürt filmi olarak Türkiye'de gösterilmiş olması bir olumluluktur.

Film bir gerçekliği doğru bir biçimde aktarıyor. Abartmadan, gerçekten koparılmadan bir dönem sinema diliyle anlatılıyor. Görüntüleri de beğenmiş olmama rağmen, filmin teknik boyutu konusunda çok şey söyleyebilecek durumda değilim.

Bahoz filmi Kürt sineması için önemli bir film olarak şimdiden yerini almıştır. Özellikle son yıllarda resmi ideolojinin kalıpları dışına çıkan, muhalif kesimleri yansıtmaya çalışan filmlerin ve sinemacıların sayısının artmaya başlaması desteklenmesi ve övünülmesi gereken bir durumdur. Elbette bunun yeterli ve çok iyi olduğunu söylemiyorum. Çünkü asıl eleştirilmesi gereken devrimci hareketin neden yeni sinemacılar ve filmler üretememiş olmasıdır. Eğer böyle sinemacılar yaratılabilmiş olunsaydı o zaman işçi sınıfını ve onun mücadelesini anlatan filmlerin eksikliğini eleştirebilirdik.

20.03.2009

Sonbahar Filmi Hakkında Ya da Acılar Yarıştırılmaz

adil okay
adilokay@hotmail.fr

Acılar yarıştırılmaz biliyorum. Ancak ne zaman 12 Eylül mezalimi üzerine bir öykü-roman okusam veya bir film seyretsem, eserin edebi- estetik derinliğinden, değerinden, filmin sinematografik başa-rısından önce gerçeği nasıl ve ne kadar yansıttığına bakıyor, sonra da kendi gerçekliğim(iz)le-yaşadıklarım(ız)la kıyaslıyorum. Gayri ihtiyari oluyor bu.

Bu bağlamda Fatih Akın'ın 'Yaşamın Kıyısında' adlı sinematografik olarak başarılı, bol ödüllü filmini, gerçeği-gerçekleri çirkin biçimde tahrif etmiş diyerek öfkeyle eleştirmiştim. Sözünü ettiğim çalışmalar bir veya birkaç kişinin nezdinde bir tarih anlatıyor. Veya tarihin bir kesitini. 12 Eylül ve sonrasını. Şu veya bu biçimde devrimcileri. Eğer yazar ve yapımcılar fantastik bir film yapsalar, roman yazsalar, o zaman gerçekle karşılaştırmak, kendi gerçeğimizle kıyaslamak hem aklım(ız)a gelmez hem de haddim olmazdı. Ancak yazıldığı, yapıldığı iddia edilen bizim (78 kuşağının ve son-rasının) hayatımız-filmimiz. Bu anlamda gerek 'Yaşamın Kıyısında' gerekse 'Muro'da yapıldığı gibi bir çirkin tahribat durumunda yazmadan duramazdım(k). Gerçeğin çok küçük bir bölümünü an-latmak, yetersiz kalmak başkadır, tahrif etmek, para-ödül ve/veya reyting uğruna aşağılamak, tari-himizi ve ölülerimizi meze yapmak başka.

12 Eylül faşizminin tankıyla, topuyla, işkence haneleri ve darağaçlarıyla bizi silindir gibi ezdiğini unutmamışken ve darbeciler henüz yargılanmamışken, bir de sanat adına, bu yazar ve yapımcıların bizi kalleşçe arkadan vurmalarına seyirci kalamazdı(k)m. İki elimiz hem sinemacıların, hem yazarların yakasında. 'Küfür romanları'nı unutmadık. Aradan onyıllar da geçse bize küfreden bu romanları yazan yazarlar özür dilemeyip, gerçeği, bizi, gerçeğe yakışır bir biçimde yeniden yazmadıkları, hatalarını telafi etmedikleri sürece de eleştirimiz devam edecek.

Müdahil olma hakkımız ve Sonbahar

Acıyı bizzat etinde, kemiğinde, benliğinde, ruhunda hisseden bizim kuşak, hayatlarımızı beyaz per-deye veya beyaz kâğıda (yalan ve küfürle) dökenlere karşı her daim müdahildir. Eleştirme hakkına sahiptir. Zira anlatılan bizim tarihimizdir. Örneğin çok övülen 'Yaşamın Kıyısında' adlı filmi eleş-tirmeye cesaret edenlerin sayısı azdı. Ben bir eleştiri yazısı kaleme aldım. Daha sonra Mesele dergi-sinde Osman Akınhay (yazımı okuduğunu belirtip, adımı da zikrederek) Yaşamın Kıyısında hakkın-da çok güzel bir eleştiri yazısı kaleme almıştı. Keza birçok yerde benzer yazılar-eleştiriler yayınlandı. (Bkz. 'Yaşamın Kıyısında ve Fatih Akın yaşamın uzağında.' Adil Okay. sendika.org. Ayrıca Tufan Sertlek'in Sendika.org'da ve Nilufer Zengin'in bianet.org'ta yayınlanan yazılarına bakılabilir.)

Bugün de ben, Osman Akınhay'ın Sonbahar filmi üzerine yaptığı değerlendirmeye katıldığımı söy-

leyerek başlamak istiyorum.

"Böylece Sonbahar, Önder'in 'diktanın budalalığını' açığa vurduğu Beynelmilel'in açtığı yolda (…) Ömer Uğur'un Eve Dönüş'ü (…) Hüseyin Karabey'in Gitmek'i (…) Kazım Öz'ün Bahoz/Fırtına'sıyla beraber gözbebeklerimizi ışıldatan umut tablosuna dahil oluyor. Dahası Çağan

Irmak'ın Babam ve Oğlum'un açtığı yoldan ilerleyen Yaşamın Kıyısında ve en son, birkaç yıldır ga-zetelerde bilhassa körüklenen 'önce sola, sosyalizme, devrimcilere saldırma' furyasından güç aldığı anlaşılan Muro karşısında namuslu bir 'red cephesi' oluşturuyorlar." En Güzel Yıllar Sosyalizme. Osman Akınhay, Mesele, Ocak 2009. S. 25

Doğu Karadeniz ve Sonbahar

Sonbahar'da film kahramanı "Yusuf yeni tahliye olmuş (…) yoldaşlarının can verdiği katliamların hedefi olmuş, bu süreçte ciğerleri tükenmiş ve geride yoldaşları kalmış. (…) Kabuslarında durmadan 'Hayata Dönüş Gecesi'nin saldırı sahnelerini görüp, revirdeki karganın sesini duyan, bir kere de üniversitede polisle göğüs göğüse geldikleri gösterileri hatırlayan Sonbahar'da Yusuf'un dili ve görsel hafızası fazlasıyla tasarrufludur; bir taraftan baktığınızda o, gaz bombalarıyla, pompalı tü-feklerle, lav silahlarıyla ölümü görmüş, duymuş, tatmıştır. (…) Beni de doğrusu film boyunca en çok etkileyen, Yusuf'un yakın bir vakitte öleceğini bilmesine rağmen umudu -ve yoldaşlarını- ardında saklayan sahici, sıcak bakışları oluyor zaten. Takdiri ve alkışı hak edense, yönetmenin, yeterince işleyememiş bile olsa, "direnen devrimci'yi sinemada bir 'karaktere' taşımayı amaçladığı bilinçli tavrı…" A.g.e.

Film boyunca annesiyle bile az konuşan Yusuf'ta bir sürgün suskunluğu seziliyor. Hep böyle olur. Dışarıdakiler içeriyi, içeriden çıkanları anlayamaz kaygısıyla, bazen önyargısıyla susar onlar. Genelde bu yargılarında haksız da sayılmazlar. Onlar ancak kendileri gibi içeriden çıkanlarla hayatlarının en uzun en trajik anılarını paylaşırlar. Susmak unutmak değildir. Unutmaz, unutamazlar. Yusuf'un 'ölmeye yazgılı' olduğu halde hayata tutunmaya çalışmasını, özlemlerini, keşke'lerini genç gürcü hayat kadınıyla yaşadığı kısa aşk yolculuğundan ve pasaport çıkarmasından da anlıyoruz.

Sonbahar'ı birlikte izlediğim arkadaşım da benim gibi film bitince sessizce oturduğu yerde kalakaldı. Ta ki ışıklar yanıp, bizim gibi hareketsiz kalan insanlar kıpırdayıncaya kadar. Sanki bir saygı duruşundaydık. Ve 'anıları mücadelemize önder olacak' tılsımlı cümlesini bekliyorduk. Daha sonra film üzerine söyleşimizde arkadaşım, 'Ben' dedi, 'sizden sonraki kuşağa mensubum. Film boyunca yer yer empati yapmakta, arka plandaki hem muhteşem manzaralar hem de vahşet sahneleri ile kahraman arasında ilişki kurmakta zorlandım. Neden hasta, neden ölüyor, kim onu bu hale getirmiş, neden çıplak ayakla doktorun karşısına çıkıyor, neden ölüm orucuna yatmışlar, neden F tiplerine karşı çıkmışlar bunlar anlaşılmıyor. Ya da sen anlıyorsun, ben yarım yamalak anlıyorum. Peki apolitik insanlar nasıl anlayacaklar o tarihi' diye sordu ve ekledi. 'Karadenizin muhteşem peyzajına kapılıp filmde anlatılan trajediden koptuğum da oldu.'

Doğru bir değerlendirmeydi. Ben de hem filmin başında, hem sonunda 'keşke benim de sığınacak böyle güzel bir ana evim olsaydı' dedim. Ve beni kucaklayacak insanlar. Elbette cezaevlerinden çı-kan birçok arkadaşımızı ana babaları, kardeşleri kucakladı, bağrına bastı. Ama 12 Eylül hukukunun, korku imparatorluğunun ülkenin en ücra yerlerine kadar ulaştığını hesaba katarsak 'halk', sonba-hardaki, Karadeniz'in o yöresindeki gibi sevecen yaklaşmadı o 'sakıncalı' insanlara. Birçoğu sığı-nacak bir baba ocağı bulamadı. Hele sürgünler bir dost sesine, ana baba, kardeş sesine, sıcaklığına muhtaç, özlem içinde yaşamaya çalıştılar. Sonbahar'daki Yusuf'un suskunluğu da bir çeşit sürgün suskunluğunu çağrıştırıyordu: Suskunluk. İç konuşmalar. Kabuslar…

Sonbaharla Gelen Güzel Bir Ölüm Düşüncesi

Sonbahar üzerine sohbet ettiğim bir başka arkadaş benim, 'keşke benim de Sonbahardaki Yusuf gibi sığınacak bir ana evim olsaydı' serzenişime ek yaptı: 'Keşke böyle güzel ölsek biz de. Tanrılar bize böyle güzel bir ölüm nasip etse.' Belki birçoğumuzun itiraf edemediği bu arzu, gerçeğin ipiyle ya-pılmış yalın bir kırbaç gibi indi yüreğimize. Bir an sanki sinemadayız ve film yeni bitmiş gibi hepimiz sustuk.

Elbette ihanete uğramadan, kentlerin ruhsuz-yalnız kalabalıklarında yitmeden, kimi 'eski solcu'nun korku imparatorluğunun sürüsüne katıldığını görmeden ölmek, güzel bir ölümdü Yu-

suf için. Tabutu kızıl bayrağa sarılı ve ana dilinde bir ağıtla hem yoldaşları, hem halkı uğurluyordu onu.

Hani başlarken acılar yarıştırılmaz diyordum ya, (20 yıl sürgün yaşadığım ve zaman aşımından sonra ülkeye dönebildiğim için) ben sürgün ruh hali, sürgün travması üzerine çok yazı yazdım. 10 yıl cezaevinde yatıp 1992'de şartlı tahliye yasasından yararlanıp çıkan bir arkadaşım bana, 'Sürgünde de olsanız özgürdünüz, siz cezaevinden firarı başardınız ya kaçamayanlar' demişti. O da haklıydı, sürgünler de. Haksız olan 12 Eylül cuntasıydı. Unutulmaması gereken esas kötü oğlan Kenan Evren ve şürekâsıydı. Onları destekleyen ve besleyenlerdi. 12 Eylül'ün sadece bir gün, yıl olmadığını, özellikle 1980–1990 arası vahşet yılları olduğunu, 1990'dan sonra da 19 Aralık cezaevleri katliam-larıyla, F tipleri denilen ölüm hücreleriyle, tecritle, köy yakma ve boşaltmalarla, yargısız infazlarla 12 Eylül hukukunun sürdüğünü bilmekti. Bunlar bilinmeden Sonbahar'ı anlamak zordu. Belki bu da Sonbahar'a masum bir eleştiri olarak değerlendirilebilir. Birkaç dakika daha ayrılsaydı bu gerçeklerin gösterimine ya da Yusuf bunu anasına veya bir arkadaşına birkaç cümleyle de olsa kısa ve çarpıcı olarak anlatsaydı. O zaman tarihi ve konuyu bilmeyen izleyici filmle, kahramanla daha iyi bütün-leşebilir, empati yapabilirdi.

Acılar yarıştırılamazdı ama yine de insan bir Diyarbakır cezaevleri zulmünü sonra da Mamak zul-münü anmadan geçemiyor. Şartlı tahliye yasasından aynı suçla mahkum olan Kürt solcularının ya-rarlanamadığı düşünülünce, benim 12 Eylül öncesi iki kez yakalanıp, Ankara ve Adana cezaevinde geçirdiğim bir iki yıl hiç sayılıyordu. Hatta şartlı tahliye yasasından yararlanan ama 10 koca yıl içe-ride yatan arkadaşımın durumu, Kürt olduğu için tahliye edilmeyen, bir ömür içeride kalanlarla kı-yaslandığında hafif kalıyordu. Oysa hepimiz müebbetliktik. Çıksak da bir ömür karabasanlarla ya-şamaya mahkum edilmiştik. Acı yarıştırmak yerine bize bu acıları yaşatanları toplum vicdanında mahkum ettirecek çalışmaları desteklemeli, bu bağlamda yazılan, yapılan roman, öykü, şiir ve si-nemayı alkışlamalıydık. Ve darbecilerin yargılanması için mücadele etmeliydik.

Sonbahar 1990'lar ve12 Eylül hukuku

Sonbahar 12 Eylül'ün hala bitmediğini anlatıyor. 1990'lı yıllarda birkaç cezaevinin müzeye dönüştürülmesi, Özal'ın şartlı tahliye yasasına, birkaç anayasa maddesinin değişmesine rağmen bu zulmün, faşizm hukukunun devam ettiğini izleyiciye çağrışımlar, küçük şoklar yoluyla anlatıyor. Bu zulme direnen devrimcileri gerçeğe uygun anlatarak bir ilki başarıyor. Zira 12 Eylül'den sonraki on yılda uygulanan mezalimi bugün herkes 'kabul ediyor ve kınıyor'. Ama sonrası yok. 1990 sonrası dönem için yapılan da -Fatih Akın'ın 'Yaşamın Kıyısında' veya Oya Baydar'ın 'Ergüvan Kapısında' yaptığı gibi- işin kolayını seçmek oldu. Yani düşene bir tekme daha vurmak, 1990'lı yıllarda mücadele yürüten, içeri düşen, zindanlarda direnen devrimcileri çirkin betimlemek. Eleştiri değil, yerme, aşağılama sözünü ettiğim. Yoksa ölüm oruçlarına birçok aydın-yazar eleştirel yaklaştı ama bir inanç, bir avuç gökyüzü, on adım volta, üç cümlelik sohbet isteyen, bu uğurda ölüm orucunda hayatını kaybeden insanları reyting uğruna çirkin, psikopat, kandırılmış tipler olarak değerlendirmediler. Onların güzelliğini, pırıl pırıl çocuklar olduklarını, ölmeye yatarken bile berrak gülümsediklerini anlattılar. Ölüm oruçları ve F tiplerinin ayrıntılı olarak yazıldığı belgesel roman sayılabilecek; 'Mircan Karaali'nin 'Gorki'nin Gitarı' ile Sami Özbil'in 'Soluk Soluğu' adlı romanları da ne yazık ki yeterince okuyucuya ulaşmıyor. Yeni okuduğum bu romanların yazarları da çok uzun zamandır F tipi cezaevlerinde yatıyorlar.

Sonsöz: Bende hafif bir hayal kırıklığı yaratsa, konuyu ve tarihi bilmeyen bizden sonraki kuşağı ye-terince aydınlatamayacağını düşünsem de Sonbahar'ı alkışlıyorum. Altını çizmem gerekir ki, hayal kırıklığı beğenimin yanında çok hafif kalıyor. 'Sonbahar' 1990'lı yıllarda, 'abi'lerin birçoğunun bayrağı yerde bıraktığı bir dönemde, o bayrakları ve yerlere düşen sloganları elleri yanma pahasına alıp taşıyan, gönderlere çeken, kulaktan kulağa fısıldayan, bazen meydanlarda haykıran, bu uğurda hayatlarını kaybeden veya sakat kalan çocuklara yazılmış bir ağıttır. Müziği, manzaraları ve Yu-suf'un suskunluğuyla görsel bir şölen, Latin Amerika'lıların 'Ölüler Bayramı' ritüelleri gibi bir film.

Beynelmilel filmini yapan Sırrı Süreya Önder: 'Ben son beş-on yıl içinde seyrettiğim filmlerin altın madalyalarını Özcan'ın (sonbahar) filmine verdim.' diye boşuna dememiş.

13 Ocak 2009

Berlinale 59
Berlinalem
Berlin alem

Anuş Pazarcıyan

Bu yıl Berlin Film Festivali'nin (Berlinale) 59.'su yapıldı. Enternasyonal film festivalleri arasında en fazla sinema seyircisinin katıldığı, bu anlamda bir "seyirci festivali" olarak da anılan festival boyunca Berlin 10 gün tam bir sinema/film şöleni yaşadı. Festivalin kapanış gününde 10 gün boyunca 230 binin üzerinde biletli seyircinin festivale katıldığı bilgisi verildi.

59. Berlinale'de 18 filmin büyük ödül "Altın Ayı" için yarıştığı "**YARIŞMA**" bölümü yanında; değişik ülke sinemalarının tanıtıldığı **PANORAMA** bölümü; geniş ticari dağıtım ağı içinde şans bulamayan, hem içerik hem biçim açısından yeni yollar deneyen filmlerin yer aldığı **FORUM**; film ve diğer kimi sanat dallarının iç içe geçtiği enstalasyon, sergi gibi etkinlikleri içeren **FORUM EXPANDED** bölümü ve çocuk/gençlik filmlerini içeren **GENERATION** bölümü olmak üzere bu yılki festivale katılım için 6 binin üzerinde başvuru olduğu yapılan tanıtım basın toplantısında festival yöneticisi Dieter Koslick tarafından açıklandı. Bu rakam Berlinale tarihi açısından bir rekor ve aslında bütün dünyayı kasıp kavuran ekonomik krizin etkilerinin henüz sinema/film dalında kendini hissettirmediğinin bir işareti.

Fakat Dieter Koslick basın toplantısında, krizin aslında toplumsal olaylar karşısında bir sismograf olan sinemaya başka türlü yansıdığını, bu yıl Berlinale'de gösterilecek olan bir dizi filmin krizin çeşitli görüntü ve yönlerini ele alan filmler olduğunu belirtti.

Festivalin her yılki bu bölümleri yanında, 59. Berlinale'de ek olarak şu bölümler de vardı:

BERLINALE SPECIAL (Bu bölümde Berlinale tarafından onurlandırılmak istenen çağdaş sinemacıların öne çıkan eserleri sunuluyor. Bu yıl Berlinale tarafından iki sinemacı "Berlinale Kamerası" ile onurlandırıldı: Claude Chabrol ve Günther Rohrbach. Claude Chabrol bütün dünyada tanınan bir Fransız sinemacı. Günther Rohrbach Almanya dışında pek tanınmayan, Almanya'nın en üretici sinema ve TV filmi prodüktörlerinden biri.)

HOMMAGE (Bu bölüm bu yıl film müziği dalında Fransa'nın en ünlü sanatçısı olan Maurice Jarre'e ayrılmıştı. Maurice Jarre "Lawrence of Arabia" (1962) filmi için yaptığı müzik ile ilk Oscar'ını kazanmıştı. Daha sonra Lawrence of Arabia'nın yönetmeni olan David Lean'in çektiği Doktor Jivago (1965); Hindistan'a Yolculuk (1984) için yaptığı film müzikleri ile de Oscar kazandı. 150'den fazla filmin müziğini yapan Marice Jarre 59. Berlinale'de tüm eseri

için "Altın Ayı Onur Ödülü" ile onurlandırıldı.)

BERLINALE SHORTS (Kısa Filmler. Bu yılki Berlinale'de 11 yarışma bölümünde yarışan toplam 28 kısa film vardı. Berlinale yarışma bölümünde gösterilen 13 yönetmenin ortak filmi "Almanya'09" da buna katıldığında, toplam 31 kısa film bu yılki Berlinale'de gösterildi. Bunların bir bölümü 20 dakikayı aşan filmlerdi. Kısa filmlerin uzaması, uzun filmlerin ise kısalması bu yılki Berlinale'de bir eğilim olarak gösterdi kendini.)

RETROSPEKTIVE (Bu yıl Retrospektive bölümü "Retrospektive 70 mm – Bigger than Life" başlığını taşıyordu. Az sayıda çekilmiş 70 mm'lik filmlerden örnekler sunuldu bu bölümde.)

"**WINTER ADE- FILMISCHE VORBOTEN DER WENDE**" ("Kışa Veda - Dönüşümün Habercisi Olan Filmler" başlıklı bu bölümde, Alman Demokratik Cumhuriyeti'nin sonunun başlangıcı olan Berlin Duvarı'nın çöküşünün 20. yıldönümü dolayısıyla 1977-1989 yılları arasında Batı Almanya'da ve Doğu Bloku ülkelerinde çekilmiş olan kimi sinema, belgesel, animasyon ve deneysel filmlerinden örnekler sunuldu.)

Alman filmleri bu yıl hem yarışma, hem diğer bölümlerde oldukça ağırlıklı bir rol oynuyordu. Özel "**PERSPEKTİF ALMAN SİNEMASI**" bölümünde gösterilen çok sayıda film bunda önemli bir rol oynadı.

Bir süreden beri Berlinale programının parçası haline gelmiş olan "**BERLINALE YETENEK KAMPÜSÜ**" bölümünde çeşitli ülkelerden bir çeşit burs kazanarak katılma hakkı kazanan 106 değişik ülkeden toplam 350 genç sinemacıya ünlü sinemacılar hızlandırılmış kurslar verdiler.

Bu yılki festivalin özel bir bölümü de "**YEMEK SİNEMASI**" idi. Yemek, yiyecek üzerine filmlerin gösterildiği bu bölümün özelliği, film ertesinde ünlü aşçıların hünerlerini döktükleri yemek bölümünün olması idi.

Tabii bütün film festivalleri gibi, Berlin Film Festivali de, sonuçta bir film pazarı aynı zamanda. Avrupa film pazarı tabii tezgahını Berlinale sırasında Berlin'de açtı.

Festival İstatistiği:

2009 Şubatında yapılan 59. Berlinale'de toplam 386 film gösterildi. Festival bölümlerine göre bu filmlerin dağılımı şöyle idi:

Bölümler

Gösterilen Film sayısı	
YARIŞMA BÖLÜMÜ	26 (8'i Yarışma Dışı)
BERLİNALE SHORTS	28 (11'i Yarışma Filmi)
BERLİNALE SPECIAL	19 + 1 Kısa Film
(Bunun 3'ü "Yemek Sineması" bölümünde)	
PANORAMA	63 + 5 Kısa Film
FORUM	47+ 4 Kısa Film
FORUM EXPANDED	8 + 22 Kısa Film
ALMAN SİNEMASI	17 + 1 Özel Gösterim
PERSPEKTİF ALMAN SİNEMASI	
GENERATION Kplus+14plus	27+ 30 Kısa Film
RETROSPEKTİF	23 + 4 Kısa Film
(2'si homaj)	
KIŞA VEDA/DEĞİŞİMİN	
HABERCİSİ FİLMLER	12 + 15 Kısa Film
BERLİNALE YETENEK KAMPÜSÜ	5
YEMEK FİLMLERİ YE / İÇ / SEYRET	9 + 6 Kısa Film
(3'ü Berlinale Special bölümünde olmak üzere)	

Bu 368 film, toplam 1238 gösterim+30 özel gösterim olmak üzere, toplam 1268 gösterimde sinema severlere sunuldu.

59. Berlinale'nin Enternasyonal Jürisi

Tilda Swinton

59. Berlinale'nin Jüri Başkanı İskoçyalı kadın oyuncu **TILDA SWINTON** idi. 1986'da Berlinale'de gösterilen ve Gümüş Ayı'yı kazanan Derek Jarman'ın Caravaggio'su ilk filmi idi. Orlando filmi ile uluslararası alanda ünlendi. Küçük Avrupa Sanat Filmleri ile büyük Hollywood prodüksiyonlarında aynı rahatlıkla oynayabilen bir oyuncu. Michael Clayton'daki oyunu ile 2008'de en iyi yardımcı kadın oyuncu Oscar'ını aldı.

59. Berlinale'nin jüri tanıtım basın toplantısında sorulan bir soru üzerine "Sinema ve sinemacı toplumsal hayat karşısında bir sorumluluğa sahiptir. Şimdi örneğin Gazze üzerine konuşmak, filmler üzerine konuşmaktan daha önemlidir." diyecek kadar sinemanın siyaset dışı olamayacağını savunan az sayıda ünlü sanatçıdan biri.

Jüride Tilda Swinton dışında İspanya/Katalonya'dan **ISABEL COIXET** vardı. Bir dizi festivale katılıp ödüller kazanmış olan Coixet'in son filmi Elegy ("Ağıt") kısa süre önce gösterimde idi

(Bkz. Güney, sayı 46). 2009'da jüri üyesi olarak yer aldığı Berlinale'ye Coixet daha önce dört kez katılımcı olarak gelmişti: 1995'te Panorama bölümünde "Sana Hiç Anlatmadığım" filmiyle; 2003'te Yarışma bölümünde "Bensiz Hayatım" filmiyle; 2007'de Panorama bölümünde "Invisibles" ("Görülmeyenler") adlı belgesel ile ve 2008'de Yarışma bölümünde Philip Roth uyarlaması Elegy ("Ağıt") isimli filmiyle.

Jüride yer alan Burkina Fasolu yönetmen **GASTON KABORE** yalnızca ülkesinin değil, Afrika'nın önemli sinemacılarından biri. Ougandougu ve Paris'teki yüksek öğrenim yıllarından sonra 1982'de çektiği "Wend Kuuni" isimli sinema filmi Afrika sinemasının varlığını dünyada duyuran filmlerden biri idi. Kabore senaryo yazarlığı ve yönetmenliği yanında aynı zamanda kendi filmlerinin prodüktörlüğünü de kendisi yapan bir sinemacı. Bir çok belgesel filmi var. "Buud Yam" isimli tarihi drama filmi 1997'de Pan Afrikan Film Festivali FESPACO'da büyük ödülü kazandı. 2005 yılında Ougandougu'da kurduğu "Imagine" Enstitüsü ile Burkina Faso'da işitsel-görsel eğitime katkıda bulunuyor.

İsveç'ten Jüri Üyesi **HENNING MANKEL**'in film/sinema ile ilişkisi, onun bir çoğu öncelikle Batı Avrupa ülkelerinde "en çok satan" listelerinde yer alan polisiye romanlarının yine çok seyredilen sinema ve TV filmlerine konu olması üzerinden. Mankell İsveç'in en ünlü roman yazarlarından biri. Kitapları bugüne dek 38 dile çevrilmiş durumda. Çoğunlukla polisiye formatında, aslında siyasi toplumsal sorunlar temel oluyor kitaplarına. O yalnızca polisiye yazmıyor, aynı zamanda çocuk kitapları ve tiyatro oyunları da var. Kendisi aynı zamanda tiyatro yönetmenliği de yapıyor. Mankell İsveç ve "Teatro Avenida"nın yöneticisi olarak çalıştığı Mozambik arasında mekik dokuyarak iki ülkede yaşıyor.

Almanya'dan Jüri Üyesi olan **CHRISTOPH SCHLINGENSIEF** çok yönlü bir sanatçı. Film, tiyatro ve opera yöneticisi, radyo tiyatrosu yazarı ve eylem sanatçısı. O Almanya'nın yerleşik kültür düzeni içinde yaptıklarıyla verili düzeni sorgulayan, sarsan nadir "provokatif" sanatçılardan biri. Yaptığı sanatsal eylemlerle siyasetle sanat arasındaki çizgileri sorgulayan ve ortadan kaldıran Schlingensief üzerine en fazla konuşulan, konuşulmak zorunda kalınan sanatçılardan biri. Bir fikir vermek için eylemlerinden bir örnek vereyim: Berlin'de ünlü bir alışveriş merkezi var: KaDeWe. Bunun en üst katı yiyecek reyonu. Dünyanın her yanından hemen her yiyeceğin yer aldığı, "yok yok" olan, lüks mü lüks bir reyon burası. Çoğunlukla orta ve üst katmanların alış veriş yaptığı bir yer. 'Alt'ın uğramadığı, en fazla bakıp de şaşırmak için uğradığı bir reyon. Schlingensief "Yemeğe Bakmak" isimli "teatral eylem"inde, her pazartesi akşamı belli bir saatte 200 gerçek işsizle bu reyonda "yemek bakma" ve alışveriş yapma eylemi düzenledi. Kimi zaman beğendikleri yiyecekleri sepetlere doldurup, kasalarda sıraya giren işsizler, paraları olmadığı için ne yazık ki bu yiyecekleri alamıyorlar, ancak kasa çalışanlarına ve yiyecekleri raflara yerleştiren emekçilere yeni iş çıkmış oluyordu. Ne yazık ki iki üç kez tekrarlanan bu eylem KaDeWe tarafından "alış verişe zararlı bir eylem" olarak değerlendirilerek, eylemcilere KaDeWe'ye girme yasağı kondu. Özgür bir ülkede, özgür alışveriş böyle yürüyordu. Her şeyi alabilirdiniz, her şeye bakabilirdiniz de, fakat bir şartla, paranız olacak ve alış verişe zarar vermeyeceksiniz!

Hong Kong doğumlu ABD'li rejisör **WAYNE WANG** da 59. Berlinale'nin Jüri Üyesi idi. Wayne Wang 1995 yılında Smoke adlı filmiyle Belinale'ye katılmış ve Gümüş Ayı ödülü almıştı.

59. Berlinale'nin doğrudan film dalında çalışmayan jüri üyelerinden biri de ABD'li yazar, yıldız aşçı **ALICE WATERS** idi. Danyanın en ünlü aşçıları arasında sayılan ve kendini "food aktivist" (yemek eylemcisi) olarak tanımlayan Alice Waters aynı zamanda aktif bir sinemasever, Berkeley'deki ünlü Pasifik Film Arşivi'nin destekçilerinden ve şimdiye dek çeşitli film festivallerinde yer almış.

Bunun dışında "en iyi ilk film" için konulan ödülü veren ve Amerikalı senaryo yazarı DIABLO CODY, Almanyalı Produktör IN AH LEE, İranlı Yönetmen RAFI PITTS'ten oluşan üç kişilik bir Jüri vardı.

Filipinli yönetmen KHAVN DE LA CRUZ, Almanya'dan Festival Yöneticisi LARS HENRIK GASS ve Kosovalı kadın oyuncu ARTA DOBROSHI'den oluşan üç kişilik bir jüri de "Enternasyonal Kısa Film Jürisi" görevine sahipti.

Yarışma Bölümü

Bu yılki yarışma filmleri bir bütün olarak ele aldığımda, çok azı ortalamanın üzerine çıkan ve hiç biri "olağanüstü", "mükemmel" diyebileceğim niteliklere sahip olmayan filmlerdi.

Aşağıda gösterilme sırasına göre bu filmler hakkında kısa değerlendirmelerim var:

Yarışma filmleri

LILLE SOLDAT /LITTLE SOLDIER (Küçük Asker): Anette K. Olsen Danimarkalı bir kadın yönetmen. 2002'de ilk uzun metraj sinema filmi SMA ULYKER Berlinale'de "Mavi Melek" ödülünü almış. Senaryosunu da kendi yazdığı Lille Soldat'ta Lotte (Tyrine Dryholm) adında bir genç kadının öyküsünü anlatıyor. Lotte asker olarak katıldığı bir yurtdışı görevini bırakarak ülkesine dönmüştür. Parasız, işsiz, hayallerini yitirmiş bir konumdadır. Tüccar olan babası (Finn Nielsen) ehliyeti elinden alınmış olduğu ve şoförü de bir kazada bacağını kırdığı için bir süre kendi özel şoförlüğünü yapmasını teklif eder. Görünürde bir taşımacılık firmasıdır babasının firması. Şoförlüğünü yaptığında babasının aynı zamanda kadın ticareti yaptığını da öğrenir. Babasının aynı zamanda güncel sevgilisi konumunda olan siyah Lily'nin (Lorna Brown) hem müşterilerine taşınma, hem de koruyuculuğu işini üzerlenir. Burada bir kuzey ülkesinde sevgisizliği, cinselliğin nasıl meta haline gelmiş olduğunu, insani ilişkilerin nasıl para üzerinden belirlendiğini görürüz. Süreç içinde "Küçük Asker" Lilly'e karşı sempati duymaya başlar. Onun Nijerya'daki küçük kızının yoksulluktan kurtulması için çalıştığını öğrenir. Kendine onu kurtarma misyonunu yükler. Babasının kasasından hırsızlık yapıp Lily'nin evine/yurduna/kızının yanına dönmesi için şartları yaratır. Fakat Lily bunu kabullenmez. Sonunda baba-kız birbirine girerler. Babası 'Küçük Asker'i döver. Aslında babasının şiddetine karşı koyacak güç ve yetenekte olmasına rağmen, babasının şiddetini sineye çeker. Bir kez daha hayalleri yıkılmıştır.

Sinema dili yalın, iyi oynanmış, zengin kuzey ülkelerinde yoksul ülkelerden gelen genç kadınların cinselliklerinin nasıl meta olduğu konusunu gerçekçi bir biçimde yansıtan, ilginç fakat sonuçta ortalamanın üzerine çıkmayan bir film.

Film Ökumenik Jüri'nin Yarışma Bölümündeki ödülünü aldı.

DARBAREYE ELLY (Elly Hakkında): İranlı yönetmen Asghar Farhadi'nin bir filmi. Tahran'dan Hazar kıyısına üç günlük bir yolculuğa /hafta sonu tatiline çıkan üç genç çift + bu çiftlerden birinin iki çocuğu + Almanya'dan eşinden ayrılıp İran'a dönen ve baş göz etmek istedikleri Ahmad (Shahab Hossein) + Ahmad'la tanıştırmak için çağırdıkları genç bir çocuk bakıcısı Elly. Sepideh (Golshifteh Farahani) isimli, Amir ile evli genç kadın bu tatilin ve tatilde Elly ile Ahmad'a tanıştırma fikrinin esas fikir annesi ve örgütleyicisi konumundadır. Elly hakkında da en çok bilgiye sahip olan odur. Fakat onun da bildiği gayet sınırlıdır. Gizemli Elly en baştan itibaren diğerlerinin gizli gizli üzerine konuştukları, hakkında şakalar yaptıkları bir konumdadır. Bu hafta sonu toplumunun bütün işlerine katılır. Fakat yine de yabancılığını korur. İkinci gün Tahran'a geri dönmek istediğini söyler. Sepideh ısrarla dönmesini önler. Bir bölüm alışverişe gider, bir bölüm voleybol oynar. Elly'e deniz kıyısında çocuklarla oynama, onlara dikkat etme görevi düşer. Çocuklardan birini denize girerken görürüz. Elly bu arada diğer çocuğun uçurtmasını uçurmasına yardımcı olmaktadır. Uzun süre Elly'i neşeyle uçurtma uçururken görürüz. Sonra Elly'nin uçurtma uçurmasına yardımcı olduğu küçük kızı ağlayarak voleybolcuları yardıma çağırırken görürüz. Denizdeki erkek çocuk ve Elly ortalarda yoktur. Panik içinde aramalar başlar. Çocuk yarı boğulmuş halde çıkarılır denizden. Fakat Elly yoktur. Elly'nin aranma süreci, küçük topluluğun birbirine girmesi, bu arada ortaya bir dizi yalanın çıkması sürecidir. İran orta sınıf temsilcilerinin yer aldığı bu küçük topluluk arasında ilişkilerin önemli ölçüde yalan üzerine kurulu olduğu görülür. Sonuçta Elly'nin de boğularak öldüğü çıkar ortaya. Onun kardeşi olarak tanıttığı sevgilisi de onu aramak için geldiğinde yalan kuleleri en azından Elly hakkındaki yalanlar babında yerle bir olmak üzere iyice yükselir.

Film bugünkü İran orta sınıfının bir kesitinin anlatılması olarak kavrandığında ilginç, bilgi verici bir film. Bu orta sınıf ilişkileri aslında yönetmenin de basın toplantısında belirttiği gibi yalnızca İran'a ait değil, evrensel. İlişkiler bir çok küçük yalan üzerine kurulu. Ve olağanüstü durumlarda bu yalan kuleleri çöküyor.

Elly, var olan ilişkisini bitirmek isteyen, "yeni bir ilişki olabilir mi?" sorusuna cevap arayan bir genç kadın. Fakat onun bu soruya kendi başına cevap arayıp bulması engelleniyor. Araya bir dizi aracı ve

yalan giriyor. Ölümle kaçmak belki bir çıkış. Film ölümün bilinçli bir kaçış olup olmadığı sorusunu açık bırakıyor.

Senaryo da yönetmen Asghar Farhadi'nin. Senaryo açısından zayıf olan yan bence bütün küçük yalanların sonuçta kadınlara yüklenmiş olması, erkeklerin daha çok doğrucu olmaları. Pederşahi bir bakış açısının yansıması mıdır bu?

Film başlangıçtaki kısa seyahat dışında, esas olarak Hazar kıyısındaki bir tatil evinde geçiyor. İyi bir oyun/oyuncu yönetmenliği var. İlginç, fakat bu da ortalamanın üzerine çıkmayan bir film.

Asghar Farhadi bu filmiyle Berlinale 2009'da En İyi Yönetmen Ödülü / Gümüş Ayı kazandı.

STORM /STURM (Fırtına): Almanya'nın anda en yetenekli rejisörlerinden biri olan Hans Christian Schmid (Şimdiye kadar 23, CRAZY, LICHTER (Işıklar), ve REQUIEM adlı filmleri "Alman Film Ödülleri" yarışmasında ödül kazanmış filmler) bu yıl Berlinale'nin iki ayrı bölümündie iki filmle yer aldı: Yarışma bölümünde "Fırtına", Forum'da ise Berlin'deki otellerin kirli çamaşırlarının Polonya'da yıkanma öyküsünü belgesel olarak anlatan "Die wundersame Welt der Waschkraft" ("Yıkama Gücünün Harika Dünyası") filmleri ile.

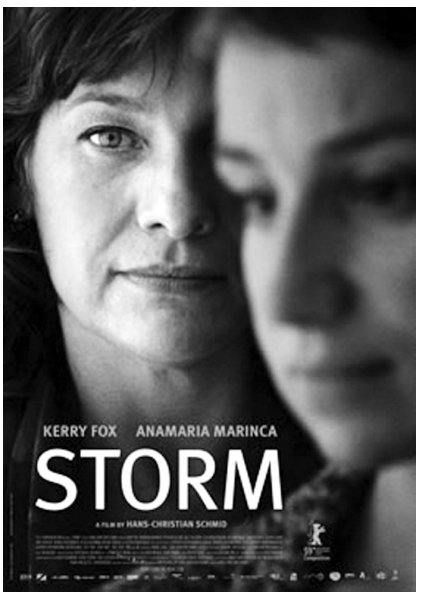

Yarışma bölümünde yer alan Fırtına'da Den Haag savaş suçları mahkemesi ile ilgili bir öykü somutunda adaletin mümkün olup olmadığı, sınırın ne olduğu sorgulanıyor. Hannah Maynard (Kerry Fox) Sırp General Goran Duriç'i yargılayan mahkemede savcıdır. Goran Duriç'in savaş suçlusu olduğu, Bosna'da sivil müslüman Boşnak halkın öldürülmesi için emir verdiği kesindir. Ancak mahkumiyet için bunun ispatlanması gerekir. Tanıklar tehditle susturulmaktadır. Sonunda bir baş tanık çıkar ortaya. O somut bir olayda Duriç'in sivillerin öldürülmesi için nasıl emir verdiğini gördüğünü detayları ile anlatır. Savunma anlatılan olayın mekanı hakkında sorularla bu tanığın olay yerinde olmadığını, bu anlamda yalancı tanıklık yaptığını ispatlar. İddianame çökmüştür. Tanık duruşma gecesi gelerek savcıdan özür diler, Duriç'in suçlu olduğunun kesin olduğunu, adalet için tek umudunun bu mahkeme olduğunu söyler. Hannah Maynard mahkemede yalancı şahitlik yapan adamı kızgınlıkla kovar. Ertesi günü otel odasında bu yalancı tanığın ölüsü bulunur. İntihar etmiştir. Ölünün cenazesine katılmak üzere Saraybosna'ya giden Hannah burada tanığın kız kardeşi Mira Arendt (Anamaria Marinca) ile tanışır. Savaş sonrası Almanya'ya göçen, orada kendine yeni bir hayat kuran, geçmişi bütünüyle unutmaya çalışan, bir Almanla evli, iki küçük çocuk sahibi Mira'nın güvenini kazanır. Yalancı şahit aslında kız kardeşinin bizzat yaşadığı bir olayı, kendi görmüş gibi anlatmış ve fakat mekanı tam bilmediği için "yalan söylemiş" durumuna düşmüştür. Fakat Mira yalnızca Duriç'in sivilleri öldürme emrini verdiğinin tanığı değildir. O aynı zamanda o olayın hemen ertesinde otobüslere doldurularak yakın bir şehirdeki bir otele götürülüp, toplu halde ırzına geçilmiş olan genç kadınlardan biridir de. Hannah ile konuşmalarında ona duyduğu güven sonucu yıllardır sustuğu bu konuda konuşmaya karar verir. Tanıklık yapmayı kabul eder. O Hannah'ın ısrarı sonucu tanıklık yapmayı kabul etmiştir, fakat onun tanıklığı, o güne kadar Duriç davasında dava konusu edilmemiş olan yeni bir suçlamayı –toplu tecavüz– gündeme getirecektir. Bu ise davanın uzaması anlamına gelecektir. Mahkemeyi finanse eden güçler davanın uzamasını istememektedir. Geri planda davalı tarafla yapılan pazarlıklar sonucu, tecavüz konusunun gündeme getirilmemesi, buna karşı davalının daha önceki suçlamalarla ilgili kısmi bir itirafta bulunması ve az bir cezayla kurtulması konusunda anlaşma sağlanmıştır. Bu savaş suçlarına bakan mahkemenin yüksek hakimleri tarafından dolaylı olarak, başsavcı tarafından doğrudan bildirilir Hannah'a. Toplu tecavüz olayını mahkemede dile getirmemesi direktifi verilir kendine. Aynı zamanda AB'nin Balkan ülkeleri ile ilişkilerden sorumlu olan sevgilisi bürokrat da bu direktifi verenlerin safındadır. Bütün bunlara rağmen Hannah duruşmada Mira'ya sormaması gere-

ken soruyu sorar. Mira da anlatır.

Bu son sahneler, aslında görünen odur ki, Hans Christian Schmid'in umudunun ifadesidir. Buraya kadar anlatılan ise, Uluslararası Mahkemelerin gerçek konumunun, işlevinin neredeyse belgesel bir anlatımıdır.

İyi bir film Fırtına. İyi kurgulanmış, iyi oynanmış bir film. Fakat olağanüstü bir özelliği yok.

Fırtına Amnesty International Film Ödülü'nü kazandı.

Fırtına Berlin'de yayınlanan Berliner Morgenpost gazetesinin Okur Ödülünü kazandı.

Fırtına Alman Sinemalar Birliği ödülünü aldı.

GIGANTE (Dev): Bu yılki Berlinale'nin yarışma bölümünde en sevdiğim iki filmden biri Gigante. Filmi en başta sıradan emekçi insanların, sıradan normal ilişkilerini sevecen bir biçimde anlatması nedeniyle sevdim. Bu tavrıyla film kendisini genelde olağanüstü azınlıkların olağanüstü öykülerini anlatan "mainstream" -esas akım- sinemasından ayırıyor. Adrian Binez 1974 Buenos Aires doğumlu Arjantinli bir rejisör. Daha önce müzikle uğraşmış. Bir süredir Uruguay'da Montevideo'da yaşıyor. Gigante ilk filmi. Bir arkadaşından yola çıkarak yazdığını söylediği senaryo da kendinin. Bir süpermarkette güvenlikçi olarak çalışan (hafta sonları da bir diskoda kapıcılık/bodyguardlık yapıyor) kapı gibi bir genç adamın, Jara'nın (Horacio Comandule) öyküsü anlatılan. Arkadaşları arasında bu sevimli, çekingen, karınca ezmez genç adamın lakabıdır gigante. Yaptığı iş video üzerinden süpermarketin içinde olan bitenleri gözlemek. Gerektiğinde müdahale etmek. Bu gözleme işi, süpermarket çalışanlarını da içeriyor. Jara'nın çalışanların ufak tefek hırsızlıklarına gözyumduğunu görüyoruz. Biraz büyükçe olanlarda da hırsızlık yapanları gidip uyarıyor. Dayanışmacı bir emekçi Jara. Günün birinde Julia'ya (Leonor Svarcas) rastlıyor gözleme videosunda. Julia biraz sakar. Bu sakarlığı sonucu her an işten atılabilir durumda. Bu sevimli sakarlığı ile dikkatini çekiyor Jara'nın. Jara fark ettirmeden korumaya alıyor Julia'yı. Julia onun tutkusu oluyor. Peşini izliyor ama filmin sonuna dek açılamıyor bir türlü. O dev adam narin Julia karşısında utangaç, çekingen, kırılgan bir çocuktur. Ancak Julia bir genç adam ile internet üzerinden 'chat'leşerek buluştuğunda ve buluşma ertesinde adamla tanışıp Julia'nın yalnız olduğunu öğrendiğinde cesaretleniyor. Bu arada işten atılmalar oluyor. Julia da işten atılanlar içindedir. Jara önce bu işten atılmaları satış alanını altüst ederek kendince protesto ediyor, ardından Julia'nın evine gidiyor. Julia plajdadır. Son

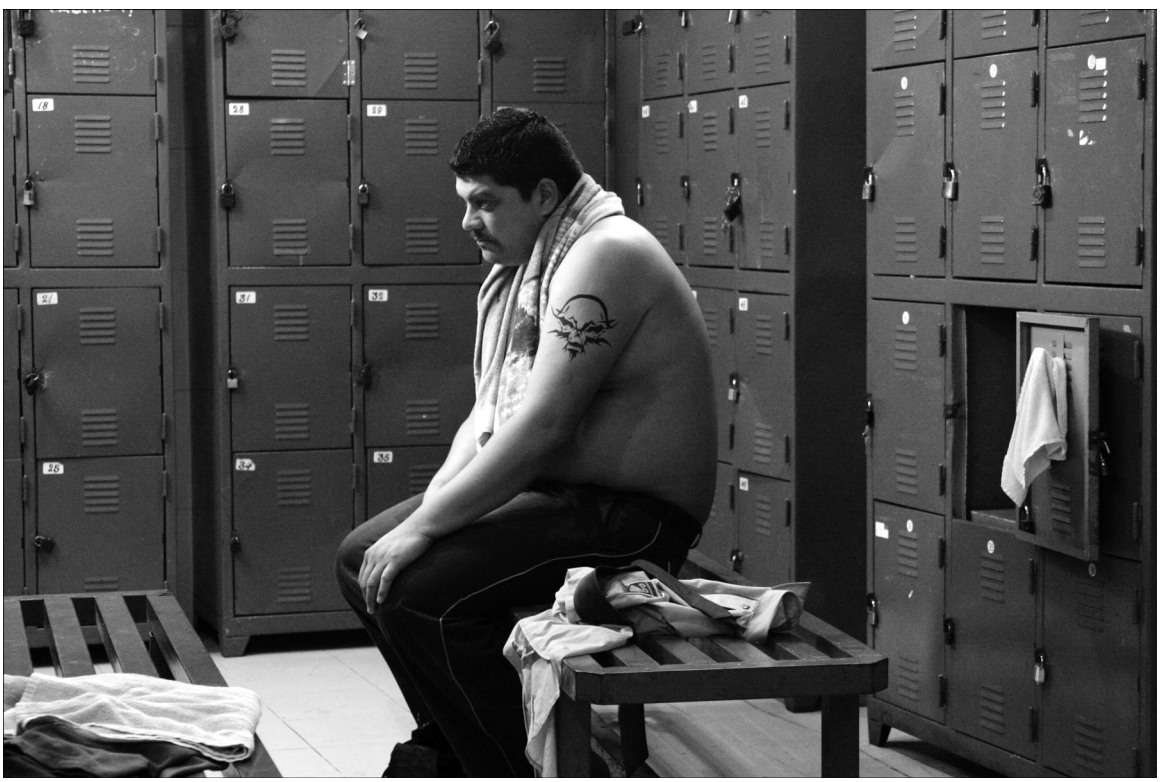

sahnede çekinerek Julia'ya yaklaşan Jara kendisini tanıtır, Julia da gülerek, "Ben de Julia'yım..." der. Kamera geri çekilir, plajda konuşan iki insan görürüz.

Gigante hoş bir aşk öyküsü, emekçiler arası dayanışma öyküsü. Çalışan insanların normal hayatından kesitler öyküsü. Umut dolu, sevgi dolu bir film. Ekibin severek, keyifle oynadığını hissettiğiniz bir film. Film dili de sade, sakin bir dil. Temiz bir çalışma. Olağanüstü olmayan, fakat bütün yarışma filmleri içinde en eli yüzü düzgün filmlerden biri. Umarım iyi bir dağıtımcı bulur.

Gigante filmi ile Adrian Binez En İyi İlk Film Jürisi'nin verdiği 50.000 Avro ödüllü "En İyi İlk Film" ödülünü kazandı.

Ayrıca Yarışma Bölümünün Jürisi tarafından 9 kategoride verilen ödüllerden ikisinde ödül aldı.

Gigante Enternasyonal Jüri'nin verdiği "Jüri Büyük Ödülü / Gümüş Ayı" ve Festival kurucusu anısına "film sanatında yeni perspektifler açan film"lere verilen Alfred Bauer ödülünü aldı.

MAMMOTH (Mamut): Lukas Moodysson'un yönettiği Mamut bir Alman/İsveç/Danimarka ortak yapımı.

Moodysson'un Mamut filminde anlatılan öyküsünün merkezinde başarılı bir New Yorklu genç çift duruyor. Leo (Gael Garcia Bernal) ve Ellen (Michelle Williams).

Leo çok başarılı bir website üreticisi firmanın sahibi. Zengin ama, bunca zenginliğin temelinde oyun merakı yatıyor. Sevdiği işi yapıyor, website üretiyor. Bunun nasıl olup da para kazandırdığını anlamıyor aslında. Para işlerine bakan çalışanları var. Leo hala çocuk aslında. Fakat diğer yandan, işi gereği sevgili eşi ve kızı için hiç zamanı yok. Hep işin peşinde koşmak zorunda. Ellen bir hastanenin acil bölümünde gece gündüz vardiyalı çalışan bir cerrah. Onun da hiç zamanı yok. Bu çiftin 8 yaşında akıllı ve meraklı bir kız çocukları var: Jackie. Fakat çocuk çok meşgul olan anne-babasız büyüyor adeta. Anne rolü Filipinli bakıcısı Gloria (Marife Necesito) tarafından üzerlenilmiştir adeta. O kadar ki, Jackie Filipinlerde konuşulan esas dil olan Tagalog öğrenmeye merak sarmıştır.

Gloria'nın Filipinlerde annesine bıraktığı iki küçük oğlu vardır. Büyüğü 10 yaşındaki Salvador (Jan Nicdao) sürekli olarak annesinin geri dönmesi için yalvaran küçük kardeşini teselli etmektedir. Annesinin kendilerinin daha iyi bir hayat yaşayabilmeleri için zorunlu olarak ABD'de olduğunu, para kazanarak Filipinlerde çocuklarının geleceğini garanti altına almaya çalıştığını bilmektedir. Jackie ABD'de nasıl anne-babasız büyüyorsa, Gloria'nın çocukları da biraz başka nedenlerle yine anne-babasız büyümektedir. Salvador annesine yardımcı olabilmek, annesinin Filipinlere daha erken dönmesini sağlayabilmek için iş aramaya başlar.

Leo bir anlaşmayı imzalamak için firmanın mali işlerine bakan çalışanı ile birlikte özel uçağı ile Tayland'a uçar. Bu iş seyahati sırasında firmanın mali sorumlusu ona bir dolmakalem hediye eder. Milyonluk anlaşmaları imzalamak için çok özel bir kalemdir bu. Mamut dişinden kaplama yapılmıştır. Anlamsız lüksün sınırı yoktur. Tayland'da Leo'nun hiç katılmadığı pazarlık görüşmeleri uzar. Leo Tayland'ı gezmeye başlar. Bir adada deniz kıyısında bir bungalova yerleşir. Gece yine evde çocuğunu bırakmış, ona bakmak için kendini satan genç, güzel bir kadınla tanışır. Para karşılığı seks Leo'ya terstir. Kadına gece evine dönmesi şartı ile para verir. Bu değişik "müşteri" genç kadının ilgisini çeker. Ertesi gün Leo'yu bungalovunda ziyaret eder. Ona adayı gezdirmeyi önerir. Birlikte gezerler. Aralarında bir yakınlaşma olur. Sevişirler. Leo her seyi bırakıp bu genç kadınla birlikte bir adada yaşamayı bile düşünür. Söyler de bunu. Hoş bir rüyadır bu. Belki gerçek hayatını gözden geçirmek gerekliliğine işaret eden bir rüya. Sonra ertesi sabah değerli kimi eşyalarını kadına bırakarak uyuyan kadının yanından çıkıp gider. Bıraktığı değerli eşya arasında bir de dolmakalem vardır. Mamut dişinden yapılmış bir dolmakalem. Genç kadın gerçek değerini bilmediği eşyaları hiç pahasına satar.

Bu arada aynı Filipinlerin bir başka köşesinde çalışıp para kazanmak isterken çocuk seksi çevresine düşen Salvador bir cinayete kurban gider. Salvador'un ölüm haberini alan Gloria apar topar Filipinler'e doğru yola çıkar.

Mamut, dünya hali üzerine ortalama bir film.

ALLE ANDEREN (Diğer Herkes): Almanya'dan Maren Ade isimli genç bir kadın rejisörün ikinci filmi. Bir ilişki öyküsü. Gitti (Birgit Minichmayr) ve Chris (Lars Eddinger) Chris'in annesiyle babasının Sardunya'daki villasında tatil yapan bir çifttir. Başlangıçta onlarla birlikte tatil yapan Chris'in kız kardeşi-eşi ve kız çocukları da gittikten sonra yalnız kalırlar. Chris, kararsız Kazım, güya uzlaşmayan

Alle Anderen

ve başarısızlığını uzlaşmazlığına bağlayarak kendini avutan, hayatından hoşnut olmayan bir mimardır. Gitti ise bir yayınevinin halkla ilişkiler uzmanıdır. Açık konuşan, düşündüğünü söyleyen, insanlarla iletişim kurmakta zorlanmayan, hayata olumlu bakan, konuşkan bir genç kadındır. Maren Ade, Alle Anderen filminde çok değişik karakter özelliklerine sahip bu çiftin yalnız kaldıklarında ilişkilerini, aynı zamanda iktidar ilişkisi olarak da sorguluyor. Bu çifti Chris'in sözde nefret ettiği başarılı meslektaşı Hans (Hans Jochen-Wagner) ve onun gebe ve eşine hayranlıkla bakan eşi Sana (Nicole Marischka) ile karşılaştırarak, Chris'in gerçek yüzünü tanımamıza yardımcı oluyor. Aslında Hans ne kadar tersini iddia etse Chris'in olmak istediği konumdadır. Başarılı ve eşi kendine hayran olan bir mimar! Gitti'nin böyle bir Chris'le yaşayıp yaşamayacağı filmin açık bıraktığı bir sorudur.

Alle Anderen, tuzu kuru orta sınıf insanlarının ilişkilerini oldukça gerçekçi, analitik bir gözle izleyen, gözleyen, iyi oynanmış ortalama bir film.

Jüri Büyük Ödülü / Gümüş Ayı –Gigante ile birlikte – bu filme gitti. Jüri En İyi Kadın Oyuncu Ödülünü de bu filmdeki Gitti rolü nedeniyle Birgit Minichmayr'a verdi.

Nedenini sormayın. Ben de anlamış değilim. Herhalde bir Alman filmine ödül verilme ihtiyacı ile açıklanabilir bu seçim. Fakat eğer bu ise, o zaman bence Hans Christian Schmidt'in Fırtına'sı da, 13 rejisörün ortak Almanya'09'u da bu filmden daha başarılı idi.

THE MESSENGER (Haberci): Oren Moverman 1969 İsrail, Tel Aviv doğumlu New York'ta yaşayan ABD'li bir yönetmen. Şimdiye dek senaryo yazarı olarak tanınan bir isim. 59. Berlinale'ye katıldığı Haberci ilk filmi. Will Montgomery (Ben Foster) Irak'ta ağır yaralanmış bir "kahraman"dır. Sevgilisi onu o Irak'ta iken terk etmiştir. ABD'ye geri dönüşte o hem vücutça hem ruhen yaralanmış durumdadır. Terhisine kısa süre vardır. Bu kısa süre içinde o Irak'a geri dönmeyi istediği halde, ona "cephe gerisinde" bir görev verilir. Tony Stone (Woody Harelson) ile birlikte cephede ölenlerin ölüm haberlerini en yakınlarına duyurma, habercilik yapma görevi. Hiç istemediği bu görevin kurallarını Tony'den öğrenir. Haber yalnızca en yakın kişiye verilecektir. O en yakın kişiye haber verilip, ordunun üzüntüleri bildirildikten, maddi ve psikolojik yardım işini konuşmak için başkalarının geleceği bildirildikten sonra mekan terk edilecektir. Hiçbir şart altında dokunma, temas kurma olmayacaktır. Ve haber verilmiş olan kişilerle sonradan hiçbir ilişkiye girilmeyecektir. vs. Haberci Will, bütün bu kuralları süreç içinde bir bir kırıyor. En sonunda evet ölüm haberini getirdiği genç bir kadınla arkadaşlık ilişkisi kurarak en önemli kuralı da çiğniyor. The Messenger savaşın acımasızlığını, ABD'li ölen asker ailelerinin ölüm haberini almaları üzerinden sorgulayan bir film. İşgalci güç ABD'ye böyle yansıyan savaşın, işgal altındaki Irak'ta yarattığı yıkımı, tahribatı, insani dramları seyirci kendi düşünebilir. Tabii düşünürse. Basın toplantısında Oren Moverman filminin bir genel antisavaş filmi olarak okunmasını istediğini belirtti.

The Messenger

Oyunculuğu çok iyi, temiz, sakin bir kame-

rayla, klasik anlatımlı ortalama bir film Haberci.

Haberci (Oren Moverman + Alessandro Camon) Enternasyonal Jüri'nin "En İyi Senaryo İçin / Gümüş Ayı" ödülünü aldı.

LONDON RIVER (Londra Nehri): Cezayir kökenli Fransız Rachid Bouchareb daha önce 2001 yılında Little Senegal isimli filmiyle, 2004'de bir kısa film ile Berlinale'ye katılmış bir yönetmen. 7 Temmuz 2005'te Londra'da ikisi metroda, biri otobüste trafiğin en yoğun olduğu sabah saatlerinde patlayan üç bomba 50'den fazla insanın ölümüne, yüzlercesinin yaralanmasına yol açtı. Bir yanı ile Afganistan, Irak gibi alanlardaki savaşın metropollere taşınması olan bu olay büyük yankı yarattı. Korku, panik, nefret ve daha bir dizi duygu seli kapladı ortalığı.

London River

Film bu olay ertesinde kendisinden haber alamadığı kızını arayan, bunun için çiftçilik yaptığı Guersney adasından Londra'ya gelen orta yaşlı bir beyaz Protestan İngiliz annenin, Bayan Sommers'in (Brenda Blethyn) ve kendisinden haber alamadığı oğlunu aramak için 16 yıldır yaşadığı ve ormancılık/ağaç bakıcılığı yaptığı Fransa'dan Londra'ya gelen Afrikalı, siyah müslüman bir babanın, Ousmane'nin (Sotigui Kouyate) öyküsünü anlatıyor. Bu öyküde bayan Sommers'in günlük, egemen, alışılmış beyaz ırkçılığının, yabancılara, hele siyah/hem de Müslüman bir yabancıya kuşkuyla yaklaşmasını; giderek bu iki insan, biraz da tesadüflerin zorlaması ile, birbirlerini biraz yakından tanımak zorunda kaldıklarında, bu önyargıların yerini insani bir ilişkiye nasıl bıraktığını görüyoruz. Bouchareb'in Londra Nehri filmi, bence bu yılki Berlinale'nin en insancıl, sevecen filmi idi. Göçmenleri hep olumlu gösteren romantik, iyimser tavrı, belki "çoğunluk toplumu"nun egemen ırkçılığına pozitif bir karşı proje koyma çabasının ürünü olarak görülebilir.

Film bir bütün olarak ele alındığında yarışma filmleri içinde ortalamanın biraz üzerine çıkan az sayıdaki filmden biri idi bence.

London River'deki Ousmane rolü nedeniyle Sotigui Kouyate Enternasyonal Jüri tarafından "En İyi Erkek Oyuncu İçin / Gümüş Ayı" ödülüne layık görüldü.

KATALIN VARGA: Romanya'dan Peter Strickland'ın ilk filmi. Drakula'nın ülkesinde bir yol ve intikam filmi Katalin Varga. Katalin Varga (Hilda Peter) tecavüze uğramış, bu tecavüz sonucu gebe kalmış, sonradan evlendiği adama bu gizini söyleyememiş bir genç kadın. Günün birinde, çocuk Orban (Norbert Tanko) 10 yaşında iken, Katalin'in eşi gerçeği öğrenir ve Katalin'i evden kovar. Gizini paylaştığı en sevdiği arkadaşı, bu gizi en sevdiği arkadaşı ile paylaşmış, o da başkası ile. Giz giz olmaktan çıkmıştır. Yalnızca eşi değil, bütün köy tarafından dışlanır Katalin. Ona Orbanla birlikte yola düşmekten başka çare kalmaz. Orban'ın babasını arayacaktır. Babasından ve köyünden ayrılmak istemeyen Orban'a hasta olan anneannesini ziyarete gidecekleri yalanını söyler. Bir at arabasıyla yola çıkarlar. Transilvanya'nın gizemli dağları ve ormanları içinden geçmişe bir yolculuk başlar. Katalin bu yolculukta önce tecavüzü gülerek seyreden kişiyle karşılaşır. Ondan gerçek tecavüzcünün nerede olduğunu öğrenir. Hiçbir şey olmamış gibi yine tecavüze kalkan bu kişiyi öldürür. Ondan sonra yine yola koyulur. Bu kez arkasında onu katil olarak arayanlar vardır. Katalin Orban'ın babasını bulur. O şimdi mutlu bir evlilik sürdürmektedir. Genç, güzel eşi ona yalnızca aşık değil, hayrandır da. Eşinin gözünde ideal bir eş, ideal bir erkektir. Ondan daha

Katalin Varga

iyi bir insan olamaz! Katalin bir akşam yemeğinde sanki bir başkasının öyküsünü anlatıyormuş gibi, 10 yıl öncesinin olaylarını anlatır. 10 yıl öncesinin tecavüzcüsü Antal (Tibor Palfy) anlatılanın kendi öyküsü olduğunu anlar. Katalin ile konuşmaya, Orban'la ilişki kurmaya çalışır. Onu gözünde büyütmüş olan eşi, Antal'ın sözü edilen tecavüzcü olduğunu anladığında intihar eder. Katalin de ilk öldürdüğü kişinin akrabaları tarafından öldürülür.

Katalin Varga bir ilk olarak oldukça başarılı bir sinema diline sahip bir film.

Resimlerin gücüne güvenmeyen, gizemli ve tehditkar havayı desteklemeye yarayan ve hemen her orman, doğa sahnesinde hep yeniden karşımıza çıkan film için yapılmış özgün müzik benim hoşuma gitmedi, evet beni rahatsız etti. "Daha az daha iyi" olurdu diye düşünüyorum. Enternasyonal jüri tersini düşünmüş olacak ki:

Katalin Varga filminin müziğini yapan Gabon Erdely Szekely "Olağanüstü Bir Sanatsal Katkı İçin / Gümüş Ayı" ödülüne layık görüldü.

HAPPY TEARS (Mutluluk Gözyaşları): Mitchel Lichtenstein'in Demi Moore, Parker Posey, Rip Torn, Elen Barkin gibi oldukça zengin bir oyuncu kadrosuna sahip filmi. Mitchel Lichtenstein daha çok oyuncu olarak tanınan bir sanatçı. Happy Tears yönetmen olarak çektiği ikinci uzun metrajlı sinema filmi. Bunayan, yatalak, altına yapan 70 yaşlarında bir babanın, Joe'nun (Rip Torn) iki kızı Laura (Demi Moore) ve Jayne (Parker Posey) ona yardımcı olmak için babalarının evine giderler. Jayne dünyaya pembe gözlüklerle bakan, ünlü bir ressam olan babasının eserlerinin geliri ile yaşayan, engellenmiş bir sanatçının eşidir. Babasının sevgili kızıdır. Abla Laura ise iki ayağı yere basan, gerçekçi 4 çocuk annesi bir orta sınıf kadınıdır. Jayne'in tersine çalışmanın ne demek olduğunu bilmektedir. Bu iki kardeş evde babalarının "hemşire"si olduğunu söyleyen, gerçekte evde kalma karşılığında babanın cinsel ihtiyaçlarını gideren Shelly (Ellen Barkin) ile karşılaşırlar. Happy Tears aslında Lichtenstein ne anlatmak istediğini bilse ve kendini sınırlasa iyi bir film olabilirdi. Fakat bu haliyle ne yapmak istediğini bilmeyen sıradan bir Hollywood filmi. Berlinale'de ne arıyor, anlamadığım filmlerden biri. Herhalde Demi Moore'un, Ellen Barkin'in Berlin'e gelmesinin, Berlinale'ye ilgiyi artıracağı hesabı yapılmıştır.

CHERI (Şeker/Sevgili): Bir zamanlar "Benim Harika Çamaşır Salonum" filmiyle İngiliz bağımsız sinemasının umutlarından biri olarak sivrilen Stephen Frears Hollywood'a teslim olduğundan bu yana suya sabuna dokunmayan "ana akım sineması" örnekleri sunuyor. Olmasa da olur filmler. Teknik olarak, oyunculuk olarak, estetik olarak güzel, fakat içerik olarak bir işe yaramaz –iki saatinizi hoşça geçirmek dışında– filmler. Bu yıl Berlinale'nin yarışma bölümüne katılan Cheri de bir Colette romanı uyarlaması. 19. yüzyıl sonu 20. yüzyılın dünya savaşı öncesi yüksek sosyetesi içinde geçen bir imkansız aşk öyküsü. Orta yaşlarını geride bırakmış bir lüks fahişe, Lea (Michelle Pfeiffer) ile, aynı çevre içinde yetişmiş ve zengin bir aileye iç güveysi evlendirilmek için yetiştirilmiş genç bir adamın, Cheri'nin (Rupert Friend) öyküsü. Ne kadar güncel değil mi? Sakın bana ama aşk evrenseldir ve zaman tanımaz vb. demeyin! Neden mi söylüyorum? Bu filmi ciddiye alıp, ciddi ciddi övenler olduğu için söylüyorum. Bu filmi evrensel ve zamansız aşk öyküsü olarak görüp, okuyup övenler için söylüyorum. Cheri olmasa da olur bir film. Yüzlercesi piyasada dolaşan beyinleri esir alan, ana akım sinemasının "güzel" ürünlerinden biri. Berlinale'ye katkısı ise belli: Michelle Pfeiffer. O birçok çok iyi filmin çekemeyeceği ilgiyi çekebilen bir ünlü.

FOREVER ENTHRALLED (Sonsuza Dek Büyülenmiş): 1993'te "Hoşça Kal Metresim"le Cannes'da büyük ödülü alan Chen Kaige'nin yeni filmi "Sonsuza Dek Büyülenmiş". Ünlü bir Pekin operası sanatçısının, Mei Lanfang (Leon Lai) hayatını anlatan bir film. Mei Lanfang (1894-1961) batıda da tanınan, hayranları arasında Bertolt Brecht, Charlie Chaplin, Sergej Eisenstein gibi sanatçıların da bulunduğu yenilikçi bir Pekin Operacısı. Daha önceki filmlerde olduğu gibi, bu yeni film de görsel bir şölen adeta. Pekin operasını sevenler için mutlaka görülmesi gereken bir film. Pekin operasını tanımayanlar için de bu sanat dalını tanımak için bir fırsat. "Sinema için sinema" anlayışının iyi bir pratik uygulaması. Böyle sinemacıların söyleyecek başka sözleri

de olmalı.

LA TETA ASUSTADA (Acının–Derdin Sütü): Perulu genç bir kadın yönetmen Claudia Llosa. 2006'da yaptığı ilk filmi Madeinusa katıldığı bir çok enternasyonal festivalde ödüller kazanmış. Ünlü romancı Vargas Llosa'nın uzaktan akrabası olduğunu, onun kendisini film yapma konusunda cesaretlendirdiğini anlattı basın toplantısında, geçerken. "Acının Sütü", Latin Amerika'da oldukça yaygın bir mit. Bir halk öyküsü ve deyimi. Acılı anneler emzirdikleri bebeklerine ana sütü ile acılarını da emzirirlermiş. Film ismini bu mitten alıyor. Peru'dan Berlinale Yarışma Bölümüne katılan ilk film "La Teta Asustada".

Lima'nın gecekondu semtinde yasayan bir indigen, kecua/köylü büyük aile. Bu ailede ihtiyar bir kadınla, onun genç kızı Fausta (Magaly Solier) da yaşıyor. Kızın amcası "Lucido Amca" (Marino Ballon) büyük ailenin reisi konumunda. Amca Fausta'nın güvendiği, onu koruyan tek erkek. "Terör dönemi"nde(*) Fausta henüz annesinin karnında iken, annesine karşı şiddeti, annesine yapılan tecavüzü yaşamış. "Acının sütünü" emmiş Fausta.

(* Peruda devlet güçlerinin 1970'li yıllarda yükselen devrimci mücadeleyi kanla bastırdığı dönem böyle anılıyor. Filmde neden nasıl vb. tartışılmadan ve somut fail ismi verilmeden terör döneminden söz ediliyor. Soru üzerine yönetmen filmde kim sorusunu tartışmak istemediğini, savaş sırasında kadınların hep kurban olduğunu, kim yapmış olursa olsun, Peru'da terör döneminde bir çok kadının tecavüze uğradığını, bunun üzerine konuşulmadığını, birçok kadının hala o travmayı atlatamadığını, kimsenin onlara yardımcı olmadığını, filmi öncelikle o kadınlar için yaptığını anlattı.)

Annesinin ölümü ertesi, "acının sütü" bütün gücüyle etkisini gösteriyor. Fausta şimdi aile dışındaki tüm dış dünyayı yabancı ve düşman gören, sanki kendine tecavüz edilmiş amcası dışındaki tüm erkeklere korku, kuşku ile yaklaşan bir genç kadındır. Annesinin çektiği acıyı çekmemenin yolunu vaginasına patates yerleştirmekle bulmuştur kendine göre. Böylece ona tecavüz etmek isteyenlerin tecavüzü imkansız olacaktır. Fakat bu sürekli enfeksiyon kaynağıdır. Fausta neredeyse sürekli hastadır. Durgun, üzgün, bezgin, adeta hayatından bıkmış bir halde yaşamaktadır. Onu hayata bağlayan bağ, büyük ailesi, şehirde de yaşatılan indigen ritüeller, annesinden devraldığı ve derdini döktüğü acılı şarkılardır. Ölen annesini köyüne götürerek orada gömmek istemektedir. Ölü daha sonra köye götürülmek üzere kecua usulü mumyalanıyor. Burada indigen kültürünün ölüme hayatın parçası olarak yaklaşan, onu tabulaştırmayan tavrını görüyoruz. Ölü de aynı mekanda yaşayanlar gibi hayatın bir parçasıdır. Fausta annesini köye götürecek parayı bulana kadar yaşayanlarla aynı evde, yolculuğu bekleyecektir.

Fausta para kazanmak için, kendini kentin en işlek pazar yerlerinden birinin kıyısında, etrafı yüksek duvarlarla çevrili bir evde, dışarıdaki gürültülü, canlı alt sınıf hayatından tecrit etmiş bir piyanist kadın sanatçının, Aida'nın (Susi Sanchez) yanında hizmetçi olarak çalışmaya başlar. Beyaz üst sınıf kendini çoğu indigen olan alt ve orta sınıflardan kale kapısı gibi açılıp kapanan yüksek kapılar ve duvarlar ardında kendi adacıklarına hapsetmiş olarak, normal hayattan yalıtılmış, yalnız ve mutsuz hayatını yaşamaktadır. Aida/Fausta arasındaki ilişkinin gösterdiği gibi, bu beyaz üst sınıf mensupları ile, indigen alt sınıf mensupları arasındaki ilişki efendi/uşak ilişkisidir. Aralarında doğrudan bir diyalog da yoktur. Aida yalnızlığı içinde kendi kendine söylenmeyi Fausta ile konuşmaya tercih etmekte; Fausta ise derdini zaten ancak zaman zaman yalnız kaldığında –ya da yalnız kaldığını düşündüğünde– söylediği hüzünlü, acılı şarkılarla dile getirmektedir.

La Teta Asustada

Bir gün Fausta'nın şarkısını duyan Aida için bu ilginçtir. Bu şarkılar onun içinde bulunduğu yaratıcılık çıkmazından çıkışın yolu olabilir. Aida Fausta'dan şarkı söylemesini ister. Ona söylediği her şarkı için dağılmış olan inci kolyesininden bir inci vereceğini vaat eder.

Sonunda Aida, Fausto'nun hüzünlü şarkıların-

La Teta Asustada

dan esinlenerek yapığı müzikle büyük başarı kazanır. Müzik üzerinden ve aynı zamanda kadın olmaları dolayısıyla Aida'yı kendine yakın gören Fausta, konser ertesi ilk kez "efendisi" Aida'yla doğrudan konuşur. Başarısından duyduğu sevinci dile getirir. Bu ilk sözler ilişkiyi başlamadan bitirir. Uşak efendiyle doğrudan konuşarak çizgiyi aşmıştır. Sınıfsal ayrılık, müziğin ve kadınlığın birleştirici ortak noktalarını sıfırlayacak kadar derindir. Efendi kendisi ile eşit olmayan kölesine, bunu onu hemen işten atarak bildirir. Fausta hakkı olan inci kolyeyi birlikte götürür. O inci kolye annesini köyüne götürmenin, evlenen yeğeninin düğününde ona hediye almanın vb. aracıdır.

Bu arada aynı efendinin evinde, bahçıvan olarak çalışan bir başka köle ilk kez erkekçe değil insanca yaklaşır Fausta'ya. Çiçeklerine yaklaştığı gibi, saygı ile, sevgi ile, rahatsız etmeden, dertlerini dinleyip, derman arayarak. Amcası dışında ilk kez bir başka erkek, kafasındaki erkek gibi davranmaz Fausto'ya. Nihayet güven duyacağı bir başka insan çıkmıştır karşısına. Amcasının "nefes al", "yaşa" tavsiyesine uyar Fausta. Artık vaginasında patatese ihtiyaç duymayacaktır.

Hem içerik, hem biçim olarak yarışma bölümünün en ilginç, en iyi filmiydi "La Teta Asustada" bence. Freudyen sembollerle çok fazla çalışılmış olması filmin zayıf yanıydı. Burada da "daha az daha iyi" olurdu. Berlinale yarışma bölümünün en iyisi, ortalamanın üzerinde iyi bir filmdi "Le Teta Asustada". Umarım yalnızca Latin Amerika'da değil ve yalnızca festivallerde değil, bütün dünyada geniş seyirci kitlesine ulaşma imkanı bulur.

La Teta Asustada 59. Berlinale Enternasyonal Jüri'sinin "En İyi Film İçin / Altın Ayı" ödülünü kazandı.

Sinema Eleştirmenleri Federasyonu (FIPRESCI) da yarışma bölümünde bu filmi en iyi film olarak ödüllendirdi.

MY ONE AND ONLY (Benim tek ve biriciğim):

Richard Loncraine bu ortalama Hollywood filminde aktör-yönetmen George Hamilton'un (Hani Şu Viva Maria'nın yakışıklı esas oğlanı) (Logan Lerman), biraz uçuk kaçık annesi Ann Deveraux'un (Renee Zellweger), annesini sürekli aldatan, "tek ve biricik" hiti olan big band lideri babası George Deveraux'u (Kevin Bacon) ve biraz feminin ve tiyatro oyuncusu olmak isteyen ağabeyi Becker'in (Troy Garity) hayatından bir kesiti anlatıyor. Bu kesit kardeşlerin ve annenin ABD'nin batısından kuzeydoğusuna doğru yaptıkları seyahat ile "büyüme"leri, yetişkin insanlar haline gelme kesitidir. Anne Deveraux, kocasının kendisini aldatmasından bıkıp banka kasasını boşaltıp kocasını terk ediyor. Oğullarıyla birlikte zengin bir

koca arama yolculuğuna çıkıyor.

Ortaya iki saat hoşça vakit geçirilebilecek (yoksa vakit öldürebilecek mi desem?) bir film çıkmış. Bunda tabii en başta Rene Zellweger'in iyi oyunculuğunun epeyi payı var. Sinemadan çıktıktan sonra unutacağınız hoş ve boş filmlerden biri.

TATARAK (Eyir Otu): Bir zamanların Polonya genç sinemacısı, şimdi 60'ını geçmiş olan Andrzej Wajda'nın son filmi. Filmin önemli bir bölümü, bir süre önce çok sevdiği eşini yitiren sinema ve tiyatro oyuncusu Kristina Janda'nın loş ışıklı bir odada eşinin ölüm olayını, sürecini anlatan monologlarından oluşuyor. Burada gerçek bir ölüm, gerçek bir insan, gerçek bir yas olayının belgesel filmini izliyoruz. Bu belgesel filmde yer yer Kristina telefonla Wajda ile birlikte çektiği film üzerine konuşuyor. Paralel kesimde Kristina Janda, Wajda'nın yeni filminde Marta isimli orta yaşlı bir kadını oynuyor. Bir kasaba doktoru ile görünürde mutlu bir evlilik sürdüren orta yaşlı kadın, genç bir kanal işçisi Bogus ile karşılaşıyor. Ona aşık oluyor. Bogus Marta için Eyir otu toplarken, boğuluyor. Filmde oynadığı figür de sevdiğini yitiriyor. Marta/Kristina kişilikleri birleşiyor.

Wajda'nın Tatarak'ı Gigante ile birlikte Enternasyonal Jüri tarafından "Film sanatında yeni perspektifler açan" film olarak Alfred Bauer Ödülüne layık görüldü.

Wajda basın toplantısında bu yaşta bu ödüle layık görülmekten büyük onur duyduğunu açıkladıktan sonra, önümüzdeki dönemde filmlerin belgesel filmle/fiktif filmlerin iç içe girmesi yönünde gelişeceğini düşündüğünü açıkladı.

RICKY: Francois Ozon Berlinale'nin gediklilerinden. En son 2004'de "8 Kadın"la katılmıştı Berlinale'ye. Yeni filmi Ricky'de fabrika işçisi bir Fransız genç kadını, Katie'yi (Alexandra Lamy) görüyoruz filmin ilk sahnelerinde. Bir sosyal kurumda, bir sosyal aile yardımcısı ile konuşuyor. Birlikte yaşadığı İspanyol işçinin, Poco'nun (Sergi Lopez) bir hafta önce kendini terk ettiğini, 10 yaşında bir kızı, Lisa (Melusine Mayance) ve 7-8 aylık bir bebeği ile (Ricky) yalnız yaşadığını, artık hayatını örgütleyemediğini, büyük zorluklar içinde olduğunu, bebeği sosyal kurumların bakımına vermek istediğini anlatıyor. Sosyal yardımcı bunun çok zor ve ağır bir karar olduğunu söyleyerek, biraz daha düşünmesini denemesini istiyor.

Buradan bir yıl kadar öncesine dönüyor film. Kızı Lisa ile yalnız yaşayan Katie'nin aynı fabrikada çalışan Paco ile tanışmasını, sevişmelerini, birlikte yaşamaya başladıklarını, Ricky'nin doğuşunu, bebeğin doğmasına sevinmelerini görüyoruz. Birbirlerini sevdikleri halde şartların zorluğu sonucu kavgaların başladığını; bebeğin ilişkiyi iyice zorlaştırdığını, sonra Katie'nin Paco'yu bebeği onunla yalnız kaldığında dövdüğü suçlaması üzerine adamın evi terk ettiğini görüyoruz.

Sonrasında buraya kadar gayet -neredeyse belgesel denecek kadar- gerçekçi filmin, fantastik bir filme dönüştüğünü görüyoruz. Bebek kanatlanıyor. Bu ortaya çıktığında medya şimdi anne-kız-kanatlı bebekten oluşan aileyi ablukaya alıyor. Bir süre sonra Paco geri dönüyor. Katie'yi medya ile konuşmaya ikna ediyor. Medya ile ilk karşılaşmada Ricky annesinin elinde tuttuğu ipi yanlışlıkla bırakması sonucu uçarak, kaçıp kayboluyor. Bütün aramalar filmin sonuna dek bir sonuç vermiyor. Sonuçta bir gece anne artık iyice bir kuş yaşamına alışmış Ricky ile karşılaşıyor. Onun sağlıklı olduğunu görüyor. Rahatlıyor.

Filmin son sahnesinde ailenin şimdi ana-baba-kız çocuktan oluştuğunu ve Katie'nin yine gebe olduğunu görüyoruz.

Francois Ozon, küçük çocuğundan ayrılmak zorunda kalan bir annenin yaşadığı zorluğu anlatan duyarlı kendi deyimi ile "fantastik bir aile filmi" yapmış.

Çok önemli bir özelliği olmayan, bütün Ozon filmleri gibi kolay seyredilip unutulacak ortalama bir film.

RAGE (Haykırış): Sally Potter çokyönlü bir İngiliz kadın sanatçı. Film yönetmenliğine başlamadan performans sanatçısı, koreograf, dansçı ve müzisyen olarak çalıştı. 1992'de yönetmenliğini yaptığı Orlando filmiye film yönetmeni olarak büyük başarı kazandı. Geçen yıl "Yes" isimli filmiyle Berlinale'ye katılmıştı. Rage adlı son filminde moda branşının nasıl işlediğini anlatıyor. Film formel olarak bir sinema okulu öğrencisinin bitirme filmi için yaptığı röportajlar biçiminde, düz tek renk bir

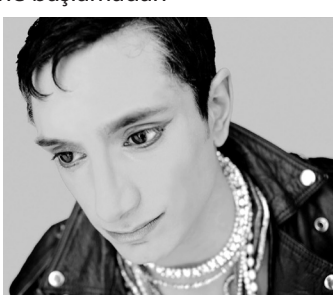

arka plan önünde doğrudan kameraya konuşma biçiminde yapılan röportajların arka arkaya kronolojik olarak montajlanmasından oluşuyor. Judy Dench, Jude Law gibi iyi sanatçılar ve tutarlı film diliyle ilginç bir film.

IN THE ELECTRIC MIST (Elektrik Sisinde): Fransız sinemasının ustalarından Bernard Tavernier Amerikan polisiye roman yazarı James Lee Burke'nin bir romanını temel alan filmi. İyi oyuncularla (Tommy Lee Jones, John Goodman, Peter Sarsgaard vd.) sinemayı iyi bilen bir yönetmen tarafından çekilmiş bir polisiye. Bir özelliği var: Bernard Tavernier'in ABD'de çektiği ilk film "In The Electric Mist". Ortanın biraz üzerinde bir film.

Yarışma Dışı Berlinale Filmleri

INTERNATIONAL (Enternasyonal): Bu yılki Berlinale'nin açılış filmi idi. Bir Alman'ın Hollywood filmi ile açıldı 59. Berlinale. "Lola rennt" ile Alman sinemasında yeni bir soluk, bir umut olarak doğan Tom Tykver çoktan "ana akım sineması"na katılmış durumda. Parfüm'den sonra, ona göre biraz daha iyi Internationale, ama Lola rennt'in yenilikçi, yaratıcı Tykver'i yok artık. Internationale iyi bir zanaatkar filmi.

Film özellikle Alman basınında banka/banker krizini önceden gören politik film olarak epey övgü aldı. Fakat aslında Tykver için bir enternasyonal bankanın işleri, hızlı bir aksiyon filminin arka planından başka bir şey değil. Enternasyonal sanki Tykver'in kendini iyi bir aksiyon sinemacısı olarak tanıtmak için çektiği bir filmmiş gibi görünüyor. Yoksa Guggenheim Müzesi mekanındaki 10 dakikaya varan ve müzeyi delik deşik eden silahlı çatışma sahnesinin bir anlamı kalmaz.

VORLESER (Okuyucu): Okuyucu Almanya'da çıktığından bu yana en çok satan kitap listelerinden düşmeyen Bernhard Schlink'in romanından uyarlama. Bu romanın Almanya'da bunca çok okunup sevilmesinin nedeni herhalde bir Nazi yoketme kampında gardiyanlık yapmış inançlı, orta yaşlı bir kadın Nazi ile, onun geçmişini bilmeyen 15 yaşında, hiçbir cinsel deneyimi olmayan genç bir adam arasında İkinci Dünya Savaşı ertesinde geçen duygu yüklü bir aşk öyküsü olsa gerek. Naziler de seven insanlardı nihayet!!! Diğer 5 gardiyanla birlikte 300 tutsağın bir kilisede yanmasının sorumlusu olan bu kadın mahkemeye çıktığında, onu okuma yazma bilmemesi, 300 kişinin ölümünden sorumlu olmaktan daha fazla utandırıyor! Aşk öyküsü gerisinde tam da bu kadın ve eylemi için anlayış arayan bir roman Bernhard Schlink'in Vorleser'i. Billy Elliot (2000) ve The Hours (2003) gibi çok iyi filmlerin İngiliz yönetmeni Stephen Daldry, çok satan romanı hemen hemen birebir sinemaya uyarlamış. Ortaya ortalamanın biraz üzerinde bir Hollywood filmi çıkmış. Bunda okuma yazma bilmeyen ve fakat bunu hep saklayan Nazi gardiyanı çok iyi oynayan Kate Winslet'in önemli payı var. Oyuncu kadrosunda yer alan diğerleri de aksamıyorlar. Aslında romandan biraz uzaklaşılsa, Nazizmin insanlık düşmanı yüzünü teşhir eden çok daha iyi bir film yapılabilirdi. Bu haliyle 15 yaşındaki bir gencin unutmadığı ilk aşkının filmi olmuş sonuçta.

THE PRIVAT LIVES OF PIPPA LEE (Pippa Lee'nin Özel Hayatları): Arthur Miller ve İnge Morath'ın kızı olan ABD'li kadın yönetmen Rebeca Miller bu filminde kendinden oldukça yaşlı bir editörle evli, iki yetişkin ve başarılı çocuk sahibi bir kadının, Pippa Lee'nin (Robin Wrignt Penn) öyküsünü anlatıyor. Hayatını entelektüelliğine hayranlık duyduğu kocasına iyi bir eş, çocuklarına iyi bir anne olmaya adamış, fakat kendi hayatını yaşayamadığı için hiç de mutlu olmayan, bunu ama hiçbir biçimde dışarıya yansıtmayan -belki uyur gezerliği bunun bir dışa vurumu- mükemmel bir eş, anne, kadın Pippa Lee. Bu kadın kocası Herb (Alan Arkin) 80 yaşına varıp, birlikte lüks bir huzur evine taşındıklarında kendine ait bir hayatı da olduğunu, olması gerektiğini hatırlıyor. Özel hayatında geçmişte neler yaşamış olduğunu ve

şimdi neler yaşadığını ve yaşamak istediğini filmin gelişmesi içinde öğreniyoruz. İyi oyuncularla yapılmış, (yukardakiler yanında Keanu Reeves, Juliane Moore, Winona Ryder, Monica Belluci vd. de var oyuncu kadrosunda), özellikle sanat/sanatçı çevresinde orta üst sınıf Amerikan hayatını iyi gözlemleyen bir film Pippa Lee.

THE DUST OF TIME (Tozlanmış Zaman): Yunanistan'ın ünlü yönetmenlerinden Theo Angelopoulos'un Yunanistan yakın tarihini inceleyen üçlemesinin ikinci filmi "Tozlanmış Zaman". Bu filmde 50 yaşlarındaki film yönetmeni A. (Willem Dafoe) annesi Eleni ve babası Spiro'nun öyküsünü anlatan bir filmle uğraşmaktadır. Bu iki insanın hayatı ve aşkı, Yunanistan tarihinin önemli olayları tarafından da belirlenmiştir. Filmin bu bölümünde İkinci Dünya Savaşı içinde ve iç savaşta birbirini kaybeden, daha sonra 1953'te Stalin'in öldüğü gün Taşkent'te buluşan, kara saplanan, yolda kalan bir tramvayda sevişen (film yönetmeni A. bu sevişmenin ürünüdür), sonra yine birbirinden ayrılan bir komünist çiftin yeni yüzyılın başlangıcına kadar öyküsünü anlatıyor. Klasik, bir yeniliği olmayan, ağdalı bir anlatım. Angelopoulos için kotü bir film.

PINK PANTHER 2 (Pembe Panter 2): 1963-1978 arasında beş Pembe Panter filmi çıktı piyasaya. Biraz salak ve sakar, fakat başarılı Fransız polis müfettişi Jacques Clouseau'nun maceralarını konu eden Pembe Panterler, Clouseau rolünü oynayan Peter Sellers ile filmlerin yönetmeni ABD'li yönetmen Blake Edwards'ın başarılı ortak çalışmasının ürünü idi. Bu işbirliği 1980'de Peter Sellers'in ölümü ile bitti. Pembe Panter sinema tarihine gömüldü.

Ta ki 2006 yılında Steve Martin Clouseau rolünü üzerlenip Pembe Panter'i yeniden diriltene kadar. Şimdi Pembe Panter 2 ile karşımızda. Hoş vakit geçirmek, doya doya gülmek için iyi. Nostalji için iyi. Gördükten sonra unutabilirsiniz.

NOTORIUS B.I.G.: George Tillman Jr'ın B.I.G isimli rapçinin hayatı üzerine çektiği bir biopic. Rap sevenler için mutlaka görülmesi gereken bir film. Diğerleri görmese de olur.

DEUTSCHLAND '09... 13 KURZE FILME ZUR LAGE DER NATION (Almanya '09... Ulusun Durumu Hakkında 13 Kısa Film): Anda Almanya'nın öne çıkan 13 yönetmeninin 2009'da Almanya'yı nasıl görüyorsunuz sorusuna verdiği cevapları içeren 13 kısa film. "12 dakikadan uzun olmayacak" ve "belirli bir tarihe kadar bitmiş olacak" (Berlinale'ye katılmak için) dışında bir kuralı olmayan, yönetmenlere biçim/içerik konusunda tam bir özgürlük tanıyan bir proje. 1977'de RAF'a ("Kızıl Ordu Fraksiyonu" isimli silahlı küçükburjuva devrimcisi örgüt) karşı terörün en üst boyutlarda olduğu dönemde değişik yönetmenlerin ortak projesi olarak ortaya çıkan "Deutschland im Herbst"e (Sonbaharda Almanya) öykünen bir film. Fakat iki filmin karşılaştırılması "zaman"ın, onunla birlikte "zamanın ruhu"nun değiştiğinin iyi bir göstergesi.

13 Kısa filmin yönetmenleri ve filmleri şöyle:

Angela Shanelec'in **"Erster Tag"**ında **(Birinci Gün)** kamera bir kentte değişik alanlarda günün başlamasını izliyor.

Dany Levi'nin **"Joshua"**sında henüz bebek olan oğlunun geleceğini fantastik komedi formatında sorguluyor.

Fatih Akın "Der Name Murat Kurnaz"'ında **(Murat Kurnaz Adı)** Guantanamo'da uzun süre tutuklu kalan Bremenli, Türkiye kökenli Alman vatandaşı Murat Kurnaz'la yapılmış ve Süddeutsche Zeitung'da yayınlanmış bir röportajı çok yalın bir biçimde birebir aktarıyor.

Nicolette Krebitz "Die Unvollendete"de **(Bitmemiş)** 2009'un otonom feminist bir genç kızını Susan Sonntag ve Ulrike Meinhof ile buluşturuyor.

Sylke Enders'in filmi **"Schieflage"** **(Düzgün Olmayan Durum/Kötü Durum)** ismini taşıyor.

"Der Weg den wir nicht zusammen gehen" (Birlikte Yürümediğimiz Yol) Dominik Graf'ın katkısı. O bir çiftin ilişkisi üzerinden sorguluyor 2009 Almanyasını.

Fraktur (Eski Alman Yazısı) isimli filminde **Hans Steinbichler** Almanya'nın geleneksel liberal sağ gazetesi Frankfurter Allgemeine'nin alışılmış sayfa düzeninde yapılan değişikliklere kızan (örneğin başyazının başlığının eski Alman yazısı ile yazılmasından vaz geçiliyor) milyoner bir iş adamının bu değişikliği yapıp savunan redaksiyonu cezalandırma eylemini anlatıyor.

Isabelle Stever "Eine demokratische Gespraechsrunde zu fesgelegten Zeiten" (Önceden Belirlenmiş Zamanda Demokratik Bir Tartışma Raundu) isimli filminde bir ilköğretim okulunda öğretmenin moderatörlük yaptığı bir tartışmayı aktarıyor.

"Gefaehrder" (Tehlikeli) isimli filminde **Hans Weingaertner**, hiçbir delil olmaksızın tutuklanıp aylarca "terörist" bir grupla ilişkide olduğu gerekçesiyle gözaltında tutulan bir bilim adamının öyküsünü anlatıyor. "Tehlikeli" görüldüğü gerekçesiyle bu kişinin bütün çevresiyle yaptığı telefon konuşmaları dinlenmiş, bütün ilişkileri izlenmiştir. Her vatandaş devlet için potansiyel tehlikedir. Onun için her vatanhdaş hakkında önceden bilgi toplama gerekli görülmektedir.

Tom Tykwer, "Feierlich reist" (Feierlich Seyahat Ediyor) isimli filminde işi icabı değişik ülkelere giden Feierlich somutunda her yerde otellerin, alış veriş merkezlerinin, restoranların bir ve aynı olduğunu, dünyanın global bir köy haline geldiğini anlatıyor.

"Ramses" Romuald Karmakar'ın katkısı.

Wolfgang Becker "Krankes Haus" (Hasta Ev) isimli filminde, ekonomik, sosyal, kültürel açıdan hasta olan Almanya'yı hastaneye yatırıp, ameliyat ediyor.

Christoph Hochhausler, çok kişisel "**Seance**" filmiyle katılıyor Almanya'09 filmine.

İçerik olarak Almanya'09'u en iyi anlatan filmler bence Fatih Akın ve Hans Weingaertner'in aslında belgesel filmleri.

Nicolette Krebitz'in "Die Unvollendete"sinde 60'lı yılların sonunda karşılaşmaları mümkün olan ve fakat karşılaşmayan iki önemli kadını buluşturup tartıştıran fikrini sevdim.

Akın

Dominik Graf kısa filmde de ne kadar iyi bir filmci olduğunu gösteriyor. Tom Tykver de artık Hollywoodlu olduğunu! Bir bütün olarak ele alındığında, Almanya'09 iç bütünlüğü olmayan bir yamalı bohça. Değişik yönetmenlerin sinema dillerini, olaylara yaklaşımlarını vb. göstermesi açısından ilginç.

Aslında Türkiye'de de değişik rejisörlerin belirlenmiş bir konuda yaptığı kısa filmlerden oluşan bir ortak yapımı ilginç olurdu.

EDEN L'OUEST (Cennet Batıdadır): Costa Gavras'ın 2008'de çektiği "Cennet Batıdadır" filmi bu yılki Berlinale'de yarışma dışı kapanış filmi olarak gösterildi. Film giriş sahnelerinde gemiyle "cennet" batıya göçmeye çalışan bir grubun şahsında belgesel gibi başlıyor. Geminin yolu deniz polisi tarafından kesildiğinde denize atlayanlardan becerikli, kararlı bir göçmenin, Elias'ın (Ricardo Scamarcio) karaya çıkması ile traji komik bir yol filmine dönüşüyor. Sonunda içinde bulunduğu ortamlara bir bukalemun gibi kendisini uydurmayı beceren Elias bir sürü maceradan sonra "cennet" Paris'e varıyor. Varıyor varmasına da Paris cennet değil! Costa Gavras seyri kolay bir filmle göçmen sorununu işlemiş. Onun daha önceki filmleri ile ya da bu konuda daha önce yapılmış filmlerle (Örneğin Winterbottom'un "O Artık Burada Değil"i) karşılaştırıldığında hayal kırıklığı.

Berlinale Shorts:

Bu yılki Berlinale'de gösterilen kısa filmler arasında bence iyi denecek bir film yoktu. Filmler çok kötü/kötü/ortalama filmlerdi. Ödüllü olanlar şunlar:

Altın Ayı: David O Reilly'nin **"Please saye something" (Lütfen Birşey Söyle)** isimli animasyon filmi.

Jüri Gümüş Ayı Ödülü: Daniel Elliott'un **Jade** isimli filmi.

Avrupa Film Ödülü için Berlinale'de seçilen kısa film: **Lola Randl**'ın **"Die Leiden des Herrn Karpf. Der Geburtstag" (Bay Karpf'ın Acıları. Doğum Günü)** isimli filmi.

DAAD'in Kısa Film Ödülü: Susana Bariga'nın **"The Illusion" (Yanılsama)** isimli filmi.

Panorama

59. Berlinale'nin Panorama bölümünde gördüğüm filmler bir bütün olarak aldığımda yarışma filmlerine göre yenilikçi, araştırıcı, deneyci, cesur, daha iyi filmlerdi.

Panorama bölümünde gördüğüm filmleri belgeseller ve sinema filmleri olarak ikiye ayırarak kısaca bilgi vereceğim:

Belgeseller:

YES MEN FIX THE WORLD: Mike Bonanno ve Andy Bichlbaum New York'lu iki "medya sanatçısı". Mike Bonanno ve Andy Bichlbaum gerçek isimleri değil, sanatçı isimleri. Mike gerçekte Jacques Servin, Andy ise Igor Vamos. Bu ikili "Yes Men" isimli grubu oluşturuyor. 'Yes Men' uluslararası tekellerin teşhirini eylemlerinin merkezine koyan bir ikili. 'Yes Men'in yaptığı gerçekte araştırmacı gazetecilik, değişik kimliklerle uluslararası tekellerin toplantılarına

katılıyor, "meslektaşlar arası" konuşmalarla tekellerin nasıl işlediğini içten gösteriyor, kimi durumlarda tekel sözcüsü olarak medyaya açıklamalarda bulunuyor. Yaptıkları eylemleri filmlerle belgeliyor. Bu filmler bugünkü dünyanın halini, dünyanın en büyük sömürücü şirketlerinin koca koca yöneticilerinin sonuçta nasıl salak olduklarını vb. belgeleyen komik, inanılmaz ve fakat gerçek belgesel filmler. Yaptıkları iş sistemin gülerek teşhiri işi. Yaptıkları işin önemi konusunda gayet alçakgönüllüler. Andy Bichlbaum yaptıkları iş için şöyle diyor:

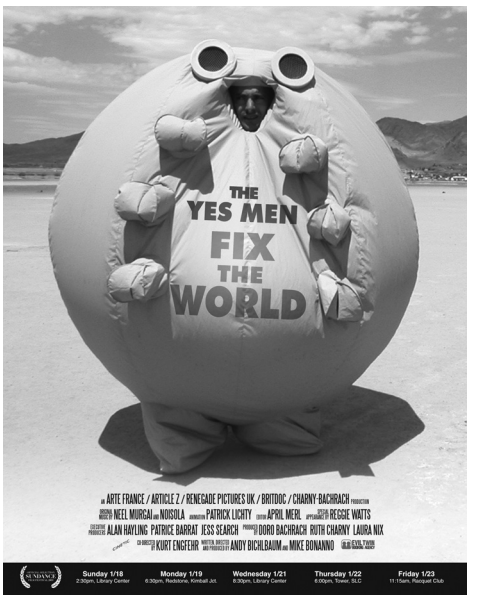

"Avukatlar mahkemelerde mücadele yürütür, sendikacılar iş yerinde. Biz ise bunu yapabiliyoruz. Bizim yaptığımız kuşkusuz sistemi değiştirmek söz konusu olduğunda gerçek siyasi çalışmadan çok azdır. Yine de hiçbir şeyden biraz fazladır."

59. Berlinale'nin Panorama bölümünde Yes Men'in henüz tam bitmemiş "Yes Men Fix the world" filmi gösterildi.

Film Yes Men'in birkaç yeni eyleminin belgeseli.

* Önce ABD'nin ve dünyanın en büyük kimyasal tekellerinden Dow Chemical'in basın sözcüsü kimliğinde BBC'de canlı yayınlanan mülakat var. 3 Aralık 1984'te Hindistan'ın Bhopal kentinde bu tekelin bir fabrikasından yayılan zehirli gazlar sonucu 1600 kişi anında ölmüş, zehirlenen insanlardan 6 bini de daha sonraki günlerde hayatını kaybetmişti. Yayılan gaz zehirlenmesi sonucu daha sonraki süreçte ölenlerle birlikte dünyanın şimdiye kadarki en büyük kimya sanayi "kaza"sında ölenlerin sayısı 20 bini bulmuştu. Gazdan etkilenen yarım milyon insanın bir bölümü bugün hala bir dizi kronik hastalıkla yaşıyor. Onbinlerce insan kör oldu. Her dört yeni doğumdan biri ölü doğum. Bu gaz kazasının sorumluluğunu Dow Chemical hiçbir zaman üzerlenmedi. Dow Chemical'ın Hindistan'daki firması Union Carbide "kaza"dan bu yana Hindistan devletine toplam 690 milyon dolar tazminat ödedi. Bunun çok küçük bir bölümü doğrudan bu kazanın kurbanları için kullanıldı.

BBC'de canlı yayın mülakatta, firma sözcüsü J. Finisterra kimliğine bürünen Andy Bichlbaum Dow Chemical'ın Bhopal kazası nedeniyle bütün sorumluluğu üzerlendiğini söyleyerek firma adına özeleştiri yapıyor. Gelinen yerde kurbanlara kişi başına 500 dolar ödeme kararı aldıklarını, toplam 12 trilyon dolar tazminat ödemeye karar aldıklarını; tabii ki bu maddi tazminatın verilen zararı telafi etmeyeceğini bildiklerini anlatıyor. Özür diliyor!

Sonrasında bu haberin Bhopal'de yankılanması, Dow Chemical'in tekzipleri; bu arada Dow Chemical'in hisse senetlerinin borsadaki hızlı değer kaybı vb. belgeleniyor.

* İkinci eylem Exxon'un genel satıcılar toplantısında gerçekleştiriliyor. Bu kez Mike ABD'de bir eyaletin Exxon temsilcisi konumundadır ve genel kurula çok önemli bir inovasyon sunmaya gelmiştir: Geleceğin enerji kaynağı: Vivoleum! Fikir basit ve çok mantıklıdır. Fosil enerji kaynakları tükenmekte, buna karşı enerji ihtiyacı sürekli artmaktadır. Buna karşı insanlar öldükten sonra yakılmakta veya toprak altına gömülmektedir. Bu büyük bir enerji kaynağının heba edilmesidir. Ölen insanların yağı kullanılabilir. Ölü yağı sınai olarak elde edildiğinde, geleceğin enerji sorunu çözülür. Şimdi elinizde bulunan, bir çoğunuzun da yakıp kokladığı insan suretindeki mum bu düşüncenin pratiğe dökülmüş bir ilk örneğidir.

Mike diğerleri gibi alkışlanarak çıktığı kürsüde bu inovasyonu hazırlamış olduğu bir animasyon filmiyle açıklarken, yüzlerce Exxon satıcısı bunu ciddi ciddi dinliyor, olup olmazlığını aralarında tartışıyorlar vs. Mumla ilgili anekdot anlatıldığında biraz rahatsızlıklar başlıyor. Devamında öncelikle yerel gazetecilerin Mike'ın kimliğinin istenmesi talebi üzerine Mike salon güvenlikçileri tarafından engelleniyor.

* Üçüncü eylem Halliburton adlı tekelin "güvenlik" fuarında gerçekleştiriliyor. Burada Yes Men güvenlik konusundaki harika buluşlarını sunuyorlar: Survival Ball/Yaşam Topu! Her insanın içine girip güvenli yaşayacağı bir top. Toplardan oluşan koloniler vs.... Bu muazzam inovasyon Hulliburton tem-

silcilerinin olduğu gibi, fuarda yer alan yerli yabancı bir çok firmanın dikkatini çekiyor. Üretim için pazarlıklar yapılıyor vb. Salaklığın bu kadarı olur mu demeyin. Oluyor! Bu kocaman tekellerin kocaman "think tank"larında ne üretiliyor sanıyorsunuz?!

* Dördüncü eylem Katrina kasırgasının yakıp yıktığı New Orleans'ta, New Orleans Belediye Başkanı ve 1000'e yakın inşaat firması temsilcisinin katıldığı "Yeniden İnşa Programı"nın tartışıldığı konferansta gerçekleştiriliyor. Şimdiye kadarki plan özellikle siyahların oturduğu, ve Katrina sonrası boşaltılmış sosyal evlerin özelleştirilip yıkılması, yerlerine lüks villaların yapılması; New Orleans'ın nüfus yapısının değiştirilmesidir. Andy bu toplantıya merkezi hükümetin Bayındırlık Bakanlığının temsilcisi olarak katılıyor ve hükümet adına, özelleştirme programının antisosyal olduğunu, bundan vazgeçildiğini anlatıyor. Katrina'dan zarar gören evler tamir edilecek, bir geri dönüş projesi hayata geçirilecektir. Bunun için gerekli kaynakları merkezi hükümet merkezi bütçeden karşılayacaktır. Büyük alkış alıyor hükümet sözcüsü. Ve arada onun söylediklerinin ne kadar doğru olduğu tartışılıyor. Herkes bu sosyal planı çok doğru buluyor. Bunun hükümet programı olamayacağından kuşkulananlar ne belediye başkanı, ne de inşaat baronları oluyor. Kuşkulanan yine yerel gazeteciler oluyor.

Bitmemiş de olsa, "Yes Men'in bu yeni filmi de festivalin en görülmeye değen filmlerinden biriydi. "Yes Men"in filmleri herhalde Türkiye'de gösterime girmeyecektir. Diğer ülkelerde de festivaller dışında gösterilme şansı azdır. Fakat onlarla tanışmak istiyarsanız onlara internet üzerinden de ulaşabilirsiniz: www.theyesmen.org

Yes Men Fix The world seyirci oylarıyla belirlenen "Panorama Seyirci Ödülü"nü aldı.

THE SHOCK DOKTRIN: 2006'da Berlinale'de "THE ROAD TO GUANTANAMO" filmi ile Berlinale'de en iyi yönetmen için Gümüş Ayı ödülünü alan Michael Winterbottom ve Mat Whitecross bu yılki Berlinale'nin Panorama bölümünde "ŞOK DOKTRİNİ" isimli belgesel ile yer aldılar. "Şok Doktrini" Naomi Klein'ın 1970'li yıllardan itibaren kapitalist emperyalist dünyada gelişmeleri belirleyen "neoliberalizm" olarak adlandırılan doktrini, bu doktrinin çeşitli ülkelerde uygulanmasının emekçiler açısından neler getirdiğini sorguladığı kitabının filme aktarılması. Burada zengin arşiv materyalinden yararlanarak kitabın temel tezi belgeleniyor. Ekonomik alanda liberalizmin ve demokrasi taleplerinin siyasi alanda demokrasi ile elele gitmesi gerekli değildir. Tersine, bir çok halde ekonomik alanda lafta tam bir liberalizm savunusu, gerçekte büyük tekellerin çıplak çıkarlarının savunusudur. Bu çıkarlar ancak halk yığınlarının haklarının budanması, geri ülkelerin borç batağına batırılarak güdümlü hale getirilmesi, emekçi yığınların direnişlerinin bastırılması yollarıyla savunulabilir. Ekonomide "liberalizm" siyasi alanda otoriter, antidemokratik, faşist rejimleri gerektirir.

Naomi Klein'ın kitabı aslında kapitalizmin uygarlaştırılması, sosyalleştirilmesi, kontrol altına alınması çağrıları ile kapanan reformist bir "vahşi kapitalizm" eleştirisi ötesine geçmiyor. Yine de sistemin nasıl işlediğini gösteren somut örnekler ve verilerle yararlı.

Film de aynı çerçevede kalıyor. İyi bir "vahşi kapitalizm" eleştirisi ve vahşi kapitalizme karşı sosyal devlet savunusuna çağrı. Kapitalizm ve "sosyal devlet"in yan yana anılmasının büyük yalan olduğunu anlatmak aslında yapılması gereken. Bunu da reformistlerden beklemek abestir. Naomi Klein ve onun kitabını filme aktaranlar kendi mantık ve yaklaşımları çerçevesinde yapabileceklerini yapmıştır. Ötesi devrimci sinemacıların işidir.

KASHMIR: JOURNEY TO FREEDOM (Keşmir: Özgürlüğe Yolculuk): İsrailli rejisör Udi Aloni Keşmir'de Jamnu Keşmir Kurtuluş Cephesi'nin (JKLF) 2008 yılında başlattığı "Özgürlüğe Yürüyüş" adlı eylemi kamerası ile izliyor. Sözkonusu eylem Keşmir'i bir uçtan bir uca yürüyerek her büyükçe yerleşim biriminde de mitingler düzenleyerek JKLF'in siyasi taleplerinin kitlelere, kitlelerle anlatıldığı barışçıl bir kitle eylemi. Şimdiye dek üç milyonun üzerinde insan doğrudan katılmış bu eyleme. Yani nüfusun hemen hemen üçte biri. Ben bu filmi görene dek böyle bir eylemin varlığından habersizdim. Udi Aloni bunu "Batı medyası için Keşmir ancak şiddet eylemleri gündemde olduğunda, o da üç beş satır haber vermek için ilginçtir. 3 milyonluk bir barışçı eylemin haber değeri yoktur. Ben bu filmi tam da bu bilinçli sansürü yıkmak için yaptım" biçiminde açıklıyor. Film yalnızca yürüyüşü belgelemiyor. Aynı zamanda Keşmir üzerine bir dizi bilgiyi aktarıyor. Udi Aloni'nin "Keşmir/Özgürlüğe Yolculuk" filmi, Keşmir'i, Keşmir'in tarihini, sosyal ya-

pısını, Keşmir'deki örgütlerin bağımsızlık sorununa yaklaşımını vb. öğrenmek için çok iyi bir belgesel. Film Keşmir'de öncelikle Hindistan'ın işgalci konumunu, emekçi yığınların bağımsızlık isteğini çok iyi belgeliyor. Filmin gösteriminden sonra yapılan tartışmada filmi çok tek taraflı bulduğunu, bu filmin adeta bir JKLF propaganda filmi olduğu eleştirisini getiren bir tartışmacıya Udi Aloni şu yanıtı verdi: *"Ben objektif gözlemci değilim. Tabii tarafım. Ezilenlerin tarafındayım. Evet şiddete karşıyım, fakat şiddet öncelikle ezenlerin şiddeti olarak kavranmalıdır. Ezilenlerin şiddete başvurmak zorunda kalmalarının nedeni de ezenlerin bu şiddetidir."* Buna eklenecek bir şey yok.

Kashmir: Journey To Freedom

COYOTE (Çakal): İkinci kez Berlinale'ye katılan Meksikalı rejisör Chema Rodriguez'in yeni filmi. "Coyote" (Çakal) Güney Amerika ülkelerinden ABD'ye göçmek isteyen emekçi insanları illegal olarak ABD sınırından geçirenlere verilen isim. Her yıl ortalama yarım milyon insan bu yolla ABD'ye girmeye çalışıyor. Coyote'de Rodriguez Guatemalalı bir "tilki"nin iki kadın bir erkekten oluşan bir göçmen grubunu ABD'ye götürmesinin öyküsünü belgeliyor. Bu "tilki" kendini aslında bir tiyatro yönetmeni olarak, her seyahati bir oyun olarak planlayıp sahneye koyan bir sanatçı olarak görüyor. Grup Meksika'yı baştan başa geçerken, tüm grup üyelerini "tilki" gerçek Meksikalı kimliğine büründürüyor. Gruptaki genç erkek bir rock grubunun müzisyeni kimliğine bürünürken, kadınlardan biri öğretmen, diğeri kozmetik ürünleri temsilcilisi oluyor. Büyük zorluklar içeren, zahmetli, çilekeş yolculuğu, hazırlık aşamasından ABD sınırının aşılmasına kadar izliyoruz. Sonuçta gruptan yalnızca bir kişi, genç erkek ABD'de kalabiliyor. Kadınlar için bu yolculuk başarısız bir deneyim oluyor. Bir dahaki sefere başarmak üzere. Coyote yer yer sanki belgesel değil de bir sinema filmi imiş gibi görünen bir film. Bunda hem "tilki"nin "oyunculuğu"nun hem de kötü kullanılan müziğin rolü olduğunu düşünüyorum.

CITY OF BORDER (Sınırlar Kenti): Güney Kore Seul doğumlu genç kadın yönetmen Yun Suh şimdiye kadar gazetecilik yapmış. Radyo ve TV programları için Sabra Şatila katliamını ve İkinci Dünya Savaşı sırasında Japon askerleri için fahişeliğe zorlanan Koreli kadınlar üzerine yaptığı röportajlarla ödüller kazanmış. İlk filmi için daha önce gazeteci olarak gittiği Filistin'de, Kudüs'te bir eşcinsel barı olan Şuşan'ı konu almış. Şuşan'ın işletmecisi filmde Şuşan'ı anlatırken *"Filistin'in her yanından insanlar kendi özel gettolarını terk ederek gelir Şuşan'da buluşur"* diyor. Gerçekten de filmde anlatılan Şuşan, hem İsrail'de, hem de Arap Filistin'de aşağılanan, dışlanan, kendi "özel getto"larına tıkılan cinsel tercihi "normal" hetero ilişkinin dışında olan insanlar için kendilerini yaşayabildikleri bir özgürlük alanı. Burada din, milliyet sınırları aşılıyor. Cinsel tercihleri nedeniyle insanlar aşağılanmıyor. Kudüs aslında insanları bölen, ayrıştıran ne kadar sınır varsa, hepsinin var olduğu bir "sınırlar şehri". Onun içindeki Şuşan barı ise sınırların silindiği bir vaha.

Oraya gelen bir kaç kişiyi filmde biraz yakından tanıyoruz. Biri Filistinli, Batı Şeria'da annesi ile oturan, Şuşan'a gelmek için duvarı illegal aşmak zorunda olan, Müslüman dindar Body. Sahnede üstü çıplak şarkı söyleyen 19 yaşındaki İsrailli Adam Russo ise Batı Şeria'da Yahudi yerleşim alanında yaşayan bir genç. Onun vücudanda bir süre önce Tel Aviv'de yapılan eşcinseller yürüyüşü sırasında Ortodoks Yahudilerin saldırısında aldığı yaraları görüyoruz. Sonra birlikte yaşayan İsrailli lezbiyen Ravit ile onun Filistinli sevgilisi Samira'yı tanıyoruz.

Filmin sonunda sınırlar kentindeki bu vahanın kapanmak zorunda kaldığını öğreniyoruz. Yazık.

Berlin'de yayınlanan eşcinseller dergisi Siegessaule'nun ödülü City Of Border filmine verildi.

GEVALD (Şiddet): Natalie Braun'un kısa filmi. Bu film City of Border'de öyküsü anlatılan Şuşan barında şarkı söyleyen bir transvestitin 2006'nın Kası-

mındaki konserinin filmi. Konserin ertesi günü yapılması planlanan büyük gay yürüyüşünden, Ortodoks Yahudilerin şiddet (Gevald) tehdidi nedeniyle vazgeçilmiştir. Konserin konusu da budur.

SARAJEVO QUEER FESTIVAL (Saraybosna Eşcinseller Festivali): Bosna Hersek'in başkenti Saraybosna'da ilk Eşcinseller Festivali 24-26 Eylül 2008'de yapılmış. Cazim Derisevic ve Masa Hilcisin 30 dakikalık belgesellerinde bu festivalin hazırlanmasında ve yapılmasında karşılaşılan zorlukları anlatıyorlar. "Öteki"ne duyulan düşmanlık, cinsel tercihi çoğunluk gibi olmayanlar sözkonusu olduğunda, dünyanın her yerinde birbirine benziyor.

Sinema Filmleri

HUMAN ZOO (İnsan İçin Hayvanat Bahçesi): Human Zoo Danimarkalı genç kadın rejisör Rie Rasmussen'in ilk filmi. Hem senaryosunu yazmış, hem çekmiş, hem de başrol oyuncusu. Filmde Adria isimli bir genç kadının öyküsü anlatılıyor. Film esas olarak iki ayrı zaman/mekanda geçiyor. Bunun dışında genç kadının rüyaları, karabasanları var. Bu üç ayrı boyut iç içe, paralel kesimlerle anlatılıyor. Sinema dili olarak Human Zoo bu yılki Berlinale'de en iyilerden biri idi. Filmin iki temel ayrı zaman ve mekanı, birincisi Kosova'da savaşın en yoğun olduğu dönemde Kosova; ikincisi savaş sonrasında Adria'nın illegal göçmen olarak yaşadığı Marsilya. Adria yarı Arnavut (Müslüman); yarı Sırp (Katolik Hristiyan) bir genç kadın olarak yaşıyor Kosova savaşını. Her iki tarafın erkeklerinin de savaş ganimeti olarak gördüğü "İnsan İçin Hayvanat Bahçesi"nin bir hayvanı. Kendisini güncel bir tecavüzden ve öldürülmekten "kurtaran" bir Sırp erkeğin Srdjan'ın savaş ganimeti, sevgililerinden biri olarak yaşıyor bir süre. "Vatan millet" için ölüp öldürmeyi anlamsız bulan, madem öldürüyoruz, o zaman kişisel zenginlik için öldürelim diyen biri bu Srdjan. Onun banka soygunlarına ve bir dizi başka illegal para kazanma eylemlerine vs. katılıyor. Paraların bir bölümü "barış" döneminde kullanılmak üzere zulalanıyor. Savaş ertesinde Marsilya'ya göçüyor Adria. Burada da yine bir erkek tarafından polisin elinden "kurtarılıyor". Onunla yaşamaya başlıyor. Marsilya'da da ama kadınların savaş içindeki durumdan başka bir biçimde de olsa erkek egemen toplumun "hayvanat bahçesindeki hayvanları" olma durumunda özde bir değişiklik yoktur. Adrian, hayatını kendi belirlediği, bağımsız konuma gelmiş, kurtuluşun yolu onda Human Zoo içinde biçilen rolü kavrayıp, kendine göre içini doldurup oynamasıdır. Fakat kuşkusuz esas kurtuluş bu değildir. Gerçek kurtuluş için Rasmussen'in bir sahnede Adria'nın bir kerhaneyi silahla basıp arkadaşını kurtarmasında gösterdiği gibi, kadınların şiddeti dışında bir yol yoktur.

Human Zoo bir çok yarışma filminden iyi, cesur, feminist bir film. Umarım bu "ilk"in daha iyi bir devamı gelir.

DONGBEI DONGBEI / A NORTH CHİNESE GIRL (Kuzey Çinli Bir Kız): Zou Peng adlı genç bir rejisörün ilki. Kuzey Çin'de Harbin kentinde yaşayan 19 yaşındaki Xiao Xue isimli bir genç kızın öyküsü anlatılıyor. Bir butikte satıcı olarak çalışan Xiao akşamları kadın patronunun iş arkadaşlarıyla yaptığı toplantılara katılıyor, onlarla eğleniyor. Düşündüğü bu çevrede kariyer yapmaktır. Fakat hiç hesapta yokken gebe kalıyor. Hayatının akışı değişiyor. Kötü bir film. Yalnızca Çin'in "normal" büyük şehirlerinden birinin belgesel resimleri açısından ilginç ve bir de batı yaşam tarzının Çin'i giderek nasıl içine aldığını görmek açısından. Son beş-on dakikalık bölümde bir trenin en arkasına yerleştirilmiş bir statik kameranın gözünden akıp giden rayları seyrediyorsunuz. Ne zaman bitecek, inşallah bir dahaki şehire kadar çekmemiştir diyorsunuz! Öyle bir film Dongbei Dongbei.

DE JOURNEE DE LA JUPE / SKIRT DAY (Eteklik Günü): Fransız rejisör Jean Paul Lilienfeld yeni filminde –bu yıl Cannes'da büyük ödülü kazanan Sınıf gibi– Fransa'da bir "problemli okul"da lise öğrenimi sorununu konu almış. Orta yaşlı bir Fransızca öğretmeni, Sonia (Isabel Adjani), öğretmenlik yapmaya çalışıyor. Ama çoğu göçmen kökenli öğrencilerin çoğunun öğrenmek yönünde hiçbir motivasyonları yok. Sonia okuldaki sorunları yok sayarak çözdüğünü sanan, öğretmenlerini öğrenciler karşısında korumasız bırakan okul müdürü ile de kavgalı. Kavganın nedenlerinden biri müdürün kadın öğretmenlere eteklik giymeyi yasaklaması. Sonia uymuyor maçolar karşısında geri çekilme anlamına gelen bu karara. Film, eşi tarafından da terkedilmiş, derslere girerken sakinleştirici alarak giren, çıldırma eşiğindeki Sonia'nın son gününü anlatıyor. Derse giriyorlar. Tiyatro salonunda ders. Ön-

ceden öğrencilere belli bir metnin bir kaç cümlesini ezberleme görevi verilmiş. Sahnede tekrarlayacaklar. Fakat nerede? Girişte kimi birbiriyle kavga ediyor, kimi top oynuyor, kimi mobiliyle konuşuyor. Sonia'nın uyarıları "Sen sus eteklikli orospu!" sesleri ile kesiliyor. vs. Kavga eden iki öğrenci arasına giriyor Sonia. Birinin sırt çantası yere düşüyor. İçinden bir silah saçılıyor yere. Öğretmen bir şaşkınlık ertesi silahı eline alıyor. Panik içinde üzerine silahı almaya gelen siyah öğrenciye doğrultuyor. Olan oluyor. Silah patlıyor. Genç bacağından vurulup yere düşüyor. Fakat bu andan itibaren durum aniden değişiyor. Öğrenciler suspus oluyor, korkuyla siniyorlar. Şimdi ilk kez iktidar gerçekten öğretmenin elindedir. Sonia şimdi öğrencileri rehin almış konumdadır. Sonra kurtarma ekipleri... Özel vurucu timler... Veliler.. Eğitim Bakanı... Medya... Bu arada polisin kendi içinde çekişmeler.. Karısının doğum gününde onun yanında olamadığı için azar işiten, olayı kansız çözmek isteyen polis şefi... Onu yumuşak bulup onun elinden kumandayı almak için fırsat bekleyen bir başka polis şefi... Sonia lehindeki kadın öğretmenler, onun aleyhindeki müdür ve erkek öğretmenler... Okula gelen Sonia'nın kocası, Cezayir göçmeni anne ve babası.

Ve Sonia'nın teslim olmak için şartlarından biri: Bütün okullarda bir gün "eteklik günü" ilan edilecek. Bugün bütün kızlar, kadın öğretmenler eteklikle gelecekler okula!!! Ve buna eğitim bakanı kadının tepkisi: Ama bu gericilik olur!!! Eteklik günü, komedi/trajedi arasında gidip gelen bir film. Çılgın dünyanın çılgın hayatı gibi. Sonunda Sonia en azından onun cenazesinde kız öğrencileri eteklikle geldiklerinde yine de küçük de olsa bir zafer kazanmış oluyor. İlginç küçük bir film.

STRELLA: Konusu nedeniyle hiçbir devlet ve belediye ve resmi sinema kurumlarından destek alınamadığı izin tam anlamıyla bağımsız olarak çekilmek zorunda kalınan bir film. Parasızlık hemen bütün rollerin amatör oyuncularla çekilme zorunluluğunu beraberinde getirmiş, çekimin uzamasını beraberinde getirmiş. Bitmiş filmde bütün bunların filme bir zarar vermediğini görüyorsunuz. Yönetmeni Panos H. Koutras'ın özelliklerini "bağımsız, Yunanlı ve çarpık/eşcinsel" olarak tanıttığı bir film Strella. Anlattığı öykü bir homo baba ile onun bir cinayet ertesi içeri girdiği için 15 yıl görmediği, tanımadığı travesti oğlu (Strella) ile hapisten çıktıktan sonra yaşadığı ilişkinin öyküsü. Aşık olduğu Strella'nın kendi oğlu olduğunu öğrenince ne yapacaklarını bilemiyorlar. Sonunda bir çözüm bulunuyor: "Bir babanın çocuğunu sevebileceği her türden sevdiği bir ilişki !!!" Herhalde eşcinsel film festivalleri açısından ilginç olabilir. Film olarak onu -çok uçtaki konusu dışında- ortalama filmlerden ayıran bir özelliği yok.

PEDRO: Meksika kökenli ABD'li genç sinemacı Nick Oceano bu ilk uzun metraj sinema filminde gerçek bir kişiyi, 1994'te 22 yaşında Aids'ten ölen Küba göçmeni Pedro Zamora'nın öyküsünü anlatıyor. Pedro (Alex Lopez) bütün BBG formatının ilk çıkışı olan "The Real World: San Francisco" adlı TV programında böyle bir programda yer alan ilk HIV'li olarak ünlenen bir genç. O dönemde HIV'lilerin toplumdan tecrit edilme taleplerinin geldiği yerde Pedro'nun durumu çok tartışılıyor. Film bu öyküyü düz bir anlatımla, belgesel bir filme benzer bir tarzda anlatıyor. Ortalama bir film.

SHORT CUT TO HOLLYWOOD: Marcus Mittemeier ve Jan Henrik Stahlberg bizzat oynadıkları toplam 20 kişilik kadroyla çekilmiş bu filmde bence son yılların en iyi medya eleştirilerinden ve medya tüketicisi eleştirilerinden birini sunuyor. Kamera önünde vücudunu parça parça eksilterek ölüme yaklaşan, yaklaştıkça da canlı yayın seyircileri artan bir Alman rock şarkıcısının öyküsü antlılan. John Frederick (ABD'de bu isme bir de Sallinger'i ekliyor. JF Sallinger oluyor) (Jan Henrik Stahlberg), Matt Welby (Marcus Mittemeier) ve Chrismon (Christoph Kottenkamp) 30'lu yaşlarının sonlarında "Die Berlin Brothers" adlı bir Rock grubunda birlikte çalışan, yedikleri içtikleri ayrı gitmeyen üç arkadaştır. Başarısızdırlar. Hoşnutsuzdurlar. Hayatın hep böyle gideceği korkusu içinde yaşamaktadırlar. Ufukta bir umut da yoktur. Böyle bir ortamda grup içinde hep diğerlerini de çekip götüren fikirlerin sahibi JF'in aklına dahiyane bir fikir gelir. Onları ölümsüzleştirecek, bütün dünyada ünlendirecek bir fikir. JFS'nin son yolculuğu! Üçlü grup basit bir mobil ameliyathaneye döndürülen bir camping arabasıyla ABD yolculuğuna çıkarlar. Mobil ameliyathanede kesilen küçük el parmağı, JFS'nin "ben canlı yayında ölmeye hazırım" sözünün arkasında durduğunun belgeli ispatı, canlı yayın dünyasına girmenin anahtarıdır hesaplarına göre. Ama bu hesap

tutmaz, hatta bırakalım küçük el parmağını, kesilen bir kol bile canlı yayın kapısını açmaz. Bunca inkarcı ve acımasızdır ABD'deki medya sirki! Fakat bir kere ünlenmek kafaya konmuştur. Başka yollar bulunmalıdır. Bulunur. Anda en geçerli yol Müslüman teröristlerin terör eylemidir. Berlin Brothers, Müslüman teröristler(!) gibi giyinerek ellerinde sahte bomba ve silahlar, bellerinde sahte bomba kemerleri ile bir restoranı basar ve birinci haber olurlar. Üç beş gün gözaltıdır bunun ceremesi! Fakat çıktıktan sonra bütün medya peşlerindedir. Sadece medya değil, onların ününün çektiği bir sürü genç kadın da peşlerindedir. İsimlerini "Bagdad Brothers" olarak değiştiren rock grubunun şarkıları şimdi listeleri alt üst etmektedir. Herkes ün için kendini parça parça doğrayan ve canlı yayında öleceğini ilan eden "kahraman"ı ve onun arkadaşlarını görmek, dinlemek istemektedir.

Short Cuts konusu ile, film diliyle bu yılki Berlinale'nin bence en iyi Alman filmi idi.

ROSSIYA 88 (Rusya 88): 88 Bütün dünyada Nazilerin kullandığı ortak bir simge. Alfabenin 8. harfi tekrarlanıyor. HH. Heil Hitler! Rusya 88 Pavel Bordin'in ikinci uzun metraj filmi. Filmde "Rusya 88" isimli neonazi grubunun öyküsü anlatılıyor. Kurgu şöyle: Grubun içinde Yahudi kökenli bir sinemacı var. Bu sinemacı daha sonra internet sitesinde grubu tanıtmak için yayınlanacak bir film hazırlıyor. Bunun için grubu içerden belgeliyor. Grubun eylem hazırlıkları, ideolojik-siyasi-askeri eğitimi, grubun şeflerinin polisle, devletle, diğer neonazi grupları ile ilişkileri, grubun eylemleri, grubun içindeki üyelerin özel hayatlarındaki ilişkileri, birbirleri arasındaki ilişkiler vb. hemen hep açık olan hareketli subjektif kamera tarafından izlenip, belgeleniyor. Grubun temel sloganlarından biri "Rusya Ruslarındır". Bununla ilgili olarak grup Moskova sokaklarında, Moskova metrosunda, tramvayda, otobüste bir çok insanla mülakat yapıyor. Özellikle genç insanların çoğu bu slogana yürekten katılıyor.

Film bu kurgusu ile nefes nefese izlediğiniz, Rus neonazi çevresinin yüzünü bizzat onların ağzından ve gözünden "içerden" gördüğünüz hissini veren bir belgeselmiş gibi görünüyor. İnandırıcı, korkutucu, şaşırtıcı bir belgesel. Eğer filmde ölen neonazi şefi gösterim ertesinde sahneye çıkıp, seyircileri selamlamasa idi, filmi görenlerin hemen hepsi (ben dahil) bir belegesl izlemiş olduklarını düşünecekti.

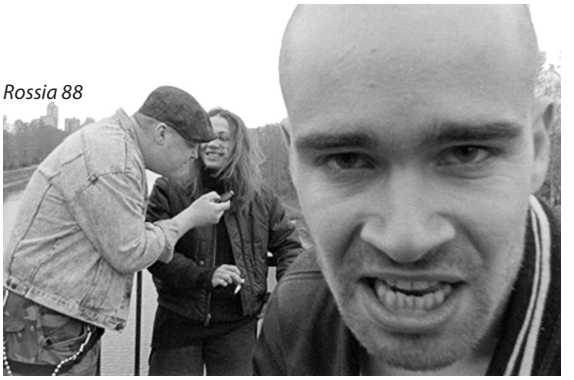

Rossia 88

Bu ana kadar da düşündüler, düşündüm. Bu kadar inandırıcı bir kurgu film, bir doku-dram Rossiya 88.

Bence bütün 59. Berlinale'nin en etkileyici, en iyi filmi idi Rossiya 88.

Forum

Belgeseller:

FILMMAKERS AGAINST RACISM (Irkçılığa Karşı Filmciler): "Irkçılığa Karşı Filmciler", Mayıs 2008'de Güney Afrikalı birkaç film emekçisinin kurduğu bir inisiyatifin adı. Amacını yabancı düşmanlığına karşı belgesel filmler ve kısa filmler yoluyla mücadele olarak tanımlayan bir inisiyatif bu.

2008 Mayıs ayında Güney Afrika'nın Johannesburg kentinde, kentin en yoksul gecekondu semtlerinden biri olan Alexandra'da Güney Afrikalı siyahlar, Afrika'nın diğer ülkelerinden en başta da Zimbabwe'den Güney Afrika'ya göçmek zorunda kalan siyahlara "Güney Afrika Güney Afrikalılarındır!", "Yabancılar defolun, evinize gidin!" şiarlarıyla saldırdılar. Polisin başlangıçta müdahale etmediği bu yabancı düşmanı/ırkçı saldırılarda onlarca siyah göçmen barbarca öldürüldü. On yıllarca beyaz ırkçılığa karşı mücadele etmiş yoksul Güney Afrikalı siyahlar, şimdi yabancı düşmanı sloganlarla başka siyahlara saldırıyordu.

Bu yılki Forum'da Andy Spitz, Omelga Mythiane, Riaan Hendricks, Marianne Gaysae, Adze Ugah adlı yönetmenlerin bu olaylar içinde ve ertesinde yaptığı belgesel kısa filmlerde "nasıl", "neden" sorularına yanıt aranıyor.

Amerikalı genç kadın yönetmen Dany Turken'in "Alex diye bilinen yer" adlı belgeseli ise olayların başlamasının bir iki gün öncesine kadar olayların başladığı gecekondu bölgesini izliyor. Dany Turken bu belgeseli film okulunun ödevi olarak olaylar başlamadan çekmiş. Burada aslında sonraki olayların habercileri var. Bir Güney Afrikalı kadın örgütünün olaylardan iki gün önce yaptığı bir yürüyüşte yapılan temel propaganda, boş evlerin ucuza "yabancılara" verildiği, yerli halkın hakkının yendiği

yönünde. Ve insanlar öfkeli.

Bu öfkenin hedefi yanlış. Ve bu yanlış hedefe patlıyor öfke.

Gösterimden sonraki tartışmada egemen olan hava çaresizlik, olanı açıklayamama idi. Bu belgesel yabancı düşmanlığının nasıl üretildiğini ve ne sonuçlar doğurabileceğini görmek için iyi bir araç.

A HISTORY OF ISRAELI CINEMA (İsrael Sinemasının Tarihi): İsrailli sinemacı Raphael Nadjari, doğuşundan (Doğuşu İsrail'in devlet olarak kurulmasından önceye, 1930'lu yılların başına rastlıyor. Bu dönemde Sovyet Rusya'dan göçen ve Sovyet sinemasından etkilenen yönetmenlerin çektiği ve estetiği Rus devrimci sineması estetiğinden etkilenen filmler var.) günümüze, İsrail sinemasının tarihini inceleyen 4 saatlik bir belgesel çekmiş. Sinema tarihçileri ve emekçileri, onlar arasında da en başta örnekler sunulan filmlerin yönetmenleri ile yapılan mülakatlar yanında bir çok filmden gösterilen parçalarla iyi bir belgesel.

Böyle bir belgeselin Türkiye sineması açısından da yapılması çok yararlı olur.

SOUL POWER: 1974 yılında Zaire'de Muhammad Ali ile George Foremann arasındaki "Asrın Boks Maçı" sırasında çekilmiş filmlerden montajladığı "When We Were Kings" ile 1996'da "En İyi Belgesel" Oscarı'nı alan Jeffrey Levy-Hinte, Soul Power'de bu maç öncesi Zaire'de yapılan o dönemin en büyük, siyah Rock Konserinin 200 saati bulan film dokümanlarından bir buçuk saatlik bir konser filmi montajlamış. Keyifle seyredilen, daha fazlası için iştah uyandıran bir belgesel.

Sinema Filmleri

MITTE ENDE AUGUST (Ağustos Ortası, Sonu): Alman yönetmen Sebastian Schipper, Goethe'nin Wahlverwandtschaften'inin (Seçilmiş Akrabalıklar) bilmiyorum kaçıncı film adaptasyonunu yapmış. Olmasa da olur bir film.

MARIN BLUE: Matthew Hysell adlı ABD'li sinemacının ilk filmi. Her karesinde "ben sanat yapıyorum", "dikkat sanat" diye bağıran bir film. Müzik resimler kadar önemli bir rol oynuyor. Kapalı psikyatri kliniğinden kaçan bir gencin, aynı klinikte şarkı söyleyen (müzik terapisi herhalde) Marin Blue ile tanışma öyküsü. Gereksiz filmlerden biri.

Perspektif Alman Sineması

Bu yıl Pespektif Alman Sineması bsölümünde gösterilen filmler içinde büyük ödül olarak kabul edilen **"Max Ophüls Ödülü"**nü Avusturyalı Thomas Woschitz'in **"Universalove"** adlı filmi aldı. Yani yılın en iyi Alman perspektif filmi bir Avusturya filmi.

Thomas Woschitz Arjantin, ABD, Luksemburg, Fransa ve Japonya'dan beş aşk öyküsünü, paralel montajla anlatıyor. Bir rock grubu müziği ile öykülere eşlik ediyor, öyküleri yorumluyor, öyküler arasında bağıt kuruyor. Filmde resim ve müzik birbirini tamalayan unsurlar oluyorlar. Müzik mi, yoksa resim mi öncelikli, söylemem zor. Bayağı ilginç bir film. Film müziği yapan grubun canlı konserinde arka plan olarak da gösterime sunulabilir ve sunuluyor da.

Ve Berlinale 59'da Türkiye

Bu yıl Berlinale'de Türkiye'den yalnızca iki film vardı.

Çocuk/Gençlik filmlerinin yarıştığı "Generation K Plus" bölümünde Atalay Taşdiken'in günlük basında övgü alan **MOMMO**'su gösterildi.

Forum bölümünde ise Reha Erdem'in **HAYAT VAR** filmi gösterildi. 'Hayat Var' ergenlik çağındaki bir genç kızın, "Hayat"ın (Elit İşçan; çok inandırıcı, sanki oynamıyor, Hayat'ın kendisi) "Var" olmasının, (var olmasını istemenin) filmi.

Boğaz'a akan pis bir derenin kıyısında küçük, suya meyillenmiş bir kulübede babası ve nefes darlığı çeken yatalak fakat emrediciliğinden bir şey yitirmemiş dedesi ile birlikte yaşıyor hayat. Hayatın hayatı hayat değil! Yok. Hep başkaları tarafından belirlenen bir hayat. Babası küçük bir motorlu sandalla kocaman şileplere fahişe, uyuşturucu vb. taşıyarak hayatını kazanan lump bir emekçi. Kızı için yaptığı tek şey onu sabahları motoruyla okul yoluna taşımak, akşamları da –eğer polis tarafından engellenmemişse!– beklediği kıyıdan alıp eve taşımak. Hasta dedenin, ev işlerinin, bunun yanında arada babasından ayrılmış, yeni (polis) kocasıyla annesinin ev işlerine, çocuk bakımına yardımcı olmak, hepsi Hayat'ın omuzlarına yüklenmiş yükümlülükler. Buna yavaş yavaş keşfettiği cinselliğinin hemen herkes tarafından (yalnız komşu kadın teyze – "Tavşanım benim..."); bakkal amca; annenin yeni kocası ("Doğru otur!") kullanılacak bir obje olarak görülmesi ekleniyor. Eziliyor Hayat. İsyan ediyorsunuz bu hayata! Hayat'ın isyan etmesini istiyorsunuz! Reha Erdem –eğer amacı bu ise– sizin Hayat'ı

isyana teşvik etmenizi çok iyi başarıyor. İsyan ufak ufak başlıyor. En başta Hayat'tan da zavallı bir hindi hissediyor Hayat'ın isyanını. Hayat başkalarından tekme yedikçe, hıncını hindiden alıyor. Cinselliğini bedava kullandırtmaya son veriyor. Sonra –babasının polis tarafından yakalanmasından sonra– evdeki köleliğine de son veriyor.

Filmin sonunda kendisine dert derman şarkıları söyleyen kendi gibi bir gariban gençle bir hız motoruyla maviliklere açılıyor.

Güzel Günler, Güneşli Günler.. bekliyor Hayat'ın yolunu. Hayat var!

Hayat var içerik olarak bir isyan, isyana çağrı filmi. Fakat öyle bağıra çağıra, gürültülü bir isyana çağrı değil bu. Sessiz, sakin, derinden... yalnızca hayatın çekilmez hayatını resmederek yapılan bir isyan çağrısı.

Hayat var, biçim olarak mükemmel bir sinema diline sahip. "Şen gönüller yatağı" Boğaziçi'nin çok değişik bir yüzünü görüyorsunuz. İstanbul'u bir su kenti olarak yeniden keşfediyorsunuz.

Hayat Var bence 59. Berlinale'de benim gördüğüm filmler içinde en iyilerden biri idi.

"**Hayat Var" Berlin'de yayınlanan Tagesspiegel adlı günlük gazete okuyucuları tarafından en iyi film olarak seçildi.**

Günlük gazete okuyucuları bazen profesyonel jürilerden daha akıllı olabiliyor!

Diğer Ödüller

Yukarıda belirtilmiş olanlar dışında daha bir dizi ödül verildi Berlinale'de. Eksik kalanlar şunlar:

Generasyon Jürisinin ödülleri:

Çocuk Fimleri:

En İyi Film İçin Cam Ayı Ödülü: Philippe **Falardeau'nun "C'est pas moi, je le jure!" (Yemin Ederim ki Ben Değildim)** isimli filmine.

En İyi Kısa Film Ödülü: Bair Dyshenov'un **"Ulybka Buddy" (Budanın Gülümsemesi)** isimli filmine

14 üzeri

En İyi Film İçin Cam Ayı Ödülü: David Lee Miller'in **"My Suicid" (Benim İntiharım)** filmine.

En İyi Kısa Film Ödülü: Adam Strange'in **"Aphrodithe's Farm" (Afroditin Çiftliği)** filmine.

Alman Çocuklara Yardım Kurumunun Büyük Ödülü: Philippe Falardeau'nun **"Yemin Ederim ki Ben Değildim"** filmine.

En İyi Kısa Film Ödülü: Anne Sewitsky'nin **"Oh My God" (Aman Tanrım)** filmine.

Ökümenik Jüri London River ve **My One and Only** filmlerini "övgüye layık" buluyor.

Panorama bölümünde Philippe Loiret'in **"Welcome" (Hoşgeldin)** filmini; Forum bölümünde de So Yong Kim'in **"Treeles Mountain" (Ağaçsız Dağ)** filmini ödüllendirdi.

Sinema eleştirmenleri Panorama bölümünde Rune Danstad Langlo'nun **"Nord" (Kuzey)**, Forum bölümünde Sono Sion'un **"Love Expresure" (Aşkın Dışavurumu)** ödüllendirdi.

Yetenek Kampüsün'de verilen ödülleri Polonya'dan **Atanas Volkov**, Hindistan'dan **Supriyo Sen** kazandılar. ABD'den **Gina Abatemarco**'da övgüye layık görüldü.

20 Şubat 2009

avazın batısında bir entelektüel

aziz kemâl hızıroğlu

hırsıma sabırsız bilgi istifliyorum
tinim yırtılmış ne umur
sokağımı çıkmazla daraltıyorum
eski meydanda yaşlanmış onur

bir ben'e bin doğu karalıyorum
biriktikçe birikiyor ölüm
sırda değil aynada musibet
çirkinliğe lâl boşaltıyorum

uzun bir coğrafyada dört yol ağzı
korkaklığa özür giydiriyorum
ters kuyulardan ağıt sağıyor delta
kuşlar düşüyor bakamıyorum

ölüm listelerine ahkâm tutturuyorum
gıyabımda kalbim yargılanıyor
kendimce yukarı çekiyorum geleceği
aşağının şimdisi harlanıyor

perdeden kapıya ses kilitleri
avazın doğusuna sağırlık arıyorum
dağları unutmak varsıl bir seyir
sığınma evimde kariyer besliyorum

Almanya'da Türkiye kökenli yeni bir sinema yönetmeni …

Sinan Akkuş ve ilk Uzun Metrajlı Filmi "Evet, ich will" …

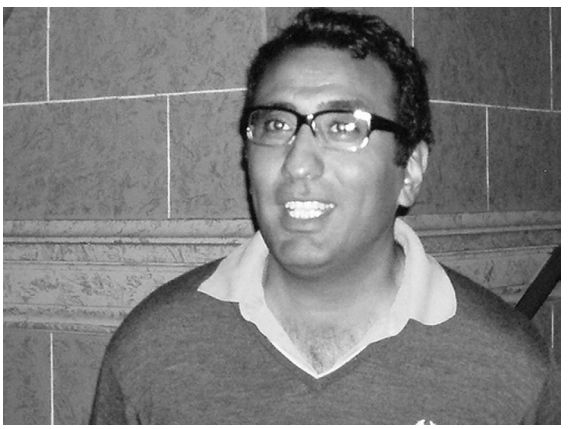

Sinan Akkuş aşağıdaki biyografi/filmografi ve yapılan konuşma notlarından göreceğiniz gibi Almanya'da yaşayan Türkiyeli sinemacılardan biri. 2009'da ilk uzun metrajlı filmi "Evet, ich will" Almanya'da gösterime girecek. Film Almanya'da Kuzey Ren Westfalya eyaletinde küçük bir kent olan Lünen'in film festivalinde hem Jüri'nin en iyi film ödülünü (Bernd Medya Ödülü 2009), hem de seyircilerin verdiği ödülü "Lüdia 2009"u kazanmış. Ardından San Francisco Film Festivalinde yine seyirci ödülünü almış. Umarım film Türkiye'de de gösterilme imkanı bulur. Çünkü oldukça keyifli ve bir yandan Almanya'daki öncelikle -ama yalnızca değil- Türk/Kürt göçmenlerin hayatından kesitleri, kendi aralarındaki ilişkileri, diğer yandan çoğunluk toplumu ile -yani Alman Almanlarla- azınlıklar- yani şimdi çoğu Alman vatandaşı da olan göçmenler arasındaki ilişkileri gülerek sorgulayan, klişeleri alıp bunları kullanan ve kıran bir film "Evet, ich will".

Irkçılıkla, yabancıya duyulan çok yönlü düşmanlıkla nasıl alay edilir, görmek istiyorsanız iyi bir film "Evet, ich will" .

Sinan Akkuşla konuşma

G.: Kendini biraz tanıtır mısın?

S.A.: 1971'de Erzincan'da doğmuşum. Babam 1965'de gelmiş Almanya'ya. Ben Almanya'ya annemle birlikte 3 yaşımda, 1974'de gelmişim. 4 kardeşiz. O zamandan beri bütün aile Almanya'dayız. Babam Kassel'de VW'de çalışıyordu. Ben Kassel'de büyüdüm. Babam 1981'de vefat etti. Bu ilk uzun metrajlı filmimi girişte ona armağan ettim zaten.

G.: Filmle tanışman, filme yönelmen ne zaman, nasıl oldu?

S.A.: Aslında başlangıçta film için hiçbir motivasyonum yoktu. Filme yönelme planlı, programlı bir yönelme değil. Daha çok rastlantı. Başlangıçta Kassel'de beğendiğim, arzuladığım bir kız üzerinden yöneldim sanata. Kız bir tiyatroda oynuyordu. Onun aşkına ben de tiyatrocu olmaya karar verdim. 16 yaşında Kassel'de bu kızın da içinde yer aldığı bir özgür tiyatro grubunda çalışmaya başladım. Birçok oyunda rol aldım. Sonra tiyatro yönetmenliği dikkatimi çekmeye başladı.

1992-1994 yılları arasında Kassel Genel Yüksek Okulunda Felsefe ve Germanistik okudum. Fakat beni daha çok tiyatro yönetmenliği ilgilendiriyordu.

Bu arada Tiyatro/Film arasındaki kesişme noktaları çıktı önüme. Filme de ilgi duymaya başladım.

1994-2000 yılları arasında Kassel'de Güzel Sanatlar Yüksek Okulunda Görsel İletişim bölümünde ağırlık noktası Film ve TV olan yüksek öğrenim gördüm. 1994'den başlayarak bir çok filmin üretiminde senaryo yazarı veya yönetmen olarak yer aldım.

Kassel'li idim, fakat Film ve TV söz konusu oldu-

ğunda Kassel ilginç bir yer değildir.

G.: Kassel'li isen aynı zamanda Documenta'cısındır mutlaka.

S. : Evet, Kassel Documenta'sı ile ünlü. Fakat ben başlangıçta Documenta'nın farkında değildim. 4-5 yılda bir kent yabancılarla dolardı. Dünyanın her yanından insanlar birdenbire şehri doldururdu. Ben şaşırırdım ne oluyor diye. Sonraları bu kalabalıklaşmanın nedeninin dünyanın en ünlü modern sanat sergisi olduğunu, Documenta'nın ne olduğunu, Kassel'in Documenta sayesinde sanat dünyasının ünlü kentlerinden biri olduğunu öğrendim. Kassel'li olarak sevindim tabii.

Neyse, Kassel'de Documenta var, ama Film için ilginç değil Kassel. 1998'de Köln'e yerleştim. Hem senaryosu hem rejisi kendime ait olan ilk film, aynı zamanda mezuniyet çalışması olan "Sevda heisst Liebe" isimli 15 dakikalık kısa filmdir. Çok severim bu filmi. Lassie de hem senaryosu, hem yönetimi bana ait olan bir başka kısa filmdir.

Bu iki filmim de çeşitli ödüller kazandı.

G.: "Evet, ich will" (Evet, istiyorum) ilk uzun metrajlı filmin mi?

S.A.: Evet. "Evet, ich will" benim ilk uzun metrajlı filmimdir. Artık uzun metraj film yapacak birikim ve deneyime sahip olduğumu düşündüğüm yerde bu işe soyundum.

G.: Filmin senaryosu da sana ait. Nereden çıktı bu filmin fikri?

S.A.: Ben bir film yapmayı düşündüğümde aklımdaki ilk fikirlerden biri bir apartmanda değişik dairelerde oturan insanların birbirleriyle kesişen öykülerini anlatmak idi. Bir apartman önünden geçerken hep kendi kendime anlatılacak ne çok öykü olduğunu düşünmüşümdür. Her bir dairede oturan her bir insanın kendi dünyası var. Anlatılacak öyküsü var. Tabii hepsini anlatamazsınız, seçmeniz lazım. Bir bölümünü almanız lazım. Hepsini birleştirecek bir ortak nokta bulmanız, onun etrafında öyküyü işlemeniz lazım. Yani çıkış noktam bir apartmanın değişik dairelerinde oturan insanların bir noktada kesişen öykülerini anlatmak isteği idi.

G.: "Evet, ich will"i ortaya çıkaran motivasyon neydi?

S.A.: İnsanların milliyetlerine, dinlerine, mezheplerine, cinsiyetlerine, cinsel tercihlerine vs. göre bölünmeleri, "öteki" hakkında önyargılar geliştirmeleri, "öteki"ne karşı düşmanca davranmaları, dışlamaları anlamadığım bir şey olmuştur. İnsanları birleştiren bunca ortak nokta varken, ayrılık noktalarının öne çıkarılması kabullenemediğim bir şey. Sevgi, aşk bile bu ayrılık noktalarının öne çıkarılması sonucu zarar görüyor, zorluklarla karşılaşıyor. Bunun saçmalığını anlatmak istedim.

İşte bir Alman genci ile Türkiyeli genç kızın aşkı ve karşılaştığı saçma sapan zorluklar.

İşte güya liberal ilerici bir ailenin genç kızı ile dinci bir ailenin oğlu arasındaki aşkı engellemeye yönelik saçma sapan önyargılar, zorluklar.

İşte Kürt, Alevi bir ailenin oğlu ile, Türk Sünni bir kızın aşkının önündeki aptalca komik engeller.

İşte eşcinsel bir Türkiyeli gencin aşkının önündeki maço, manyak toplumun çıkardığı engeller.

İşte siyah Amerikalı bir gencin, Türkiyeli bir genç kadınla aşkının önündeki engeller. vs.vs.

G.: Fakat sonuçta her durumda aşk yeniyor!

S.A.: Yener. Yenmesini istiyorum. Doğru olan bu çünkü. Bu ayrılıklar saçma sapan şeyler. Onların doğurduğu önyargılar aşılmak zorunda, yer yer aşılıyor da zaten. Bunda özellikle kadınların isyanı önemli. İşte babasına isyan eden genç kadın!

G.: Bu isyancı genç kadının babası Almanca bilmediği halde isyanını Almanca yapmasının özel bir anlamı var mı?

S.A.: Bildiğin gibi ikinci, üçüncü kuşak kendini Almanca'da çok daha iyi ifade edebiliyor. Türkçe'de zorlukları var. İsyancı genç kadın da kendini Almanca'da daha iyi ifade edebilen, kızdığında, heyecanlandığında konuştuğu dili Almanca olan, bu anlamda ana dili Almanca olan biri. Bu yüzden onun Almanca konuşması doğru olandı. Derdi söylediklerinin babası tarafından anlaşılmaması değil. Çok iyi anlamasını istiyor aslında. Zaten çıkarken de, kız kardeşine dönüp, çevir bunları diyor.

G.: Hep bir kimlik sorunu var. Sen kendini nasıl tanımlıyorsun?

S.A.: Nasıl tanımlayayım? Ben kendimi bildim bileli Almanya'da yaşayan, Erzincan'da doğmuş, ailesi Almanya'ya göçmüş biriyim. Hiç sormadım kendime ben neyim filan diye. İlgilendirmedi bu beni. Yaşım epeyi ilerlediğinde bizim Alevi olduğumuzu söyledi annem. Nedir bu ya dedim? Sonra bu temelde neler neler olduğunu öğrenmeye başladım. İlk filmim "Sevda heisst Liebe" bir Alevi-Sünni aşkının da öyküsüdür.

Ben kendimi millet, din, mezhep vb. üzerinden tanımlamayı acayip buluyorum.

G.: İnsan desek ne olur?

S.A.: Evet, ben kendimi insan, dünya vatandaşı bir insan olarak tanımlamayı doğru bulurum.

G.: "Evet, ich will"e dönersek: Önce filmi çok keyifle, yer yer doya doya gülerek izlediğimi söylemek isterim. Başarılı bir iş yapmışsınız ekip olarak. Kutlarım. Fakat film, film dili açısından bana eksik, bir sinema filminden çok, bir TV filmi olarak göründü. Senaryosu çok iyi, esas olarak bu senaryoyu konuşan insanların yüzlerine odaklanan bir çekim ve montaj. Alışılmış TV formatı? Bu acaba daha çok TV'lerde gösterilmek için yapılmış bilinçli bir tercih mi?

S.A.: Aslında bu anlatılanın çokluğundan kaynaklanan bir durum. Çok da tempolu bir film. Öyle olmak zorunda. Film çok sayıda çift ve onların yakın çevreleri etrafında dönüyor. Çok kalabalık bir kadro. Çok fazla öykü. Senaryoyu yazdığımda ben bunun çok olduğunu düşündüm, bir bölümünü çıkarmayı, daha az ana figüre yoğunlaşmasının daha doğru olabileceğini düşündüm. Fakat senaryoyu okuyan prodüktörler senaryoyu çok sevdiler. Hiçbir figürün atılmamasını istediler. Çok öykülü, çok tempolu bir film çıktı ortaya. Sinemasal bir anlatıma fırsat kalmadı yani.

G.: Bir de şu dikkatimi çekti oyuncu seçiminde: Almanya'da şu veya bu biçimde TV ve sinema filmlerinde oynamış Türkiye kökenli oyuncuların çoğu bu filmde rol alıyor*. Tabii bunun bir mantığı var. Öykü önemli ölçüde bu çevrede geçiyor. Fakat tabii Türkiyeli göçmen rolleri başka uluslardan oyuncularla da oynatılabilirdi. Ya da başka uluslardan göçmen öyküleri konabilirdi. Bu tercihin nedeni ne?

S.A.: Aslında ilk uzun metraj filmimde çoğu Türkiyeli oyuncularla çalışmamın nedeni tabi önce senaryoyla ilgili. Senaryoda da içinden çıkıp geldiğim ve iyi tanıdığımı sandığım çevre üzerine yoğunlaşmam anlaşılır. Diğer yandan istedim de bunu. Değişik kuşaklardan Türkiye kökenli oyuncuları yan yana getirip, keyifli bir komedi filmi yapmak hep istediğim bir şeydi. Gençleri tanıyordum. Orda bir zorluk yoktu. Sağ olsun birinci kuşaktan oyunculara ulaşmak için de Hülya çok yardımcı oldu. Çok keyifli bir çalışma oldu benim için. Çok sevdim bu

insanlarla çalışmayı. Sanırım onlar da beni sevdiler.

G.: Yeni Projeler var mı?

S.A.: Önce tabii bu filmin piyasaya çıkması lazım. Sanırım Nisan/Mayıs'ta Almanya'da gösterime girecek. Yeni proje de var tabii. Yazıyorum yine. Bakalım, ne çıkacak.

G.: Bu film seyircinin beğenisini kazanacak bir film. Nitekim katıldığı iki festivalde de seyirci ödülünü almış. Ayrıca Türkiye açısından da Türkçe seslendirildiğinde bayağı ilginç olabilecek bir film. Prodüktörlerin bu filmi Türkiye'ye satma, dağıtma girişimleri var mı? Bence her halde festivallere filan da katılmasının yararı olabilir.

S.A.: Şimdiye kadar girişimde bulunup bulunmadıklarını bilmiyorum, fakat tabii Türkiye'de de gösterilme imkanı ve fırsatı bulunursa çok iyi olur. Umarım bunun için yardımcı olacaklar da çıkar.

G.: Hem bu film için, hem de bundan sonrakiler için başarılar. Zaman ayırdığın için de çok teşekkürler.

S.A.: Ben de teşekkür ederim. Herkese selamlar, sevgiler.

* Filmde rol alan Türkiye kökenli/Almanyalı oyuncuların listesi:

Hülya Duyar (Sülbiye)
Mürtüz Yolcu (Salih)
Aykut Kayacık (Boskin)
Lale Türkan Yavaş (Özlem)
Tim Seyfi (Coşkun)
İdil Üner (Günay)
Eralp Uzun (Emrah)
Pınar Erincin (Nursel)
Erden Alkan (Ayhan)
Yekta Arman (Yusuf)
Erdoğan Egemenoğlu (Orhan)
Vedat Erincin (Kadir)
Lilay Huser (Şükriye)
Tayfun Kalender (Osman)
Sema Meray (Nadide)
Nizam Namidar (Hakan)
Perihan Temel (Esra)
Meray Ülgen (Hasan)
Meral Perin (Songül)
Sema Poyraz (Meral)
Hürdem Riethmüller (Fatima)
Şiir Eloğlu (Asiye)
Gandi Mukli (Ekrem)
Mehtap Yiğit-Özer (Zeliha)
Muhabbet (Kenan)
Sinan Akkuş (Yüksel)
Emine Sevgi Özdamar (Nazime)
Çetin İpekkaya (Cem)
Demir Gökgöl (Abuzer)
Nuri Sezer (Hidayet)

Filmografi:

2007: EVET, ICH WILL (Evet, istiyorum)
Senaryo + Reji
2002: LASSIE
Senaryo + Reji (10 dakikalık Kısa Film)
2000: SEVDA HEISST LIEBE
(Sevda aşk demektir)
Senaryo + Reji (14 dakikalık Kısa Film)
SABINE AUF DER HADSCH (Sabine Hac'da)
Reji; (30 dakikalık Kısa Film)
1997: ZEIG DICH!!! (Göster kendini)
Senaryo + Reji (Kısa Film, 8 dakika).
1995: MISSION CUBA (Küba Misyonu)
Senaryo + Reji (Kısa Film, 16 dakika)
1994: SCHNELL UND SAUBER (Hızlı ve Temiz)
Senaryo + Reji (Kısa Film, 5 dakika).

Kazandığı Ödüller :

2008
"EVET, ICH WILL" ile
San Francisco Film Festivali'nde, "Berlin and Beyond" seyirci ödülü;
Lünen Film Festivalinde, En İyi Film için "Lüdia" ödülü (Seyirci ödülü);
Lünen, En İyi Film için uzman Jüri ödülü/Berndt-Medya ödülü.

2003
"Lassie" ile
2002 Wiesbaden Film Değerlendirme Merkezi: "Çok değerli Film";
2002 Wiesbaden Film Değerlenhdirme Merkezi: Haziran ayı/ En iyi Kısa film;
Nürnberg Türk Filmleri Festivalinde üçüncülük ödülü;
Rüsselsheim Film Günlerinde 2.'lik ödülü;
Hofheim Kısa Film Festivali'nde 1.'lik ödülü;
Köln'de "Short Cuts Cologne"de 1.'lik ödülü;
Wiesbaden Exground Film Festivali'nde 1.'lik (seyirci) ödülü;
2002 Lünen Sinema Festivali'nde:
- Seyirci ödülü;
- FFA-Kısa Film Ödülü;
- Fuji-Kine-Film Ödülü.

"Sevda heißt Liebe" ile 2000 Wiesbaden Film Değerlendirme Merkezi : "Çok Değerli Film";
Bremen 27. Young Collections Kısa Film Festivali'nde Seyirci Ödülü;
2001 Friedrich-Murnau-Kısa Film Ödülü;
2000 Köln'de Cologne Shorts'da seyirci ödülü;
Filmgarten.com'da seyirci ödülü.

Hrant'ın katil(ler)i…

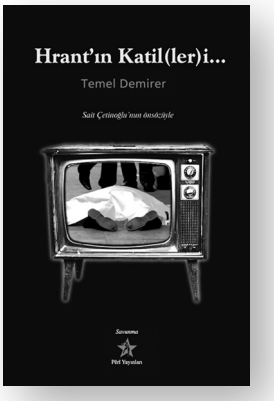

Künye:
Temel Demirer,
Hrant'ın Katil(ler)i…
Sait Çetinoğlu'nun önsözüyle,
Pêrî Yayınları, İstanbul,
Şubat 2009, 336 sayfa.

Halaskârgazi Caddesi'nin kaldırımında boylu boyunca uzanmış, üzeri gazetelerle örtülü, ayakkabısının tabanı pençeli Ermeni kardeş, bu ülkede çok şeyi değiştirdi. Herkesin bildiği "sır"rı açığa çıkarttı öncelikle. Aklında kurtlar ulumayanlarımızın, vicdanıyla cüzdanı yer değiştirmemişlerimizin üzerlerindeki ölü toprağından silkinmelerine yol açtı. Bizi, üzeri marifetini gizlemeye çalışan bir kedi titizliğiyle örtülen tarihimizle yüzyüze getirdi.

Ama bu yüzleşme, aynı zamanda dipte taş kesilmiş tortul korku tabakalarını da harekete geçirdi… Değil mi ki, Türkiye kapitalizminin sermaye birikimi, Anadolu'nun kitleler hâlinde katledilmiş, sürülmüş, zemherinin insafına terkedilmiş, değiş-tokuşa tabi tutulmuş gayrımüslim yerlilerinden yağmalananlar üzerinden sağlanmıştı… Ve değil mi ki kanları dereleri günler boyu kızıla boyamışların hayaletleri, hâlâ kol geziyordu katillerinin torunlarının karabasanlarında… "Ya geri döner de hesap sormaya ya da -maazallah- tazminat istemeye kalkışırlarsa…"

Tortul korku tabakaları harekete geçmişti; Konya'da açılan "Köpek girer, Ermeni-Yahudi Giremez" pankartının, Trabzon stadyumlarında karşı takıma "Ermeni dölü" diye tezahürat yapan beyaz bereli yeniyetmelerin "hukuk" diline tercümesi, 301. madde oldu. Ve de "Ben devletime katil dedirtmem" diyen bir Adalet Bakanı…

Adalet Bakanı devletine "katil" dedirtmeyeceğini, anımsayacaksınız, Hrant Kardeş'in katledilişinin öfkesi, çaresizliğiyle Yüksel Caddesi'nde toplananlara yaptığı konuşmada "Tarihimizde bir soykırım vardır. Adı Ermeni Soykırımı'dır. (…) Bu katil devlet karşısında suç işlemeyenler, Hrant Dink cinayetine ortak olanlardır. Dün Ermenileri katledenler, bugün Kürt kardeşlerimize saldırmaktadırlar…" diyen Temel Demirer'in 301. maddeden yargılanmasına izin vermesi karşısındaki tepkiler üzerine söylemişti…

Bu dava açıldı, Ankara 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde sürüyor. Temel Demirer ise, savunmasını yapıyor. Savunmasını yaparken de tarihe kayıtlar düşüyor; yakın tarihin kara kutusunu deşifre ediyor: Türkiye'nin acılı "ulus-devletleşme" sürecini, resmî tarih yazıcılarının hiç kâle almadığı kesimlerin, Anadolu'nun gayrimüslim maktullerinin, mazlumlarının, sürgünlerinin ağzından anlatıyor… "Yaptıklarımız, yapacaklarımızın garantisidir," denilirdi bir reklam repliğinde; Topal Osmanlar'dan Çatlı'lara uzanan lanetli "devlet aklı"nın (raison d'état) günümüz iklimini hepimiz için nasıl zehirlediğini gözler önüne seriyor. Bununla da yetinmeyip, "hukuk", üstelik sadece "burjuva hukuku" adına bu ülkede ne trajikomedilerin yaşandığının, hukukun, onu güvence altına alması gerekenlerce nasıl çiğnendiğinin fotoğrafını çekiyor, kare kare…

Temel Demirer'in savunmaları şimdi bir kitapta toplandı: Hrant'ın Katil(ler)i. Sait Çetinoğlu'nun önsözüyle sunulan kitapta, Ermeni soykırımının belgelere dayalı bir anlatımından Kürtlere yönelik "kirli savaş"ın ayrıntılarına; Mafya'laşan "derin" devlete ve bu kör parmağım gözüne adaletsizlikler karşısında, yurttaşına karşı "devleti"ni koruma üzerine yerleşen bir "Hukuk" mekanizmasının trajedisine, bu ülke insanlarının hesaplaşması gereken pek çok şey yer alıyor…

Velhasıl, Hrant'ın Katil(ler)i'nde, bu ülkede biraz temiz hava solumak isteyen herkesin bulabileceği bir şeyler var. Ama özellikle mesleklerini "çek/senet/boşanma/icra" davalarından ibaret saymayıp, Hukuk'un neliği ve ne olması gerektiği; tarihsel bir çarpıklığın, 301. madde kisvesiyle adalet mekanizmasını nasıl teslim alabildiği konusunda kafa yoran hukukçuların okuması gerek…

Mustafa 2
PEK YAKINDA
SİNEMALARDA

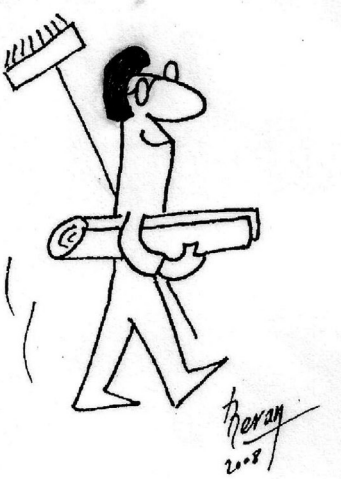
Meray
2008

GÜNEY Sanat Topluluğu

MAYIS / 2009

Etkinlik Takvimi

Karanlıktan Aydınlığa Sanatla

Yeni yerimizde sizleri bekliyoruz

3 Mayıs Pazar 14.00-18.00	"Bir Zamanlar Aşağıda" Tek perdelik oyun - İki seans Düzenleyen: Ayna Tutanlar Tiyatrosu Yer : Kaktüs Sanat Merkezi
10 Mayıs Pazar 14.00	Mayısın kızıllığıyla ölümsüzleşen devrimci önderleri anıyoruz. Düzenleyen: Yeni Dünya Gençliği
17 Mayıs Pazar 14.00	Film Gösterimi
24 Mayıs Pazar 14.00	Ekonomik Kriz ve İşçi Sınıfı Düzenleyen: Yeni Dünya İçin Çağrı

guneysanat@hotmail.com
www.gst.guneydergisi.com

Kafeterya • Bağlama Kursu • Gitar Kursu • Tiyatro Kursu
Halk Dansları • Şiir Atölyesi • Okuma Salonu

Karasoku Mah. Abidin Paşa Cad. (Garanti Bankası Yanı) 28016 Sk. Boğa Apt. Kat: 2
☎ 352 95 20

• Kafeterya
Bağlama Kursu •
• Gitar Kursu
Tiyatro Kursu •
• Halk Dansları
Şiir Atölyesi •
• Okuma Salonu

1 Mayıs 2009
Taksim Meydanı

GÜNEY
ÜÇ AYLIK KÜLTÜR • SANAT • EDEBİYAT DERGİSİ